CENTRAL LIBRARY

AN ELEMENTARY SANSKRIT GRAMMAR

CENTRAL LIBRARY

Acc. No.....
Book No.....
LIBRARY

AN ELEMENTARY
SANSKRIT GRAMMAR

080
Cu
35754

For use in the Upper Classes of High English Schools

CALCUTTA UNIVERSITY LIBRARY
Book No.....
Acc. No.....

BY.
G. THIBAUT, C.I.E.

ASSISTED BY
PANDIT BAHUBALLABHA SASTRI

NEW EDITION

Published by the
UNIVERSITY OF CALCUTTA
1927

GS 2301

PRINTED BY BHUPENDRALAL BANERJEE AT THE CALCUTTA UNIVERSITY PRESS,
SENATE HOUSE, CALCUTTA.

BCU, 3607

Reg. No. 235B,—25-8-27—E

CENTRAL LIBRARY

CALCUTTA UNIVERSITY
Acc. No.....
Book No.....
LIBRARY

PREFACE

THE Compilers of this Elementary Grammar, primarily meant for candidates for the Matriculation Examination of the Calcutta University, have been guided in their work by two main considerations. In the first place, it has been their aim to render the Grammar as simple as possible and hence to admit into it nothing in excess of what the Student at that stage may really be expected to know. By a Student's 'knowing' grammatical forms they understand that he should be able not only to recognise and analyse them when he meets with them in literature but also to reproduce and apply them accurately for the purposes of translation into, and composition in, Sanskrit. This latter consideration at once very definitely limits the matter to be comprised in a Grammar ; and the Compilers, therefore, have excluded from their book many of the less common forms which, as a rule, are given even in Grammars of an elementary type. The teacher will not find it difficult to give supplementary instruction regarding such

forms whenever required. And the Student also should early acquire the capacity and habit of consulting, for information not given in this text-book, grammars of a more advanced type—copies of some of which ought to be accessible to him in his School Library.

The Compilers, in the second place, have endeavoured to cast the grammatical matter in a form which will not present too many difficulties to teachers, many, or most of whom may have learned their Sanskrit grammar according to the old Indian system. For this reason Sanskrit technical terms are freely used together with the corresponding English ones, and occasionally views on points of grammar which are distinctively Indian have been referred to and explained.

A supplement to this grammar, in the form of a 'Dhātukosha' containing a very full statement of all the tenses, moods, etc., of the more commonly used verbs, will be published shortly.

The compilation of a grammar on the lines indicated in the above was first suggested to the undersigned by the Vice-Chancellor of the University, the Hon'ble Mr. Justice Asutosh

Mookerjee, Saraswati, C.S.I., whose interest in the promotion of Oriental studies is well known and who since a long time has felt convinced that a book of this type would contribute to make Sanskrit more popular in our Schools and to bring it into line with other branches of study.

G. THIBAUT.

B. B. SHASTRI.

N. B.—It is not of course intended that the entire Dhātukosha should be included in the Matriculation Course ; as a whole it is meant for purposes of reference only. But Matriculation Candidates will be expected to be familiar for the purposes of translation and composition with the different tenses, moods, participles, etc., of the following roots :

अद्। अप्। अर्च्। अज्। अर्ह्। अश्। अस्। आप्। आस्। इ। इष्। ईक्ष्। कथ्। कम्। कुप्। कृ कृप्। कृप्। क्रम्। क्री। क्रीड्। क्रुध्। क्षम्। क्षि। खन्। खाद्। गम्। गुप्। गै। ग्रह्। घ्रा। चर्। चि। चिन्त्। छद्। जन्। जप्। जागृ। जि। जृ। ज्ञा। ज्वल्। तन्। तप्। तुद्। तुष्। तॄ। त्यज्। त्वै। त्वर्। दंश्। दह्। दा (दाण्)। दा। दिव्। दुष्। दुह्। दृश्। द्रुह्। द्विष्। धा। धाव्। ध्। ध्रु। नम्। नश्। निन्द्। नी। नृत्।

पच्। पठ्। पत्। पा। पोड्। पुष्। पू। पूर्।
पॄ। प्रच्छ्। प्रो। बन्ध्। बाध्। बुध्। ब्रू। भक्ष्।
भज्। भञ्ज्। भा। भास्। भिद्। भी। भुज्। भू।
भॄ। भ्रम्। मन्। मा। मि। मिल्। मुच्। मुद्।
मृ। मृज्। मृष्। यज्। यत्। यम्। या। याच्। युज्।
युध्। रक्ष्। रच्। रम्। राज्। राध्। रुच्। रुद्।
रुध्। रुह्। लभ्। लिप्। लिह्। वच्। वद्। वस्।
वह्। विद्। विश्। ह्। हृज्। हृत्। हृध्। हृष्।
शक्। शङ्क्। शंस्। शप्। शम्। शास्। शो। शुच्।
शुभ्। शुष्। श्रम्। श्रि। श्रु। श्वस्। सह्। सिच्।
सिध्। सू। सृज्। स्पर्ध्। स्वप्। स्था। स्नु। स्तृ।
स्ना। स्पृश्। स्पृह्। स्म। हन्। हस्। हिंस्। हृ।
हृष्। ह्वे।

PREFACE TO SECOND EDITION

A number of minor changes have been made in this edition. In order to meet a wish expressed in many quarters that order of Persons in the Paradigms of Verbs which is customary in Indian Grammar has been adopted—the 'First Person' of Western Grammar thus coming in the third place, and the 'Third Person' in the first place.

27-9-13.

G. THIBAUT.
B. B. SHASTRI.

CONTENTS

CHAPTER I

THE ALPHABET 1—5.

SECT.		PAGE.
1.	The Alphabet	1
2.	Vowels	1
3.	Consonants. Consonants with Vowels	1-2
4.	Groups of Consonants	2
5.	List of Compound Consonants ...	3-4
6.	Guṇa and Vṛiddhi	5

CHAPTER II

SANDHI 5—22.

7.	Meaning and use of Sandhi ...	5
8-28.	Sandhi of Vowels	6-11
20-28.	Irregular Vowel Sandhi ...	9-11
29-75.	Sandhi of Consonants	12-22
62-75.	Visarga for final स् and र् ...	18
74-75.	Irregular changes of Visarga ...	21-22
76-80.	CHANGE OF न् INTO ण् ...	23-24
81-86.	CHANGE OF स् INTO ष् ...	24-26

CHAPTER III

DECLENSION 26—91.

87.	Prātipadika, Vibhakti, Pada, Genders and Numbers	26-27
88.	Cases	27-28

Sect.		Page.
89.	Case Terminations (सुप् विभक्ति) ...	28
90.	Classes of Nouns	29
	Bases ending in Vowels.	
91.	Masculine bases ending in अ ...	29
92-94.	Masculine bases ending in इ ...	30-31
95.	Masculine bases ending in उ ...	31
96.	Masculine bases ending in ऋ ...	32
97.	Masculine bases ending in ओ ...	33
98.	Feminine bases ending in आ ...	33
99.	Irregular feminine bases ending in आ	34
100.	Feminine bases ending in इ ...	34
101-03.	Feminine bases ending in ई ...	35-36
104.	Feminine bases ending in उ ...	36
105-06.	Feminine bases ending in ऊ ...	37-38
107.	Feminine bases ending in ऋ ...	38
108.	Feminine bases ending in ओ ...	38
109.	Feminine bases ending in औ ...	39
110.	Neuter bases ending in अ ...	39
111-13.	Neuter bases ending in इ ...	40
114.	Neuter bases ending in उ ...	41
	Bases ending in Consonants.	
116-24.	Unchangeable Bases	43-48
125-49.	Changeable Bases	49-61
126-38.	Bases having two forms ...	49-55
126-34.	Participial bases in अत्, etc. ...	49-53
135.	Comparative Bases in ईयस् ...	53-54
136-38.	Bases in मन् and वन् ...	54-55

Sect.		Page.
139-49.	Bases having three forms ...	55-61
140-46.	Bases in मन् and वन् preceded by a vowel. Bases in अन् ...	55-58
147.	Perfect Participial bases in वस् ...	59
148.	Bases in अच्	60
149.	Irregular declension	61
	Adjectives.	
150-52.	Degrees of Comparison	62-63
	Numerals.	
153-64.	Cardinals	64-72
165.	Ordinals	73-74
166-67.	Numerical Adverbs and other Derivatives	75
	Pronouns.	
169-72.	Pronominal Adjectives	76-79
173-75.	Personal Pronouns	80-81
176-80.	Demonstrative Pronouns ...	82-87
181-83.	Reflexive Pronouns	87-88
184.	Possessive Pronouns	88
185.	Relative Pronouns	88
186.	Interrogative Pronouns	89
187-90.	Compound Pronouns	89-91
191-213.	*Feminine Bases*	91-98

CHAPTER IV

Conjugation 98—184.

214-15.	Tenses and Moods (Lakāras) ...	98-99
216-17.	Transitive and Intransitive Verbs ...	99-100

Sect.		Page.
218-19.	Personal terminations (परस्मैपद and आत्मनेपद)	100-01
220-21.	The ten Conjugations and their groups	101-02
222.	First group	102
223.	Second group	102
224-25.	The augment अ	102-03
	First Group.	
226-27.	Personal terminations (तिङ्-विभक्ति) ...	103-05
228-30.	First Conjugation	105-08
231-33.	Fourth Conjugation	108-09
234-35	Sixth Conjugation	109-10
236-37	Tenth Conjugation	110-11
	Second Group.	
238-41.	Personal terminations	111-13
242-58.	Second Conjugation	113-20
259-69.	Third Conjugation	121-28
270-75.	Fifth Conjugation	128-31
276-79.	Seventh Conjugation	131-33
280-83.	Eighth Conjugation	134-36
284-90.	Ninth Conjugation	137-39
	General Tenses and Moods.	
291-92	Intermediate इ	140
294-331	Perfect Tense (लिट्)	141-54
296-326.	Reduplicated Perfect ...	142-53
301.	Personal terminations of लिट्	142-43
327-31.	Periphrastic Perfect ...	153-54

Sect.		Page.
332-52.	Aorist (लुङ्)	154-64
335-36.	First Form	155-56
337-38.	Second Form	156-57
339.	Third Form	157-58
340-42.	Fourth Form	158-59
343-48.	Fifth Form	159-62
349-50.	Sixth Form	162-63
351-52.	Seventh Form	163-64
353-58.	Simple Future (लृट्)	164-65
359-62.	Periphrastic Future (लुट्) ...	165-66
363-64.	Conditional (लृङ्)	166-67
365-71.	Benedictive (आशिषि लिङ्) ...	167-69
372-81.	Passive (कर्मवाच्य and भाववाच्य) ...	169-71
382-91.	Causative (णिजन्त)	171-73
392-98.	Desiderative (सनन्त)	173-74
399-401.	Frequentative (यङन्त)	174-75
402-03.	Denominative (नामधातु) ...	175-76
404-25.	Parasmaipada and Ātmanepada ...	176-81
426-43.	Use of the Tenses and Moods ...	181-84

CHAPTER V

Verbal Forms derived from roots by means of Kṛit-suffixes (कृदन्त) 185—195.

444-45.	Meaning of Kṛidanta	185
446-48.	Present Participles	186-87
449-55.	Future Participles	187-89
456-63.	Past Participles	189-92

Sect.		Page.
464-69.	Indeclinable Past Participle ...	193-94
470.	Infinitive	194-95

CHAPTER VI

Government of Cases 196—218.

(कारक)

471.	Kārakas and Cases	106-97
472.	Nominative	197-98
473-83.	Accusative	198-203
484-90.	Instrumental	203-05
491-502.	Dative	205-08
503-12.	Ablative	208-12
513-19.	Locative	212-15
520-31.	Genitive	215-18

CHAPTER VII

Compounds 219—244.

532.	Samāsa	219
533-39.	Avyayībhāva	219-22
540-65.	Tatpuruṣa	222-33
566-76.	Bahuvrīhi	233-38
577-85.	Dvandva	239-43
586.	Saha-Supā	243-44
587-89.	Ekaśeṣa	244

CHAPTER VIII

590-598.	Secondary Suffixes (तद्धित) ...	245-47

CHAPTER I.

The Alphabet.

1. Sanskrit is most commonly written in the *Devanāgari* character. The *Devanāgari* Alphabet comprises forty-eight *letters* (वर्ण or अक्षर). Of these letters thirteen are *vowels* (स्वर), and thirty-five *consonants* (व्यञ्जन).

2. Of the thirteen *vowels* five are *short* (ह्रस्व), *viz.*, अ a, इ i, उ u, ऋ ṛ or ṛi, and ऌ ḷ or ḷi ; and eight are *long* (दीर्घ), *viz.*, आ ā, ई ī, ऊ ū, ॠ ṝ or ṛī, ए ē or e, ऐ ai, ओ ō or o, and औ au.

3. The following is a list of the *consonants*—

क k,	ख kh,	ग g,	घ gh,	ङ ṅ ;
च c (or ch),	छ ch (or chh),	ज j,	झ jh,	ञ ñ ;
ट ṭ,	ठ ṭh,	ड ḍ,	ढ ḍh,	ण ṇ ;
त t,	थ th,	द d,	ध dh,	न n ;
प p,	फ ph,	ब b,	भ bh,	म m ;
य y,	र r,	ल l,	व v ;	
श ś or ç,	ष sh or ṣ,	स s,	ह h ;	

ं ṃ or ṁ (Anusvāra),

ः ḥ (Visarga).

When following a consonant, the vowels are written as follows :—

आ ा, इ ि, ई ी, उ ु, ऊ ू, ऋ ृ, ॠ ॄ, ऌ ॢ, ॡ ॣ, ए े, ऐ ै, ओ ो, औ ौ.

Thus—

क,	का,	कि,	की,	कु,	कू,	कृ,
ka,	kā,	ki,	kī,	ku,	kū,	kṛ,
कॄ,	कॢ,	के,	कै,	को,	कौ,	
kṝ,	kḷ,	ke,	kai,	ko,	kau,	

रु ru, रू rū, शु śu, शू śū, शृ or शॄ śṛ, शॄ śṝ, हु hu, हू hū, हृ hṛ, हॄ hṝ.

4. The consonants are divided into *groups*, according to the vocal organs employed in their articulation. The first five of these groups are called *Vargas* and each group is distinguished by the first letter it comprises. Thus, the क-वर्ग comprises क ख ग घ ङ.

च छ ज झ ञ form the च-वर्ग; ट ठ ड ढ ण the ट-वर्ग; त थ द ध न the त-वर्ग; प फ ब भ म the प-वर्ग.

The letters य र ल व are called अन्तःस्थ-वर्ण.

श ष स and ह are comprised under the name ऊष्मवर्ण.

The last letters of the *Vargas*, *i. e.*, ङ ञ ण न and म are comprised under the term अनुनासिक,

and this name is also applied to the sign ˜ written above a letter.

5. Consonants uniting with each other without intervening vowels are written in groups (*Compound Consonants*).

The following is the list of *Compound Consonants*.—

क्क kka,	क्ख kkha,	क्त kta,	क्त्य ktya,
क्त्र ktra,	क्त्व ktva,	क्न kna,	क्म kma,
क्य kya,	क्र kra,	क्ल kla,	क्व kva,
क्ष kṣa,	क्ष्म kṣma,	क्ष्य kṣya,	क्ष्व kṣva,
ख्य khya,	ख्र khra,	ग्य gya,	ग्र gra,
ग्र्य gryа,	घ्न ghna,	घ्म ghma,	घ्य ghya,
घ्र ghra,	ङ्क ṅka,	ङ्क्त ṅkta,	ङ्क्ष ṅkṣa,
ङ्क्ष्व ṅkṣva,	ङ्ग ṅga,	ङ्ग्य ṅgya,	ङ्म ṅma,
च्च cca,	च्छ ccha,	च्छ्र cchra,	ञ्च cña,
च्म cma,	छ्य chya,	छ्र chra,	ज्ज jja,
ज्झ jjha,	ञ्ज jña,	ञ्ज्य jñya,	ज्म jma,
ज्य jya,	ज्र jra,	ज्व jva,	ञ्च ñca,
ञ्छ ñcha,	ञ्ज ñja,	ट्ट ṭṭa,	ट्य ṭya,
ट्र ṭra,	ठ्य ṭhya,	ठ्र ṭhra,	ड्य ḍya,
ड्र ḍra,	ढ्य ḍhya,	ढ्र ḍhra,	ण्ट ṇṭa,
ण्ठ ṇṭha,	ण्ड ṇḍa,	ण्ण ṇṇa,	ण्म ṇma,
त्क tka,	त्त tta,	त्त्य ttya,	त्त्व ttva,
त्त्र ttra,	त्थ ttha,	त्न tna,	त्प tpa,
त्म tma,	त्र or त्र tra,	त्र्य trya,	त्व tva,
त्स tsa,	थ्य thya,	द्ग dga,	द्द dda,

द्ध ddha, द्ध्व ddhva, द्न dna, द्ब dba,
द्भ dbha, द्भ्य dbhya, द्म dma, द्य dya,
द्र dra, द्र्य drya, द्व dva, द्व्य dvya,
ध्न dhna, ध्म dhma, ध्य dhya, ध्र dhra,
ध्र्य dhrya, ध्व dhva, न्त nta, न्त्य ntya,
न्त्र ntra, न्द nda, न्द्र ndra, न्ध ndha,
न्ध्र ndhra, न्न nna, न्र nra, प्त pta,
प्त्य ptya, प्न pna, प्म pma, प्य pya,
प्र pra, प्ल pla, प्स psa, ब्ज bja,
ब्द bda, ब्ध bdha, ब्न bna, ब्र bra,
भ्न bhna, भ्य bhya, भ्र bhra, भ्व bhva,
म्न mna, म्प mpa, म्ब mba, म्भ mbha,
म्म mma, म्य mya, म्र mra, म्ल mla,
य्य yya, य्व yva, र्क rka, र्ध rdha,
ल्क lka, ल्प lpa, ल्ल lla, ल्व lva,
व्न vna, व्य vya, व्र vra, श्च śca,
श्च्य ścya, श्न śna, श्र śra,
श्र्य śrya, श्ल śla, श्व śva,
श्व्य śvya, ष्ट ṣṭa, ष्ट्य ṣṭya, ष्ट्र ṣṭra,
ष्ट्व ṣṭva, ष्ठ ṣṭha, ष्ण ṣṇa, स्क ska,
स्त sta, स्त्य stya, स्त्र stra, स्त्र्य strya
स्त्व stva, स्न sna, स्म sma, स्य sya,
स्र sra, स्व sva, ह्न hṇa, ह्न hna,
ह्म hma, ह्य hya, ह्र hra, ह्ल hla,
ह्व hva.

Guṇa and Vṛddhi.

6. It frequently happens in Sanskrit, in declension or conjugation, or in the formation of new words, that इ or ई changes to ए, उ or ऊ to ओ, ऋ or ॠ to अर्, ऌ to अल्; and again that अ changes to आ, इ or ई to ऐ, उ or ऊ to औ, ऋ or ॠ to आर्, ऌ to आल्. In these cases ए ओ अर् and अल् are called the गुण of इ ई, etc., and आ ऐ, etc., are called the वृद्धि of अ इ, etc.

Vowels, therefore, may be classified as follows:—

Simple vowels :	अ,	आ,	इ,	ई,	उ,	ऊ,	ऋ,	ॠ, ऌ
Guṇa vowels :				ए	ओ	अर्	अल्	
Vṛddhi vowels :	आ			ऐ	औ	आर्	आल्	

CHAPTER II.

Sandhi.

7. In Sanskrit, when syllables are combined into words, or words are combined with other words either into Compound words or into sentences, the final and initial letters having close proximity with each other (coming in contact) sometimes undergo certain changes. These changes are comprised under the term सन्धि *

* परः सन्निकर्षः संहिता—Pāṇ. 1. 4. 109.

(combination). Sandhi is *compulsory* in the body of a word but is optional in the other cases. The rules of Sandhi are many and very complicated. The following rules apply throughout to the changes of initial and final letters of complete words (पद) ; and to some extent to the changes of letters in the body of words. The many special rules which hold good for changes of the latter kind will not be detailed in this grammar.

Combination of Vowels.

(स्वरसन्धि)

8. Final अ or आ combines with initial अ or आ into आ—

दण्ड + अग्रम् = दण्डाग्रम्
तथा + अहम् = तथाहम्
तत्र + आसीत् = तत्रासीत्
सा + आगता = सागता

9. Final इ or ई combines with initial इ or ई into ई—

अस्ति + इति = अस्तीति
अधि + ईश्वरः = अधीश्वरः
महो + इन्द्रः = महेन्द्रः

10. Final उ or ऊ combines with initial उ or ऊ into ऊ—

साधु + उक्तम् = साधूक्तम्
भू + ऊर्ध्वम् = भूर्ध्वम्

11. Final ऋ combines with initial ऋ into ॠ—

पितृ + ऋद्धिः = पितॄद्धिः

12. Final अ or आ combines with initial इ or ई into ए; with initial उ or ऊ into ओ; with initial ऋ into अर्—

तव + इन्द्रः = तवेन्द्रः
परम + ईश्वरः = परमेश्वरः
हित + उपदेशः = हितोपदेशः
गङ्गा + उदकम् = गङ्गोदकम्
तव + ऋद्धिः = तवर्द्धिः
महा + ऋषिः = महर्षिः

13. Final अ or आ combines with initial ए or ऐ into ऐ; with initial ओ or औ into औ—

मम + एतत् = ममैतत्
दृष्ट्वा + एव = दृष्ट्वैव
तव + ओष्ठः = तवौष्ठः
तव + औषधम् = तवौषधम्

14. Final इ or ई before initial अ or आ, उ or ऊ, ऋ, ए or ऐ, ओ or औ is changed into य्—

दधि + अत्र = दध्यत्र
नदी + आसीत् = नद्यासीत्
इति + उवाच = इत्युवाच
आगच्छति + ऋषिः = आगच्छत्यृषिः
निन्दति + एनम् = निन्दत्येनम्

15. Final उ or ऊ before initial अ or आ, इ or ई, ऋ, ए or ऐ, ओ or औ, becomes व्—

खलु + अहम् = खल्वहम्
साधु + इदम् = साध्विदम्
सुभ्रू + ओष्ठः = सुभ्र्वोष्ठः

16. Final ऋ or ॠ, before initial अ or आ, इ or ई, उ or ऊ, ए or ऐ, ओ or औ, becomes र्—

पितृ + अनुमतिः = पित्रनुमतिः
मातृ + आनन्दः = मात्रानन्दः
पितृ + उपदेशः = पित्रुपदेशः

17. Final ए and ओ becomes अय् and अव् before any vowel in the body of a word ; if they stand at the end of a word (पदान्त), the य् of अय् and the व् of अव् are optionally dropped—

शे + अनम् = शयनम्
हरे + एहि = हरयेहि or हर एहि
प्रभो + एहि = प्रभवेहि or प्रभ एहि

18. ए and ओ at the end of a word (पदान्त) remain unchanged before initial अ, but the अ is dropped—

ते + अपि = तेऽपि
विष्णो + अव = विष्णोऽव

19. Final ऐ and औ become आय् and आव् before any vowel; if they stand at the end of a word (पदान्त), the य् and व् may be dropped—

नै + अकः = नायकः

शिये + एति = शियायेति or शिया एति

रवौ + अस्तमिते = रवावस्तमिते or रवा अस्तमिते

Note particularly that after the dropping of the य् and व् no *further* Sandhi can take place between the final and initial vowels.

Irregular Vowel Sandhi.

A few cases of irregular vowel-Sandhi must be noted.

20. When a *preposition* (उपसर्ग) *ending in* अ or आ combines with a verbal root (धातु) beginning with ऋ, the अ or आ combines with ऋ into आर (not अर्)—

प्र + ऋच्छति = प्रार्च्छति

The prepositions ending in अ or आ are अप, अव, उप, प्र, परा and आ.

21. When one of the same prepositions combines with the initial ए or ओ of a root, the result is ए or ओ (not ऐ or औ)—

उप + एजते = उपेजते

उप + ओषति = उपोषति

But in the case of the ए of the roots एध् and इण् the general rule holds good—

उप + एति = उपैति

उप + एधते = उपैधते

But in imperative 2nd person singular—

अव + एहि = अवेहि, not अवैहि

उप + एहि = उपेहि

22. When the ओ of ओष्ठ combines with a preceding अ or आ, in a *compound word* (समास), the result may be either ओ or ओ—

अधर + ओष्ठः = either अधरोष्ठः or अधरोष्ठः

23. When ऋत is preceded, in a *compound word* (तृतीयासमास), by अ or आ, the result of the combination is आर्—

दुःख + ऋतः (affected by pain) = दुःखार्तः

24. We further note the following cases of *irregular* vowel-Sandhi, in certain *compound* words which are in common use—

गो + अक्षः = गवाक्षः

अक्ष + ऊहिनी = अक्षौहिणी

स्व + इरः = स्वैरः

मृत + अण्डः = मृतण्डः

कुल + अटा = कुलटा

मनस् + ईषा = मनीषा

25. In certain cases the vowel-Sandhi demanded by the preceding rules *does not take place*. The most important cases of this kind are the following :—

26. ई ऊ and ए when द्विवचन terminations, either nominal or verbal, remain unchanged before any initial vowel—

कवी + इमौ = कवी इमौ
साधू + इमौ = साधू इमौ
अमू + अर्भकौ = अमू अर्भकौ
लते + एते = लते एते
याचेते + अर्थम् = याचेते अर्थम्

27. The ई of अमी (nom. plural of the pronoun अदस्) is treated in the same way—

अमी + अश्वाः = अमी अश्वाः

28. Interjections consisting of one vowel only, and also हे and अहो, do not enter into Sandhi with a following initial vowel—

इ + इन्द्रः = इ इन्द्रः
आ + एवम् = आ एवम्
हे + इन्द्र = हे इन्द्र
अहो + अपूर्वम् = अहो अपूर्वम्

Combination of Consonants.

(व्यञ्जनसन्धिः)

29. In Sanskrit no consonants can in common usage stand at the end of a word (पदान्त) but the following—क् ग् ट् ड् त् द् प् ब् ङ् ण् न् म् ल्: (Visarga) and ं (Anusvāra). As a rule no word in Sanskrit generally ends in more than one consonant.

30. Final (पदान्त) क् च् ट् त् and प् change respectively to ग् ज् ड् द् and ब् before an initial vowel or before an initial letter which is third, fourth or fifth in the वर्ग to which it belongs, and also before initial य् र् ल् व् and ह्—

सम्यक्+उक्तम्=सम्युक्तम्
सम्राट्+अयम्=सम्राडयम्
जगत्+ईशः=जगदीशः
चित्+रूपम्=चिद्रूपम्
ककुप्+अत्र=ककुबत्र

31. Final त् remains त् before the suffixes (प्रत्यय) वत् and मत्—

विद्युत्+वत्=विद्युत्वत्

32. According to Rule (30) final (पदान्त) क् ट् त् प् become ग् ड् द् ब् before initial न् or म् ; but more generally they in that position become ङ् ण् न् म्.

Thus—

दिक्+नागः=दिङ्नागः (more usual than दिग्नागः)
तत्+नूनम्=तन्नूनम् (more usual than तदनूनम्)
एतत्+मुरारिः=एतन्मुरारिः (more usual than एतद्-मुरारिः)
षट्+मुखः=षण्मुखः (more usual than षड्मुखः)

33. The latter change is *obligatory* (not optional) before the suffixes मय and मात्र—

वाक्+मयः=वाङ्मयः
चित्+मयः=चिन्मयः
तत्+मात्रम्=तन्मात्रम्

But षट्+नवतिः becomes षण्णवतिः only (not षड्नवतिः) ; षट्+नगर्य्यः=षण्णगर्य्यः ; and the genitive case of षष् is षण्णाम् only.

34. Final त् and न् before intial ल् become ल् and लँ् respectively.

तत्+लभते=तल्लभते
महान्+लाभः=महाल्लाँभः

35. The स् of the root स्था and its derivatives is dropped after the preposition उत्—

उत्+स्थानम्=उत्थानम्
उत्+स्थापयति=उत्थापयति

36. Final क् ट् त् प् before initial ह् become ग ड् द् ब् under Rule (30), but usually a further

change takes place, the initial ह् being changed into घ् ढ् ध् भ् respectively—

वाक्+हरिः=वाग्हरिः or (usually) वाग्घरिः
परिव्राट्+हतः=परिव्राड्हतः or परिव्राड्ढतः
तत्+हृतम्=तद्हृतम् or तद्धृतम्
अप्+हरणम्=अब्हरणम् or अब्भरणम्

37. Final त् before initial च् or छ् becomes च—

तत्+चित्तम्=तच्चित्तम्
तत्+छादयति=तच्छादयति

38. Before initial ज् it becomes ज्—

तत्+जायते=तज्जायते

39. Before initial श् it becomes च्—

तत्+शृणोति=तच्शृणोति

More commonly, however, an *additional* change takes place, the initial श् being changed into छ्—

तच्छृणोति

40. An analogous change of initial श् may take place after final क् ट् and प्—

वाक्+शतम्=वाक्शतम् or वाक्छतम्
परिव्राट्+शेते=परिव्राट्शेते or परिव्राट्छेते
अप्+शब्दः=अप्शब्दः or अप्छब्दः

41. This change of श् into छ् takes place, however, only if the श् is followed either by

a vowel or one of the letters य् र् ल् व्. Hence—

वाक्+अयोतति=वाक्अयोतति only.

42. Final त् before an initial ट् ठ् ड् ढ becomes ट् (which in certain cases becomes ड् under Rule 30)—

तत्+टीका=तट्टीका

उत्+डयते=उड्डयते

43. Final न् before initial च् or छ् changes to Anusvāra and श is inserted after it—

हसन्+चकार=हसंश्चकार

44. Before initial ट् or ठ् final न् is changed into Anusvāra and ष् is inserted—

महान्+ठक्कुरः=महांष्ठक्कुरः

45. Before त् or थ् final न् is changed into Anusvāra and स् is inserted—

चक्रिन्+त्वायत्व=चक्रिंस्त्वायत्व

46. The changes prescribed by Rules 43, 44 and 45 do not affect the final न् of प्रशान्—

प्रशान्+तनोति=प्रशान्तनोति

47. The change of न् into Anusvāra plus श्, ष् or स् takes place, however, only if the च् छ् ट् ठ् त् थ् are followed either by a vowel or one of the letters य् र् ल् व्. Hence—

सन्+स्रुः=सन्स्रुः only.

48. Final **न्** before **ज्** and **श्** becomes **ञ्**; the **श्** may be changed to **छ्**—

शत्रून् + जयति = शत्रूञ्जयति

तान् + शशकान् = ताञ्शशकान् or **ताञ्छशकान्**

49. Final **न्** before **ड्** and **ढ्** is changed to **ण्**—

महान् + डामरः = महाण्डामरः

50. Final (**पदान्त**) **म्** is changed into Anusvāra before any consonant—

त्वम् + करोषि = त्वं करोषि

नदीम् + तरति = नदीं तरति

सत्वरम् + याति = सत्वरं याति

हरिम् + वन्दे = हरिं वन्दे

शय्यायाम् + शेते = शय्यायां शेते

51. **सम् + राट्** remains **सम्राट्** (the **म्** cannot become Anusvāra).

52. In addition to the above, before any consonant of the five *Vargas*, final **म्** may be changed into the nasal of the *Varga* concerned—

त्वङ्करोषि or **त्वं करोषि**

नदीन्तरति or **नदीं तरति**

मधुरम्फलम् or **मधुरं फलम्**

53. After the Anusvāra into which the **म्** of **पुम्** is changed in certain compounds, **श्** or **म्** is inserted—

पुम् + चली = पुंश्चली

पुम् + कोकिलः = पुंस्कोकिलः

54. स् is inserted after the Anusvāra into which the म् of सम् is changed before क or derivatives of क—

सम् + कृतः = संस्कृतः

सम् + कारः = संस्कारः

55. In the body of a word, final न् and म् change into the fifth letter of the *Varga* to which the immediately following consonant belongs—

शाम् + तः = शान्तः

56. In the same circumstances, न् and म् change into Anusvāra before श् ष् स् or ह्—

आक्रम् + स्यते = आक्रंस्यते

57. छ् standing at the beginning of a word and preceded by a short vowel or the particles आ and मा, becomes च्छ्—

स्व + छाया = स्वच्छाया

आ + छादयति = आच्छादयति

58. This change is optional if छ् is preceded by any other final long vowel—

लक्ष्मी + छाया = लक्ष्मीच्छाया or लक्ष्मीछाया

59. In the body of a word छ् necessarily becomes च्छ् after any vowel—

चेच्छिद्यते (from छिद्)

60. Final ङ्, ण् and न् preceded by a short vowel and followed by any vowel are doubled—

प्रत्यङ् + आस्ते = प्रत्यङ्ङास्ते

सुगण् + आस्ते = सुगण्णास्ते

एतस्मिन् + अन्तरे = एतस्मिन्नन्तरे

61. Consonants (except र् and ह्) if preceded by र् and ह्—these letters being themselves preceded by a vowel—may be doubled—

अर्कः or अर्क्कः

ब्रह्मन् or ब्रह्म्मन्

Visarga for final म् and र्.

62. At the end of a word (पदान्त) स् and र् change into Visarga—

रामः for रामस्, अग्निः for अग्निस्, प्रातः for प्रातर्

63. This Visarga remains unchanged before following क् ख् प् फ्—

कः करोति

कः पचति

But it is optionally changed before श्, ष्, स्—

कः शेते or कश्शेते

कः षण्ढः or कष्षण्ढः

कः साधुः or कस्साधुः

64. Before च् or छ् the Visarga changes to श्, before ट् or ठ् to ष्, before त् or थ् to स्—

पूर्णः + चन्द्रः = पूर्णश्चन्द्रः

ततः + छत्रे = ततश्छत्रे

भग्नः + ठक्कुरः = भग्नष्ठक्कुरः

नमः + तुभ्यम् = नमस्तुभ्यम्

65. Visarga following any vowel but अ or आ becomes र् before any vowel, or any consonant which is third or fourth or fifth in its *Varga*, or य् र् ल् व् and ह्—

कविः + अयम् = कविरयम्

निः + धनः = निर्धनः

शिशुः + हसति = शिशुर्हसति

66. If, however, the Visarga is preceded by अ and followed by any vowel but अ, it is dropped—

वायसः + आह = वायस आह

कः + एषः = क एषः

• Note particularly that after the dropping of the Visarga (Rules 65, 69, 70, 71), no further Sandhi can take place between the final and initial vowels—

वायसः + आह = वायस आह

गताः + अश्वाः = गता अश्वाः

67. If preceded by अ and followed by one of the consonants enumerated in Rule (65), the अ + Visarga change to ओ—

• "न विसर्जनीयलोपे पुनः सन्धिः।"

शोभनः + गन्धः = शोभनो गन्धः.
निर्वाणः + दीप = निर्वाणो दीपः
अतीतः + मासः = अतीतो मासः
मनः + रमते = मनो रमते

68. If preceded by अ and followed by initial अ, the अ + Visarga become ओ and the initial अ is dropped—

नरः + अयम् = नरोऽयम्
वेदः + अधीतः = वेदोऽधीतः

69. The Visarga, preceded by आ and followed by any vowel or any of the consonants enumerated in Rule (65), is dropped—

हताः + अश्वाः = हता अश्वाः
देवाः + इह = देवा इह
देवाः + यान्ति = देवा यान्ति

70. Under the same circumstances, the Visarga of भोः is dropped—

भोः + अच्युत = भो अच्युत

71. The two pronouns सः (तद्) and एषः (एतद्) drop the Visarga before any consonant, and any vowel except अ. Before अ the final अ + Visarga become ओ and the initial अ is dropped—

सः + एति = स एति
एषः + गच्छति = एष गच्छति
But सः + अस्ति = सोऽस्ति

BCU 3607

72. The Visarga which represents a final र् (e.g., पुनः for पुनर्) is not treated according to Rules (66, 67, 68, 69) but returns to र्—

पुनः + अत्र = पुनरत्र
पुनः + आगतः = पुनरागतः
पुनः + गच्छति = पुनर्गच्छति
द्वाः + एषा = द्वारेषा

73. Before initial र् final र् is dropped and a preceding short vowel lengthened—

पुनर् + रमते (for पुनः रमते)
= पुना रमते
शम्भ् र् + राजते = शम्भू राजते
हरिः + रमते = हरौ रमते

74. In a certain number of cases the Sandhi-changes of Visarga are not in accordance with the above stated general rules. A few only of these exceptions are stated here :—

a. Compounds with निः, दुः, आविः, चतुः—

निः + कामः = निष्कामः
निः + फलः = निष्फलः
दुः + कृतम् = दुष्कृतम्
आविः + कृतः = आविष्कृतः
चतुः + कोणः = चतुष्कोणः

GS 2301

b. Compounds of नमः, तिरः, पुरः thw the root कृ or derivatives of it—

नमः + कारः = नमस्कारः

नमः + कृत्य = नमस्कृत्य

Thus तिरस्कारः, पुरस्कारः, etc.

c. Other cases are—

श्रेयः + करः = श्रेयस्करः

अयः + कान्तः = अयस्कान्तः

यशः + करः = यशस्करः

अधः + पदम् = अधस्पदम्

भाः + करः = भास्करः

आयुः + कामः = आयुष्कामः

भ्रातुः + पुत्रः = भ्रातुष्पुत्रः

धनुः + कः = धनुष्कः

धनुः + काण्डम् = धनुष्काण्डम्

तेजः + विन् = तेजस्विन्

ज्योतिः + मत् = ज्योतिष्मत्

75. अहर् (from अहन्) displays various irregularities in compounds—

अहः + पतिः = अहःपतिः or अहर्पतिः

अहः + रात्रः = अहोरात्रः

अहः + अहः = अहरहः

Note also—

स्वः + पतिः = स्वःपतिः or स्वर्पतिः

गोः + पतिः = गोःपतिः, गोर्पतिः or गौष्पतिः

———

Change of न् into ण्.

76. न्, if followed by a vowel or न् म् य् व्, changes to ण् through the influence of ऋ ॠ र् or ष् preceding the न् within the same word, provided there intervene between the influencing letter and न् no other letters but vowels, and consonants of the क-वर्ग or प-वर्ग, य् व् ह् or Anusvāra— *

नृणाम्, अर्केण, अपेणम्, धर्मेण, रावणः, कार्येण, क्षपणः, गच्छति, दूषणम्, जिष्णुः, दुंदुभिणम्.

77. But no such changes take place in **अर्चनम्** (where a letter of the च-वर्ग intervenes); **दर्शनम्** (where श् intervenes); **रमन्ते** (where the न् is followed by त्) and **रामान्, हरीन्, मृगान्,** etc. (where the न् being the last letter of the word is not followed by any other letter).

78. The 'influencing' letters may change the न् into ण् also when occurring in a word which is the first part of a compound, while the न् occurs in the second part; but in many such cases the न् remains unchanged—

अग्र + नीः = अग्रणीः

ग्राम + नीः = ग्रामणीः

सर्व + अङ्गः = सर्वाङ्गः

---

* रात्र्यां नो णः समानपदे—Pāṇ., 8.4.1.

अट्कुप्वाङ्नुम्व्यवायेऽपि—Pāṇ., 8.4.2.

हव + हनम् = हवहणम्
शूर्प + नखा = शूर्पणखा

But, on the other hand —

परा + अङ्कम् = पराङ्कम्
सर्व + नामन् = सर्वनामन्
हव + घ्नः = हवघ्नः

79. In some cases the change of न् to ण् is optional—

गिरिनदी or गिरिणदी
व्रीहिवापिनः or व्रीहिवापिणः

80. Frequent instances of the change of न् into ण् are also afforded by compounds of verbal roots or their derivatives with prepositions containing र्—प्रणमति (प्र + नमति), प्रणायकः (प्र + नायकः), अन्तर्णयति (अन्तः + नयति), प्राणिति (प्र + अनिति), प्रमाणम् (प्र + मानम्).

But, on the other hand, परिनर्तनम्, प्रनष्टः, प्रघ्नन्ति, *etc.*

Change of स् into ष्.

81. Non-final स्, chiefly of suffixes and terminations, if followed by a vowel, or क् त् थ् न् म् य् व्,

changes into ष् through the influence of an immediately preceding vowel (excepting अ and आ) or क् or र्—.

हरि+सु=हरिषु, गुरु+सु=गुरुषु, वाक्+सु=वाक्षु, गमि+स्यति=गमिष्यति, सु+स्वाप=सुष्वाप, सर्पिः (Visarga for स्)+कः=सर्पिष्कः, सर्पिः+मत्=सर्पिष्मत्

82. The above rule holds good even in cases where Anusvāra, standing for न्, or Visarga intervenes between स् and the preceding influencing letter—

हवींषि, हविःषु

83. The same principle affects the initial स् of many verbs when compounded with prepositions—

अभि+स्तौति=अभिष्टौति
नि+सीदति=निषीदति

84. And in the case of these verbs the change takes place even when the augment (अडागम) intervenes between the influencing letter and the स्—

अभ्यष्टौत् (imperfect tense of अभि+सु), न्यषीदत्

85. In certain other cases the स् remains unchanged—e. g., परि+सोढ़म् (infinitive of सह्) परिसोढ़म्.

86. The same change affects the initial स् of the second members of many other compounds—

वि+समः=विषमः, युधि+स्थिरः=युधिष्ठिरः, अग्नि+स्तोमः=अग्निष्टोमः, मातृ+स्वसा=मातृष्वसा, पितृ+स्वसा=पितृष्वसा, etc.

CHAPTER III.

Declension.

87. The grammatical rules on 'Declension' teach how to nouns (including adjectives), as also to numerals and pronouns certain case-affixes (विभक्ति * or सुप्) are joined on. A noun, in its primitive form *without case-termination*, is in Sanskrit grammar called प्रातिपदिक † (nominal base) ; with the case-termination joined on, it is called a पद. ‡ Thus राम and हरि are *Prātipadikas* ; रामः, हरिः, etc., are *Padas* (सुबन्त).

---

* The term विभक्ति is applied to those terminations also by means of which verbs are conjugated.

† अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम्—Pāṇ., 1.2.45.

‡ सुप्तिङन्तं पदम्—Pāṇ., 1.4.14.

There are in Sanskrit three different Genders—Masculine (पुंलिङ्ग), Feminine (स्त्रीलिङ्ग), and Neuter (नपुंसकलिङ्ग).

Masculine—राम, नर, वृक्ष, साधु, पिष्ट, राजन्.

Feminine—लता, नदी, वधू, साध्वी, माला, वाच्.

Neuter—धन, वन, वारि, मधु, यशस्.

There are three Numbers—Singular (एकवचन), Dual (द्विवचन), and Plural (बहुवचन).

Singular—वृक्षः, लता, वनम्.

Dual—वृक्षौ, लते, वने.

Plural—वृक्षाः, लताः, वनानि.

In these examples, to the *Prātipadikas* वृक्ष, लता, वन, there are joined the case-terminations of the Nominative case (प्रथमा) of each Number. (प्रातिपदिकार्थमात्रे प्रथमा ।)

88. There are in Sanskrit *six* Cases, or *seven* if we count the Vocative (सम्बोधन). Their names, with the corresponding names of Western (Latin) Grammar, are as follows—

First Case (प्रथमा विभक्ति) = Nominative.

Second Case (द्वितीया) = Accusative.
(कर्मकारक)

Third Case (तृतीया) = Nominative and Instrumental.
(कर्तृकारक, करणकारक)

Fourth Case (चतुर्थी) = Dative.

(सम्प्रदानकारक)

Fifth Case (पञ्चमी) = Ablative.

(अपादानकारक)

Seventh Case (सप्तमी) = Locative.

(अधिकरणकारक)

सम्बोधन = Vocative.

Sanskrit Grammarians do not consider the Genitive (षष्ठी) to be a case (कारक), they, therefore, *count six cases only*.

89. The following is a tabular statement of the *case-terminations* (Sup [सुप्] vibhakti). These terminations undergo various changes when joined to bases ending in vowels :—

		एकवचन Singular.	द्विवचन Dual.	बहुवचन Plural.
प्रथमा विभक्ति	Nom. :	(स्)	औ	जस् (अस्)
द्वितीया विभक्ति	Acc.	अम्	औ	शस् (अस्)
तृतीया विभक्ति	Inst.	आ	भ्याम	भिः (भिस्)
चतुर्थी विभक्ति	Dat.	ए	भ्याम्	भ्यः (भ्यस्)
पञ्चमी विभक्ति	Abl.	अः (अस्)	भ्याम्	भ्यः (भ्यस्)
षष्ठी विभक्ति	Gen.	अः (अस्)	ओः (ओस्)	आम्
सप्तमी विभक्ति	Loc.	इ	ओः (ओस्)	सु

The Vocative has, as a rule, the same terminations as the Nominative.

90. Sanskrit nouns may be divided into *two classes*—

(1) Nouns, the bases of which end in Vowels.

(2) Nouns, the bases of which end in Consonants.

Bases ending in Vowels.

(स्वरान्त)

91. Masculine bases ending in अ

अकारान्त पुंलिङ्ग

		एकवचन Singular.	द्विवचन Dual.	बहुवचन Plural.
प्रथमा	Nominative	नर:	नरौ	नरा:
द्वितीया	Accusative	नरम्	नरौ	नरान्
तृतीया	Instrumental	नरेण	नराभ्याम्	नरै:
चतुर्थी	Dative	नराय	नराभ्याम्	नरेभ्य:
पञ्चमी	Ablative	नरात्	नराभ्याम्	नरेभ्य:
षष्ठी	Genitive	नरस्य	नरयो:	नराणाम्
सप्तमी	Locative	नरे	नरयो:	नरेषु
सम्बोधन	Vocative	हे नर	हे नरौ	हे नरा:

All Masculine bases ending in अ are declined like नर.

92. Masculine bases ending in इ

इकारान्त पुंलिङ्ग

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	हरिः	हरी	हरयः
Acc.	हरिम्	हरी	हरीन्
Inst.	हरिणा	हरिभ्याम्	हरिभिः
Dat.	हरये	हरिभ्याम्	हरिभ्यः
Abl.	हरेः	हरिभ्याम्	हरिभ्यः
Gen.	हरेः	हर्योः	हरीणाम्
Loc.	हरौ	हर्योः	हरिषु
Voc.	हे हरे	हे हरी	हे हरयः

With the *exception* of पति and सखि all Masculine nouns ending in इ are declined like हरि.

93. सखि is declined as follows :—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	सखा	सखायौ	सखायः
Acc.	सखायम्	सखायौ	सखीन्
Inst.	सख्या	सखिभ्याम्	सखिभिः
Dat.	सख्ये	सखिभ्याम्	सखिभ्यः
Abl.	सख्युः	सखिभ्याम्	सखिभ्यः
Gen.	सख्युः	सख्योः	सखीनाम्
Loc.	सख्यौ	सख्योः	सखिषु
Voc.	हे सखे	हे सखायौ	हे सखायः

94. The word पति is declined like सखि in Singular Inst., Dat., Abl., Gen., Loc. ; in the other cases it follows हरि.

	Singular.
Inst.	पत्या
Dat.	पत्ये
Abl.	पत्यु:
Gen.	पत्य:
Loc.	पत्यौ

As the *second part of a compound* पति follows हरि throughout, e.g., भूपति—Inst., भूपतिना, Dat., भूपतये, etc.

95. **Masculine bases ending in उ**

उकारान्त पुंलिङ्ग

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	गुरु:	गुरू	गुरव:
Acc.	गुरुम्	गुरू	गुरून्
Inst.	गुरुणा	गुरुभ्याम्	गुरुभि:
Dat.	गुरवे	गुरुभ्याम्	गुरुभ्य:
Abl.	गुरो:	गुरुभ्याम्	गुरुभ्य:
Gen.	गुरो:	गुर्वो:	गुरूणाम्
Loc.	गुरौ	गुर्वो:	गुरुषु
Voc.	हे गुरो	हे गुरू	हे गुरव:

All Masculine nouns ending in उ are declined like गुरु.

96. Masculine bases ending in ऋ
ऋकारान्त पुंलिङ्ग

(*a*) पितृ ('father') and nouns declined like पितृ

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	पिता	पितरौ	पितरः
Acc.	पितरम्	पितरौ	पितॄन्
Inst.	पित्रा	पितृभ्याम्	पितृभिः
Dat.	पित्रे	पितृभ्याम्	पितृभ्यः
Abl.	पितुः	पितृभ्याम्	पितृभ्यः
Gen.	पितुः	पित्रोः	पितॄणाम्
Loc.	पितरि	पित्रोः	पितृषु
Voc.	हे पितः	हे पितरौ	हे पितरः

The following nouns are declined in the same way :—भ्रातृ, जामातृ, देवृ.

नृ (man) is declined in the same way but forms in Gen. Plu. either नॄणाम् or नृणाम्.

(*b*) दातृ and bases declined like दातृ

दातृ and other nouns ending in तृ which denote agents, and also नप्तृ and भर्तृ, are declined on the whole like पितृ but change the ऋ into आर् in the following cases :—

	Singular.	Dual.	Plural.
1. Nom.	दाता	दातारौ	दातारः
2. Acc.	दातारम्	दातारौ	

97. Masculine bases ending in ओ

ओकारान्त पुंलिङ्ग

The only noun of this class is गो

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	गौः	गावौ	गावः
Acc.	गाम्	गावौ	गाः
Inst.	गवा	गोभ्याम्	गोभिः
Dat.	गवे	गोभ्याम्	गोभ्यः
Abl.	गोः	गोभ्याम्	गोभ्यः
Gen.	गोः	गवोः	गवाम्
Loc.	गवि	गवोः	गोषु
Voc.	हे गौः	हे गावौ	हे गावः

---

98. Feminine bases ending in आ

आकारान्त स्त्रीलिङ्ग—तारा

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	तारा	तारे	तारा:
Acc.	ताराम्	तारे	तारा:
Inst.	तारया	ताराभ्याम्	ताराभिः
Dat.	तारायै	ताराभ्याम्	ताराभ्यः
Abl.	तारायाः	ताराभ्याम्	ताराभ्यः
Gen.	तारायाः	तारयोः	ताराणाम्
Loc.	तारायाम्	तारयोः	तारासु
Voc.	हे तारे	हे तारे	हे तारा:

All feminine bases ending in आ are declined like तारा. But अम्बा 'mother' forms हे अम्ब in the Vocative.

99. Irregular feminine bases ending in आ

आकारान्त स्त्रीलिङ्ग—जरा

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	जरा	जरसौ or जरे	जरसः or जराः
Acc.	जरसम् or जराम्	जरसौ or जरे	जरसः or जराः
Inst.	जरसा or जरया	जराभ्याम्	जराभिः
Dat.	जरसे or जरायै	जराभ्याम्	जराभ्यः
Abl.	जरसः or जरायाः	जराभ्याम्	जराभ्यः
Gen.	जरसः or जरायाः	जरसोः or जरयोः	जरसाम् or जराणाम्
Loc.	जरसि or जरायाम्	जरसोः or जरयोः	जरासु
Voc.	हे जरे	हे जरसौ or हे जरे	हे जरसः or हे जराः

100. Feminine bases ending in इ

इकारान्त स्त्रीलिङ्ग—मति

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	मतिः	मती	मतयः
Acc.	मतिम्	मती	मतीः
Inst.	मत्या	मतिभ्याम्	मतिभिः

	Singular.	Dual.	Plural.
Dat.	मत्यै or मतये	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
Abl.	मत्याः or मतेः	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
Gen.	मत्याः or मतेः	मत्योः	मतीनाम्
Loc.	मत्याम् or मतौ	मत्योः	मतिषु
Voc.	हे मते	हे मती	हे मतयः

All feminine bases ending in इ are declined like मति.

101. Feminine bases ending in ई

ईकारान्त स्त्रीलिङ्ग—नदी

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	नदी	नद्यौ	नद्यः
Acc.	नदीम्	नद्यौ	नदीः
Inst.	नद्या	नदीभ्याम्	नदीभिः
Dat.	नद्यै	नदीभ्याम्	नदीभ्यः
Abl.	नद्याः	नदीभ्याम्	नदीभ्यः
Gen.	नद्याः	नद्योः	नदीनाम्
Loc.	नद्याम्	नद्योः	नदीषु
Voc.	हे नदि	हे नद्यौ	हे नद्यः

But the Nom. Sing. of लक्ष्मी is लक्ष्मीः.

102. धी

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	धीः	धियौ	धियः

	Singular.	Dual.	Plural.
Acc.	धियम्	धियौ	धिय:
Inst.	धिया	धीभ्याम्	धीभि:
Dat.	धियै or धिये	धीभ्याम्	धीभ्य:
Abl.	धिया: or धिय:	धीभ्याम्	धीभ्य:
Gen.	धिया: or धिय:	धियो:	धीनाम् or धियाम्
Loc.	धियाम् or धियि	धियो:	धीषु
Voc.	हे धी:	हे धियौ	हे धिय:

103. स्त्री is declined as follows :—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	स्त्री	स्त्रियौ	स्त्रिय:
Acc.	स्त्रियम् or स्त्रीम्	स्त्रियौ	स्त्रिय: or स्त्री:
Inst.	स्त्रिया	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभि:
Dat.	स्त्रियै	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभ्य:
Abl.	स्त्रिया:	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभ्य:
Gen.	स्त्रिया:	स्त्रियो:	स्त्रीणाम्
Loc.	स्त्रियाम्	स्त्रियो:	स्त्रीषु
Voc.	हे स्त्रि	हे स्त्रियौ	हे स्त्रिय:

104. Feminine bases ending in उ

उकारान्त स्त्रीलिङ्ग—धेनु

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	धेनु:	धेनू	धेनव:
Acc.	धेनुम्	धेनू	धेनू:

	Singular.	Dual.	Plural.
Inst.	धेन्वा	धेनुभ्याम्	धेनुभिः
Dat.	धेन्वै or धेनवे	धेनुभ्याम्	धेनुभ्यः
Abl.	धेन्वाः or धेनोः	धेनुभ्याम्	धेनुभ्यः
Gen.	धेन्वाः or धेनोः	धेन्वोः	धेनूनाम्
Loc.	धेन्वाम् or धेनौ	धेन्वोः	धेनुषु
Voc.	हे धेनो	हे धेनू	हे धेनवः

All feminine nouns ending in उ are declined like धेनु.

105. **Feminine bases ending in ऊ**

ऊकारान्त स्त्रीलिङ्ग—वधू

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	वधूः	वध्वौ	वध्वः
Acc.	वधूम्	वध्वौ	वधूः
Inst.	वध्वा	वधूभ्याम्	वधूभिः
Dat.	वध्वै	वधूभ्याम्	वधूभ्यः
Abl.	वध्वाः	वधूभ्याम्	वधूभ्यः
Gen.	वध्वाः	वध्वोः	वधूनाम्
Loc.	वध्वाम्	वध्वोः	वधूषु
Voc.	हे वधु	हे वध्वौ	हे वध्वः

All feminine nouns ending in ऊ are *generally* declined like वधू.

106. Bases of one syllable—भू

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	भूः	भुवौ	भुवः
Acc.	भुवम्	भुवौ	भुवः
Inst.	भुवा	भूभ्याम्	भूभिः
Dat.	भुवे or भुवै	भूभ्याम्	भूभ्यः
Abl.	भुवः or भुवाः	भूभ्याम्	भूभ्यः
Gen.	भुवः or भुवाः	भुवोः	भूनाम् or भुवाम्
Loc.	भुवि or भुवाम्	भुवोः	भूषु
Voc.	हे भूः	हे भुवौ	हे भुवः

107. **Feminine bases ending in ऋ**

ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग

The feminine nouns belonging to this class—**मातृ**, **दुहितृ**, etc., are declined like **पितृ** in all cases except the Acc. Plu. where they form **मातॄः**, **दुहितॄः**, etc.

स्वसृ forms Nom. Dual and Plural and Acc. Sing. and Dual like Masc. **दातृ**—**स्वसारौ**, **स्वसारः**, **स्वसारम्**, **स्वसारौ**. In all other cases it follows **मातृ**.

The masculine nouns of the **धातृ** class form feminines in **ई**—**धात्री**, which are declined like **नदी**.

108. **Feminine bases ending in ओ**

ओकारान्त स्त्रीलिङ्ग

गो as feminine is declined like Masculine **गो**. **द्यो** is declined like **गो**.

109. Feminine bases ending in औ

औकारान्त स्त्रीलिङ्ग

There is only one noun of this class—नौ, which is declined as follows :—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	नौः	नावौ	नावः
Acc.	नावम्	नावौ	नावः
Inst.	नावा	नौभ्याम्	नौभिः
Dat.	नावे	नौभ्याम्	नौभ्यः
Abl.	नावः	नौभ्याम्	नौभ्यः
Gen.	नावः	नावोः	नावाम्
Loc.	नावि	नावोः	नौषु
Voc.	हे नौः	हे नावौ	हे नावः

---

110. Neuter bases ending in अ

अकारान्त नपुंसकलिङ्ग

Bases of this class are declined like Masc. bases ending in अ in all cases excepting the Nom. and Acc., in the three numbers ; which exhibit the following forms (from फल)—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	फलम्	फले	फलानि
Acc.	फलम्	फले	फलानि

111. Neuter bases ending in इ

इकारान्त नपुंसकलिङ्ग—वारि

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	वारि	वारिणी	वारीणि
Acc.	वारि	वारिणी	वारीणि
Inst.	वारिणा	वारिभ्याम्	वारिभिः
Dat.	वारिणे	वारिभ्याम्	वारिभ्यः
Abl.	वारिणः	वारिभ्याम्	वारिभ्यः
Gen.	वारिणः	वारिणोः	वारीणाम्
Loc.	वारिणि	वारिणोः	वारिषु
Voc.	हे वारे or हे वारि	हे वारिणी	हे वारीणि

112. Neuter adjectives in इ may *optionally* follow the declension of masculine bases in इ (हरि) in the following cases—Dat. Abl. Gen. Loc. Singular, and Gen. and Loc. Dual.

Thus the neuter adj. शुचि forms in Dat. Sing. *either* शुचिने *or* शुचये, in Abl. and Gen. Sing. *either* शुचिनः *or* शुचेः, etc.

The nouns अस्थि, अक्षि, दधि and सक्थि are declined as follows :—

113. Irregular neuter ending in इ—अस्थि

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	अस्थि	अस्थिनी	अस्थीनि
Acc.	अस्थि	अस्थिनी	अस्थीनि

	Singular.	Dual.	Plural.
Inst.	अस्था	अस्थिभ्याम्	अस्थिभिः
Dat.	अस्थ्ने	अस्थिभ्याम्	अस्थिभ्यः
Abl.	अस्थ्नः	अस्थिभ्याम्	अस्थिभ्यः
Gen.	अस्थ्नः	अस्थ्नोः	अस्थ्नाम्
Loc.	अस्थ्नि or अस्थनि	अस्थ्नोः	अस्थिषु
Voc.	हे अस्थि or हे अस्थे	हे अस्थिनौ	हे अस्थीनि

114. **Neuter bases ending in उ**

उकारान्त नपुंसकलिङ्ग—जानु

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	जानु	जानुनी	जानूनि
Acc.	जानु	जानुनी	जानूनि
Inst.	जानुना	जानुभ्याम्	जानुभिः
Dat.	जानुने	जानुभ्याम्	जानुभ्यः
Abl.	जानुनः	जानुभ्याम्	जानुभ्यः
Gen.	जानुनः	जानुनोः	जानूनाम्
Loc.	जानुनि	जानुनोः	जानुषु
Voc.	हे जानु or हे जानो	हे जानुनी	हे जानूनि

Neuter adjectives in उ may *optionally* follow the declension of Masc. bases ending in उ in the following cases—Dat. Abl. Gen. and Loc. Singular, Gen. and Loc. Dual.

Thus गुरु (neut.) forms in Dat. Sing. *either* गुरुणे *or* गुरवे ; in Gen. Sing. *either* गुरुणः *or* गुरोः, etc.

Consonant Declension.

Bases ending in Consonants.

(व्यञ्जनान्त)

115. Bases ending in Consonants generally take the Case terminations given in Rule 89 without any change. There is no difference between the declension of Masculine and Feminine consonantal bases. Neuter bases are declined on the whole in the same way; they, however, take the termination ई, instead of औ in Nom. Acc. and Voc. Dual, and the termination इ, instead of अस्, in Nom. Acc. and Voc. Plural, and a nasal letter is inserted, in the latter cases, before the final consonant of the base (not however when that final letter is itself a nasal or a semi-vowel).

There is an important distinction between such consonantal bases as remain the same before all Case terminations and such as assume different forms before different terminations. The former may be called *Unchangeable Bases*, and the latter *Changeable Bases*.

A. Unchangeable bases.

116. Regarding the declension of bases of this kind the only point which requires special attention is the Sandhi-changes which the final Consonant undergoes before Consonant terminations.

The स् of the Nominative Singular is dropped throughout (according to Rule 29 which does not allow two Consonants at the end of a word). The final Consonant then changes as follows :—

a. The second, third and fourth letters of the क-वर्ग, the त-वर्ग and the प-वर्ग change in Nominative Singular and also in the Vocative (which is the same as the Nominative) into क् त् and प् respectively.

b. च् is replaced by क्, छ् by ट्, and ज् *sometimes* by क् and *sometimes* by ट्.

c. Final र् and स् change into Visarga.

d. Final श् and ष् become *either* ट् *or* (*sometimes*) क्.

e. Final ह् becomes ट् (and *sometimes* क् or त्).

f. The same changes of the final Consonants of bases hold good before सु (Loc. Plu.).

g. Before the terminations beginning with भ् final Consonants of the क-वर्ग and च-वर्ग, the ट-वर्ग, the त-वर्ग and the प-वर्ग become ग्, ड्, द् and ब् respectively. Before terminations beginning with भ् or स्, स् and र् at the end of a word become Visarga, which thereupon is treated according to the Rules of Sandhi. (Rules 65, 67, 72)

117. The following paradigm exhibits the declension of consonantal bases in its simplest form, there being no changes whatever due to Sandhi (with the exception of an optional form in Loc. Plu.) :—

सुगण् ('counting well')

Masc. and Fem.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	सुगण्	सुगणौ	सुगणः
Acc.	सुगणम्	सुगणौ	सुगणः
Inst.	सुगणा	सुगण्भ्याम्	सुगण्भिः
Dat.	सुगणे	सुगण्भ्याम्	सुगण्भ्यः
Abl.	सुगणः	सुगण्भ्याम्	सुगण्भ्यः
Gen.	सुगणः	सुगणोः	सुगणाम्
Loc.	सुगणि	सुगणोः	सुगण्सु or सुगण्ट्सु
Voc.	हे सुगण्	हे सुगणौ	हे सुगणः

The Neuter is like the Masc. and Fem., but has सुगणी in Nom. Acc. and Voc. Dual and सुगणि in Nom. Acc. and Voc. Plural.

118. The following paradigm illustrates the Sandhi-changes which generally occur in the declension of consonantal bases :—

सुहृद्

Masc. and Fem.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	सुहृत्	सुहृदौ	सुहृदः
Acc.	सुहृदम्	सुहृदौ	सुहृदः
Inst.	सुहृदा	सुहृद्भ्याम्	सुहृद्भिः
Dat.	सुहृदे	सुहृद्भ्याम्	सुहृद्भ्यः
Abl.	सुहृदः	सुहृद्भ्याम्	सुहृद्भ्यः
Gen.	सुहृदः	सुहृदोः	सुहृदाम्
Loc.	सुहृदि	सुहृदोः	सुहृत्सु
Voc.	हे सुहृत्	हे सुहृदौ	हे सुहृदः

Neuter Nom. Acc. and Voc. Dual—सुहृदी .

Nom. Acc. and Voc. Plural—सुहृन्दि.

119. Further examples illustrating the Sandhi-changes in the declension of consonantal bases—

		Nom. Sing	Nom. Plu.	Inst. Plu.	Loc. Plu.
M.F.	चित्रलिख्—	चित्रलिक्	चित्रलिखः	चित्रलिग्भिः	चित्रलिक्षु
F.	वाच्—	वाक्	वाचः	वाग्भिः	वाक्षु
F.	स्रज्—	स्रक्	स्रजः	स्रग्भिः	स्रक्षु
M.	सम्राज्—	सम्राट्	सम्राजः	सम्राड्भिः	सम्राट्सु
M.F.	अग्निमथ्—	अग्निमत्	अग्निमथः	अग्निमद्भिः	अग्निमत्सु
F.	ककुभ्—	ककुप्	ककुभः	ककुब्भिः	ककुप्सु
F.	हार्—	हाः	हारः	हार्भिः	हार्षु
F.	दिश्—	दिक्	दिशः	दिग्भिः	दिक्षु
M.F.	विश्—	विट्	विशः	विड्भिः	विट्सु
M.F.	दुह्—	धुक्[1]	दुहः	धुग्भिः	धुक्षु
M.F.	मधुलिह्—	मधुलिट्	मधुलिहः	मधुलिड्भिः	मधुलिट्सु
F.	उपानह्—	उपानत्	उपानहः	उपानद्भिः	उपानत्सु

120. Further examples illustrating the insertion of a nasal in Nom. Acc. and Voc. Plu. of Neuter bases of this class (Rule 115)—

हरित्—हरिन्ति

सदृश्—सदृंशि

---

[1] With reference to दुह्—Nom. धुक्, etc., note the following rule—

च् ध् भ् and ह्, if at the end of radical syllables, become ग् द् ब् and ग् (and eventually क् त् प् and क्) either if they are the last letters of a pada or if they are followed by ध् or भ्, or स्. In this case the initial letter of the syllable, if either ग् द् or ब्, becomes च् ध् and भ् (the aspiration which the last letter loses being transferred, as it were, to the first).

Thus भुत् (knowing), Nom. Sing. of बुध् ; Inst. Plu. भुद्भिः, Loc. Plu. भुत्सु.

121. In the case of bases in इर् and उर्, the इ and उ are lengthened in Nom. Sing., and before terminations beginning with Consonants—

	Nom. Sing.	Nom. Plu.	Inst. Plu.	Loc. Plu.
F. गिर्—	गीः	गिरः	गीर्भिः	गीर्षु
F. पुर्—	पूः	पुरः	पूर्भिः	पूर्षु

122. Bases in स् are mostly neuter terminating in अस्, इस् or उस्. These show the peculiarity of lengthening the final vowel in Nom. Acc. and Voc. Plural (before the nasal letter inserted according to Rule 115).

a. Thus मनांसि Nom. Acc. and Voc. Plu. of मनस्; हवींषि of हविस्; आयूंषि of आयुस्.

Neut. मनस्

	Sing.	Dual.	Plural.
Nom.	मनः	मनसी	मनांसि
Acc.	मनः	मनसी	मनांसि
Inst.	मनसा	मनोभ्याम्	मनोभिः
Dat.	मनसे	,,	मनोभ्यः
Abl.	मनसः	,,	मनोभ्यः
Gen.	मनसः	मनसोः	मनसाम्
Loc.	मनसि	,,	मनसुः
Voc.	हे मनः	हे मनसी	हे मनांसि

b. आशिस् lengthens the इ in Nom. Sing. and before consonantal terminations—

	Nom. Sing.	Nom. Plu.	Inst. Plu.	Loc. Plu.
Fem.	आशीः	आशिषः	आशीर्भिः	आशीःषु

123. Masculine and Feminine bases in अस् lengthen the अ in Nom. Sing.—

Thus चन्द्रमाः from चन्द्रमस्. सुमनाः (Masc. and Fem.) from सुमनस्. The Neuter is सुमनः .

124. Bases ending in the suffixes इन्, मिन् and विन् show the following peculiarities :—

a. The final न् is dropped, and the इ is lengthened in Nom. Sing. Masc. Thus धनी from धनिन्.

b. The final न् is dropped in Nom. Acc. and (optionally) Voc. Sing. Neuter—धनि (or धनिन् in Vocative).

c. The इ is lengthened in Nom. Acc. and Voc. Plu. Neuter—धनीनि.

d. The न् is dropped before consonantal terminations—धनिभिः, धनिषु.

e. The Feminines of bases of this kind are formed by the addition of the feminine suffix ई —धनिनी (declined like नदी).

B. Changeable Bases.

125. Here there is a distinction between bases that have two different forms, and bases that have three different forms.

a. Bases having two forms.

126. These bases exhibit one form in Nom. Acc. and Voc. Sing., Nom. Acc. and Voc. Dual, and Nom. and Voc. Plural, Masculine and Feminine; and in Nom. Acc. and Voc. Plu. Neuter. They exhibit a different form in all the other cases. The former form (generally called the *strong* base) is distinguished from the latter (generally called the *weak* base) *by the lengthening of the penultimate vowel or by the insertion of a nasal before the final consonant.*

Bases with two forms are classified as follows:—

(a) Participial bases in अत्, *e.g.*, अदत्, (eating). Here the strong base is अदन्त् and the weak base is अदत्.

अदत्, Masculine and Neuter.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	अदन्	अदन्तौ	अदन्तः
	(Neu. अदत्)	(Neu. अदतौ)	(Neu. अदन्ति)
Acc.	अदन्तम्	अदन्तौ	अदतः
	(अदत्)	(अदतौ)	(अदन्ति)

Inst.	अदता	अदद्भ्याम्	अदद्भिः
Dat.	अदते	अदद्भ्याम्	अदद्भ्यः
Abl.	अदतः	अदद्भ्याम्	अदद्भ्यः
Gen.	अदतः	अदतोः	अदताम्
Loc.	अदति	अदतोः	अदत्सु
Voc.	अदन्	अदन्तौ	अदन्तः
	(अदत्)	(अदतौ)	(अदन्ति)

127. In Participles derived from roots of the first, fourth and tenth classes, as also from causal, desiderative and nominal verbs, a **न्** is inserted before the final **त्** of the base, in Nom. Acc. and Voc. Dual Neuter. Hence, in these three cases, **बोधन्तौ** (from **बुध्**, first class), **चोरयन्तौ** (from **चुर्**, tenth class) and **बोधयन्तौ** (causal form of **बुध**).

128. **न्** is optionally inserted in Participial bases of roots of the 6th class, and of roots in **आ** of the 2nd class, as also in future Participles in **स्यत्**. Hence **तुदतो** or **तुदन्तो** (from **तुद्**, 6th class), **यातो** or **यान्तो** (from **या**, 2nd class) and **दास्यतो** or **दास्यन्तो** (future Participle).

129. No **न्** is inserted in the Participial bases of roots belonging to the remaining classes of verbs. Hence **अदतो** (from **अद्**, 2nd class); **ददतो** (from **दा**, 3rd class).

130. The feminine form of bases of this class is formed by the addition of ई, a न् being inserted according to the same rules as govern the insertion of न् in certain cases of the Neuter. Hence बोधन्ती (fem. of बोधत्), अदती (fem. of अदत्) ; दास्यती or दास्यन्ती (fem. of दास्यत्). These bases are declined like नदी.

131. Participle bases in अत् derived from roots of the third class (and also जाग्रत्, जक्षत्, दरिद्रत्, चकासत् and शासत्) have no strong base, but are declined exactly like unchangeable bases in त्. Hence ददत् (Participle of दा, 3rd class) forms ददत् (Nom. Sing.), ददतम् (Acc. Sing.), etc.

(*b*) बृहत् (adj.) is declined like अदत् (see above 129), hence Nom. Sing. Masc. बृहन्, Acc. बृहन्तम् ; Nom. Dual. Neu. बृहती. Feminine base बृहती.

(*c*) महत् (adj.) is declined as follows, in Masc. and Neuter.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	महान्	महान्तौ	महान्तः
(Neu.	महत्)	(Neu. महती)	(Neu. महान्ति)
Acc.	महान्तम्	महान्तौ	महतः
(Neu.	महत्)	(Neu. महती)	(Neu. महान्ति)

Inst.	महता	महद्भ्याम्	महद्भिः
Dat.	महते	etc.	etc.

Fem. base—महती.

132. (d) Base ending in मत् and वत्.

These bases are declined like the Participle bases in अत्, with the one difference that the vowel is lengthened in Nom. Sing. Masc.

धीमत्, विद्यावत्

Masculine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	धीमान्	धीमन्तौ	धीमन्तः
	विद्यावान्	विद्यावन्तौ	विद्यावन्तः
Acc.	धीमन्तम्	धीमन्तौ	धीमतः
	विद्यावन्तम्	विद्यावन्तौ	विद्यावतः
Inst.	धीमता	धीमद्भ्याम्	धीमद्भिः
	विद्यावता	विद्यावद्भ्याम्	विद्यावद्भिः
	etc.	etc.	etc.

Neuter.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	धीमत्	धीमती	धीमन्ति
	विद्यावत्	विद्यावती	विद्यावन्ति

Fem. bases—धीमती, विद्यावती.

133. भवत् as participle ('being') is declined like अदत्, but when used as a pronoun ('your

Honour') it forms Nom. Masc. Sing. भवान् (like विद्यावान्). The Feminine of भवत्, 'your Honour' is भवती ; of भवत् 'being' भवन्ती.

134. (*e*) कियत् 'how much' and इयत् 'so much' are declined like विद्यावत्.

Masculine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	कियान्	कियन्तौ	कियन्तः
Acc.	कियन्तम्	कियन्तौ	कियतः

135. (*f*) Comparative Bases in ईयस्.

These bases are comparative forms of adjectives.

गरीयस् (comparative of गुरु).

Masculine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	गरीयान्	गरीयांसौ	गरीयांसः
Acc.	गरीयांसम्	गरीयांसौ	गरीयसः
Inst.	गरीयसा	गरीयोभ्याम्	गरीयोभिः
Dat.	गरीयसे	गरीयोभ्याम्	गरीयोभ्यः
Abl.	गरीयसः	गरीयोभ्याम्	गरीयोभ्यः
Gen.	गरीयसः	गरीयसोः	गरीयसाम्
Loc.	गरीयसि	गरीयसोः	गरीयःसु
Voc.	हे गरीयन्	हे गरीयांसौ	हे गरीयांसः

The Neuter is like the Masculine, with the exception of the Nominatives, Vocatives and Accusatives—

Singular.	Dual.	Plural.
गरोय:	गरोयसो	गरोयांसि

The Feminine is गरोयसो, it is declined like नदो.

136. (*g*) Bases in मन् and वन् immediately preceded by a consonant.

To this class belong आत्मन् (m.), यज्वन् (m.), ब्रह्मन् (n.) पर्वन् (n.).

137. The strong base is marked by the lengthening of the penultimate vowel ; the weak base drops the न् before consonantal terminations.

आत्मन्

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	आत्मा	आत्मानौ	आत्मान:
Acc.	आत्मानम्	आत्मानौ	आत्मन:
Inst.	आत्मना	आत्मभ्याम्	आत्मभि:
Dat.	आत्मने	आत्मभ्याम्	आत्मभ्य:
Abl.	आत्मन:	आत्मभ्याम्	आत्मभ्य:
Gen.	आत्मन:	आत्मनो:	आत्मनाम्
Loc.	आत्मनि	आत्मनो:	आत्मसु
Voc.	हे आत्मन्	हे आत्मानौ	हे आत्मान:

138. The Nom. Acc. and Voc. Singular, Dual and Plural of ब्रह्मन् are as follows—ब्रह्म, ब्रह्मणौ, ब्रह्माणि.

b. Bases having three forms.

139. In this class each base appears in three different forms which may be called the *strong*, the *middle* and the *weak* base. The strong base appears in the same cases in which it appears in bases with two forms (see above, 126); the middle base before terminations beginning with a consonant; the weak base in the remaining cases. In Neuter bases of this class Nom. Acc. and Voc. Singular have the middle base, Nom. Acc. and Voc. Dual, the weak base.

140. (*a*) Bases in मन् and वन् preceded by a vowel, and bases in अन्, such as सीमन् (f.), राजन् (m.), तक्षन् (m.), नामन् (n.).

The strong base lengthens the vowel, the middle base drops the न्; the weak base drops the penultimate अ. The न् is also dropped in Nom. Singular.

राजन्

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	राजा	राजानौ	राजान:
Acc.	राजानम्	राजानौ	राज्ञ:
Inst.	राज्ञा	राजभ्याम्	राजभि:

Dat.	राज्ञे	राजभ्याम्	राजभ्यः
Abl.	राज्ञः	राजभ्याम्	राजभ्यः
Gen.	राज्ञः	राज्ञोः	राज्ञाम्
Loc.	राज्ञि (or राजनि)	राज्ञोः	राजसु
Voc.	हे राजन्	हे राजानौ	हे राजानः

Feminine base—**राज्ञी**, declined like **नदी**.

नामन् forms **नाम** in Nom. and Acc. Singular; **नाम** or **नामन्** in Voc. Sing.; **नामनी** or **नाम्नी** in Nom. Acc. and Voc. Dual; **नामानि** in Nom. Acc. and Voc. Plural.

141. (*b*) A few bases in **अन्**, such as **पूषन्** and **अर्यमन्**, and bases ending in **हन्**, exhibit the strong base in Nom. Sing. Masc. only; while the middle base appears in the other strong cases. In the weak cases of **हन्** (where the **अ** is dropped) **ह** changes to **घ्** (and the **न्** does not change to **ण्**, compare Rule 78).

वृत्रहन्

	Singular.	Plural.
Nom.	वृत्रहा	वृत्रहणः
Acc.	वृत्रहणम्	वृत्रघ्नः
Inst.	वृत्रघ्ना	वृत्रहभिः
Dat.	वृत्रघ्ने	वृत्रहभ्यः
Abl.	वृत्रघ्नः	वृत्रहभ्यः

Gen.	वृत्रघ्नः	वृत्रघ्नाम्
Loc.	वृत्रघ्नि or वृत्रहणि	वृत्रहसु
Voc.	हे वृत्रहन्	हे वृत्रहणः

142. (*c*) **श्वन्** (m.) is declined like **राजन्**, but takes for its weak base **शुन्**. Hence—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	श्वा	श्वानौ	श्वानः
Acc.	श्वानम्	श्वानौ	शुनः
Inst.	शुना	श्वभ्याम्	श्वभिः
	etc.	etc.	etc.
Voc.	हे श्वन्		

143. (*d*) **युवन्** (m) has for its weak base **यून्**.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	युवा	युवानौ	युवानः
Acc.	युवानम्	युवानौ	यूनः
Inst.	यूना	युवभ्याम्	युवभिः
	etc.	etc.	etc.
Voc.	हे युवन्		

144. (*e*) **मघवन्** (m.) has for its weak base **मघोन्**.

	Singular.	Plural.
Nom.	मघवा	मघवानः
Acc.	मघवानम्	मघोनः
Inst.	मघोना	मघवभिः

145. (*f*) अहन् (n.) takes अह: as its middle base, and also in Nom. Acc. and Voc. Sing.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	अह:	अह्नी or अहनी	अहानि
Acc.	,,	,, ,,	,,
Inst.	अह्ना	अहोभ्याम्	अहोभि:
Dat.	अह्ने	,,	अहोभ्य:
Abl.	अह्न:	,,	,,
Gen.	,,	अह्नो:	अह्नाम्
Loc.	अह्नि or अहनि	,,	अह:सु
Voc.	हे अह:	हे अह्नी or हे अहनो	हे अहानि

146. (*g*) पन्थन् (m) (पथिन्) has the strong base पन्थान्, the middle base पथि, the weak base पथ्. The Nom. Sing. takes स्, irregularly—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	पन्था:	पन्थानौ	पन्थान:
Acc.	पन्थानम्	पन्थानौ	पथ:
Inst.	पथा	पथिभ्याम्	पथिभि:
Dat.	पथे	,,	पथिभ्य:
Abl.	पथ:	,,	,,
Gen.	,,	पथो:	पथाम्
Loc.	पथि	,,	पथिषु
Voc.	हे पन्था:	हे पन्थानौ	हे पन्थान:

147. (*h*) Perfect Participial bases in वस्.

The strong base terminates in वांस् (which becomes वान् in Nom. Sing. Masc.); the middle base in वत्; the weak base in उष् (for उस्).

विद्वस् (knowing).

Masculine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	विद्वान्	विद्वांसौ	विद्वांसः
Acc.	विद्वांसम्	विद्वांसौ	विदुषः
Inst.	विदुषा	विद्वद्भ्याम्	विद्वद्भिः
Dat.	विदुषे	,,	विद्वद्भ्यः
Abl.	विदुषः	,,	,,
Gen.	विदुषः	विदुषोः	विदुषाम्
Loc.	विदुषि	,,	विद्वत्सु
Voc.	हे विद्वन्	हे विद्वांसौ	हे विद्वांसः

Neuter.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom., Acc., Voc.	विद्वत्	विदुषी	विद्वांसि

The feminine base is formed by adding ई to the weak base—विदुषी.

Where, in the formation of this participle, इ is inserted between the root and वस्—as in

जग्मिवस् from गम्, चक्रिवस् from कृ—the ऋ is dropped before उष्. Hence Inst. Sing. जग्मुषा, चक्रुषा; Fem. base जग्मुषी, चक्रुषी.

148. (*i*) Bases in अच् (derived from the root अच् or अञ्च्, to move).

The strong base ends in अङ्च्, the middle base in अच्. If the अच् is preceded by य् or व्, the weak base substitutes ईच् and ऊच् for यच् and वच्. If अच् is preceded by another letter, the weak base is ईच्; but प्राच् and अवाच् remain unchanged in the weak base, and तिर्यच् is substituted by तिरश्च्.

	प्रत्यच्	अन्वच्	उदच्	प्राच्	तिर्यच्
		Singular.	Masculine.		
Nom.	प्रत्यङ्	अन्वङ्	उदङ्	प्राङ्	तिर्यङ्
Acc.	प्रत्यञ्चम्	अन्वञ्चम्	उदञ्चम्	प्राञ्चम्	तिर्यञ्चम्
Inst.	प्रतीचा	अनूचा	उदीचा	प्राचा	तिरश्चा
	etc.	etc.			
		Plural.	Masculine.		
Nom.	प्रत्यञ्चः	अन्वञ्चः	उदञ्चः	प्राञ्चः	तिर्यञ्चः
Acc.	प्रतीचः	अनूचः	उदीचः	प्राचः	तिरश्चः
Inst.	प्रत्यग्भिः	अन्वग्भिः	उदग्भिः	प्राग्भिः	तिर्यग्भिः
Gen.	प्रतीचाम्	अनूचाम्	उदीचाम्	प्राचाम्	तिरश्चाम्
Loc.	प्रत्यक्षु	अन्वक्षु	उदक्षु	प्राक्षु	तिर्यक्षु

Neuter.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom., Acc., Voc.	प्रत्यक्	प्रतीची	प्रत्यञ्चि

Feminine forms—प्रतीची, अनूची, उदीची, प्राची, तिरश्ची.

Irregular declension.

149. अप्, water, is used in the Plural only and forms Nom. आपः, Acc. अपः, Inst. अद्भिः, Dat. and Abl. अद्भ्यः, Gen. अपाम्, Loc. अप्सु, Voc. आपः.

पुमस् is declined as follows :—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	पुमान्	पुमांसौ	पुमांसः
Acc.	पुमांसम्	पुमांसौ	पुंसः
Inst.	पुंसा	पुम्भ्याम्	पुम्भिः
Dat.	पुंसे	पुम्भ्याम्	पुम्भ्यः
Abl.	पुंसः	पुम्भ्याम्	पुम्भ्यः
Gen.	पुंसः	पुंसोः	पुंसाम्
Loc.	पुंसि	पुंसोः	पुंसु
Voc.	हे पुमन्	हे पुमांसौ	हे पुमांसः

ADJECTIVES.

विशेषण

Degrees of Comparison.

150. The Comparative and Superlative of adjectives are formed, either—

By adding the suffixes तर and तम to the weak or middle base of the adjective—

पुण्य	...	पुण्यतर	...	पुण्यतम
शुचि	...	शुचितर	...	शुचितम
बलिन्	...	बलितर	...	बलितम
महत्	...	महत्तर	...	महत्तम
विदत्	...	विदत्तर	...	विदत्तम

Or—

By adding the suffixes ईयस् and इष्ठ. Before these suffixes the final vowels of adjective bases are dropped—

पाप	...	पापीयस्	...	पापिष्ठ
स्वादु	...	स्वादीयस्	...	स्वादिष्ठ

151. Adjectives formed with suffixes such as ट, मत्, वत्, विन्, etc., drop the entire suffix before ईयस् and इष्ठ—

बलवत्	...	बलीयस्	...	बलिष्ठ
मतिमत्	...	मतीयस्	...	मतिष्ठ

152. There is a number of frequently used comparatives and superlatives of this class which exhibits more or less irregular changes of the base. The following list comprises the more important ones—

उरु	...	वरीयस्	...	वरिष्ठ
क्षिप्र	...	क्षेपीयस्	...	क्षेपिष्ठ
गुरु	...	गरीयस्	...	गरिष्ठ
दीर्घ	...	द्राघीयस्	...	द्राघिष्ठ
पृथु	...	प्रथीयस्	...	प्रथिष्ठ
प्रिय	...	प्रेयस्	...	प्रेष्ठ
बहु	...	भूयस्	...	भूयिष्ठ
मृदु	...	म्रदीयस्	...	म्रदिष्ठ
युवन्	...	यवीयस्	...	यविष्ठ
वृद्ध	...	वर्षीयस्	...	वर्षिष्ठ
स्थिर	...	स्थेयस्	...	स्थेष्ठ

Note also the following comparatives and superlatives which have undergone entire changes from their corresponding bases in the positive.

प्रशस्य	...	श्रेयस्	...	श्रेष्ठ
वृद्ध	...	ज्यायस्	...	ज्येष्ठ
अन्तिक	...	नेदीयस्	...	नेदिष्ठ
युवन्, अल्प	...	कनीयस्	...	कनिष्ठ

Regarding the declension of the comparatives in ईयस् see Rule 135.

NUMERALS.

संख्यावाचक शब्द ।

153. CARDINALS.

	Masc.	Fem	Neu.
1.	१ एक:	एका	एकम् (Base एक)
2.	२ द्वौ	द्वे	द्वे (Base द्वि)
3.	३ त्रय:	तिस्र:	त्रीणि (Base त्रि)
4.	४ चत्वार:	चतस्र:	चत्वारि(Base चतुर्)
5.	५ पञ्च	...	... (Base पञ्चन्)
6.	६ षट्	...	... (Base षष्)
7.	७ सप्त	...	... (Base सप्तन्)
8.	८ अष्टौ—अष्ट	...	... (Base अष्टन्)
9.	९ नव	...	... (Base नवन्)
10.	१० दश	...	... (Base दशन्)
11.	११ एकादश	...	... (Base एक+दशन्)
12.	१२ द्वादश		
13.	१३ त्रयोदश		
14.	१४ चतुर्दश		
15.	१५ पञ्चदश		
16.	१६ षोड़श		
17.	१७ सप्तदश		
18.	१८ अष्टादश		
19.	१९ ऊनविंशति: (एकोनविंशति:)		
20.	२० विंशति:		
21.	२१ एकविंशति:		
22.	२२ द्वाविंशति:		

23. २३ त्रयोविंशतिः
24. २४ चतुर्विंशतिः
25. २५ पञ्चविंशतिः
26. २६ षड्विंशतिः
27. २७ सप्तविंशतिः
28. २८ अष्टाविंशतिः
29. २९ नवविंशतिः
ऊनत्रिंशत्
(एकोनत्रिंशत्)
30. ३० त्रिंशत्
31. ३१ एकत्रिंशत्
32. ३२ द्वात्रिंशत्
33. ३३ त्रयस्त्रिंशत्
34. ३४ चतुस्त्रिंशत्
35. ३५ पञ्चत्रिंशत्
36. ३६ षट्त्रिंशत्
37. ३७ सप्तत्रिंशत्
38. ३८ अष्टात्रिंशत्
39. ३९ नवत्रिंशत्
ऊनचत्वारिंशत्
(एकोनचत्वारिंशत्)
40. ४० चत्वारिंशत
41. ४१ एकचत्वारिंशत्
42. ४२ द्वाचत्वारिंशत्
(द्विचत्वारिंशत्)
43. ४३ त्रयश्चत्वारिंशत्
(त्रिचत्वारिंशत्)
44. ४४ चतुश्चत्वारिंशत्
45. ४५ पञ्चचत्वारिंशत्
46. ४६ षट्चत्वारिंशत्
47. ४७ सप्तचत्वारिंशत्
48. ४८ अष्टाचत्वारिंशत्
(अष्टचत्वारिंशत्)
49. ४९ नवचत्वारिंशत्
ऊनपञ्चाशत्
(एकोनपञ्चाशत्)
50. ५० पञ्चाशत्
51. ५१ एकपञ्चाशत्
52. ५२ द्वापञ्चाशत्
(द्विपञ्चाशत्)
53. ५३ त्रयःपञ्चाशत्
(त्रिपञ्चाशत्)
54. ५४ चतुःपञ्चाशत्
55. ५५ पञ्चपञ्चाशत्
56. ५६ षट्पञ्चाशत्
57. ५७ सप्तपञ्चाशत्
58. ५८ अष्टापञ्चाशत्
(अष्टपञ्चाशत्)
59. ५९ नवपञ्चाशत्
ऊनषष्टिः
(एकोनषष्टिः)

60. ६० षष्टिः
61. ६१ एकषष्टिः
62. ६२ द्वाषष्टिः
(द्विषष्टिः)
63. ६३ त्रयाषष्टिः
(त्रिषष्टिः)
64. ६४ चतुःषष्टिः
65. ६५ पञ्चषष्टिः
66. ६६ षट्षष्टिः
67. ६७ सप्तषष्टिः
68. ६८ अष्टाषष्टिः
(अष्टषष्टिः)
69. ६९ नवषष्टिः
ऊनसप्ततिः
(एकोनसप्ततिः)
70. ७० सप्ततिः
71. ७१ एकसप्ततिः
72. ७२ द्वासप्ततिः
(द्विसप्ततिः)
73. ७३ त्रयःसप्ततिः
(त्रिसप्ततिः)
74. ७४ चतुःसप्ततिः
75. ७५ पञ्चसप्ततिः
76. ७६ षट्सप्ततिः
77. ७७ सप्तसप्ततिः
78. ७८ अष्टासप्ततिः
(अष्टसप्ततिः)
79. ७९ नवसप्ततिः
ऊनाशीतिः
(एकोनाशीतिः)
80. ८० अशीतिः
81. ८१ एकाशीतिः
82. ८२ द्व्यशीतिः
83. ८३ त्र्यशीतिः
84. ८४ चतुरशीतिः
85. ८५ पञ्चाशीतिः
86. ८६ षडशीतिः
87. ८७ सप्ताशीतिः
88. ८८ अष्टाशीतिः
89. ८९ नवाशीतिः
ऊननवतिः
(एकोननवतिः)
90. ९० नवतिः
91. ९१ एकंनवतिः
92. ९२ द्वानवतिः
(द्विनवतिः)
93. ९३ त्रयोनवतिः
(त्रिनवतिः)
94. ९४ चतुर्नवतिः
95. ९५ पञ्चनवतिः

96. ९६ षण्णवतिः
97. ९७ सप्तनवतिः
98. ९८ अष्टानवतिः (अष्टनवतिः)
99. ९९ नवनवतिः ऊनशतम् (एकोनशतम्)
100. १०० शतम् (एकशतम्)
101. १०१ एकाधिकं शतम् (एकाधिकशतम्)
102. १०२ द्व्यधिकं शतम्
103. १०३ त्र्यधिकं शतम्
104. १०४ चतुरधिकं शतम्
105. १०५ पञ्चाधिकं शतम्
106. १०६ षडधिकं शतम्
107. १०७ सप्ताधिकं शतम्
108. १०८ अष्टाधिकं शतम्
109. १०९ नवाधिकं शतम्
110. ११० दशाधिकं शतम्
111. १११ एकादशाधिकं शतम्
120. १२० विंशत्यधिकं शतम्
130. १३० त्रिंशदधिकं शतम्
140. १४० चत्वारिंशदधिकं शतम्
150. १५० पञ्चाशदधिकं शतम्
160. १६० षष्ट्यधिकं शतम्
170. १७० सप्तत्यधिकं शतम्
180. १८० अशीत्यधिकं शतम्
190. १९० नवत्यधिकं शतम्
200. २०० द्विशतम्, द्वे शते
300. ३०० त्रिशतम्, त्रीणि शतानि
400. ४०० चतुःशतम्, चत्वारि शतानि
500. ५०० पञ्चशतम्, पञ्च शतानि

600. ६०० षट्शतम्, षट् शतानि	1000. १००० दश शतानि, सहस्रम्
700. ७०० सप्तशतम्, सप्त शतानि	2000. २००० द्वे सहस्रे
800. ८०० अष्टशतम्, अष्ट शतानि	3000. ३००० त्रीणि सहस्राणि
900. ९०० नवशतम्, नव शतानि	10,000. १०००० अयुतम्
	100,000. १००००० लक्षम्
	10000,000. १०००००० कोटि

DECLENSION OF CARDINALS.

154. एक as meaning 'one' is necessarily singular, but it also forms a plural which has the sense of 'some'. It is declined throughout like सर्व. (Rule 169).

Singular.

	Masc.	Fem.	Neut.
Nom.	एक:	एका	एकम्
Acc.	एकम्	एकाम्	एकम्
Inst.	एकेन	एकया	एकेन
Dat.	एकस्मै	एकस्यै	एकस्मै
Abl.	एकस्मात्	एकस्या:	एकस्मात्
Gen.	एकस्य	एकस्या:	एकस्य
Loc.	एकस्मिन्	एकस्याम्	एकस्मिन्
Voc.	एक	एके	एक

Plural.

	Masc.	Fem.	Neut.
Nom.	एके	एका:	एकानि
Acc.	एकान्	एका:	एकानि
Inst.	एकै:	एकाभि:	एकै:
Dat.	एकेभ्य:	एकाभ्य:	एकेभ्य:
Abl.	एकेभ्यः	एकाभ्य:	एकेभ्य:
Gen.	एकेषाम्	एकासाम्	एकेषाम्
Loc.	एकेषु	एकासु	एकेषु
Voc.	एके	एका:	एकानि

155. द्वि is necessarily dual and is declined as follows:—

	Masc.	Fem.	Neut.
Nom.	द्वौ	द्वे	द्वे
Acc.	द्वौ	द्वे	द्वे
Inst. Dat. Abl.	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम	द्वाभ्याम्
Gen. Loc.	द्वयो:	द्वयो:	द्वयो:
Voc.	द्वौ	द्वे	द्वे

156. त्रि, चतुर्, पञ्चन्, षष् and अष्टन् are necessarily plural and are declined as follows :—

	Masc.	Fem.	Neut.
Nom.	त्रय:	तिस्र:	त्रीणि
Acc.	त्रीन्	तिस्र:	त्रीणि
Inst.	त्रिभि:	तिसृभि:	त्रिभि:

Dat.	त्रिभ्यः	तिसृभ्यः	त्रिभ्यः
Abl.	त्रिभ्यः	तिसृभ्यः	त्रिभ्यः
Gen.	त्रयाणाम्	तिसृणाम्	त्रयाणाम्
Loc.	त्रिषु	तिसृषु	त्रिषु
Voc.	त्रयः	तिस्रः	त्रीणि

157. चतुर्

	Masc.	Fem.	Neut.
Nom.	चत्वारः	चतस्रः	चत्वारि
Acc.	चतुरः	चतस्रः	चत्वारि
Inst.	चतुर्भिः	चतसृभिः	चतुर्भिः
Dat.	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः	चतुर्भ्यः
Abl.	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः	चतुर्भ्यः
Gen.	चतुर्णाम्	चतसृणाम्	चतुर्णाम्
Loc.	चतुर्षु	चतसृषु	चतुर्षु
Voc.	चत्वारः	चतस्रः	चत्वारि

158—60.	पञ्चन्	षष्	अष्टन्
Nom.	पञ्च	षट्	अष्टौ or अष्ट
Acc.	पञ्च	षट्	अष्टौ or अष्ट
Inst.	पञ्चभिः	षड्भिः	अष्टभिः or अष्टाभिः
Dat.	पञ्चभ्यः	षड्भ्यः	अष्टभ्यः or अष्टाभ्यः
Abl.	पञ्चभ्यः	षड्भ्यः	अष्टभ्यः or अष्टाभ्यः
Gen.	पञ्चानाम्	षण्णाम्	अष्टानाम्
Loc.	पञ्चसु	षट्सु	अष्टसु or अष्टासु
Voc.	पञ्च	षट्	अष्टौ or अष्ट

161. The declension of पञ्चन्, षष् and अष्टन् is the same in all the three genders. सप्तन्, नवन्, दशन् and compounds with दशन्—एकादशन् etc.—are declined like पञ्चन्.

162. विंशति, षष्टि, सप्तति, अशीति, नवति, कोटि are declined as feminine bases in इ (*i. e.*, like मति); त्रिंशत् and other cardinals terminating in त् are declined like feminine bases terminating in त्.

163. The use of the cardinals from twenty up to ninety-nine as adjectives qualifying substantives is illustrated by the following examples—

विंशतिरश्वाः	twenty horses.
विंशत्या अश्वैः	with twenty horses.
षष्टिः शिशवः	sixty children.
षष्टेः शिशूनाम्	of sixty children.

But they may also be used as nouns taking the numbered noun as a dependent genitive—

विंशतिरश्वानाम्	twenty horses.
विंशत्या अश्वानाम्	with twenty horses.
षष्टिः शिशूनाम्	sixty children.

When used as substantives these cardinals can be used in the Dual or Plural—नव नवतयः 'nine nineties' *i.e.*, nine times ninety=810. त्रिंशतौ two 'thirties'=60.

164. शतम् and सहस्रम्, and higher numbers formed with these two द्विशतम् etc—are declined as neuter bases in अ, and are treated either as adjectives taking the same case as the things numbered, or as nouns taking the numbered noun as a dependent genitive—

शतं दासीः (Acc.) or शतं दासीनाम् a hundred slave-maids.

शतेन दासीभिः or शतेन दासीनाम् with a hundred slave-maids.

165. Ordinals.

Masc.	Fem.	Neut.	
प्रथमः	प्रथमा	प्रथमम्	The first.
द्वितीयः	द्वितीया	द्वितीयम्	The second.
तृतीयः	तृतीया	तृतीयम्	The third.
चतुर्थः	चतुर्थी	चतुर्थम्	The fourth.
तुरीयः	तुरीया	तुरीयम्	
तुर्यः	तुर्या	तुर्यम्	
पञ्चमः	पञ्चमी	पञ्चमम्	The fifth.
षष्ठः	षष्ठी	षष्ठम्	The sixth.
सप्तमः	सप्तमी	सप्तमम्	The seventh.
अष्टमः	अष्टमी	अष्टमम्	The eighth.
नवमः	नवमी	नवमम्	The ninth.
दशमः	दशमी	दशमम्	The tenth.
एकादशः	एकादशी	एकादशम्	The eleventh.
द्वादशः	द्वादशी	द्वादशम्	The twelfth.
त्रयोदशः	त्रयोदशी	त्रयोदशम्	The thirteenth.
चतुर्दशः	चतुर्दशी	चतुर्दशम्	The fourteenth.
पञ्चदशः	पञ्चदशी	पञ्चदशम्	The fifteenth.
षोड़शः	षोड़शी	षोड़शम्	The sixteenth.
सप्तदशः	सप्तदशी	सप्तदशम्	The seventeenth.
अष्टादशः	अष्टादशी	अष्टादशम्	The eighteenth.
ऊनविंशः	ऊनविंशी	ऊनविंशम्	The nineteenth.
ऊनविंशतितमः	ऊनविंशतितमी	ऊनविंशतितमम्	

विंश:	शी	शम्	The twentieth.
विंशतितम:	विंशतितमी	विंशतितमम्	
त्रिंश:	शी	शम्	The thirtieth.
त्रिंशत्तम:	मी	मम्	
चत्वारिंश:	शी	शम्	The fortieth.
चत्वारिंशत्तम:	मी	मम्	
पञ्चाशत्तम:	मी	मम्	The fiftieth.
षष्टितम:			The sixtieth.
एकषष्टितम:			The sixty-first.
एकषष्ट:			
सप्ततितम:			The seventieth.
एकसप्ततितम:			The seventy-first.
एकसप्त:			
अशीतितम:			The eightieth.
एकाशीतितम:			The eighty-first.
नवतितम:			The ninetieth.
एकनवतितम:			The ninety-first.
शततम:			The hundredth.
एकशततम:			The hundred and first.
सहस्रतम:			The thousandth.

166. Numerical Adverbs and other Derivatives.

सकृत्	once.	एकधा	in one way.
द्विः	twice.	द्विधा or द्वेधा	in two ways.
त्रिः	thrice.	त्रिधा or त्रेधा	in three ways.
चतुः	four times.	चतुर्धा	in four ways.
पञ्चकृत्वः	five times.	पञ्चधा	in five ways.
षट्कृत्वः	six times.	षोढा or षड्धा	in six ways.

---

167. द्वयम्, a pair. त्रयम् or त्रयी, a triad. चतुष्टयम् or चतुष्टयी a tetrad. पञ्चतयम् or पञ्चतयी, a pentad, etc.

Pronouns and Pronominal Adjectives

सर्वनामन् ।

168. The term **सर्वनामन्*** is generally rendered by 'Pronoun,' but its meaning is wider in as much as it comprises not only what are called 'Pronouns' in English Grammar, but also a number of words which English Grammar would class as adjectives rather than as Pronouns, but which in Sanskrit are classed with the 'Pronouns' proper for the reason that they share with the latter certain peculiarities of declension.

A. PRONOMINAL ADJECTIVES.

169. There are two distinct groups of these 'Pronominal Adjectives.'

(*a*) The group beginning with **सर्व**, of which the most important members are the following—

सव	...	इतर
विश्व	...	कतर
एक	...	कतम
द्वि	...	उभ
अन्य	...	उभय
अन्यतर	...	सम

* "सर्वादीनि सर्वनामानि," Pāṇ, 1.1.27.

The above words are declined as follows :—

सर्व—All.

Masculine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	सर्वः	सर्वौ	सर्वे
Acc.	सर्वम्	सर्वौ	सर्वान्
Inst.	सर्वेण	सर्वाभ्याम्	सर्वैः
Dat.	सर्वस्मै	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
Abl.	सर्वस्मात्	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
Gen.	सर्वस्य	सर्वयोः	सर्वेषाम्
Loc.	सर्वस्मिन्	सर्वयोः	सर्वेषु
Voc.	सर्व	सर्वौ	सर्वे

Feminine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	सर्वा	सर्वे	सर्वाः
Acc.	सर्वाम्	सर्वे	सर्वाः
Inst.	सर्वया	सर्वाभ्याम्	सर्वाभिः
Dat.	सर्वस्यै	सर्वाभ्याम्	सर्वाभ्यः
Abl.	सर्वस्याः	सर्वाभ्याम्	सर्वाभ्यः
Gen.	सर्वस्याः	सर्वयोः	सर्वासाम्
Loc.	सर्वस्याम्	सर्वयोः	सर्वासु
Voc.	सर्वे	सर्वे	सर्वाः

Neuter.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	सर्वम्	सर्वे	सर्वाणि
Acc.	सर्वम्	सर्वे	सर्वाणि
Voc.	सर्व	सर्वे	सर्वाणि

The remaining cases are as in the Masculine.

170. अन्य, अन्यतर, इतर, कतर and कतम form the Nom., Acc. and Voc. Sing. Neuter by the addition of त् (instead of म्)—अन्यत्, इतरत्, etc.

उभ is used in the Dual only—उभौ, उभे, etc.

उभय: is used in the Singular and Plural only, and forms the Nom. Sing. Fem. उभयी.

सम is declined like सर्व only if it means 'all'; if it means 'equal' or 'even' it follows नर.

171. (*b*) The group beginning with पूर्व and comprising the following words—

पूर्व	...	अपर
पर	...	अधर
अवर	...	स्व
दक्षिण	...	अन्तर
उत्तर		

a. These words are declined like सर्व, but they *may* take the ordinary forms of bases in अ (नर) * in Abl. and Loc. Sing. Masc. and in Nom. Plu.

* पूर्वादिभ्यो नवभ्यो वा Pāṇ, 7.1.16.

Masc., hence पूर्वस्मात् and पूर्वात्; पूर्वस्मिन् and पूर्वे; पूर्वे and पूर्वाः।

b. दक्षिण is declined like पूर्व only when it means 'south' or 'right'; when it means 'clever,' it follows नर. स्व* when not meaning 'own' but 'wealth' or 'kinsman' follows नर, and so does अन्तर when not meaning either 'outer' or 'lower.'

c. When पूर्व, etc., do not express a relation in time or space they are declined like नर, so, *e.g.*, उत्तराः कुरवः (where उत्तर is used as a mere name).

172. The following words form the Nom. Plu. Masc. either regularly (like नर), or like सर्व—प्रथम, चरम, अल्प, अर्ध, कतिपय, नेम. Hence प्रथमाः or प्रथमे, अल्पाः or अल्पे, etc. द्वितीय and other words in तीय are declined like नर, but *may* follow सर्व in Dat. Abl. and Loc. Sing. Hence द्वितीयाय or द्वितीयस्मै, द्वितीयात् or द्वितीयस्मात्, द्वितीये or द्वितीयस्मिन् etc. As second members of Compounds all the above 'Pronominal Adjectives, are as a rule treated like ordinary bases in अ.

---

* स्वमज्ञातिधनाख्यायाम्, 1.1.35.

B. PRONOUNS PROPER

Personal Pronouns.

173. अस्मद्—I.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	अहम्	आवाम्	वयम्
Acc.	माम् or मा	आवाम् or नौ	अस्मान् or नः
Inst.	मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः
Dat.	मह्यम् or मे	आवाभ्याम् or नौ	अस्मभ्यम् or नः
Abl.	मत्	आवाभ्याम्	अस्मत्
Gen.	मम or मे	आवयोः or नौ	अस्माकम् or नः
Loc.	मयि	आवयोः	अस्मासु

174. युष्मद्—Thou.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	त्वम्	युवाम्	यूयम्
Acc.	त्वाम् or त्वा	युवाम् or वाम्	युष्मान् or वः
Inst.	त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
Dat.	तुभ्यम् or ते	युवाभ्याम् or वाम्	युष्मभ्यम् or वः
Abl.	त्वत्	युवाभ्याम्	युष्मत्
Gen.	तव or ते	युवयोः or वाम्	युष्माकम् or वः
Loc.	त्वयि	युवयोः	युष्मासु

The short forms मा, मे, नौ, नः, त्वा, ते, वाम्, वः, are never used at the beginning of a sentence or foot of a verse, nor can they be followed by such particles as च, वा, एव.

Honorific Pronoun of the Third Person.

175. भवत्—Your Honour, Your Worship.

	Masc.	Fem.
Nom. Sing.	भवान्	भवती

भवान् is declined like धीमत्, भवती like नदी.

Demonstrative Pronouns.

176. तद्—That or He (She, It).

Masculine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	सः	तौ	ते
Acc.	तम्	तौ	तान्
Inst.	तेन	ताभ्याम्	तैः
Dat.	तस्मै	ताभ्याम्	तेभ्यः
Abl.	तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
Gen.	तस्य	तयोः	तेषाम्
Loc.	तस्मिन्	तयोः	तेषु

Feminine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	सा	ते	ताः
Acc.	ताम्	ते	ताः
Inst.	तया	ताभ्याम्	ताभिः
Dat.	तस्यै	ताभ्याम्	ताभ्यः
Abl.	तस्याः	ताभ्याम्	ताभ्यः
Gen.	तस्याः	तयोः	तासाम्
Loc.	तस्याम्	तयोः	तासु

Neuter.

The same as the Masculine except in the following cases :—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	तत्	ते	तानि
Acc.	तत्	ते	तानि

177. एतद्—This.

Masculine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	एषः	एतौ	एते
Acc.	एतम्	एतौ	एतान्
Inst.	एतेन	एताभ्याम्	एतैः
Dat.	एतस्मै	एताभ्याम्	एतेभ्यः
Abl.	एतस्मात्	एताभ्याम्	एतेभ्यः
Gen.	एतस्य	एतयोः	एतेषाम्
Loc.	एतस्मिन्	एतयोः	एतेषु

Feminine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	एषा	एते	एताः
Acc.	एताम्	एते	एताः
Inst.	एतया	एताभ्याम्	एताभिः

Dat.	एतस्यै	एताभ्याम्	एताभ्यः
Abl.	एतस्याः	एताभ्याम्	एताभ्यः
Gen.	एतस्याः	एतयोः	एतासाम्
Loc.	एतस्याम्	एतयोः	एतासु

Neuter.

The same as the Masculine except in the following cases :—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	एतत्	एते	एतानि
Acc.	एतत्	एते	एतानि

178. इदम्—This.

Masculine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	अयम्	इमौ	इमे
Acc.	इमम्	इमौ	इमान्
Inst.	अनेन	आभ्याम्	एभिः
Dat.	अस्मै	आभ्याम्	एभ्यः
Abl.	अस्मात्	आभ्याम्	एभ्यः
Gen.	अस्य	अनयोः	एषाम्
Loc.	अस्मिन्	अनयोः	एषु

Feminine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	इयम्	इमे	इमाः
Acc.	इमाम्	इमे	इमाः
Inst.	अनया	आभ्याम्	आभिः
Dat.	अस्यै	आभ्याम्	आभ्यः
Abl.	अस्याः	आभ्याम्	आभ्यः
Gen.	अस्याः	अनयोः	आसाम्
Loc.	अस्याम्	अनयोः	आसु

Neuter.

The same as the Masculine, except in the following cases :—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	इदम्	इमे	इमानि
Acc.	इदम्	इमे	इमानि

179. When एतद् and इदम् in a second sentence refer to an एतद् and इदम्* in an immediately preceding sentence, एन is substituted for the एतद् and इदम् (when "अन्वादेश" is meant) in the second sentence, in the following cases† :—

Singular.

	Masc.	Fem.	Neu.
Acc.	एनम्	एनाम्	एनत्
Inst.	एनेन	एनया	एनेन

* "किञ्चित्कार्यं विधातुमुपात्तस्य कार्यान्तरं विधातुमुपादानमन्वादेशः।"

† द्वितीयाटौस्ङेनः—2·4.34.

Dual.

	Masc.	Fem.	Neu.
Acc.	एनौ	एने	एने
Gen., Loc.	एनयोः	एनयोः	एनयोः

Plural.

	Masc.	Fem.	Neu.
Acc.	एनान्	एनाः	एनानि

अनेन व्याकरणमधीतम्, एनं छन्दोऽध्यापय। अनयोः पवित्रं कुलम्, एनयोः प्रभूतं स्वम्।

180. अदस्—That.

Masculine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	असौ	अमू	अमी
Acc.	अमुम्	अमू	अमून्
Inst.	अमुना	अमूभ्याम्	अमीभिः
Dat.	अमुष्मै	अमूभ्याम्	अमीभ्यः
Abl.	अमुष्मात्	अमूभ्याम्	अमीभ्यः
Gen.	अमुष्य	अमुयोः	अमीषाम्
Loc.	अमुष्मिन्	अमुयोः	अमीषु

Feminine.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	असौ	अमू	अमूः
Acc.	अमूम्	अमू	अमूः
Inst.	अमुया	अमूभ्याम्	अमूभिः
Dat.	अमुष्यै	अमूभ्याम्	अमूभ्यः
Abl.	अमुष्याः	अमूभ्याम्	अमूभ्यः
Gen.	अमुष्याः	अमुयोः	अमूषाम्
Loc.	अमुष्याम्	अमुयोः	अमूषु

Neuter.

Like the Masculine, except in the following cases :—

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom.	अदः	अमू	अमूनि
Acc.	अदः	अमू	अमूनि

REFLEXIVE PRONOUNS.

181. * स्वयम्, self, indeclinable ; *e.g.*, स्वयमागच्छति, he comes himself.

182. आत्मन्, self (see 137) ; *e. g.*, आत्मनो दोषं जानाति, he knows his own fault.

---

* स्वयम् and आत्मन् are not treated as सर्व्वनामन् in Sanskrit Grammar.

183. स्वः, स्वा, स्वम्, his own, her own, etc., *e.g.*, स्वं पुत्रं दृष्ट्वा, having seen his own son. On the declension of स्व, see 171.

Possessive Pronouns.

184. From the bases मद्, अस्मद्, त्वद्, युष्मद् and तद् possessive pronouns (also called possessive adjectives) are formed by means of the suffix ईय.

मदीय, my, अस्मदीय, our, त्वदीय, thy, युष्मदीय, your, तदीय, his (her, its, their).

	Masc.	Fem.	Neu.
Nom. Sing.	मदीयः	मदीया	मदीयम्

Relative Pronouns.

185. यद्—Who, Which.

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom. Masc.	यः	यौ	ये
Nom. Fem.	या	ये	याः
Nom. Neu.	यत्	ये	यानि

The declension follows throughout that of तद्.

Interrogative Pronouns.

186. किम्—Who? Which?

	Singular.	Dual.	Plural.
Nom. Masc.	कः	कौ	के
Nom. Fem.	का	के	काः
Nom. Neu.	किम्	के	कानि

The declension follows throughout that of तद्.

187. Compound Pronouns.

a. Indefinite pronouns are formed by adding चित्, चन, or अपि to the interrogative pronoun किम्.

Masc. कश्चित्, कश्चन, कोऽपि—some one, any one.
Fem. काचित्, काचन, काऽपि
Neu. किञ्चित्, किञ्चन, किमपि

b. Preceded by the relative pronoun the interrogative pronoun has an indefinite sense—यः कः, whosoever.

c. The same meaning is expressed by यः कश्चित्, यः कश्चन, यः कश्च.

d. The relative pronoun by being doubled acquires an indefinite or distributive meaning—**यो यः**, whosoever, **यद्यत्**, whatsoever.

188. Certain compound pronouns are formed by adding **दृश्**, **दृश** or **दृक्ष** to pronominal bases. Thus—

तादृश्,	**तादृश**,	**तादृक्ष**
एतादृश्,	**एतादृश**,	**एतादृक्ष**
यादृश्,	**यादृश**,	**यादृक्ष**
ईदृश्,	**ईदृश**,	**ईदृक्ष**
कीदृश्,	**कीदृश**,	**कीदृक्ष**

	Masc.	Fem.	Neu.
Nom. Sing.	**तादृक्**	**तादृक्**	**तादृक्**
	तादृशः	**तादृशौ**	**तादृशम्**
	तादृक्षः	**तादृक्षौ**	**तादृक्षम्**

189. Compound pronouns denoting quantity are formed by adding **वत्** (**वतुप्**) to certain pronominal bases—

तावत्, **एतावत्**, **यावत्**, **इयत्**, **कियत्**,

	Masc.	Fem.	Neu.
Nom. Sing.	**तावान्**	**तावती**	**तावत्**

190. The three words **कति** (how many), **यति** (as many) and **तति** (so many), which are

used in plural only are declined as follows, in all three genders alike :—

Nom.	कति	Abl.	कतिभ्य:
Acc.	कति	Gen.	कतीनाम्
Inst.	कतिभि:	Loc.	कतिषु
Dat.	कतिभ्य:		

Feminine Bases.

स्त्रीप्रत्यय:

191. In the preceding chapters the formation of feminine bases has been repeatedly referred to. The following paragraphs state a few of the more important general rules bearing on the formation of such bases, and a certain number of exceptions.

192. Prātipadikas* (अजादि) ending in अ form the Feminine in ā (आ)—

* अजाद्यतष्टाप्, 14.1.4.

ज्येष्ठ	...	ज्येष्ठा	तृतीय	...	तृतीया
कनिष्ठ	...	कनिष्ठा	सर्व	...	सर्वा
मध्यम	...	मध्यमा	बाल	...	बाला
श्वेत	...	श्वेता	वत्स	...	वत्सा
कृष्ण	...	कृष्णा	अज	...	अजा
एक	...	एका	अश्व	...	अश्वा
द्वितीय	...	द्वितीया			

193. Prātipadikas ending in अ form the feminine base in ई when 'class' or 'kind' (जाति) is implied—

मृग	...	मृगी
व्याघ्र	...	व्याघ्री
ब्राह्मण	...	ब्राह्मणी

But if the penultimate letter is य्, the Feminine takes आ, क्षत्रिय—क्षत्रिया. Also शूद्रा 'a Śūdra-woman.'

Note that among the examples given in Rule 192 there are several words which take आ in the feminine, *although* denoting class or kind. These exceptions are combined by Indian Grammarians into a group beginning with अज and hence called अजादि.

194. The Ordinal Numerals from चतुर्थ upwards form their Feminines in ई—

चतुर्थ	...	चतुर्थी	दशम	...	दशमी

195. Prātipadikas in अ denoting male beings form Feminines in ई, to denote the wives of those males—

ब्राह्मण ... ब्राह्मणी (the wife of a Brāhmaṇa)
शूद्र ... शूद्री
यवन ... यवनी
गोप ... गोपी

But इन्द्र, वरुण, भव, शर्व, रुद्र, आचार्य and मातुल form their Feminines ('the wife of Indra', etc.) in आनी—

इन्द्राणी, वरुणानी, आचार्यानी, etc,

आचार्या* means 'a woman who herself is an Āchārya *i.e.*, a spiritual preceptor.'

Similarly उपाध्यायानी or उपाध्यायी 'the wife of an Upādhyāya,' and उपाध्याया or उपाध्यायी 'a woman who herself is an Upādhyāya.'

196. Prātipadikas ending in मय, कर, चर, एय, मात्र, दृश form their Feminines in ई—

मृन्मय ... मृन्मयी
यशस्कर ... यशस्करी
निशाचर ... निशाचरी
सौपर्णेय ... सौपर्णेयी
ऊरुमात्र ... ऊरुमात्री
तादृश ... तादृशी
यादृश ... यादृशी

* आचार्या—स्वयं व्याख्याती ; आचार्यस्य पत्नी—आचार्यानी ।

197. So also do Prātipadikas formed with the suffix—अ, causing Vṛiddhi—

औत्स (from उत्स)—औत्सी ; कुम्भकार—कुम्भकारी.

198. Prātipadikas in अ which indicate stages of life (with the exception of old age) form Feminines in ई—

किशोर	...	किशोरी
कुमार	...	कुमारी

But वृद्ध—वृद्धा, स्थविर—स्थविरा. There are certain exceptions such as बाला, वत्सा (included in अजादि).

199. Prātipadikas ending in क change in Feminine an अ preceding the क into इ—

कारक	...	कारिका
पाचक	...	पाचिका

But there are certain exceptions—

चिपक	...	चिपका
सेवक	...	सेवका
कन्यक	...	कन्यका

200. Certain words form the Feminine optionally in आ and इ—

सूतक	...	सूतका or सूतिका
पुत्रक	...	पुत्रका or पुत्रिका

201. Bases ending in **न्** or **ऋ** form their Feminines in **ई**—

कर्तृ	... कर्त्री	प्रियवादिन्	... प्रियवादिनी
धातृ	... धात्री	राजन्	... राज्ञी
मनस्विन्	... मनस्विनी	मघवन्	... मघोनी
ब्रह्मचारिन्	... ब्रह्मचारिणी	श्वन्	... शुनी

Note that in the three last examples of the above, the termination **ई** is added to the weak form of the base. This rule holds good in the case of all bases ending in consonants which take **ई** in the Feminine.

202. **पञ्चन्, सप्तन्, नवन्, दशन्**, etc., do not take **ई**, but are the same in Masculine and Feminine. **युवन्** forms the Fem. **युवतिः**। Words like **मातृ, स्वसृ**, etc., which are themselves feminine do not take **ई**, so also not **तिसृ** and **चतसृ**।

203. Bases ending in **अत्, मत्, वत्, वस्, ईयस्, अञ्च्** form their Feminines in **ई**—

भवत्	... भवती	विद्वस्	... विदुषी
महत्	... महती	स्वादीयस्	... स्वादीयसी
श्रीमत्	... श्रीमती	प्राञ्च्	... प्राची
ज्ञानवत्	... ज्ञानवती	उदञ्च्	... उदीची

204. * A certain group of words beginning with **गौर** takes **ई** in the Feminine ; among them **हरिण, नट, सुन्दर, तरुण, मातामह, पितामह, उभय**, etc.

* षिद्गौरादिभ्यश्च। 4.1.41.

Also देवी from देव, पुत्री from पुत्र.

205. पति forms the Feminine पत्नी meaning 'wife', so also सपत्नी, समानपत्नी, एकपत्नी, वीरपत्नी, धर्मपत्नी and a few others. In other compounds two forms are allowed, *e.g.*, गृहपत्नी or गृहपतिः 'the mistress of the house.'

सखि forms the Feminine सखी.

206. Adjectives ending in इ or ई have in some cases the same form in Masculine and Feminine—शुचिः, सुधीः।

207. * Adjectives ending in उ take the feminine termination ई optionally—मृदु, Fem. मृदुः or मृद्वी ; तनु, Fem. तनुः or तन्वी ; गुरु, Fem. गुरुः or गुर्वी. But if the उ is preceded by a conjunct Consonant † ई is not taken—पाण्डु, Fem. पाण्डुः।

208. Nouns in उ denoting classes of men form their feminines in ऊ provided the उ be not preceded by य्. कुरु—कुरूः—a woman of the Kuru dynasty, अध्वर्युः—the wife of an Adhvaryu.

श्वशुर forms the Fem. श्वश्रू.

209. When the second member of a Compound is formed by a Prātipadika in अ which

---

* वोतो गुणवचनात्। 4.1.44.

† खरुसंयोगोपधात्र।

denotes a part of the body, the Feminine takes either आ or ई, provided the final अ be not preceded by a compound consonant—

चन्द्रमुख ... चन्द्रमुखा or मुखी
सुमुख ... सुमुखा or मुखी
सुकेश ... सुकेशा or शी
सुगुल्फ ... सुगुल्फा (only).

210. If, however, the word denoting the part of the body has more than two syllables, the Feminine takes आ only—

चटुलनयन ... चटुलनयना

211. Compounds the second member of which is formed by नासिका, उदर, ओष्ठ, कर्ण, जङ्घा, दन्त, अङ्ग, कण्ठ or पुच्छ form their feminines in ई or आ—

कृशोदर ... कृशोदरी or कृशोदरा
विम्बोष्ठ ... विम्बोष्टी or विम्बोष्ठा
गोकर्ण ... गोकर्णी or गोकर्णा
तन्वङ्ग ... तन्वङ्गी or तन्वङ्गा
सुकण्ठ ... सुकण्ठी or सुकण्ठा

212. मुख when the second member of a compound, the first part of which denotes one of the directions, forms its Feminine in ई—

प्राङ्मुख ... प्राङ्मुखी
उदङ्मुख ... उदङ्मुखी .

213. Compounds, the second part of which is ऊरु, while the first part is a word denoting a standard of comparison, or वाम, form feminines in ऊ—

वामोरु ... वामोरू
करभोरु ... करभोरू

CHAPTER IV.

Conjugation.

214. The Sanskrit Verb has ten different forms corresponding to the tenses and moods of English Grammar. The technical names of these ten forms are लट् लिङ् लोट् लङ् लिट् लुङ् लृट् लुट् लृङ् लेट् ; as each of these names begins with a ल्, all forms are comprised under the general name लकार. Of these ten forms six may be called *tenses, viz.*, लट्—Present Tense, लङ्—Imperfect Tense, लिट्—Perfect Tense, लुङ्—Aorist, लृट्—Future, लुट्—Periphrastic Future. The four remaining Lakāras

may be called Moods, *viz.*, लिङ्—Potential or Optative, लोट्—Imperative, लृङ्—Conditional, लेट्—Subjunctive. लिङ् appears in two different forms, for which separate names are required. The term 'Potential' or 'Optative,' therefore, may be reserved for the form भवेयम् (from भू), while the form भूयासम् may be termed 'Benedictive' (in accordance with its general meaning, *viz.*, आशी:). The लेट् forms which occur in the Veda only will not be considered in this Grammar.

215. When singling out six of the Lakāras as being 'tenses,' it must be noted that they at the same time represent a 'mood,' *viz.*, the Indicative Mood.

216, Verbs are either सकर्मक (transitive), or अकर्मक (intransitive).

Note that certain common verbs, which in English Grammar are classed as intransitive, are classed in Sanskrit Grammar as सकर्मक, owing to the fact that they take an object in the accusative case. 'To go' in English Grammar is an intransitive verb, but गम् is सकर्मक—ग्रामं गच्छति (he goes to the village).

217. The Sanskrit Verb has an Active form and a Passive form. The Passive form

is used in two different ways which are distinguished as **कर्मवाच्य** and **भाववाच्य**. An example of the first kind is '**देवदत्तेन फलं भक्ष्यते**' —'the fruit is eaten by Devadatta. An example of the second kind is '**आस्यते देवदत्तेन**' literally, 'sitting is being done by Devadatta'—'Devadatta is sitting.' This latter use of the Passive is limited to **अकर्मक** verbs—such as **भू, आस्** etc. The construction would in English Grammar be called an impersonal one. Verbs of the **सकर्मक** class apear either in the Active form (**कर्तृवाच्य**) *e.g.*, **देवदत्तः फलं भक्षयति** or in the (**कर्मवाच्य**) Passive Form (see above). Verbs of the **अकर्मक** class appear either in **कर्तृवाच्य** or in **भाववाच्य—आस्ते देवदत्तः** or **आस्यते देवदत्तेन**.

218. "There are two sets of personal terminations (**तिङ्**) called **परस्मैपद** and **आत्मनेपद**. Some roots take the Parasmaipada terminations only; others the Atmanepada terminations only; others again take both. The verb with Par. terminations prevailingly denotes an action which affects a thing or person other than the agent, while the verb with Atm. terminations denotes an action affecting the agent himself, *e.g.*, **यजति**, he sacrifices (for the

benefit of some other person), यजते, he sacrifices for his own benefit. But there are numerous exceptions to this rule.

219. Owing to its prevailing use as indicated above, the Atmanepada form is, by some, classed as constituting a special 'Voice'—called the 'Reflective Voice'. Another name for it is 'Middle Voice'.

220. In four of the Lakāras, *viz.*, the Present, Potential, Imperative and Imperfect, the तिङ् are mostly added to a special base (अङ्ग) which is formed from the root in different ways. In the other Lakāras the terminations are generally joined on to the unmodified root. The modifications, which the roots undergo in the four first mentioned Lakāras, are of ten different kinds and hence Sanskrit grammarians distinguish ten different classes of verbs; we may accordingly speak of ten different 'Conjugations.' The four Lakāras which take special modifications may be called special tenses or moods; those which do not take any modification, may be called general or unmodified tenses or moods.

221. The ten classes of verbs may be arranged in two groups—

a. Verbs the bases of which in the modified tenses end in अ.

b. Verbs the oases of which in the modified tenses end in any letter but अ.

222. The first group comprises the first, fourth, sixth and tenth classes. The ten classes are named by Indian Grammarians after the verbs standing first in the lists of verbs belonging to each. Hence—1. भ्वादि (beginning with भू), 4. दिवादि, 6. तुदादि, 10. चुरादि.

223. The second group comprises the second, third, fifth, seventh, eighth and ninth classes, the technical names of which are—

2. अदादि	3. जुहोत्यादि
5. स्वादि	7. रुधादि
8. तनादि	9. क्रयादि

224. In the Imperfect (लङ्) the augment अ is prefixed to verbs of all conjugations. In the case of verbs beginning with vowels the initial vowels take Vṛiddhi.

Third Person Impf. of भू—अभवत्, of द्विष्—अद्वेट्, of ईक्ष् (Atm.)—ऐक्षत, of ऊह् (Atm.)—औहत, of ऋच्छ्—आर्च्छत्.

225. When a preposition (उपसर्ग) is prefixed to the verb, the augment अ comes in between the preposition and the verb—उदभवत्, from उत्+भू.

First Group.

226. The personal terminations (तिङ्) of verbs of the first Group are as follows—

PARASMAIPADA.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ति	तस्	अन्ति
2nd Pers.	सि	थस्	थ
1st Pers.	मि	वस्	मस्

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ईत्	ईताम्	ईयुस्
2nd Pers.	ईस्	ईतम्	ईत
1st Pers.	ईयम्	ईव	ईम

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	तु	ताम्	अन्तु
2nd Pers.	हि*	तम्	त
1st Pers.	आनि	आव	आम

* हि the personal termination of the Imperative, 2nd Pers. Sing. is invariably dropped after roots of the First Group.

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	त्	ताम्	अन्
2nd Pers.	स्	तम्	त
1st Pers.	अम्	व	म

ATMANEPADA.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ते	इते	अन्ते
2nd Pers.	से	इथे	ध्वे
1st Pers.	इ	वहे	महे

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ईत	ईयाताम्	ईरन्
2nd Pers.	ईथास्	ईयाथाम्	ईध्वम्
1st Pers.	ईय	ईवहि	ईमहि

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural
3rd Pers.	ताम्	इताम्	अन्ताम्
2nd Pers.	स्व	इथाम्	ध्वम्
1st Pers.	ऐ	आवहै	आमहै

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	त	इताम्	अन्त
2nd Pers.	थास्	इथाम्	ध्वम्
1st Pers.	इ	वहि	महि

227. The final अ of the base is lengthened before terminations beginning with म् or व्; it is dropped before terminations beginning with the vowel अ.

First Conjugation.

भ्वादि—*Bhū-class.*

228. Verbs of this class form their base by adding अ to the last letter of the root; the final vowel of the root, or the medial short vowel, if followed by one consonant only, takes Guṇa. Accordingly the base of भू is भव (from भो + अ), of जि—जय, of नी—नय, of हृ—हर, of रुह—रोह, of वृध्—वर्ध. But of क्रीड्—क्रीड.

229. *Present*—लट्.

PARASMAIPADA—भू.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	भवति	भवतः	भवन्ति
2nd Pers.	भवसि	भवथः	भवथ
1st Pers.	भवामि	भवावः	भवामः

ATMANEPADA—लभ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	लभते	लभेते	लभन्ते
2nd Pers.	लभसे	लभेथे	लभध्वे
1st Pers.	लभे	लभावहे	लभामहे

Potential—लिङ्.

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	भवेत्	भवेताम्	भवेयुः
2nd Pers.	भवेः	भवेतम्	भवेत
1st Pers.	भवेयम्	भवेव	भवेम

ATMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	लभेत	लभेयाताम्	लभेरन्
2nd Pers.	लभेथाः	लभेयाथाम्	लभेध्वम्
1st Pers.	लभेय	लभेवहि	लभेमहि

Imperative—लोट्.

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	भवतु	भवताम्	भवन्तु
2nd Pers.	भव	भवतम्	भवत
1st Pers.	भवानि	भवाव	भवाम

ATMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	लभंताम्	लभेताम्	लभन्ताम्
2nd Pers.	लभस्व	लभेथाम्	लभध्वम्
1st Pers.	लभै	लभावहै	लभामहै

Imperfect—लङ्.

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अभवत्	अभवताम्	अभवन्
2nd Pers.	अभवः	अभवतम्	अभवत
1st Pers.	अभवम्	अभवाव	अभवाम

ATMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अलभत	अलभेताम्	अलभन्त
2nd Pers.	अलभथाः	अलभेथाम्	अलभध्वम्
1st Pers.	अलभे	अलभावहि	अलभामहि

230. गुह् and क्रम् (in Par. only) lengthen their vowel—गूहति ; क्रामति (but Atm. क्रमते).

मृज takes Vṛiddhi—मार्जति.

सद् substitutes ई for अ—सीदति.

दंश्, रञ्ज्, सञ्ज्, and स्वञ्ज् drop their nasal—दशति, परिष्वजते.

गम् and यम् substitute च्छ for म्—गच्छति, यच्छति, ऋ forms ऋच्छति.

घ्रा, पा and स्था form the bases जिघ्र, पिव, तिष्ठ—जिघ्रति, पिवति, तिष्ठति.

धा and म्ना form the bases धम and मन—धमति, मनति.

For दृश् the base पश्य is substituted—पश्यति.

Fourth Conjugation.

दिवादि—*Div-Class.*

231. The base is formed by adding य to the last letter of the root. Thus, from नह् and युध्—

Present Par.	...	नह्यति, नह्यसि, नह्यामि.
Present Atm.	...	युध्यते, युध्यसे, युध्ये.
Potential Par.	...	नह्येत्, नह्येः, नह्येयम्.
Potential Atm.	...	युध्येत, युध्येथाः, युध्येय.
Imperative Par.	...	नह्यतु, नह्य, नह्यानि.
Imperative Atm.	...	युध्यताम्, युध्यस्व, युध्यै, etc.
Imperfect Par.	...	अनह्यत्, अनह्यः, अनह्यम्.
Imperfect Atm.	...	अयुध्यत, अयुध्यथाः, अयुध्ये.

232. मद् and roots ending in भम्, lengthen their vowel. मद्—माद्यति. (क्रम् which properly belongs to the Bhvādi class is also conjugated as if it were a Divādi-root—क्राम्यति).

233. दिव् and सिव् lengthen their vowel—दीव्यति, सीव्यति.

भ्रंश् drops its nasal ... भ्रश्यति
व्यध् substitutes विध् ... विध्यति
जन् substitutes जा ... जायते

Sixth Conjugation.

तुदादि—*Tud-class.*

234. The base is formed by adding अ to the root, the vowel of which does not take Guṇa. Before this अ, final इ ई उ ऊ become इय् and उव् respectively; final ऋ becomes रिय्; final ॠ becomes इर्—

तुद्—तुदति, क्षिप्—क्षिपति, धु—धुवति, मृ—म्रियते, कॄ—किरति.

Present Par. ... तुदति
Present Atm. ... क्षिपते
Potential Par. ... तुदेत्
Potential Atm. ... क्षिपेत
Imperative Par. ... तुदतु
Imperative Atm. ... क्षिपताम्
Imperfect Par. ... अतुदत्
Imperfect Atm. ... अक्षिपत

235. कृत्, मुच्, लिप्, लुप्, विद् (to find), सिच् insert a nasal—कृन्तति, मुञ्चति, लिम्पति, लुम्पति, विन्दति, सिञ्चति.

इष् forms the base इच्छ—इच्छति. प्रच्छ्, भ्रस्ज्, and व्रश्च् form पृच्छ, भृज्ज, वृश्च—पृच्छति, भृज्जति, वृश्चति.

Tenth Conjugation.

चुरादि—*chur-class.*

236. The base is formed by adding अय to the root. A final vowel of the root takes Vṛiddhi. Short अ of the root if followed by one consonant only takes Vṛiddhi; other short vowels followed by one consonant take Guṇa.

यु—यावयति, वृ—वारयति, तड्—ताडयति, चित्—चेतयते, चुर्—चोरयति.

कथ्, गण् and a few other verbs do not take Vṛiddhi. मृग् and a few other verbs do not take Guṇa.

237.

Present Par.	...	चोरयति
Present Atm.	...	चेतयते
Potential Par.	...	चोरयेत्
Potential Atm.	...	चेतयेत
Imperative Par.	...	चोरयतु

Imperative Atm. ... चेतयताम्
Imperfect Par. ... अचोरयत्
Imperfect Atm. ... अचेतयत

Second Group.

238. In this group the terminations are either added directly to the final letter of the root, or to a special syllable—नु, or उ, or ना—which is inserted between the root and the terminations. And it is peculiar to all verbs of this group that the root or base to which the terminations are added, undergoes a modification, generally called a *strengthening*, before certain terminations; while before other terminations it remains unchanged. We may accordingly speak of strong and weak forms of the base; as also of strong and weak terminations.

239. The terminations before which the root is strengthened are the three persons of the Singular Present Imperfect Par.; the 1st Person Sing. Du. and Plu., and also the 3rd Person Sing., Imperative Par.; and the 1st Person Sing. Du. and Plu., Imperative Atm.

240. The Parasmaipada terminations in the Second Group are the same as in the first Group, in Present, Imperative and Imperfect. But while verbs of the first Group take no termination in 2nd Pers. Sing. Imperative, those of the 2nd Group, take हि (after vowels) or धि (after consonants in most cases).

The terminations of the Potential are as follow—

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	यात्	याताम्	युस्
2nd Pers.	यास्	यातम्	यात
1st Pers.	याम्	याव	याम

241. The Atmanepada terminations are as follow—

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ते	आते	अन्ते
2nd Pers.	से	आथे	ध्वे
1st Pers.	ए	वहे	महे

Potential. The same as in the first Group.

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ताम्	आताम्	अन्ताम्
2nd Pers.	स्व	आथाम्	ध्वम्
1st Pers.	ऐ	आवहै	आमहै

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	त	आताम्	अत
2nd Pers.	थास्	आथाम्	ध्वम्
1st Pers.	इ	वहि	महि

SECOND CONJUGATION.

अदादि—*Ad-class.*

242. In this class the terminations are added immediately to the last letter of the root—अद्+ति=अत्ति, अद्+मि=अद्मि.

243. Before the terminations which require a strengthening of the base, the vowel of the root takes Guṇa, wherever possible—

वो+ति=वेति, द्विष्+ति=द्वेष्टि, दुह्+ति=दोग्धि, दुह्+तु=दोग्धु.

244. In the case of roots ending in आ and of द्विष् the termination of 3rd Pers. Par. Plu. Imperfect may optionally be उस्, before which the आ is dropped. Thus from या—3rd Pers. Plu. Impf. अयान् or अयुः।

N. B. This conjugation presents special difficulties in as much as the direct contact of

the last letter of the root with the different terminations gives rise to many special cases of Sandhi.

245. PARASMAIPADA—द्विष्.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	देष्टि	द्विष्टः	द्विषन्ति
2nd Pers.	देक्षि	द्विष्ठः	द्विष्ठ
1st Pers.	देष्मि	द्विष्वः	द्विष्मः

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	द्विष्यात्	द्विष्याताम्	द्विष्युः
2nd Pers.	द्विष्याः	द्विष्यातम्	द्विष्यात
1st Pers.	द्विष्याम्	द्विष्याव	द्विष्याम

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	देष्टु	द्विष्टाम्	द्विषन्तु
2nd Pers.	द्विड्ढि	द्विष्टम्	द्विष्ट
1st Pers.	देषाणि	देषाव	देषाम

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अदेड् (ट्)	अद्विष्टाम्	अद्विषन् (or optionally, अद्विषुः)

2nd Pers.	अद्दॅड् (ट्)	अद्दिष्टम्	अद्दिष्ट
1st Pers.	अद्देषम्	अद्दिष्व	अद्दिष्म

ĀTMANEPADA.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	द्दिष्टे	द्दिषाते	द्दिषते
2nd Pers.	द्दिक्षे	द्दिषाथे	द्दिड्ढ्वे
1st Pers.	द्दिषे	द्दिष्वहे	द्दिष्महे

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	द्दिषीत	द्दिषीयाताम्	द्दिषीरन्
2nd Pers.	द्दिषीथाः	द्दिषीयाथाम्	द्दिषीध्वम्
1st Pers.	द्दिषीय	द्दिषीवहि	द्दिषीमहि

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	द्दिष्टाम्	द्दिषाताम्	द्दिषताम्
2nd Pers.	द्दिक्ष्व	द्दिषाथाम्	द्दिड्ढ्वम्
1st Pers.	देषै	देषावहै	देषामहै

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अद्दिष्ट	अद्दिषाताम्	अद्दिषत
2nd Pers.	अद्दिष्ठाः	अद्दिषाथाम्	अद्दिड्ढ्वम्
1st Pers.	अद्दिषि	अद्दिष्वहि	अद्दिष्महि

246. The following further paradigms are added to illustrate the difficulties connected with Sandhi.

PARASMAIPADA—लिह्.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	लेढि	लीढः	लिहन्ति
2nd Pers.	लेक्षि	लीढः	लीढ
1st Pers.	लेह्मि	लिह्वः	लिह्मः

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अलेड् (अलेट्)	अलीढाम्	अलिहन्
2nd Pers.	अलेड् (अलेट्)	अलीढम्	अलीढ
1st Pers.	अलेहम्	अलिह्व	अलिह्म

247. PARASMAIPADA—दुह्.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	दोग्धि	दुग्धः	दुहन्ति
2nd Pers.	धोक्षि	दुग्धः	दुग्ध
1st Pers.	दोह्मि	दुह्वः	दुह्मः

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	दोग्धु	दुग्धाम्	दुहन्तु
2nd Pers.	दुग्धि	दुग्धम्	दुग्ध
1st Pers.	दोहानि	दोहाव	दोहाम

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अधोक् (ग्)	अदुग्धाम्	अदुहन्
2nd Pers.	अधोक् (ग्)	अदुग्धम्	अदुग्ध
1st Pers.	अदोहम्	अदुह्व	अदुह्म

248. To this class also belongs the important verb अस् (to be), which however is irregular in many respects.

PARASMAIPADA.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अस्ति	स्तः	सन्ति
2nd Pers.	असि	स्थः	स्थ
1st Pers.	अस्मि	स्वः	स्मः

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	स्यात्	स्याताम्	स्युः
2nd Pers.	स्याः	स्यातम्	स्यात
1st Pers.	स्याम्	स्याव	स्याम

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अस्तु	स्ताम्	सन्तु
2nd Pers.	एधि	स्तम्	स्त
1st Pers.	असानि	असाव	असाम

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	आसीत्	आस्ताम्	आसन्
2nd Pers.	आसीः	आस्तम्	आस्त
1st Pers.	आसम्	आस्व	आस्म

249. Other important verbs of this class are—या, etc., Pres. याति, Pot. यायात्, Imp. यातु, Impf. अयात्।

250. जाग्ट, Pres. जागर्ति, Pot. जाग्टयात्, Imp. जागर्तु, Impf. अजागः, 3rd Pers. Plu. अजागरुः।

251. चक्ष्, of which the Present is as follows:—

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	वष्टे	वक्षाते	वक्षते
2nd Pers.	वक्षे	वक्षाथे	वड्ढ्वे
1st Pers.	वक्षे	वक्ष्वहे	वक्ष्महे

Pot. वक्षीत, Imp. वष्टाम्, वक्ष्व, Impf. अवष्ट.

252. इ. The इ is changed to य् before weak vowel terminations.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	एति	इत:	यन्ति
2nd Pers.	एषि	इथ:	इथ
1st Pers.	एमि	इव:	इम:

Pot. इयात्, Imp. एतु, इहि, अयानि, Impf. ऐत्.

इ with अधि, Ātm.—Pres. अधीते, Pot. अधीयीत, Imp. अधीताम्, अधीष्व, Impf. अध्यैत.

253. वच्—Pres. वक्ति, Pot. उच्यात्, Imp. वक्तु, वग्धि, वचानि, Impf. अवक्.

254. PARASMAIPADA—हन्.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	हन्ति	हत:	घ्नन्ति
2nd Pers.	हंसि	हथ:	हथ
1st Pers.	हन्मि	हन्व:	हन्म:

Pot. हन्यात्, Imp. हन्तु, जहि, हनानि, 3rd Pers. Plu. घ्नन्तु, Impf. अहन्.

255. शी, Ātm. takes Guṇa before all terminations and inserts र् before the terminations of third Pers. Plu. Pres., Imp., Impf.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	शेते	शयाते	शेरते
2nd Pers.	शेषे	शयाथे	शेध्वे
1st Pers.	शये	शेवहे	शेमहे

Third Pers. Plu. Imp. शेरताम्.

Third Pers. Plu. Impf. अशेरत.

256. Roots ending in उ take, in the strengthened forms, Vṛiddhi instead of Guṇa before consonantal terminations, *e.g.*, नु—नौति.

257. अन्, जक्ष्, रुद्, स्वस् and स्वप् insert इ before terminations beginning with consonants other than य्, but ई or अ before the स् and त् of 2nd and 3rd Pers. Impf. Par.

Pres. रोदिति, स्वपिति. 3rd Pers. Sing. Impf. अरोदीत् or अरोदत्.

258. ब्रू, in its strengthened forms, inserts ई before consonantal terminations—ब्रवीति.

THIRD CONJUGATION.

जुहोत्यादि—*Juhoti-Class.*

259. The main feature of this class is that the base is formed by reduplication, *i.e.*, the doubling of the first syllable of the root (*i.e.*, that portion of it which ends with a vowel).

260. Reduplication also appears as the characteristic feature of one kind of लिट्, in verbs of all classes, which on that account is called the Reduplicated Perfect.

261. Thus तुद् by reduplication becomes तुतुद्; पत् becomes पपत्; बुध् becomes बुबुध्.

But in most cases a further change takes place, *viz.*:—

a. If the root begins with the second or fourth letter of a *Varga*, the first or third letter is substituted in reduplication. Thus—

छिद्—चिच्छिद्, फल्—पफल्, भिद्—बिभिद्.

b. For a letter of the क-वर्ग the corresponding letter of the च-वर्ग is substituted.

Thus—

च is substituted for क् or ख्, ज् for ग् or घ्, and also for ह्. कम्—चकम्, खन्—चखन्, गम्—जगम्, हस्—जहस्.

c. If the root begins with more than one consonant, the first only is reduplicated—

क्षिप्—चिक्षिप्, प्रच्छ्—पप्रच्छ्.

d. A radical long vowel is shortened in reduplication—

धा—दधा, नी—निनी, गाह्—जगाह्.

e. If the root begins with a sibilant followed by the first or second letter of a *Varga*, the sibilant is dropped—

स्पर्ध्—पस्पर्ध्, स्था—तस्था. But सृ—ससृ.

f. Final ए, ऐ and ओ become अ in reduplication—

Lit of गै—जगौ, Lit of शो—शशौ.

g. If not final, ए and ऐ become इ in reduplication; ओ and औ become उ—

सेव्—सिषेव्, ढौक्—डढौक्.

262. ऋ becomes अ in the reduplicated Perfect (लिट्), it becomes इ in the special tenses of the जुहोति-class—

भृ—Lit बभार, Present बिभर्ति.

263. Further features of the जुहोति class are the dropping of the न् in the terminations of the third Person Plural Pres. and Imp. Par.; and the substitution of उस् for अन् in the third Pers. Plu. Impf. Par.

हु takes धि in 2nd Pers. Imp. Par.

264. Parasmaipada—हु.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	जुहोति	जुहुतः	जुह्वति
2nd Pers.	जुहोषि	जुहुथः	जुहुथ
1st Pers.	जुहोमि	जुहुवः	जुहुमः

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	जुहुयात्	जुहुयाताम्	जुहुयुः
2nd Pers.	जुहुयाः	जुहुयातम्	जुहुयात
1st Pers.	जुहुयाम्	जुहुयाव	जुहुयाम

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	जुहोतु	जुहुताम्	जुह्वतु
2nd Pers.	जुहुधि	जुहुतम्	जुहुत
1st Pers.	जुहवानि	जुहवाव	जुहवाम

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अजुहोत्	अजुहुताम्	अजुहवुः
2nd Pers.	अजुहोः	अजुहुतम्	अजुहुत
1st Pers.	अजुहवम्	अजुहुव	अजुहुम

265. उभयपदी—भृ.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	बिभृते	बिभ्राते	बिभ्रते
2nd Pers.	बिभृषे	बिभ्राथे	बिभृध्वे
1st Pers.	बिभ्रे	बिभृवहे	बिभृमहे

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	बिभ्रीत	बिभ्रीयाताम्	बिभ्रीरन्
2nd Pers.	बिभ्रीथाः	बिभ्रीयाथाम्	बिभ्रीध्वम्
1st Pers.	बिभ्रीय	बिभ्रीवहि	बिभ्रीमहि

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	बिभृताम्	बिभ्राताम्	बिभ्रताम्
2nd Pers.	बिभृष्व	बिभ्राथाम्	बिभृध्वम्
1st Pers.	बिभरै	बिभरावहै	बिभरामहै

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अबिभृत	अबिभ्राताम्	अबिभ्रत
2nd Pers.	अबिभृथाः	अबिभ्राथाम्	अबिभृध्वम्
1st Pers.	अबिभ्रि	अबिभृवहि	अबिभृमहि

266. The two important roots दा and धा drop the आ of the root in the forms which take no strengthening, so that the bases are दद् and दध् (instead of ददा and दधा). When the ध् of दध् becomes द् or त् owing to Sandhi, the initial द becomes ध्.

a. PARASMAIPADA—दा.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ददाति	दत्तः	ददति
2nd Pers.	ददासि	दत्थः	दत्थ
1st Pers.	ददामि	दद्व	दद्मः

Pot. दद्यात्; Impf. अददात्, Third Pers. Plu. अददुः.

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ददातु	दत्ताम्	ददतु
2nd Pers.	देहि(irregular)	दत्तम्	दत्त
1st Pers.	ददानि	ददाव	ददाम

ĀTMANEPADA.

Pres. दत्ते, दत्से, ददे. Pot. ददीत. Imp. दत्ताम्, दत्स्व, ददै. Impf. अदत्त, अदत्थाः, अददि.

b. PARASMAIPADA—धा.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	दधाति	धत्तः	दधति
2nd Pers.	दधासि	धत्थः	धत्थ
1st Pers.	दधामि	दध्वः	दध्मः

Pot. दध्यात्; Impf. अदधात्, 3rd Pers. Plu. अदधुः.

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	दधातु	धत्ताम्	दधतु
2nd Pers.	धेहि(irregular)	धत्तम्	धत्त
1st Pers.	दधानि	दधाव	दधाम

ĀTMANEPADA.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	धत्ते	दधाते	दधते
2nd Pers.	धत्से	दधाथे	धद्वे
1st Pers.	दधे	दध्वहे	दध्महे

Pot. दधीत; Impf. अधत्त, अधत्थाः, अदधि.

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	धत्ताम्	दधाताम्	दधताम्
2nd Pers.	धत्स्व	दधाथाम्	धद्वम्
1st Pers.	दधै	दधावहै	दधामहै

267. भी optionally shortens its vowel in the weak forms before consonantal terminations—Pres. Par. बिभेति. Dual. बिभीतः, बिभीथः, बिभीवः, or बिभितः, बिभिथः, बिभिवः ; Plu. बिभ्यति, बिभीथ or बिभिथ, बिभीमः or बिभिमः, Pot. बिभीयात् or बिभियात्. 2nd Pers. Sing. Imp. बिभीहि or बिभिहि. Impf. अबिभेत्, अबिभेः, अबिभयम्, 3rd Pers. Plu. अबिभयुः ।

268. मा forms the base मिमी before consonantal terminations, मिम् before vowel terminations.

ĀTMANEPADA.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	मिमीते	मिमाते	मिमते
2nd Pers.	मिमीषे	मिमाथे	मिमीध्वे
1st Pers.	मिमे	मिमीवहे	मिमीमहे

Pot. मिमीत, Imp. मिमीताम्, मिमीष्व, मिमै ; Impf. अमिमीत.

269. हा 'to abandon,' in the weak forms, forms the base जहौ or जहि before consonantal terminations and जह् before vowel terminations and also in Potential.

Pres. जहाति, जहासि, जहामि जहीव: or जहिव: etc.; 3rd Pers. Plu. जहति. Pot. जह्यात्. Imp. जहातु, जहाहि or जहौहि or जहिहि, जहानि. Impf. अजहात्, 3rd Pers. Plu. अजहु: ।

FIFTH CONJUGATION.

स्वादि—*Su-class.*

270. The base is formed by adding नु, to the root, the उ of which takes Guṇa in strong forms.

271. The उ of नु is optionally dropped before व् and म् unless a conjunct consonant precedes. Hence 1st Pers. Plu. Pres. of सु—सुनुम: or सुन्म:, but of शक्—शक्नुम: only.

272. In weak forms, the उ of नु if preceded by a conjunct consonant, is changed into उव् before vowel terminations.

273. The हि of the 2nd Pers. Sing. Imp. is dropped, unless the उ is preceded by a compound consonant. Hence सुनु, but शक्नुहि.

274. PARASMAIPADA—सु.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सुनोति	सुनुतः	सुन्वन्ति
2nd Pers.	सुनोषि	सुनुथः	सुनुथ
1st Pers.	सुनोमि	सुनुवः or सुन्वः	सुनुमः or सुन्मः

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सुनुयात्	सुनुयाताम्	सुनुयुः
2nd Pers.	सुनुयाः	सुनुयातम्	सुनुयात
1st Pers.	सुनुयाम्	सुनुयाव	सुनुयाम

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सुनोतु	सुनुताम्	सुन्वन्तु
2nd Pers.	सुनु	सुनुतम्	सुनुत
1st Pers.	सुनवानि	सुनवाव	सुनवाम

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	असुनोत्	असुनुताम्	असुन्वन्
2nd Pers.	असुनोः	असुनुतम्	असुनुत
1st Pers.	असुनवम्	असुनुव or असुन्व	असुनुम or असुन्म

ĀTMANEPADA—सु.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सुनुते	सुन्वाते	सुन्वते
2nd Pers.	सुनुषे	सुन्वाथे	सुनुध्वे
1st Pers.	सुन्वे	सुनुवहे or सुन्वहे	सुनुमहे or सुन्महे

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सुन्वीत	सुन्वीयाताम्	सुन्वीरन्
2nd Pers.	सुन्वीथा:	सुन्वीयाथाम्	सुन्वीध्वम्
1st Pers.	सुन्वीय	सुन्वावहि	सुन्वीमहि

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सुनुताम्	सुन्वाताम्	सुन्वताम्
2nd Pers.	सुनुष्व	सुन्वाथाम्	सुनुध्वम्
1st Pers.	सुनवै	सुनवावहै	सुनवामहै

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	असुनुत	असुन्वाताम्	असुन्वत
2nd Pers.	असुनुथा:	असुन्वाथाम्	असुनुध्वम्

1st Pers.	असुन्वि	असुनुवहि or असुन्वहि	असुनुमहि or असुन्महि

275. सु substitutes ऋ for रु in all special tenses. Pres. शृणोति, Pot. शृणुयात्, Imp. शृणोतु, शृण, शृणवानि, Impf. अशृणोत्.

SEVENTH CONJUGATION.

रुधादि—*Rudh-class.*

276. The base is formed by inserting before the final consonant, न in the strong forms and न् in the weak forms; thus from रुध्—रुणद्धि and रुन्धः.

277. PARASMAIPADA—युज्.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	युनक्ति	युङ्क्तः	युञ्जन्ति
2nd Pers.	युनक्षि	युङ्क्थः	युङ्क्थ
1st Pers.	युनज्मि	युञ्ज्वः	युञ्ज्मः

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	युञ्जयात्	युञ्जयाताम्	युञ्ज्यु:
2nd Pers.	युञ्जया:	युञ्जयातम्	युञ्जयात
1st Pers.	युञ्जयाम्	युञ्जयाव	युञ्जयाम

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	युनक्तु	युङ्क्ताम्	युञ्जन्तु
2nd Pers.	युङ्ग्धि	युङ्क्तम्	युङ्क्त
1st Pers.	युनजानि	युनजाव	युनजाम

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अयुनक्	अयुङ्क्ताम्	अयुञ्जन्
2nd Pers.	अयुनक्	अयुङ्क्तम्	अयुङ्क्त
1st Pers.	अयुनजम्	अयुञ्ज्व	अयुञ्ज्म

278. ĀTMANEPADA—रुध्.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	रुन्धे	रुन्धाते	रुन्धते
2nd Pers.	रुन्त्से	रुन्धाथे	रुन्धे
1st Pers.	रुन्धे	रुन्धहे	रुन्धहे

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	रुन्धीत	रुन्धीयाताम्	रुन्धीरन्
2nd Pers.	रुन्धीथा:	रुन्धीयाथाम्	रुन्धीध्वम्
1st Pers.	रुन्धीय	रुन्धीवहि	रुन्धीमहि

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	रुन्धाम्	रुन्धाताम्	रुन्धताम्
2nd Pers.	रुन्त्स्व	रुन्धाथाम्	रुन्ध्वम्
1st Pers.	रुणधै	रुणधावहै	रुणधामहै

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd. Pers.	अरुन्ध	अरुन्धाताम्	अरुन्धत
2nd Pers.	अरुन्धा:	अरुन्धाथाम्	अरुन्ध्वम्
1st Pers.	अरुन्धि	अरुन्ध्वहि	अरुन्ध्महि

279. The original nasal of a root is dropped in forming the base—thus from अञ्ज्—अनक्ति, अनज्मि.

EIGHTH CONJUGATION.

तनादि—*Tan-class.*

280. The base is formed by adding उ to the root ; in the strong forms उ takes Guṇa.

281. The उ is optionally dropped before व् and म् if not preceded by a conjunct consonant. In the weak forms उ, if preceded by a conjunct consonant, is changed to उव् before terminations beginning with a vowel; to व् in other cases. The हि of the 2nd Pers. Sing. Imp. is dropped after उ not preceded by a conjunct consonant.

282. PARASMAIPADA—तन्.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	तनोति	तनुतः	तन्वन्ति
2nd Pers.	तनोषि	तनुथः	तनुथ
1st Pers.	तनोमि	तनुवः or तन्वः	तनुमः or तन्मः

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	तनुयात्	तनुयाताम्	तनुयुः
2nd Pers.	तनुयाः	तनुयातम्	तनुयात
1st Pers.	तनुयाम्	तनुयाव	तनुयाम

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	तनोतु	तनुताम्	तन्वन्तु
2nd Pers.	तनु	तनुतम्	तनुत
1st Pers.	तनवानि	तनवाव	तनवाम

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अतनोत्	अतनुताम्	अतन्वन्
2nd Pers.	अतनोः	अतनुतम्	अतनुत
1st Pers.	अतनवम्	अतनुव or अतन्व	अतनुम or अतन्म

ĀTMANEPADA—तन्.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	तनुते	तन्वाते	तन्वते
2nd Pers.	तनुषे	तन्वाथे	तनुध्वे
1st Pers.	तन्वे	तनुवहे or तन्वहे	तनुमहे or तन्महे

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	तन्वीत	तन्वीयाताम्	तन्वीरन्
2nd Pers.	तन्वीथाः	तन्वीयाथाम्	तन्वीध्वम्
1st Pers.	तन्वीय	तन्वीवहि	तन्वीमहि

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	तनुताम्	तन्वाताम्	तन्वताम्
2nd Pers.	तनुष्व	तन्वाथाम्	तनुध्वम्
1st Pers.	तनवै	तनवावहै	तनवामहै

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अतनुत	अतन्वाताम्	अतन्वत
2nd Pers.	अतनुथाः	अतन्वाथाम्	अतनुध्वम्
1st. Pers.	अतन्वि	अतनुवहि or अतन्वहि	अतनुमहि or अतन्महि

283. कृ takes करो for its strong base and कुरु. for its weak base. The final उ of कुरु is dropped before terminations beginning with व् or म्, and in Potential Par.

PARASMAIPADA—कृ.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	करोति	कुरुतः	कुर्वन्ति
2nd Pers.	करोषि	कुरुथः	कुरुथ
1st Pers.	करोमि	कुर्वः	कुर्मः

Pot. कुर्यात. Imp. करोतु, कुरु, करवाणि ; Impf. अकरोत्, अकरोः, अकरवम्.

Ātm. Pres. कुरुते, कुरुषे, कुर्वे. Pot. कुर्वीत. Imp. कुरुताम्, कुरुष्व, करवै ; Impf. अकुरुत.

NINTH CONJUGATION.

क्रयादि—*Krī-class.*

284. The base is formed by adding ना to the root. In the weak forms ना becomes न् before terminations beginning with a vowel, and नी before terminations beginning with a consonant.

285. After roots ending in a consonant ना becomes आन in the 2nd Pers. Sing. Imp. Par. The personal termination हि is dropped after आन. Thus—सुषाण from सुष्.

286. PARASMAIPADA—क्री.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	क्रीणाति	क्रीणीतः	क्रीणन्ति
2nd Pers.	क्रीणासि	क्रीणीथः	क्रीणीथ
1st Pers.	क्रीणामि	क्रीणीवः	क्रीणीमः

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	क्रीणीयात्	क्रीणीयाताम्	क्रीणीयुः
2nd Pers.	क्रीणीयाः	क्रीणीयातम्	क्रीणीयात
1st Pers.	क्रीणीयाम्	क्रीणीयाव	क्रीणीयाम

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	क्रीणातु	क्रीणीताम्	क्रीणन्तु
2nd Pers.	क्रीणीहि	क्रीणीतम्	क्रीणीत
1st Pers.	क्रीणानि	क्रीणाव	क्रीणाम

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अक्रीणात्	अक्रीणीताम्	अक्रीणन्
2nd Pers.	अक्रीणा:	अक्रीणीतम्	अक्रीणीत
1st Pers.	अक्रीणाम्	अक्रीणीव	अक्रीणीम

ĀTMANEPADA—क्री.

Present—लट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	क्रीणीते	क्रीणाते	क्रीणते
2nd Pers.	क्रीणीषे	क्रीणाथे	क्रीणीध्वे
1st Pers.	क्रीणे	क्रीणीवहे	क्रीणीमहे

Potential—लिङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	क्रीणीत	क्रीणीयाताम्	क्रीणीरन्
2nd Pers.	क्रीणीथा:	क्रीणीयाथाम्	क्रीणीध्वम्
1st Pers.	क्रीणीय	क्रीणीवहि	क्रीणीमहि

Imperative—लोट्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	क्रीणीताम्	क्रीणाताम्	क्रीणताम्
2nd Pers.	क्रीणीष्व	क्रीणाथाम्	क्रीणीध्वम्
1st Pers.	क्रीणै	क्रीणावहै	क्रीणामहै

Imperfect—लङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अक्रीणीत	अक्रीणाताम्	अक्रीणत
2nd Pers.	अक्रीणीथाः	अक्रीणाथाम्	अक्रीणीध्वम्
1st Pers.	अक्रीणि	अक्रीणीवहि	अक्रीणीमहि

287. The penultimate nasal of a root is dropped in forming the base, thus from ग्रन्थ्—ग्रथ्नाति, ग्रथ्नीतः ; from बन्ध्—बध्नाति, etc.

288. Certain roots such as धू, पू, लू, and all roots in ऋ, shorten their vowel—

धुनाति, पुनाति, लुनाति, स्तृणाति.

289. ग्रह् substitutes गृह् for ग्रह्—गृह्णाति, गृह्णीयात्, गृह्णातु, गृहाण, गृह्णानि, अगृह्णात्.

290. ज्ञा substitutes जा for ज्ञा—जानाति, जानीयात्, etc.

Intermediate—इ.

291. In the general tenses and moods—as also in the formation of some verbal derivatives such as the Infinitive and certain Participles—the vowel इ is, in many cases, inserted between the root and the termination. Thus, *e.g.*, the root विद् forms the 1st Pers. Plu. लिट्—विविदि-म, the 3rd Pers. Sing. ल्रट्—वेदि-यति, the Infinitive वेदि-तुम्. Roots, which take the intermediary इ regularly, are called सेट् roots ; those which do not take it are called अनिट् roots ; while the term वेट् 'optionally अनिट्' is applied to roots which may or may not take the इ.

292. The majority of roots are सेट्; all monosyllabic roots ending in vowels, however, are अनिट्, except यु, रु, नु, स्रु, द्रु, श्रु, ग्लौ, ख्या, ष्ठा, डो, इ (ङ्), इ (ञ्), and roots ending in ऊ and ॠ. Of roots ending in consonants, about one hundred (शक्, पच्, मुच्, वच्, विच्, रिच्, प्रच्छ्, त्यज्, निज्, भज्, etc.) are अनिट्; a small number of roots (such as स्यन्द्, सृज्, दृह्) are optionally अनिट् and the rest are सेट्.

293. The rules for the formation of the general tenses and moods apply to verbs of

all the ten conjugations alike. The distinction of special bases, which is characteristic of the special tenses and moods, is not maintained. Verbs of the 10th conjugation—चुरादि—however, preserve the characteristic अय in the general tenses also (except in लुङ्, and the Par. of आशिषि लिङ्).

PERFECT TENSE—लिट्.

294. This tense is formed either by reduplication, or in a 'periphrastic' way (about which see Rule 327).

295. Monosyllabic roots beginning with consonants or the vowels अ, आ, इ, उ and ऋ—provided these vowels be followed by one consonant only—take the reduplicated perfect; अय्, दय्, and आस्, however, take the periphrastic perfect only. Monosyllabic roots beginning with a long vowel (except आ), or a short vowel (except अ) followed by more than one consonant, all roots of more than one syllable, all roots of the tenth class, and derivative verbs (such as causatives) take the periphrastic perfect. उष्, विद्, जागृ, भी, ह्री, भृ, हु, दरिद्रा, काश्, and कास्, form both the perfects.

Reduplicated Perfect.

296. Reduplication is effected according to the general principles given in Rules 260 ff. But the following additional rules have to be noted.

297. Initial आ undergoes no change. Initial अ, followed by one consonant only, is changed to आ—

Perfect base of आप्—आप्, of अस्—आस्.

298. Roots beginning with अ followed by more than one consonant, and roots beginning with ऋ, reduplicate by means of आन्—

Perf. base of अञ्ज्—आनञ्ज्, of ऋज्—आनृज्.

299. Roots beginning with इ contract the reduplicative इ with the इ of the root into ई, but if इ of the root takes Guṇa or Vṛiddhi, य् is inserted between reduplication and root. Thus from इष्—ईषुः (3rd Pers. Plu.) and इयेष (1st Pers. Sing.).

300. वच्, वद्, वप्, वस्, वह् form the reduplication by means of उ, स्वप् by means of सु, यज् by means of इ, and व्यध् by means of वि. Thus 3rd Pers. Sing.,—उवाच, उवाद, उवाप, उवास, उवाह, सुष्वाप, इयाज, विव्याध.

301. The personal terminations (तिङ्) of लिट् are as follow :—

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अ	अतुस्	उस्
2nd Pers.	थ	अथुस्	अ
1st Pers.	अ	व	म

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ए	आते	इरे
2nd Pers.	से	आथे	ध्वे
1st Pers.	ए	वहे	महे

302. Before the terminations of the Singular Parasmaipada the base is strengthened as follows :—

(*a*) Final इ, ई, उ, ऊ, ऋ, ॠ take Vṛiddhi only in 3rd Pers. Sing., Guṇa or Vṛiddhi in 1st Pers. Sing., Guṇa only in 2nd Pers. Sing. Thus from नी—निनाय, निनेथ, निनय or निनाय.

From स्तु—तुष्टाव, तुष्टोथ, तुष्टाव or तुष्टव.

From कृ—चकार, चकर्थ, चकर or चकार.

(*b*) इ, उ, ऋ, followed by one consonant take Guṇa in the three persons singular—

भिद् ... बिभेद, बिभेदिथ, बिभेद.

तुद् ... तुतोद, तुतोदिथ, तुतोद.

कृष् ... चकर्ष, चकर्षिथ, चकर्ष.

(*c*) अ followed by one consonant is necessarily lengthened in 3rd Pers. Sing. ; remains unchanged in 2nd Pers. Sing. ; is optionally lengthened in 1st Pers. Sing.

पच्—पपाच, पपक्थ, पपच or पपाच.

303. *a*. Between the consonantal terminations (थ, व, म, से, ध्वे, वहे, महे) and the base, most roots whether सेट् or अनिट्, insert an इ, thus—

2nd Pers. Sing. of भिद् and तुद्—बिभेदिथ, तुतोदिथ, 1st Pers. Plu.—बिभिदिम, तुतुदिम.

b. The eight roots क्ष, झ, ह, स्ह, द्रु, स्रु, स्नु, स्नु, do not take the intermediate इ, hence—चक्रर्थ, चक्रम, दुद्रोथ, दुद्रुम.

c. Most monosyllabic roots in ऋ do not take the इ before थ, thus from सृ ससर्थ.

d. Optionally अनिट् roots may or may not insert the इ ; thus—सस्यन्दिषे or सस्यन्त्से.

e. अनिट् roots ending in vowels (except ऋ) or containing the vowel अ may or may not insert the इ before थ, thus नी निनेथ or निनयिथ, हन्—जघनिथ or जघन्थ.

304. There are certain important rules of internal Sandhi as to the mode in which the personal terminations are joined to लिट् bases. The chief are as follow :—

a. Before vowel terminations इ and ई when preceded by one consonant, change to य्; when preceded by more than one consonant, to इय्. Thus 3rd Pers. Plu. of नी—निन्युः; of प्री—पिप्रियुः. उ and ऊ change to उव् throughout. Thus from पू—पुपुवुः.

5. ऋ when preceded by one consonant changes to र्; when preceded by more than one, to अर्. Thus from धृ—दध्रुः; from स्मृ—सस्मरुः. ॠ mostly changes to अर्. Thus from कॄ—चकरुः.

c. The ए, ऐ, ओ and औ which appear as the Guṇa and Vṛiddhi of इ, ई, उ and ऊ, change to अय्, आय्, अव् and आव्.

Thus from निने and निनै (strong लिट् base of नी) 1st Pers. Sing.—निनय and निनाय; from तुष्टो or तुष्टौ (स्तु)—तुष्टव or तुष्टाव.

305. The Sandhi changes undergone by final consonants of the लिट् base, when coming into contact with consonantal terminations, are of various kinds and are best learned by practice.

306. लिट् of भिद्, तुद्, नी and ह्न—

भिद्—लिट्.

PARASMAIPADA.		ĀTMANEPADA.
	Singular.	Singular.
3rd Pers.	बिभेद	बिभिदे
2nd Pers.	बिभेदिथ	बिभिदिषे
1st Pers.	बिभेद	बिभिदे
	Dual.	Dual.
3rd Pers.	बिभिदतुः	बिभिदाते
2nd Pers.	बिभिदथुः	बिभिदाथे
1st Pers.	बिभिदिव	बिभिदिवहे
	Plural.	Plural.
3rd Pers.	बिभिदुः	बिभिदिरे
2nd Pers.	बिभिद	बिभिदिध्वे
1st Pers.	बिभिदिम	बिभिदिमहे

तुद्—लिट्.

	Singular.	Singular.
3rd Pers.	तुतोद	तुतुदे
2nd Pers.	तुतोदिथ	तुतुदिषे
1st Pers.	तुतोद	तुतुदे
	Dual.	Dual.
3rd Pers.	तुतुदतुः	तुतुदाते
2nd Pers.	तुतुदथुः	तुतुदाथे
1st Pers.	तुतुदिव	तुतुदिवहे
	Plural.	Plural.
3rd Pers.	तुतुदुः	तुतुदिरे
2nd Pers.	तुतुद	तुतुदिध्वे
1st Pers.	तुतुदिम	तुतुदिमहे

नी—लिट्.

	Parasmaipada.	Ātmanepada.
	Singular.	Singular.
3rd Pers.	निनाय	निन्ये
2nd Pers.	निनयिथ or निनेथ	निन्यिषे
1st Pers.	निनाय or निनय	निन्ये
	Dual.	Dual.
3rd Pers.	निन्यतुः	निन्याते
2nd Pers.	निन्यथुः	निन्याथे
1st Pers.	निन्यिव	निन्यिवहे
	Plural.	Plural.
3rd Pers.	निन्युः	निन्यिरे
2nd Pers.	निन्य	निन्यिध्वे
1st Pers.	निन्यिम	निन्यिमहे

कृ—लिट्.

	Singular.	Singular.
3rd Pers.	चकार	चक्रे
2nd Pers.	चकर्थ	चक्रषे
1st Pers.	चकार or चकर	चक्रे
	Dual.	Dual.
3rd Pers.	चक्रतुः	चक्राते
2nd Pers.	चक्रथुः	चक्राथे
1st Pers.	चक्रव	चक्रवहे

	Plural.	Plural.
3rd Pers.	चक्रुः	चक्रिरे
2nd Pers.	चक्र	चक्रढ्वे
1st Pers.	चक्रम	चक्रमहे

307. Certain roots weaken the लिट् base in a special way in the weak forms (*i.e.*, all forms except Singular Par.).

308. Roots in आ, ए, ऐ, ओ drop the final vowel in all weak forms and also optionally before the termination of 2nd Pers. Sing. Par., if इ is prefixed to it. In the 1st and 3rd Pers. Sing. Par. the final vowel and the termination अ combine into औ.

Thus लिट् of दा—

	Parasmaipada.	Ātmanepada.
	Singular.	Singular.
3rd Pers.	ददौ	ददे
2nd Pers.	ददाथ or ददिथ	ददिषे
1st Pers.	ददौ	ददे
	Dual.	Dual.
3rd Pers.	ददतुः	ददाते
2nd Pers.	ददथुः	ददाथे
1st Pers.	ददिव	ददिवहे

	Plural.	Plural.
3rd Pers.	ददुः	ददिरे
2nd Pers.	दद	ददिध्वे
1st Pers.	ददिम	ददिमहे

गै—जगौ, जगाथ or जगिथ, जगौ, etc.

309. Roots which contain the vowel अ between two simple consonants and which reduplicate the initial consonant unchanged, drop the reduplication and change the अ to ए in all weak forms, as also in 2nd Pers. Sing. Par., if there is the intermediary इ. Hence लिट् of तन्—

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	ततान	तेनतुः	तेनुः
2nd Pers.	तेनिथ	तेनथुः	तेन
1st Pers.	ततान or ततन	तेनिव	तेनिम

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	तेने	तेनाते	तेनिरे
2nd Pers.	तेनिषे	तेनाथे	तेनिध्वे
1st Pers.	तेने	तेनिवहे	तेनिमहे

From पत्—पपात, पेतिथ, etc.

310. भज् and तृ form लिट् in the same way.

भज् 3rd Pers. Sing. Par. बभाज, Du. भेजतुः, Plu. भेजुः ; 3rd Pers. Sing. Ātm.—भेजे, Plu. भेजिरे.

तॄ—3rd Pers. Sing. Par. ततार, Du. तेरतुः, Plu. तेरुः।

311. Certain other roots form their लिट् either regularly, or like तन्. Thus—राज्—रराज, रराजतुः or रेजतुः, रराजुः or रेजुः।

312. गम्, हन्, जन्, and खन् drop their radical vowel in the weak forms ; the ह of हन् is changed to घ्. Thus लिट् of गम्—

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	जगाम	जग्मतुः	जग्मुः
2nd Pers.	जगन्थ or जगमिथ	जग्मथुः	जग्म
1st Pers.	जगाम or जगम	जग्मिव	जग्मिम

Ātm. (after certain prepositions) जग्मे, 3rd Pers. Plu. जग्मिरे.

हन्—जघान, जघन्थ or जघनिथ, जघान or जघन, जघ्निव, etc.

जन् Ātm.—जज्ञे.

313. जघास (which is used as the लिट् of अद्) similarly drops its vowel in the weak forms—Plural जक्षुः, जक्ष, जक्षिम.

314. वच्, वद्, वप्, वश्, वस्, वह् (besides taking उ for व in reduplication ; see Rule 300), in the weak forms, excepting 2nd Pers. Sing. Par., substitute उ for the व of the root and then contract the two उ's into ऊ.

PARASMAIPADA—वच्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	उवाच	ऊचतुः	ऊचुः
2nd Pers.	उवक्थ or उवचिथ	ऊचथुः	ऊच
1st Pers.	उवाच or उवच	ऊचिव	ऊचिम

315. Analogously स्वप् forms सुष्वाप, सुषुपतुः, सुषुपुः

316. यज् in Lit has the strong base इयज् or इयाज्—इयाज ; and the weak base ईज्—3rd Pers. Plu. Par. ईजुः, Ātm. ईजिरे.

317. व्यध् forms विव्याध, विविधतुः, विविधुः ।

318. ग्रह् in the weak forms substitutes—ऋ for र—जग्राह, जग्रहतुः, जग्रहुः ।

319. The reduplicated लिट् of भू is as follows :—

PARASMAIPADA—भू.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	बभूव	बभूवतुः	बभूवुः
2nd Pers.	बभूविथ	बभूवथुः	बभूव
1st Pers.	बभूव	बभूविव	बभूविम

320. अश् (स्वादि) forms the लिट् base आनश्—3rd Pers. Sing. Ātm. आनशे.

321. जि forms जिगाय, Ātm. (after certain prepositions) जिग्ये.

चि forms चिकाय or चिचाय; Ātm. चिक्ये or चिच्ये.

322. दृश् and सृज् form 2nd Pers. Sing. Par. either ददर्शिथ and ससर्जिथ, or ददर्ष्ठ aud ससर्ष्ठ.

323. ह्वे forms जुहाव, Ātm. जुहुवे.

324. वे forms its Lit either regularly—ववौ, 3rd Pers. Plu. ववुः, or uses the strong base उवय् and the weak base ऊय् or ऊव्—3rd Pers. Sing. Par. उवाय; 3rd Pers. Du. ऊवतुः or ऊयतुः; 3rd Pers. Plu. ऊवुः or ऊयुः।

325. A लिट् form आह appears in the following five Vibhaktis—Sing. 3rd Pers.¦ and 2nd Pers.—आह, आत्थ; Du. 3rd Pers. and 2nd Pers.—आहतुः, आहथुः; Plu. 3rd Pers.—आहुः। These forms have the sense of the Present Tense and may be substituted for the corresponding Present forms of ब्रू, *i.e.*, ब्रवीति, etc. To express the sense of the Perfect tense वच् is used instead of ब्रू.

326. विद् (अदादि) forms the Lit विवेद. The following forms of this verb are लिट् in formation

(although without reduplication), but present in meaning—'I know,' etc.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	वेद	विदतुः	विदुः
2nd Pers.	वेत्थ	विदथुः	विद
1st Pers.	वेद	विद्व	विद्म

PERIPHRASTIC PERFECT.

327. This Perfect is formed by joining the termination आम् to the root and by adding to the base thus formed the reduplicated Perfect Par. of अस् or भू or the Red. Perf. Par. or Ātm. of कृ.

328. *As to which verbs take the Periphrastic Perfect, see Rule 295. अस् and भू are used after Par. as well as Ātm. verbs; कृ Par, after Par. verbs, कृ Ātm. after Ātm. verbs.† Thus—

उन्द् Par.—उन्दामास or उन्दांबभूव or उन्दांचकार.

ईड् Ātm.—ईडामास or ईडांबभूव or ईडांचक्रे.

329. Before आम् a final vowel of a root or a short vowel followed by one consonant only takes Guṇa. Thus from उष्—ओषामास, etc., विद् is an exception—विदांचकार.

---

* इजादेश गुरुमतोऽनृच्छः—Pāṇ. 3. 1. 35.

† अभ्यासमप्युलभते लिटि—Pāṇ. 3. 1. 40.

330. आस्, Ātm.

	Singular.	Singular.	Singular.
3rd Pers.	आसामास	आसांबभूव	आसांचक्रे
2nd Pers.	आसामासिथ	आसांबभूविथ	आसांचक्रषे
1st Pers.	आसामास	आसांबभूव	आसांचक्रे
	Dual.	Dual.	Dual.
3rd Pers.	आसामासतु:	आसांबभूवतु:	आसांचक्राते
2nd Pers.	आसामासथु:	आसांबभूवथु:	आसांचक्राथे
1st Pers.	आसामासिव	आसांबभूविव	आसांचक्रवहे
	Plural.	Plural.	Plural.
3rd Pers.	आसामासु:	आसांबभूवु:	आसांचक्रिरे
2nd Pers.	आसामास	आसांबभूव	आसांचक्रढ्वे
1st Pers.	आसामासिम	आसांबभूविम	आसांचक्रमहे

331. The roots भो, ह्वो, भृ and हु take reduplication before आम्—

बिभयांचकार, बिभरांचकार, etc.

AORIST—लुङ्.

332. The Aorist takes the augment अ, in the same way as the Imperfect (लङ्).

333. The personal terminations are the same as in the Imperfect ; some लुङ् forms take उस्, instead of अन्, in 3rd Pers. Plu. Par.

334. There are two main classes of लुङ् formations. In the first class the personal terminations are added to the root either immediately or after an intermediate अ. In the second class a letter of the ऊष्म group (Sibilants) is inserted between the root and the terminations. Of the first class three varieties have to be distinguished, and four of the second class. Some roots form their लुङ् in one way only ; others in several ways.

First Class.

AORIST WITHOUT AN INTERMEDIATE SIBILANT.

First Form.

335. The terminations are added to the root immediately. The termination of the 3rd Pers. Plu. is उस्, before which a final vowel of the root is dropped. The Parasmaipada terminations only are used.

दा—लुङ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अदात्	अदाताम्	अदुः
2nd Pers.	अदाः	अदातम्	अदात
1st Pers.	अदाम्	अदाव	अदाम

336. भू takes the termination अन् in 3rd Pers. Plural, and (as in लिट्) changes its ऊ into ऊव् before vowel terminations.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अभूत्	अभूताम्	अभूवन्
2nd Pers.	अभूः	अभूतम्	अभूत
1st Pers.	अभूवम्	अभूव	अभूम

Second Form.

337. अ is added to the root before the personal terminations. This अ is dropped before terminations beginning with अ ; it is lengthened before व and म्.

338. Before the added अ a final ऋ or ॠ of the root takes Guṇa ; thus from सृ—असरत्. दृश् also forms अदर्शत्.

This form generally is Parasmaipada.

PARASMAIPADA—सिच्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	असिचत्	असिचताम्	असिचन्
2nd Pers.	असिचः	असिचतम्	असिचत
1st Pers.	असिचम्	असिचाव	असिचाम

Third Form.

339. अ is added to the root before the personal terminations, and the root takes a peculiar reduplication subject to complicated rules. The reduplicative vowel is, in many cases, lengthened. This form of लुङ् is taken by the roots of the tenth class, causatives and also by some other roots.

The following is an example of this लुङ् after a causative base—मोचय from मुच्.

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अमूमुचत्	अमूमुचताम्	अमूमुचन्
2nd Pers.	अमूमुचः	अमूमुचतम्	अमूमुचत
1st Pers.	अमूमुचम्	अमूमुचाव	अमूमुचाम

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अमूमुचत	अमूमुचेताम्	अमूमुचन्त
2nd Pers.	अमूमुचथाः	अमूमुचेथाम्	अमूमुचध्वम्
1st Pers.	अमूमुचे	अमूमुचावहि	अमूमुचामहि

SECOND CLASS.

AORIST WITH AN INTERMEDIATE SIBILANT.

Fourth Form.

340. This form takes the following terminations—

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सत्	सताम्	सन्
2nd Pers.	सः	सतम्	सत
1st Pers.	सम्	साव	साम

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सत	साताम्	सन्त
2nd Pers.	सथाः	साथाम्	सध्वम्
1st Pers.	सि	सावहि	सामहि

341. Before these terminations the vowel of the root remains unchanged.

342. This form of लुङ् is taken by a few verbs only.

PARASMAIPADA—दिश्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अदिक्षत्	अदिक्षताम्	अदिक्षन्
2nd Pers.	अदिक्षः	अदिक्षतम्	अदिक्षत
1st Pers.	अदिक्षम्	अदिक्षाव	अदिक्षाम

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अदिक्षत	अदिक्षाताम्	अदिक्षन्त
2nd Pers.	अदिक्षथाः	अदिक्षाथाम्	अदिक्षध्वम्
1st Pers.	अदिक्षि	अदिक्षावहि	अदिक्षामहि

दुह्—अधुक्षत्, Ātm. अधुक्षत.

Fifth form.

343. The personal terminations are as follows—

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सीत्	स्ताम्	सुः
2nd Pers.	सीः	स्तम्	स्त
1st Pers.	सम्	स्व	स्म

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	स्त	साताम्	सत
2nd Pers.	स्थाः	साथाम्	ध्वम्
1st Pers.	सि	स्वहि	स्महि

344. The final consonants of the roots combine with the initial letters of the terminations in various ways, according to the rules of internal Sandhi—thus पच्—अपाक्षीत्, प्रच्छ्—अप्राक्षीत्, मृज्—अमार्क्षीत्, रुध्—अरौत्सीत्, क्षप्—अक्षार्क्षीत्, वस्—अवात्सीत् वह्—अवाक्षीत्, दह्—अधाक्षीत् (2nd Pers. Plu., अदाग्ध). मन् Ātm.—अमंस्त.

345. ध्वम् becomes ढ्वम् after vowels (except अ and आ) and र्. Thus from नी—अनेढ्वम् ; from कृ—अकृढ्वम्.

346. The vowel of the root takes Vṛiddhi in Parasmaipada—

जि—अजैषीत्, नी—अनैषीत्, सु—अस्रौषीत्, भञ्ज्—अभांक्षीत्.

Final ऋ, ॠ, उ and ऊ take Guṇa in Ātmanepada—

नी—अनेष्ट, सु—असोष्ट.

PARASMAIPADA—नी.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अनैषीत्	अनैष्टाम्	अनैषुः
2nd Pers.	अनैषीः	अनैष्टम्	अनैष्ट
1st Pers.	अनैषम्	अनैष्व	अनैष्म

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अनेष्ट	अनेषाताम्	अनेषत
2nd Pers.	अनेष्ठाः	अनेषाथाम्	अनेढ्वम्
1st Pers.	अनेषि	अनेष्वहि	अनेष्महि

PARASMAIPADA—कृ.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अकार्षीत्	अकार्ष्टाम्	अकार्षुः
2nd Pers.	अकार्षीः	अकार्ष्टम्	अकार्ष्ट
1st Pers.	अकार्षम्	अकार्ष्व	अकार्ष्म

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अकृत	अकृषाताम्	अकृषत
2nd Pers.	अकृथाः	अकृषाथाम्	अकृढ्वम्
1st Pers.	अकृषि	अकृष्वहि	अकृष्महि

347. दृश्, सृज् and स्पृश् substitute रा for आर्—अद्राक्षीत् ; अस्राक्षीत् ; अस्पाक्षीत्.

348. दा, धा and ष्ठा substitute इ for आ before the Ātm. terminations—दा 3rd Pers. Sing. Ātm. अदित, 1st Pers. अदिषि.

Sixth Form.

349. This form takes the same terminations as the fifth form but prefixes to them an इ. The स् of the 2nd and 3rd Pers. Sing. Par. is dropped. The terminations then are as follow :—

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	इत्	इष्टाम्	इषुः
2nd Pers.	ईः	इष्टम्	इष्ट
1st Pers.	इषम्	इष्व	इष्म

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	इष्ट	इषाताम्	इषत
2nd Pers.	इष्ठाः	इषाथाम्	इढ्वम्
1st Pers.	इषि	इष्वहि	इष्महि

350. The vowel of the root in most cases takes Vṛiddhi or Guṇa—लू—अलावीत्, 3rd Pers. Ātm. अलविष्ट. बुध—अबोधीत्.

PARASMAIPADA—बुध्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अबोधोत्	अबोधिष्टाम्	अबोधिषु:
2nd Pers.	अबोधी:	अबोधिष्टम्	अबोधिष्ट
1st Pers.	अबोधिषम्	अबोधिष्व	अबोधिष्म

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अबोधिष्ट	अबोधिषाताम्	अबोधिषत
2nd Pers.	अबोधिष्ठा:	अबोधिषाथाम्	अबोधिढ्वम्
1st Pers.	अबोधिषि	अबोधिष्वहि	अबोधिष्महि

Seventh Form.

351. The terminations are those of the sixth form with a स् prefixed. The Parasmaipada only is used. The terminations are as follow :—

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सीत्	सिष्टाम्	सिषु:
2nd Pers.	सी:	सिष्टम्	सिष्ट
1st Pers.	सिषम्	सिष्व	सिष्म

352. This form is taken by a few roots in आ, and by नम्, यम्, and रम्.

PARASMAIPADA—नम्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अनंसीत्	अनंसिष्टाम्	अनंसिषुः
2nd Pers.	अनंसीः	अनंसिष्टम्	अनंसिष्ट
1st Pers.	अनंसिषम्	अनंसिष्व	अनंसिष्म

SIMPLE FUTURE—लृट्.

353. This Future is formed by adding to the root the suffix स्य, or—in the case of सेट् verbs—इष्य. To the base thus formed the terminations of the Present are joined; the अ of स्य or इस्य being lengthened before म् and व्, and dropped before अ.

354. Final vowels, and short medial vowels followed by one consonant only, take Guṇa.

Thus from इ—एष्यति; from भू—भविष्यति; from कृ—करिष्यति; from बुध्—भोत्स्यते.

355. A number of verbs form the Future with, as well as without, the intermediate इ. Thus from कृत्—कर्त्स्यति or कर्तिष्यति.

356. The अय of verbs of the 10th conjugation, causatives, etc., is retained, but the final अ of it is dropped. Thus from चुर् (चोरय)—चोरयिष्यति.

357. PARASMAIPADA—भू.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति
2nd Pers.	भविष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ
1st Pers.	भविष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः

ĀTMANEPADA—लभ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	लप्स्यते	लप्स्येते	लप्स्यन्ते
2nd Pers.	लप्स्यसे	लप्स्येथे	लप्स्यध्वे
1st Pers.	लप्स्ये	लप्स्यावहे	लप्स्यामहे

358. दृश्, सृज्, स्पृश् form द्रक्ष्यति, स्रक्ष्यति, स्प्रक्ष्यति.

वस् forms वत्स्यति; ग्रह—ग्रहीष्यति; नश्—नङ्क्ष्यति.

PERIPHRASTIC FUTURE—लुट्.

359. This Future is formed by adding to the nominative singular of a noun of agency, formed from the root by means of the suffix तृ, the Present of the verb अस् (to be), in the first and second persons. In the third person the nominative forms of the noun of agency (Sing. Du. and Plu.) are used without अस्.

360. Before तृ the final vowel of a root, or a penultimate short vowel, takes Guṇa. Thus from कृ—कर्ता (कर्ता being the Nom: Sing. of कर्त्तृ, formed from कृ by means of तृ); नी—नेता; भू—भविता.

361. A limited number of verbs only form a Future of this kind (in addition to the simple Future).

362. PARASMAIPADA—दा.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	दाता	दातारौ	दातारः
2nd Pers.	दातासि	दातास्थः	दातास्थ
1st Pers.	दातास्मि	दातास्वः	दातास्मः

ĀTMANEPADA—दा.

	Singular.	Dual.	Plural
3rd Pers.	दाता	दातारौ	दातारः
2nd Pers.	दातासे	दातासाथे	दाताध्वे
1st Pers.	दाताहे	दातास्वहे	दातास्महे

CONDITIONAL—लृङ्.

363. This mood is formed by adding, as in the simple Future, स्य to the root—which takes the augment अ and the terminations of the

Imperfect. The root takes Guṇa as in the Future. Thus from भू—अभविष्यत्; from पच्—अपक्ष्यत्; from वस्—अवत्स्यत्; from दृश्—अद्रक्ष्यत्.

364. PARASMAIPADA—भू.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अभविष्यत्	अभविष्यताम्	अभविष्यन्
2nd Pers.	अभविष्यः	अभविष्यतम्	अभविष्यत
1st Pers.	अभविष्यम्	अभविष्याव	अभविष्याम

ĀTMANEPADA—लभ्.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	अलप्सत	अलप्सेताम्	अलप्सन्त
2nd Pers.	अलप्सथाः	अलप्सेथाम्	अलप्सध्वम्
1st Pers.	अलप्से	अलप्सावहि	अलप्सामहि

BENEDICTIVE—आशिषि-लिङ्.

365. This mood is formed by adding to the root the following terminations :—

PARASMAIPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	यात्	यास्ताम्	यासुः
2nd Pers.	याः	यास्तम्	यास्त
1st Pers.	यासम्	यास्व	यास्म

ĀTMANEPADA.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	सोष्ट	सोयास्ताम्	सीरन्
2nd Pers.	सीष्ठाः	सीयास्थाम्	सीध्वम्
1st Pers.	सीय	सीवहि	सीमहि

366. In Par. the root does not take Guṇa or Vṛiddhi भू—भूयात्.

367. Final इ and उ are lengthened. Thus जि—जीयात्.

368. Final ऋ becomes रि. Thus कृ—क्रियात्. ऋ preceded by a compound consonant takes Guṇa. Thus स्मृ—स्मर्यात्.

369. दा, धा, मा, स्था, पा (to drink), हा and गै change their vowel to ए—देयात्, पेयात्, etc.

370. In Ātmanepada the सेट् (and optionally the वेट्) roots take the intermediate इ. The vowel of the root takes Guṇa; but when the intermediate इ is not used, final ऋ remains unchanged.

Thus पू—पविषीष्ट; कृ—कृषीष्ट.

371. PARASMAIPADA— भू.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	भूयात्	भूयास्ताम्	भूयासुः
2nd Pers.	भूयाः	भूयास्तम्	भूयास्त
1st Pers.	भूयासम्	भूयास्व	भूयास्म

ĀTMANEPADA—क्रु.

	Singular.	Dual.	Plural.
3rd Pers.	क्रषीष्ट	क्रषीयास्ताम्	क्रषीरन्
2nd Pers.	क्रषीष्ठाः	क्रषीयास्थाम्	क्रषीढ्वम
1st Pers.	क्रषीय	क्रषीवहि	क्रषीमहि

Passive.

372. A Passive Form, in all tenses and moods, is taken by verbs of all classes. Transitive verbs form the Passive in all persons and numbers; intransitive verbs only in 3rd person singular. The root takes the suffix * य in the special tenses and moods (without Guṇa or Vṛiddhi of the root) and to the base thus formed there are added the Ātmanepada † terminations of the First Group of verbs (see Rule 226).

Thus from अनुभू—Pres. अनुभूयते, अनुभूयसे अनुभूये, अनुभूयावहे, etc.; Pot. अनुभूयेत; Imp. अनुभूयताम्; Impf. अन्वभूयत.

From बुध्—Pres. बुध्यते; Pot. बुध्येत; Imp. बुध्यताम्; Impf. अबुध्यत.

373. Before य final इ and उ of the root are lengthened; final ऋ becomes रि; final ऋ becomes ईर् (or ऊर् in certain verbs).

---

* सार्वधातुके यक्—Pāṇ. 3, 1, 67.

† भावकर्मणोः—Pāṇ. 1. 3, 13.

Thus from जि—जीयते ; from कृ—क्रियते ; from कॄ—कीर्यते ; from पॄ—पूर्यते.

374. Final ऋ preceded by a compound consonant takes Guṇa. Thus from स्मृ—स्मर्यते.

375. For the final आ of दा 'to give,' धा, मा, स्था, पा 'to drink' and हा 'to abandon' ई is substituted ; so also for the ए, ऐ, or ओ of दे, धे, गै, सो. Thus दा—दीयते ; पा—पीयते ; गै—गीयते ; सो—सूयते.

376. A penultimate nasal is dropped. Thus बन्ध्—बध्यते ; ग्रन्थ्—ग्रथ्यते.

377. यज् forms इज्यते ; वच्—उच्यते ; वप्—उप्यते ; वह्—उह्यते ; स्वप्—सुप्यते ; वा (वे)—ऊयते ; ह्वे—ह्वयते ; ग्रह्—गृह्यते.

378. जन् forms जन्यते or जायते ; खन्—खन्यते or खायते ; शास्—शिष्यते (but आशास्यते from शास् preceded by आ and meaning *desire* or *hope*).

379. In लिट्, लुट्, लृट्, लृङ् and आशिषि-लिङ् the passive is, generally, the same as the active form with Ātmanepada terminations. Thus लिट् of कृ—चक्रे ; of ईक्ष्—ईक्षांचक्रे or ईक्षामासे ; लृट् of बुध्—बोधिष्यते ; लुट् of बुध्—बोधिता ; लृङ् of बुध्—अबोधिष्यत ; आशिषि-लिङ् of बुध्—बोधिषीष्ट.

380. The passive of लुङ् also is formed by joining the Ātmanepada terminations of लुङ् to

the root ; thus from अनुभू—1st Pers. Sing. लुङ् Passive—अन्वभाविषि.

But there is a special form in the 3rd Pers. Singular. Here the termination is इ, before which a final vowel of the root takes Vṛiddhi, and a medial vowel followed by one consonant takes Guṇa. अ of the root followed by one consonant mostly becomes आ, after final आ of the root य् is inserted. Thus from नी—अनायि ; from श्रु—अश्रावि ; from कृ or कॄ—अकारि ; from भिद्—अभेदि ; from मुच्—अमोचि ; from कृष्—अकर्षि ; from निन्द्—अनिन्दि ; from वद्—अवादि ; from ज्ञा—अज्ञायि ; from दा—अदायि.

रभ् forms अरब्धि ; लभ्—अलाभि or अलब्धि.

381. Verbs which form their base with अय (Tenth Conjugation, etc.) optionally drop the अय् (to which अय is reduced) in the general tenses, except लिट्. Thus from चोरय (चुर्) लिट् 3rd Pers. Sing. Passive—चोरयांचक्रे, चोरयामासे ; लृट्—चोरयिष्यते or चोरिष्यते ; लुङ्—अचोरि. The 3rd Pers. Sing. लुङ् drops the अय् necessarily. From रोपय (causative of रुह्)—अरोपि.

Causative Verbs—णिजन्त.

382. Every root may form a causative. The base of the causative verbs is formed and

inflected in the same way as the base of verbs of the tenth conjugation. Thus from बुध् (to know)—बोधय-; बोधयति 'he causes to know'; अबोधयत् 'he caused to know,' etc. From भू—भावयति; from कृ—कारयति; from नी—नाययति.

383. The causative suffix अय is retained, dropping, however, the final अ (as is the case in the tenth conjugation) in all moods and tenses, excepting लुङ् and आशिषि-लिङ्. Thus simple Future of बोधय—बोधयिष्यति; Perf. बोधयांचकार. But Aorist (reduplicated; see Rule 339) अबूबुधत्: Benedictive—बोध्यात्.

384. A few roots in अम् lengthen the vowel of the root; कम्—कामयति.

385. Roots in आ insert प् before अय. Thus दा—दापयति.

386. Roots in ए, ऐ, ओ change these vowels into आ and also take प्. Thus गै—गापयति.

387. The same form is taken by a few verbs in इ or ई. क्री—क्रापयति. जि—जापयति.

388. स्ना forms स्नपयति or स्नापयति; स्ना—स्नापयति, or स्नपयति.

पा (to drink) forms पाययति. पा (to protect) forms पालयति.

389. प्री forms प्रीणयति ; हन्—घातयति ; ऋ—अर्पयति ; रुह्—रोपयति and रोहयति.

390. गमयति is used as the causative of इ (to go) ; but इ with अधि forms अध्यापयति.

391. From स्मि with वि there is formed विस्मापयति or ते (' he astonishes ').

Desiderative Verbs—सनन्त.

392. Desiderative Verbs may by formed from all roots, and are conjugated in all tenses and moods.

393. The desiderative base is formed by reduplicating the root, and adding to it स. The reduplication follows the general rules (260 ff.) ; but अ, आ and ऋ in reduplication become इ. Generally, an intermediary इ is prefixed to the स after सेट् (and optionally after वेट्) roots ; while no such इ is added to अनिट् roots.

Thus from भू—बुभूषति ; from स्था—तिष्ठासति ; from पठ्—पिपठिषति.

394. As a rule, the vowel of the root takes Guṇa before इस, but not before स. Thus from

शो—शिशयिषते ; from नृत्—निनर्तिषति. Medial इ however takes no Guṇa ; विद्—विविदिषति. Final इ and उ are lengthened before स. Thus जिगीषति (with an irregular change of consonants) from जि ; दुद्रूषति from द्रु.

395. Final ऋ and ॠ become ईर् or ऊर्. Thus कृ—चिकीर्षति ; तॄ—तितीर्षति ; मॄ—मुमूर्षति.

396. गम् forms जिगमिषति ; मन्—मीमांसते ; हन्—जिघांसति.

397. दा forms दित्सति ; धा—धित्सति ; मा—मित्सति ; पद्—पित्सते ; रभ्—रिप्सते ; लभ्—लिप्सते ; शक्—शिक्षति.

398. ग्रह् forms जिघृक्षति ; प्रच्छ्—पिपृच्छिषति ; स्वप्—सुषुप्सति.

Frequentative (or Intensive) Verbs—यङन्त ।

399. *Frequentative or Intensive Verbs—expressing the repetition or the intensity of the action denoted by the primary verb—may be formed from any monosyllabic root of the first nine classes that begins with a consonant.

---

* धातोरेकाचो हलादेः क्रियासमभिहारे यङ्—Pāṇ. 3.1.22.

400. Frequentative bases take a peculiar form of reduplication. The vowel of the reduplicated syllable takes Guṇa ; अ is lengthened. To the reduplicated base the personal terminations—Parasmaipada only—are either added directly, and the conjugation follows that of जुहोति, or else य (यङ्) is inserted between the reduplicated base and the terminations—Ātmanepada only. The former is known as यङ्-लुगन्त-प्रक्रिया as the frequentative suffix य (यङ) is supposed to have been elided after the root ; the latter as यङन्त-प्रक्रिया. Before the य, the base undergoes the same changes as in the Passive (see Rules 373 ff.).

Thus from भू—either बोभोति (यङ्-लुगन्त) or बोभूयते (यङन्त) ; from नी नेनीयते (यङन्त) ; from तप्—तातप्यते (यङन्त) ; from लिह्—लेलिहीति (यङ्-लुगन्त), and लेलिह्यते (यङन्त).

401. There are many special rules as to the frequentative form ; thus क्रम् forms चङ्-क्रम्यते ; वृत्—वरीवृत्यते ; ग्रह्—जरीगृह्यते ; नृत्—नरीनृत्यते, etc., etc.

Denominative Verbs—नामधातु.

402. A considerable number of verbs are derived from nominal bases by means of the suffix

य (क्यच् or क्यङ्). The sense of verbs of this kind generally is 'being or acting like' (the thing or person denoted by the noun), or 'treating as' (the thing, etc.) or 'desiring' (the thing denoted by the noun).

403. Before य final vowels are generally lengthened ; final अ and आ are often changed to ई ; final nasals are dropped.

Thus from कृष्ण—कृष्णायते 'he acts like Kṛiṣṇa' from राजन्—राजायते 'he acts like a King' ; from पुत्र—पुत्रीयति (छात्रम्) 'he treats (his pupil) like a son' ; from शब्द—शब्दायते 'he makes a sound' ; from पुत्र—पुत्रीयति 'he wishes for a son' ; from नमस्—नमस्यति 'he pays homage.'

Parasmaipada and Atmanepada.

404. The general difference in meaning between Parasmaipada and Ātmanepada has been stated in Rule 218.

405. Many roots change the 'Pada' to which they properly belong, when preceded by prepositions (उपसर्ग). Some of the most important cases are as follow :—

406. अस् (दिवादि) Par, is used in both Padas after prepositions—निरस्यति or निरस्यते.

407. कृ, without a preposition, takes either Pada—करोति, कुरुते; but after certain prepositions it is Ātm., in certain definite senses. Thus हरिमुपकुरुते 'he *serves* Hari.'

408. क्रम्[1] as a simple verb denoting 'continuity,' 'energy,' 'increase' takes Ātmanepada; in other senses it takes both Padas. It is Ātm. after उप and परा,[2] in the senses of 'continuity,' 'energy,' 'increase.' Thus उपक्रमते 'he commences to advance'; पराक्रमते 'he marches to attack.' क्रम् after आ is Ātm., when the rising of a heavenly body is meant[3]—आक्रमते सूर्य्यः 'the sun rises, (but आक्रामति धूमो हर्म्यतलात् 'the smoke rises from the terrace'). After प्र and उप, क्रम् is Ātm. in the sense of beginning[4]—प्रकमते भोक्तुम् 'he begins to eat.'

409. क्री is Ātm. with अव, परि, वि[5]—विक्रीणीते 'he sells.'

410. क्रीड् is Ātm. after अनु, आ, परि, सम्[6]—अनुक्रीड़ते 'he plays.'

---

[1] इच्छिसर्गतायनेषु क्रमः—1. 3. 38. [2] उपपराभ्याम्—1. 3. 39.

[3] आङ उद्गमने—1. 3. 40. (ज्योतिरुद्गमन इति वाच्यम्)

[4] प्रोपाभ्यां समर्थाभ्याम्—1. 3. 42. [5] परिव्यवेभ्यः क्रियः—1. 3. 18.

[6] क्रीड़ोऽनुसंपरिभ्यश्च—1. 3. 21.

411. **गम्** is Ātm. after **सम्**,[1] when the verb is intransitive—**वाक्यं संगच्छते** 'the sentence fits in.'

412. **चर्** after **उत्** is Ātm. when used as a transitive verb[2]—**गुरुवचनमुच्चरते** 'he transgresses the commands of his teacher.' It is Ātm. after **सम्** when construed with an Instrumental[3]—**रथेन संचरते** 'he drives in a chariot.'

413. **जि** is Ātm. after **वि** and **परा**, in the sense of 'conquering'[4]—**शत्रून् विजयते** 'he conquers his enemies.'

414. **ज्ञा** is Ātm. after **प्रति**, in the sense of 'promising'[5]—**शतं प्रतिजानीते** 'he promises a hundred rupees.'

415. **दा**, simple, takes either Pada; after **आ** it is Ātmanepada[6]—**विद्यामादत्ते** 'he acquires knowledge.'

416. **नी** is Ātm. after **उत्, उप, वि**, in certain senses[7], *e.g.*, **दण्डमुन्नयते** 'he *lifts* the stick'; **माणवकमुपनयते** 'he *initiates* the disciple'; **करं**

---

[1] समवप्रविभ्यः स्थः—1. 3. 22.
[2] उदश्चरः सकर्मकात्—1. 3. 53.
[3] समस्तृतीयायुक्तात्—1. 3. 54.
[4] परेर्जेः—1. 3. 19.
[5] संप्रतिभ्यामनाध्याने—1. 3. 46.
[6] आङोदोऽनात्मनेपदे—1. 3. 20.
[7] अकर्तरि च कारके संज्ञायाम्—1. 3. 36.

विनयते 'he *pays* the tax.'—Also शास्त्रे नयते 'he *gives instruction in* Śāstra.'

417. यम् with आ is Ātm. either when intransitive[1], or when having for its object a limb of the agent's body. आयच्छते तरुः 'the tree spreads'; पाणिमायच्छते 'he stretches forth his hand.' It is also Ātm.[2] (as a transitive verb) with आ, उत्, सम्, except when having for its object a literary work. भारमुद्यच्छते 'he lifts up the load.' But वेदमुद्यच्छति। It is Ātm. with उप, in the sense of 'accepting' or 'marrying.'[3] कन्यामुपयच्छते 'he marries a girl.'

418. युज्, preceded by प्र, उप, नि[4] generally is Ātm. प्रयुङ्क्ते, उपयुङ्क्ते, नियुङ्क्ते.

419. रम् is Parasm., if preceded by आ[5], परि, वि. विरमति 'he takes rest,'; परिरमति 'he sports.' After उप it takes either Pada, when used intransitively—उपरमति or उपरमते 'he keeps quiet.'

420. वद् is Ātm. in certain senses विवदन्ते or विप्रवदन्ते वैद्याः[6] 'the doctors disagree' (op-

---

[1] आङो यमहनः—1. 3. 28. (अकर्मकात् स्वाङ्गकर्मकादित्येव)

[2] समुदाङ्भ्यो यमोऽग्रन्थे—1. 3. 75.

[3] उपाद्यमः स्वकरणे—1. 3. 56.

[4] प्रेपाभ्यां युञ्जेरयज्ञपात्रेषु—1. 3. 64

[5] आङ्परिभ्यो रमः—1. 3. 83.

[6] विभाषा विप्रलापे—1. 3. 50.

tionally also विवदन्ति and विप्रवदन्ति). वद् with उप is Ātm. in the sense of 'advising', if used transitively—शिष्यमुपवदते 'he advises his pupil.'

421. विश् with नि is Ātm.—निविशते.[1]

422. स्था is Ātm., if preceded by अव, प्र, वि, सम्.[2] अवतिष्ठते 'he waits patiently'; प्रतिष्ठते 'he sets forth.' It also is Ātm. after उत्, except in the sense of 'getting up', मुक्तावुत्तिष्ठते[3] 'he earnestly aspires to salvation': but पीठादुत्तिष्ठति) 'he rises from his seat.' It is Ātm. after उप[4] in the sense of 'worshipping, etc.'—आदित्यमुपतिष्ठते; also in an intransitive sense as भोजनकाले उपतिष्ठते 'he comes or is present at dinner-time.'

423. हन् with आ, is Ātm.[5] if either intransitive or having for its object a limb of the agent's own body. स्वशिर आहते 'he strikes his own head'; but परस्य शिर आहन्ति.

424. ह्वे, with उप, नि, वि, सम्[6] and used intransitively, is Ātm. उपह्वयते, etc. With आ it is

---

[1] नेर्विशः—1. 3. 17.

[2] समवप्रविभ्यः स्थः—1. 3. 12.

[3] उदोऽनूर्ध्वकर्मणि—1. 3. 24.

[4] उपाद्देवपूजासङ्गतिकरणमित्रकरणपथिष्विति वाच्यम्—

[5] आङो यमहनः—1. 3. 28.

[6] निसमुपविभ्यो ह्वः—1. 3. 30.

Ātm. in the sense of 'challenging'[1]—**कृष्णश्चाणूर-माह्वयते.**

425. **ज्ञा, स्मृ, दृश्, शु**[2] take the Ātm., in the Desiderative form (**सनन्त**)—**जिज्ञासते, सुस्मूर्षते, दिदृक्षते, शुश्रूषते.**

Use of the Tenses and Moods.

426. The Present Tense (**लट्**) indicates that an action is taking place at the present time; **आगच्छति देवदत्तः** 'Devadatta comes (or 'is coming') (just now).'

427. It also denotes permanent or habitual action (which may be said to be 'present' at any time); **पर्वतास्तिष्ठन्ति, नद्यः स्रवन्ति** 'the mountains stand firm, the rivers flow' (now and at all times).

428. In narration **लट्** is frequently used to denote past action; with the particle **स्म** it does so exclusively—**यजति स्म युधिष्ठिरः** 'Yudhiṣṭhira sacrificed.'

429. It sometimes denotes near futurity; this is frequently the case after interrogatives, thought or desire being implied—**किं करोमि** 'what shall I do?' ('what am I to do?'; **क्व गच्छामि** 'where shall I go?' ('where am I to

[1] स्पर्धायामाङः—1. 3. 39. [2] ज्ञास्मृदृशां सनः—1. 3. 57.

go ? '). It also sometimes denotes an action just finished—**अयमहमागच्छामि** 'I have just arrived.'

430. The three past tenses **लङ्**, **लिट्** and **लुङ्**—are used rather promiscuously to denote past action; but according to the old grammarians the following distinctions should be observed :—

431. The Imperfect (**लङ्**) denotes past action done at some time prior to the current day.

432. The Perfect (**लिट्**[1]) denotes such past action as took place before the current day and was not witnessed by the speaker. It is the proper tense for narrating events of the remote past. **जघान कंसं किल वासुदेव:** 'Vāsudeva slew Kaṁsa.'

433. The Aorist (**लुङ्**) denotes past action without reference to any particular time. It, however, may be used by preference of action connected with the near past; *e.g.* **अभूद् वृष्टिरद्य** 'it rained to-day.'

434. With the prohibitive particle **मा** (to which **स्म** may be added) the Aorist is used in the sense of an Imperative; the augment **अ** is dropped in that case—**मा शुच:** 'do not grieve': **मा भैषी:**, 'do not fear.'

---

[1] परोक्षे लिट्—3. 2. 115.

435. The Imperfect also is sometimes used with **मा स्म** in the same sense, the augment being dropped.

436. The Simple Future (**लृट्**) expresses futurity in general; the Periphrastic Future (**लुट्**) expresses futurity, except that of the current day.

437. The Conditional Mood (**लृङ्**) is used in both clauses of conditional sentences, when the meaning is that the condition either was not, or will not be, completed[1]; so that the consequence also did not or will not take place. Thus—**सुवृष्टिश्चेदभविष्यत् तदा सुभिक्षमभविष्यत्** 'if there had been good rain, there would have been plenty of food' or 'if there would be good rain (but it is not expected that there will be), there would be plenty of food.'

438. The Potential Mood[2] (**लिङ्**) expresses (1) command, (2) invitation, (3) permission, (4) entreaty, (5) question, (6) prayer.

(1) **यजेत** 'let him sacrifice' ('he should sacrifice'); (2) **इह भुञ्जीत भवान्** 'may you dine here' (*i.e.*, 'I invite you to dine here'); (3) **इहासीत**

---

[1] लिङ्निमित्ते लृङ् क्रियातिपत्तौ—3. 3. 139.

[2] विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्टसंप्रश्नप्रार्थनेषु लिङ्—3. 3.131.

भवान् 'you may sit here'; (4) पुत्रमध्यापयेद् भवान् 'may you be pleased to teach my son' ('I entreat you to teach my son'); (5) किं वेदमधीयेय उत तर्कम् 'should I read the Veda or Logic?'; (6) भो भोजनं लभेय 'O, may I obtain food!'

439. It also may express capability—त्वं कन्यां वहेः 'you are fit to marry the girl.'

440. It is frequently used in both clauses of a conditional sentence to express that two actions are related as cause and effect—कृष्णं नमेच्चेत् सुखं यायात् 'if he will worship Kṛiṣṇa he will attain happiness.' The Simple Future may also be used in sentences of this kind.

441. The Benedictive (आशिषि-लिङ्) expresses a blessing—चिरं जीव्याद् भवान् 'may you live long!'

442. The meanings of the Imperative (लोट्) are analogus to those of the लिङ्. Thus--गच्छ कुसुमपुरम् 'go to Kusumapura.' चिरं जीव 'may you live long!' किं करवाम 'what should we do?'

443. Noteworthy is the very frequent use of the 3rd Pers. Sing. Passive of लोट्, often with the meaning of a courteous request—श्रूयतां भोः पण्डिताः 'please listen, you Pandits!'

CHAPTER V.

Verbal Forms derived from roots by means of Kṛit-suffixes—कृदन्त.

444. In addition to what has been given in the preceding sections under the head of Conjugation, Western Grammar views certain other forms derived from roots—such as the participles, the infinitive, the gerund—as *verbal* in character and hence includes the rules governing their formation in *Conjugation*. Sanskrit Grammar, on the other hand, includes these forms in the category कृदन्त, *i.e.*, nominal bases derived from roots by means of the so-called कृत् (primary suffixes).

445. Thus, words such as कृति, कर्त्तृ, कारक—which Western Grammar considers to be nouns—and words such as कुर्वत, कृत, कर्तुम्, कृत्वा—which Western Grammar treats as *verbal* formations—are in Sanskrit Grammar classed as Kṛidanta.

In the present chapter rules will be given for such Kṛidanta forms only as are in Western Grammar considered to have a *verbal* character.

PARTICIPLES.

Present Tense.

446. The Present Participle is formed by joining the suffix **अत्** (**शतृ**) to that Parasmaipada form of the special base of a root which appears before the termination of 3rd Pers. Plu. Present.

Thus from **भू** (3rd Pers. Plu. Pres. **भव्+अन्ति**)—Pres. Participle **भवत्** (**शतृ**).

From **द्विष्** **द्विष्+अन्ति**)—**द्विषत्**.

From **हु** (**जुहु्+अति**)—**जुह्वत्**.

From **तन्** (**तन्व्+अन्ति**)—**तन्वत्**.

From **कृ** (**कुर्व्+अन्ति**)—**कुर्वत्**.

From **आप्** (**आप्नुव्+अन्ति**)—**आप्नुवत्**.

From **चुर्** (**चोरय्+अन्ति**)—**चोरयत्**.

From Causative of **बुध्** (**बोधय्+अन्ति**)—**बोधयत्**.

From Desiderative of **बुध्** (**बुबोधिष्+अन्ति**)—**बुबोधिषत्**.

For the declension of participles in **अत्** see Rules 126 ff.

447. The Present Participle Ātmanepada is formed by adding **आन** or **मान** (**शानच्**) to the special base—the latter in the case of all verbs, the special base of which ends in **अ**. Before **आन** the root appears in the same form as in 3rd Pers.

Plu. Ātmanepada before अते. Thus from पू—पवमान ; from दिव्—दीव्यमान ; from द्विष्—द्विषाण ; from क्षु—क्षुद्धान ; from तन्—तन्वान ; from क्री—क्रीणान ; from चुर्—चोरयमाण.

आस् forms आसोन.

448. The participle of the Present Passive Voice is formed by the addition of the suffix मान to the Passive base in य. Thus भिद्—भिद्यमान ; श्रु—श्रूयमाण, कृ—क्रियमाण, दा—दीयमानः, चुर्—चोर्यमाण.

Future Tense.

449. The Future Participle Parasmaipada is formed by adding the suffix अत् to the base of the Simple Future Par. in स्य or इष्य, the अ of which is dropped. Thus from दा—दास्यत् ; भू—भविष्यत् ; कृ—करिष्यत् : श्रु—श्रोष्यत् ; नी—नेष्यत् ; चुर्—चोरयिष्यत्. (For declension see Rules 126 ff.)

450. The Future Participles Ātmanepada and Passive are formed by adding to the Future base मान. Thus दास्यमान, करिष्यमाण, श्रोष्यमाण, etc.

Participles in तव्य, अनीय, य.

451. The participles formed by means of the suffixes तव्य, अनीय, य are sometimes classed as future participles ; they, however, have a

somewhat different meaning, denoting that something—as specified by the meaning of the root—either should or must be done, or is fit to be done.

452. Before तव्य and अनीय the final vowel and the penultimate short vowel of the root take Guṇa. Before तव्य an इ is inserted or not according as the roots are सेट् or अनिट्. Thus from दा—दातव्य or दानीय (what must or should be given); from नी—नेतव्य or नयनीय; from श्रु—श्रोतव्य or श्रवणीय; from भू—भवितव्य or भवनीय; from कृ—कर्तव्य and करणीय; from भिद्—भेत्तव्य and भेदनीय; from बुध्—बोधितव्य, बोद्धव्य and बोधनीय.

453. Before the suffix य (यत् or ण्यत्) final आ becomes ए; final इ and ई take Guṇa; final उ and ऊ take Guṇa (or Vṛiddhi), final ऋ and ॠ take Vṛiddhi. Thus—

दा—देय; जि—जेय; नी—नेय; लू—लव्य ('what should be cut'), or लाव्य ('what must necessarily be cut'); कृ—कार्य; तॄ—तार्य.

454. Medial short इ and उ, followed by a single consonant, take Guṇa; ऋ in the same place remains unchanged; अ is lengthened except if followed by a letter of the प-वर्ग. Thus—

भिद्—भेद्य; बुध्—बोध्य; वच्—वाच्य; पठ्—पाठ्य;

चम्—चम्य. The final च् or ज् of a root is sometimes changed before य into क् or ग्. Thus—भुज्—भोग्य, 'enjoyable' (but भोज्य in the sense of 'eatable').

455. Medial long vowels or vowels followed by more than one consonant, remain unchanged. Thus—

पूज्—पूज्य ; निन्द्—निन्द्य.

But इ forms इत्य ; कृ—कृत्य (and कार्य) ; खन्—खेय ; हृ—हृत्य ; लभ्—लभ्य (but with Prep. आ—आलभ्य) ; ग्रास्—ग्रिथ्य ; स्तु—स्तुत्य ; हन्—वध्य or घात्य.

Past Tense.

456. A Past Participle Par. is formed from the Reduplicated Perfect by adding वस् to that form which the root assumes before the termination of the 3rd Pers. Plural. If this form consists of one syllable only, an इ is inserted between root and suffix. Certain other roots also take this intermediate इ.

Thus from भिद् (बिभिदुः)—बिभिद्वस् ; from कृ (चक्रुः)—चक्रिवस् ; from दृश् (ददृशुः)—ददृक्षस् ; from वच् (ऊचुः)—ऊचिवस् ; from गम् (जग्मुः)—जग्मिवस्.

457. For the declension of these participles—which are not much used—see Rule 147.

458. A Past Participle Ātmanepada is formed by adding आन to that form which the root assumes before the termination 3rd Pers. Plu. Ātm. Reduplicated Perfect. Thus from कृ (चक्रिरे)—चक्राण ; from यज् (ईजिरे)—ईजान.

459. The Past Passive Participle is formed by means of the suffixes त and न. The more common termination is त which is joined on either directly or with an intermediate इ ; which roots take the इ has to be learned by practice. The root mostly remains unchanged ; but, in many cases, is weakened in one way or other ; thus final nasals are often dropped ; इ and उ are substituted for य and व ; ई or ऊ is substituted for आ, etc. In some cases again the vowel of the root is lengthened. Thus—

स्ना	...	स्नात	लिह्	...	लीढ़
नी	...	नीत	पत्	...	पतित
श्रु	...	श्रुत	लिख्	...	लिखित
भू	...	भूत	दंश्	...	दष्ट
कृ	...	कृत	जन्	...	जात
मुच्	...	मुक्त	खन्	...	खात
युज्	...	युक्त	शम्	...	शान्त

ढप्	...	ढप्त	हन्	...	हत
हृत्	...	हृत्त	वच्	...	उक्त
सिध्	...	सिद्ध	वद्	...	उदित
बुध्	...	बुद्ध	वह्	...	ऊढ़
लभ्	...	लब्ध	यज्	...	इष्ट
द्विष्	...	द्विष्ट	ग्रह्	...	गृहीत
नश्	...	नष्ट	प्रच्छ्	...	पृष्ट
दृश्	...	दृष्ट	स्पृश्	...	स्पृष्ट
दह्	...	दग्ध	धृ	...	धृत

स्था forms स्थित; दा—दत्त (आ-दत्त is contracted into आत्त) ; धा—हित ; पा—पीत.

460. A considerable number of roots take न (not त) ; among them specially roots ending in long vowels, and in द् or र्. Thus—

लो		लीन	जॄ	...	जीर्ण
लू	...	लून	हा	...	हीन
स्तॄ	...	स्तीर्ण	भिद्	...	भिन्न
पूर्	...	पूर्ण	नुद्	...	नुन्न (also नुत्त).

भञ्ज् forms भग्न; मज्ज्—मग्न; विज्—विग्न.

461. The sense of this participle generally is passive ; thus नीत means 'led'; भग्न 'broken'; श्रुत 'heard'; हत 'killed.' But[1] in the case of intransitive verbs, of verbs denoting motion, and

[1] गत्यर्थाकर्मकश्लिषशीङ्स्थासवसजनरुहजीर्यतिभ्यश्च—3. 4. 72.

a few other verbs (among them आस्, स्था, वस् after certain prepositions) the participle has an active sense. Thus—गतोऽहं ग्रामम् 'I went to the village'; वैकुण्ठमधिष्ठितः 'he dwelt in Vaikuṇṭha.'

462. It further has to be noted that this participle very frequently has the sense of a finite verb. In the above two examples it has an active sense; in the case of most transitive (सकर्मक) verbs its sense is that of a past passive tense. Thus—तेन बन्धनानि छिन्नानि 'the bonds were cut by him.' Very frequent is the use of the neuter form of this participle in a kind of impersonal construction. Thus—तेन श्रुतम् 'it was heard by him' ('he heard').

463. From the Past Passive Participle in त or न, a Past Active Participle is derived by adding the suffix वत्. Thus from कृत—कृतवत् (कृतवान्, कृतवती, कृतवत्). This participle is very generally used in the place of a finite verb. Thus—स तत् कृतवान् 'he has done this.'

Indeclinable Past Participle.

464. An indeclinable Past Participle Active (sometimes called Gerund) is formed by adding to roots the suffix त्वाच् (क्त्वाच्). Before त्वा the root undergoes, on the whole, the same changes as before the त of the Past Participle Passive. Thus—

ज्ञा	...	ज्ञात्वा	गम	...	गत्वा
जि	...	जित्वा	वच्	...	उक्त्वा
भू	...	भूत्वा	वह्	...	ऊढ्वा
कृ	...	कृत्वा	यज्	...	इष्ट्वा
तॄ	...	तीर्त्वा	खन्	...	खात्वा
सुच्	...	सुक्त्वा	दा	...	दत्त्वा
छिद्	...	छित्त्वा	स्था	...	स्थित्वा
बन्ध्	...	बद्ध्वा	धा	...	हित्वा

465. When त्वा is preceded by the intermediary इ the vowel generally takes Guṇa—

शो—शयित्वा ; पू—पवित्वा ; वृत्—वर्तित्वा.

But विद्—विदित्वा ; क्लिश्—क्लिशित्वा ; मुष्—मुषित्वा.

Some roots take Guṇa optionally—लिख्—लिखित्वा or लेखित्वा.

वद् forms उदित्वा ; वस्—उषित्वा ; ग्रह्—गृहीत्वा.

466. When prepositions are prefixed to the

root, त्वा is replaced by (ल्यप्) य, which is added immediately to the root. Thus—

आदा—आदाय ; विनो—विनोय ; अनुभू—अनुभूय ; विच्छिद्—विच्छिद्य.

467. त्य takes the place of य after short final vowels. Thus—

विजि—विजित्य ; प्रक्ष—प्रक्षत्य ; अधो (अधि+इ)—अधीत्य.

468. Certain roots ending in म् drop the म् optionally (when त्य is substituted for य). Thus from गम्—आगम्य or आगत्य ; from नम्—प्रणम्य or प्रणत्य.

हन्, मन् and तन् form प्रहत्य, अवमत्य and वितत्य.

469. The following examples illustrate the formation of this participle in the case of some much used roots—

बन्ध्	...	निबध्य	ग्रह्	...	निगृह्य
कृ	...	प्रकीर्य	प्रच्छ्	...	आपृच्छ्य
वच्	...	प्रोच्य	ह्वे	...	आह्वय
वस्	...	प्रोष्य	खन्	...	निखन्य or निखाय
चि	...	प्रचीय			

Infinitive.

470. The Infinitive is formed by adding तुन् (तुमुन्) to the root which assumes the same form

as before the ता of लुट् (Periphrastic Future). Thus—

दा	...	दातुम्	दृश्	...	द्रष्टुम्
स्था	...	स्थातुम्	पच्	...	पक्तुम्
इ	...	एतुम्	पत्	...	पतितुम्
नी	...	नेतुम्	चुर्	...	चोरयितुम्
श्रु	...	श्रोतुम्	गम्	...	गन्तुम्
भू	...	भवितुम्	वह्	...	वोढुम्
कृ	...	कर्तुम्	सह्	...	सोढुम्
भुज्	...	भोक्तुम्	बुध्	Cau.—	बोधयितुम्

CHAPTER VI.

Government of Cases.

कारक

471. The term **कारक**[1] denotes the different relations subsisting between the verb and the nouns in a sentence. Sanskrit Grammar distinguishes six such Kārakas, *viz.*, **कर्तृकारक**, the relation of 'agent'; **कर्मकारक**, the relation of 'direct object of action'; **करणकारक**, the relation of 'instrument of action'; **संप्रदानकारक**, the relation of 'giving'; **अपादानकारक**, the relation of separation, 'taking' or 'removal'; **अधिकरणकारक**, the relation of 'abode of action.' It may be said that on the whole each Kāraka-relation is expressed by a special Case (**विभक्ति**): *e.g.*, the 'instrument' of an action is generally expressed by the Third (instrumental) Case. But, according to circumstances, one and the same **कारक** may be expressed by different Cases; and it thus appears that 'Cases' and 'Kārakas' are by no means identical. This is further

---

[1] "क्रियानिमित्तं कारकम्"।

shown by the fact that the Sixth (genitive) Case is not considered to be the expression of a Kāraka-relation. In Western Grammar the topics, which in Sanskrit Grammar are dealt with under the heading 'Kāraka,' are treated under 'Government of Cases'; but the difference between Kāraka and Case must not be lost sight of.

The following rules state in the first place, by which Case each Kāraka-relation is generally expressed; and secondly for what other purposes, in addition to the expression of definite Kāraka-relations, the several cases are employed.

कर्तृकारक

472. The Agent[1] in a sentence is expressed by the First (nominative) Case[2], provided the verb has the active form. Thus—**रामो ग्रामं गच्छति; देवदत्त ओदनं पचति; यज्ञदत्त आस्ते.** Where, on the other hand, the verb has the passive form, the **कर्तृकारक** relation is expressed by the Third (instrumental) Case. Thus—**ओदनः पच्यते**

[1] स्वतन्त्रः कर्त्ता—1.4.54.

[2] कर्तृकरणयोस्तृतीया—2.3.18.

देवदत्तेन; आस्यते देवदत्तेन; रामेण हतो (past participle passive; see Rule 459) बालो.

कर्मकारक

473. The कर्मकारक[1] (relation of the 'object' is expressed by the Second Case (accusative) in sentences with an active verb. Thus—देवदत्तोऽन्नं भुङ्क्ते; यज्ञदत्तोऽश्वं बध्नाति; रामो ग्रामं गच्छति (compare Rule 472).

474. Where, on the other hand, the verb of the sentence has the passive form, or is passive in sense, the कर्म is expressed by the First Case (nominative). Thus—अन्नं भुज्यते देवदत्तेन; अश्वो बध्यते यज्ञदत्तेन; देवदत्तेन व्याघ्रो हतः.

475. The accusative also is used to express (अत्यन्तसंयोग or व्याप्ति) distance in space[2], and duration of time, provided the connection intended is a continuous one. Thus—क्रोशं कुटिला नदी 'the river is winding for a *Kroša*'; मासमधीते 'he studies for a month.' On the other hand, मासस्य द्विरधीते 'he studies twice a month.'

476. The intransitive verbs[3] आस्, शी, and स्था when compounded with अधि, take the accusative

---

[1] कर्तुरीप्सिततमं कर्म—1.4.49.

[2] कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे—1.3.5.

[3] अधिशीङ्स्थासां कर्म—1.4.46.

(instead of locative) of the place with which the action is connected—**अयोध्यामध्यास्ते** 'he lives in Ayodhyā.' So does **वस्**[1] preceded by **अधि, अनु, आ, उप**—**वनमन्ववसत्** 'he lived in a wood'; (but, not if **उपवस्** means 'to fast,' **वने उपवसति**[2]). So also does **विश्**[3] preceded by **अभि + नि**—**अभिनिविशते सन्मार्गम्**.

477. The verbs—**दुह्, याच्, पच्, दण्ड्, रुध्, प्रच्छ्, चि, ब्रू, शास्, जि, मन्थ्, मुष्, नी, हृ, कृष्, वह्** and verbs having the same meaning, are **द्विकर्मक** (take a double accusative), the Karma relation being substituted for certain other relations (such as **अपादान**). Thus—**गां दोग्धि पयः** for **गोः दोग्धि पयः** 'he milks the cow' (lit. 'he draws milk from the cow'); **तण्डुलान्** (for **तण्डुलैः**) **ओदनं पचति** 'he cooks food from rice': **वृक्षमवचिनोति फलानि** 'he gathers fruits from the tree'; **माणवकं धर्मं ब्रूते** or **शास्ति** 'he tells or teaches the holy law to the pupil'; **माणवकं पन्थानं पृच्छति** 'he enquires (as to) the road from the pupil'; **बलिं वसुधां याचते** 'he demands the earth from Bali'; **अजां ग्रामं नयति** (**हरति, वहति**) 'he leads or takes the goat to the village.'

---

[1] उपान्वध्याङ्वसः—1. 4. 48. "अकर्मकस्य न।"

[2] अभिनिविशय—1. 4. 47.

478. When verbs expressing 'motion' 'knowing'[1] or 'eating,' or intransitive verbs or the verb दृश् are employed in the causative form (ण्यन्त), that which would be कर्त्तृ if the verb were in its primary form, is treated as कर्म; so that the causative form of all these verbs takes a double accusative. Thus—श्रीहरिः शत्रून् स्वर्गमगमयत् 'Hari made his enemies go to the heavenly world' (while, employing the primary form we should have 'शत्रवः स्वर्गमगच्छन्'); आशयदमृतं देवान् 'he made the gods drink Amṛita'; वेदानध्यापयद्विधिम् 'he made the Creator read the Vedas'; मासमासयति देवदत्तम् 'he makes Devadatta sit for a month; दर्शयति हरिं भक्तान् 'he makes the devotees see Hari.' But दर्शयति may also take the dative (to denote the person to whom something is shown).

479. Certain causative verbs[2] नाययति, वाहयति, खादयति, भक्षयति (अहिंसार्थकभक्ष) etc. take the instrumental case to denote the agent through whom the action is to be accomplished. Thus—वाहयति भारं भृत्येन 'he makes his servant carry the load;' खादयत्यन्नं वटुना[3] 'he makes the boy eat food.'

---

[1] गतिबुद्धिप्रत्यवसानार्थशब्दकर्माकर्मकाणामणिकर्त्ता स णौ—1. 4. 52.

[2] नीवह्योर्नं— [3] भादिखाद्योर्नं

480. The causative forms[1] of हृ and कृ take the agent (of the action indicated by the primitive verb) either in the second or the third case. Thus—भृत्यं (or भृत्येन) कटं कारयति 'he causes his servant to make a mat' ('he has a mat made by his servant').

481. When one of the verbs from दुह् to कृष् enumerated in Rule 477, which in their active form are द्विकर्मक, is used in the passive form, the secondary कर्म—*e.g.* गां (standing for गोः) in the sentence 'गां दोग्धि पयः'—appears in the nominative case, while the primary object (पयः) remains in the accusative case; thus—गौर्दुह्यते पयः। In the case of नी, हृ, कृष्, वह्, the primary object appears in the nominative, and the secondary object remains in the accusative. Thus from अजां ग्रामं नयति we form the passive construction—अजा ग्रामं नीयते. But in the case of causative verbs meaning 'knowing' or 'eating' either of the above two constructions may be used. Thus from माणवकं धर्मं बोधयति either—माणवको धर्मं बोध्यते or—माणवकं धर्मो बोध्यते. In the case of other causative verbs

[1] कर्तृकर्मणोः कृति—1. 4. 53.

the primary object remains, in the passive, in the accusative case : the other object appears in the nominative case. Thus—देवदत्तो ग्रामं गम्यते.

482. The words उभयतः 'on both sides of'; सर्वतः 'on all sides of'; उपर्युपरि and अध्यधि 'above'; अधोऽधः 'below'; अभितः and परितः 'around'; अन्तरेण 'without'; धिक् and हा 'fie on!' take the accusative. Thus—उभयतः कृष्णं गोपाः 'the Gopas are on both sides of Kṛiṣṇa'; उपर्युपरि लोकं हरिः 'over the world is Hari'; परितः कृष्णम् 'around Kṛiṣṇa'; ग्रामं समया 'near the village'; अन्तरा मां त्वां हरिः 'between me and thee is Hari'; अन्तरेण हरिं न सुखम् 'without Hari there is no happiness'; धिक् कृष्णाभक्तम् 'fie on him who is not a devotee of Kṛiṣṇa!'; हा कृष्णाभक्तम्.

483. Some prepositions (कर्मप्रवचनीय) when used independently (*i.e.*, not joined to a verb) take the accusative, in certain definite senses.[1] Thus अति देवान्[2] कृष्णः 'Kṛiṣṇa is beyond (*i.e.*, exceeds) the gods'; अनु हरिं सुराः[3] 'the gods come after (*i.e.*, are inferior to) Kṛiṣṇa'; जपमनु प्रावर्षत्[4] 'it rained just after the muttering of prayers'; उप हरिं सुराः[5] the gods are inferior to Hari';

[1] कर्मप्रवचनीययुक्ते द्वितीया—2.3.8. [2] अतिरतिक्रमणे च—1.4.95.
[3] हीने—1.4.86. [4] अनुर्लक्षणे—1. 4. 84. [5] उपोऽधिके च—1. 4. 87.

गिरिमभि विद्योतते विद्युत 'the lightning flashes towards the mountain'; वृक्षं वृक्षं प्रति सिञ्चति 'he sprinkles one tree after another'; भक्तो विष्णुं प्रति 'devoted towards (to) Viṣṇu'; लक्ष्मीः हरिं प्रति 'Lakṣmī is towards, *i.e.*, is the proper share of, Hari.'

करणकारक

484. By करण 'instrument' is understood that thing which is chiefly instrumental in the accomplishment of an action.[1] This relation is expressed by the Third (instrumental) Case. Thus—रामेण बाणेन हतो बाली 'Bāli was slain by Rāma by means of an arrow.' Here the third case 'रामेण' denotes the agent (according to Rule 472), the third case 'बाणेन' the instrument of action.

485. Sometimes the Third Case expresses cause or purpose[2] of an action rather than the instrument. Thus—पुण्येन दृष्टो हरिः 'Hari was seen (by some devotee) owing to his merit'; तेनापराधेन दण्ड्योऽसि 'thou must be

---

[1] साधकतमं करणम्—1.4.42. क्रियासिद्धौ प्रकृष्टोपकारकं करणसंज्ञं स्यात्।

[2] हेतौ—2.3.23. (हेत्वर्थे तृतीया स्यात्)।

punished for that fault'; अध्ययनेन वसति 'he dwells (there) for the purpose of studying.'

486. The Third Case is also used with particles expressing accompaniment[1], such as सह, साकम्, सार्धम्, etc. Thus—पुत्रेण सहागत: पिता 'the father came with his son.'

487. The passive forms of verbs having the sense of 'accompanying' or 'possessing,' or of the contrary (destitution, etc.) are construed with the Third Case. Thus—त्वया सहित: 'together with thee'; समायुक्तोऽर्थै: 'possessed of wealth'; अर्थेन हीन: 'destitute of wealth.'

488. Words expressing equality or likeness take the Third Case; thus—शक्रेण सम: or सदृश: 'equal to or like Indra.'

489. The Third Case is also taken by words expressing the idea of use or need, such as कार्य्यम्, प्रयोजनम्, अर्थ:। Thus—तेन किं प्रयोजनम् 'what is the use of this?'; कोऽर्थ: पुत्रेण जातेन यो न विद्वान् 'what is the use of the birth of a son who is not learned.' Similarly (a word meaning 'use' or 'need' being understood) तेन किम् 'what is the use of this?' Similarly, अलं रुदितेन[2] 'enough

[1] सहयुक्तेऽप्रधाने—2.3.19.

[2] "गम्यमानापि क्रिया कारकविभक्तौ प्रयोजिका।"

of your weeping' ('do not weep'); **क्रतमभ्युत्थानेन** 'away with rising' ('do not rise').

490. Observe also the uses of the Third Case which are illustrated by the following examples—**प्रकृत्या दर्शनीयः**[1] 'lovely by nature;' **गोत्रेण गार्ग्यः** 'a Gārgya by family;' **अक्ष्णा काणः**[2] 'blind of one eye;' **सुखेन याति** 'he goes with ease.'

संप्रदानकारक

491. **संप्रदान**[3] 'giving' primarily denotes the relation, to the verb, of the person to whom something is given. To express this relation the Fourth Case (dative) is used. Thus—**विप्राय गां ददाति** 'he gives the cow to the Brāhmaṇa.'

It has to be noted however that the verb **दा** is not infrequently construed with the Sixth Case of the person to whom something is given (**रजकस्य वस्त्रं ददाति**).

492. In a wider sense the **संप्रदानकारक** means the relation, to the verb, of the 'indirect object,' *i.e.*, the relation, to the verb, of the person or thing with reference or with a view to whom or which the action is performed;

---

[1] प्रकृत्यादिभ्य उपसंख्यानम्—V. [2] येनाङ्गविकारः—2.3.20.

[3] कर्मणा यमभिप्रैति स संप्रदानम्—1.4.32.

or, as it may be expressed in many cases, the relation between the action and the result to which it is tending. Thus—**मुक्तये हरिं भजति**[1] 'he worships Hari with a view to salvation.' In this connection the construction of the verbs **क्लृप्** and **संपद्** with the dative may be specially noted—**भक्तिर्ज्ञानाय कल्पते**[2] 'Devotion conduces to knowledge.'

493. In the phrases, such as **फलेभ्यो याति** 'he goes *for* fruits,' the Fourth Case expresses what would be fully expressed by an infinitive—[3] **फलान्याहर्तुं याति** 'he goes to bring fruits.'

494. The following special cases of the use of the dative may be noted—

Verbs of 'telling' such as **कथयति, ख्यापयति, आचष्टे, निवेदयति,** take the dative of the person to whom something is told.

तस्मै निवेदयति, 'he informs him.'

(**ब्रू** takes a double accusative; comp. Rule 477).

495. Verbs of 'promising' are construed in the same way—**विप्राय गां प्रतिश्रृणोति**[4] 'he promises the priest a cow.'

---

[1] तादर्थ्ये चतुर्थी वाच्या—V. [2] क्लृपिसंपद्यमाने च—V.

[3] क्रियार्थोपपदस्य च कर्मणि स्थानिनः—2.3.14.

[4] प्रत्याङ्भ्यां श्रुवः पूर्वस्य कर्ता—

496. Verbs of 'sending' take the dative of the indirect object—**भोजेन दूतो रघवे विसृष्टः** 'Bhoja sent a messenger to Raghu.'

497. Verbs of 'moving'[1] sometimes take the object of motion in the dative (as well as in the accusative; see Rule 473), provided the motion be actual bodily motion. Thus—**ग्रामाय गच्छति** (or **ग्रामं गच्छति**). But **मनसा मेरुं गच्छति.**

498. The verb **रुच्**[2] (to please) and others having the same sense; **स्पृह्**[3] (to long for); **क्रुध्**,[4] **द्रुह्, ईर्ष्य्, असूय्** and others having the same sense (of 'anger' or 'hatred') take the dative. Thus—**हरये रोचते भक्तिः** 'devotion pleases Hari'; **पुष्पेभ्यः स्पृहयति** 'he longs for flowers'; **हरये क्रुध्यति** 'he is angry with Hari.'

499. **क्रुध्** and **द्रुह्** preceded by a preposition[5] govern the accusative case. Thus—**क्रूरमभिक्रुध्यति.**

500. The words **नमः, स्वस्ति, स्वाहा, स्वधा,** and **अलम्** (meaning 'equal to,' 'a match for'), take

---

[1] गत्यर्थकर्मणि द्वितीयाचतुर्थ्यौ चेष्टायामनध्वनि—2.3.12.

[2] रुच्यर्थानां प्रीयमाणः—1.4.33. [3] स्पृहेरीप्सितः—1.4.36.

[4] क्रुधद्रुहेर्ष्यासूयार्थानां यं प्रति कोपः—1.4.37.

[5] क्रुधद्रुहोरुपसृष्टयोः कर्म—1.4.38.

the dative. Thus—**गणेशाय नमः** 'reverence to Gaṇeśa!'; **प्रजाभ्यः स्वस्ति** 'good fortune to the subjects!'; **अग्नये स्वाहा** 'this offering to Agni!'; **दैत्येभ्यो हरिरलम्** 'Hari is a match for the demons.'

501. When, on the other hand, the word **नमः** is used in connection with the verb **कृ**, the object of worship is put in the Second Case.[1] Thus—**नमस्करोति देवान्** 'he does reverence to the gods.'

502. Verbs meaning 'to salute,' such as **प्रणम्, प्रणिपत्**, etc., may take the dative or the accusative. Thus—**न प्रणमन्ति देवताभ्यः** 'they do not bow down to deities'; **वागीशं प्रणिपत्य** 'having bowed down to the Lord of Speech.'

अपादानकारक

503. The **अपादानकारक**[2] expresses the relation of (separation) 'taking from' or 'moving away from' something. The Fifth (ablative) Case is generally used to denote this relation. Thus—**ग्रामादायाति** 'he comes from the village.' **वृक्षात् पर्णं पतति** 'the leaf falls from the tree.'

---

[1] "उपपदविभक्तेः कारकविभक्तिर्बलीयसी"।

[2] ध्रुवमपायेऽपादानम्—1.4.24. अपायो विश्लेषस्तस्मिन् साध्ये ध्रुवमवधिभूतं कारकमपादानं स्यात्।

504. The ideas of 'originating[1] from' and proceeding from' are also expressed by means of the Fifth Case. Thus—ब्रह्मण: प्रजा: प्रजायन्ते 'the creatures are produced from Brahman'; हिमवतो गङ्गा प्रभवति[2] 'the Gangā issues from the Himālaya'; पापात्राश उद्भवति 'ruin results from sin.' The ablative (rendered in the above examples by 'from') may often be rendered more appropriately by 'on account of,' 'by reason of,' 'owing to,' 'through.' Thus—मौनान्मूर्खो गण्यते 'one is counted a fool owing to one's silence'; लौल्यान्मांसं भक्षयति 'he eats the flesh through greediness.'

505. The following classes of verbs which are construed with the ablative case may be specially noted—

a. Verbs denoting 'fearing'—व्याघ्राद्बिभेति[3] 'he is afraid of the tiger.'

b. Verbs denoting 'protecting'—पाहि मां नरकात् 'protect me from hell!'

c. Verbs implying 'hiding'—मातुर्निलीयते[4] कृष्ण: 'Kṛiṣṇa hides from his mother.'

d. Verbs denoting 'desisting from[5]'—पापाद्विरमति 'he desists from sin.'

---

[1] जनिकर्तु: प्रकृति:—1. 4. 30. [2] भुव: प्रभव:—1. 4. 31.

[3] भीत्रार्थानां भयहेतु:—1.4.25. [4] परेर्घृङ: प्रतिपूर्वस्य वेन: दर्शनमिच्छति—1.4.28.

[5] अकर्मकाद्विरामप्रमादार्थानामुपसंख्यानम्—V.

e. Verbs denoting 'swerving' or 'lapsing from'—**धर्मात्प्रमाद्यति** 'he lapses from duty.'

f. Verbs denoting 'learning'—**उपाध्यायादधीते**[1] 'he learns from the teacher.'

506. **अन्य**, **इतर** and other words having a similar meaning ; words that denote direction, either in space or time ; and the particles **ऋते** and **आरात्** are construed with the ablative case. Thus—**अन्यः कृष्णात्** 'other than, or different from Kṛiṣṇa' ; **ग्रामात्पूर्वः** or **प्राग् ग्रामात्** 'to the east of the village' ; **उत्तरा समुद्रात्** 'to the north of the sea' ; **चैत्रात्पूर्वः फाल्गुनः** 'Phālguna is prior to Caitra' ; **ऋते कृष्णात्** 'without Kṛiṣṇa.'

507. In sentences expressive of distance, in space or time, the place or point of time from which the distance is reckoned, is put in the ablative, the word denoting the distance in the locative (Seventh Case), or in the nominative (in the case of space only). Thus—**वनाद् ग्रामो**[2] **योजने** (or **योजनम्**) 'the village is at the distance of a Yojana from the wood' ; **कार्त्तिक्या आग्रहायणी-मासे** 'The Āgrahāyaṇa fullmoon is at the distance (the interval) of one month from the Kārttika fullmoon.

---

[1] आख्यातोपयोगे—1.4.29. [2] कालात् सप्तमी च वक्तव्या—V.

508. पृथक् and विना[1] 'without,' 'apart from' ('different from') take the ablative, or the instrumental, or the accusative case. Thus—विना रामात् (or रामेण or रामम्) 'without Rāma.'

509. दूर[2] ('far,' 'distant') and अन्तिक ('near') and similar words are, in an adverbial or prepositional sense, used either in the ablative or the locative or the instrumental, or the accusative. Thus—ग्रामस्य दूरात् or दूरे or दूरेण or दूरम् 'far from the village.'

510. With Comparatives of adjectives, or words having a comparative sense, the ablative is used where 'than' is used in English. Thus—भक्तिमार्गाद् ज्ञानमार्गः श्रेयान् 'the way of knowledge is better than the way of devotion.'

511. Words such as प्रभृति, आरभ्य, बहिः, अनन्तरम्, ऊर्ध्वम्, परम् take the ablative. Thus—तस्माद्दिनात् प्रभृति 'beginning from that day'; ग्रामाद्बहिः 'outside the village'; संवत्सरादूर्ध्वम् 'after a year' अत ऊर्ध्वम् 'henceforward.'

512. आ[3] meaning 'up to' or 'as far as' or 'including' takes the ablative; thus आमुक्तेः—

---

[1] पृथग्विनानानाभिस्तृतीयान्यतरस्याम्—2.3.32.

[2] दूरान्तिकार्थैर्योगे द्वितीया च—2.3.35.

[3] पञ्चम्यपाङ्परिभिः—2.3.10.

संसार: 'the Saṃsāra extends up to Final Release'; **आसकलाद् ब्रह्म** 'Brahma extends as far as, and comprehends, everything.'

अधिकरणकारक

513. The Adhikaraṇa[1] *i.e.*, the place or site where an action is going on, is generally expressed by the Seventh (locative) Case. Thus—**कटे आस्ते** 'he sits on the mat'; **स्थाल्यामोदनं पचति** 'he cooks rice in the pot' (the action of cooking being connected with the pot through the rice which is in the pot);—the idea of 'site' also extends to the time within which an action takes place. Thus—**मासस्य प्रथमे दिवसे आजगाम** 'he came on the first day of the month.'

514. The following classes of verbs construed with the locative case may be specially noted. In the case of all these verbs the object of the action is viewed as the site or abode of the action.

(*a*) Verbs denoting 'throwing' or 'shooting.' Thus—**ते तस्मिन् शरान् सुसुचुः** 'they shot arrows at him.'

---

[1] आधारोऽधिकरणम्—1.4.45.

(*b*) Verbs of 'acting,' 'behaving' (towards a person), such as **वृत्, व्यवह्र,** etc. Thus—**गुरुषु विनयेन वृत्तिः कार्या** 'one should behave respectfully towards senior men.'

(*c*) Verbs of 'loving,' 'being attached to,' such as **स्निह्, अनुरञ्ज्, रम्,** etc. Thus—**पिता पुत्रे स्नेहयति** 'a father loves his son'; **रहसि रमते** 'he delights in solitude.'

(*d*) Verbs expressing 'believing,' confiding' (in a person). Thus—**पुंसि विश्वसिति कुत्र कुमारी** 'when does a maid ever trust a man?'

(*e*) After verbs of 'giving,' 'telling,' 'promising,' etc. the locative frequently takes the place of the dative. Thus—**वितरति गुरुः प्राज्ञे विद्याम्** 'the teacher imparts knowledge to an intelligent pupil.'

515. Words having the sense of 'engaged in,' 'intent on,' such as **व्यापृत, व्यग्र, तत्पर,** etc.; and words meaning 'skilful in,' such as **निपुण,** take the locative. Thus—**गृहकर्मणि व्यापृता** 'engaged in her household duties': **रामोऽक्षद्यूते निपुणः** 'Rāma is skilful in playing at dice.'

516. When[1] a thing or person is to be distinguished from a class (the sentence in such

[1] यतश्च निर्द्धारणम्—2.3.41. जातिगुणक्रियासंज्ञाभिः समुदायादेकदेशस्य पृथक्करणं निर्द्धारणं यतस्ततः षष्ठीसप्तम्यौ स्तः।

cases frequently containing an adjective in the superlative degree), the noun denoting the class is put either in the locative or genitive. Thus—**नृषु** (or **नृणाम्**) **द्विजः श्रेष्ठः** 'the twice-born is the noblest among (or *of*) men'; **गोषु** (or **गवाम्**) **कृष्णा बहुक्षीरा** 'among (or *of*) cows the black ones give most milk.'

517. The nouns **स्वामिन्, ईश्वर, अधिपति, दायाद, साक्षिन्** are construed either with the locative or the genitive. Thus—**ग्रामाणां** or **ग्रामेषु अधिपतिः** 'the lord of villages.'

518. When[1] an action is stated for the purpose of determining the time at which, or the circumstances under which, another action takes place, the words constituting the clause which expresses the former action may be put in the locative case. In most cases such 'Locative' clauses contain a participle. Thus—**गोषु दुह्यमानासु स गतः** 'he went at the time when the cows were milked'—literally 'on (the time or occasion of) the cows being milked'; **एवमुक्ते** 'when this had been said'—literally 'on this having been said'; **एवं सति** 'this being thus'—or 'such being the case.'

[1] यस्य च भावेन भावलक्षणम्—2.3.37.

519. Instead of the locative the genitive *may* also be used in constructions of this kind, in order to express that one action takes place 'in spite of' or 'notwithstanding' another action. Thus—क्रोशतः (or क्रोशति) प्राव्राजीत्[1] 'he went into exile in spite of (the fact of) people crying' ('although people were crying'); पश्यतोऽपि मे शिशुरपाह्रतः 'the child was carried off, although I was looking on.'

Constructions of this kind are, in Western Grammar, called *absolute* construction; and we therefore may use the terms 'absolute locative' and 'absolute genitive.'

The Sixth (Genitive) Case.

520. The Sixth Case, in Sanskrit Grammar, is held not to be a Kāraka Case, *i.e.*, not to express any of the relations in which the nouns in a sentence stand to the verb; but to denote the relation (सम्बन्ध)[2] of one noun to another noun. Thus—राज्ञः पुरुषः 'the King's man'; दशरथस्य पुत्रः 'the son of Daśaratha.'

---

[1] षष्ठी चानादरे—2. 3. 38. [2] षष्ठी शेषे—2. 3. 50.

521. As a matter of fact, however, the genitive expresses the object of certain verbs; thus in the case of verbs meaning 'to rule', 'to be master of,' 'to remember with longing (or regret),' or 'to have pity on.' Thus—**पृथिव्या ईष्टे** 'he rules the earth'; **प्रभविष्याम्यात्मन:** 'I shall be the master of myself'; **रामस्य दयमानोऽसावध्येति तव लक्ष्मण:** 'taking pity on Rāma, Lakṣmaṇa thinks of you.'

522. Words[1] formed with primary (**कृत्**) suffixes as a rule take the agent or the object in the genitive case. Thus—**कृष्णस्य कृति:** 'the doing of Kṛiṣṇa'; **जगत: कर्ता कृष्ण:** 'Kṛiṣṇa is the Creator of the world.' But words formed with the Kṛit suffixes described in Chapter VI and hence specially *verbal* in character, take the same cases as verbal forms proper would do. Thus—**जगत् स्रष्टा** 'having created the world'; **जगत् स्रष्टुम्** 'to create the world'; **कुर्वन् सृष्टिं हरि:** 'Hari (is) producing the creation'; **दैत्यान् हतवान् विष्णु:** 'Viṣṇu (was) slaying the demons'; **विष्णुना हता दैत्या:** 'the demons (were) slain by Viṣṇu.'

---

[1] कर्तृकर्मणो: कृति—2. 3. 65.

523. When[1] used in the sense of the present, Past Participles Passive (in त or न) take the genitive (not the instrumental). Thus—**मम विदितम्** '(it is) known by me'; **अहमेव मतो महीपतेः** 'I alone am regarded by the king.'

524. Future Participles Passive (**य, तव्य,** etc.) may take the agent either in the genitive or the instrumental case. Thus—**मम** (or **मया**) **सेव्यो हरिः** 'Hari should be worshipped by me.'

525. When a Kṛit-formation[2] is accompanied by its agent and its object at the same time, the object is put in the genitive and the agent in the instrumental case. Not unfrequently, however, a double genitive is used. Thus—**आश्चर्यो गवां दोहोऽगोपालकेन** 'wonderful is the milking of cows by one who is not a cowherd'; **विचित्रा जगतः कृतिर्हरेः** 'wonderful is the creation of the world by (on the part of) Hari.'

526. Nouns in **उ** formed from Desiderative bases take the object in the accusative.[3] Thus—**मित्रं दिदृक्षुः** 'desirous of seeing the friend.'

---

[1] क्तस्य च वर्तमाने—2. 3. 67.

[2] उभयप्राप्तौ कर्मणि—2. 3. 66.

[3] न लोकाव्ययनिष्ठाखलर्थतृनाम्—2. 3. 39.

527. Adjectives[1] expressing equality or similarity govern either the genitive or the instrumental. Thus—तुल्य: कृष्णेन or कृष्णस्य 'Equal to Kṛiṣṇa.'

528. Words formed with the suffix तस् and indicating direction as also उपरि, अध:, पुर:, पश्चात्, अग्रे take the genitive. Thus—ग्रामस्य दक्षिणत: 'to the south of the village'; तरूणामध: 'under the trees.'

529. Words formed with the suffix एन and indicating direction, take either the genitive or the accusative. Thus—दक्षिणेन ग्रामस्य or ग्रामम् 'to the south of the village.'

530. In blessing, nouns such as आयुष्य 'long life'; भद्र 'prosperity'; कुशल, सुख, हित may be constructed either with the genitive or dative. Thus—आयुष्यं देवदत्तस्य (or देवदत्ताय) भूयात् 'long life to Devadatta!'

531. Words implying the sense of कृत्व: ('so many times') govern a genitive of time Thus—द्विरह्नो भुङ्क्ते 'he eats twice a day.'

---

[1] तुल्यार्थैरतुलोपमाभ्यां तृतीयान्यतरस्याम्—2. 3. 72.

CHAPTER VII.

Compounds.

समास

532. Sanskrit makes an extensive use of compound words, **समास**, *i.e.*, words which consist of the combination of several words—two or more—expressing one meaning. The words combined generally are nouns, adjectives and certain indeclinable words (prepositions and adverbs). Only the last member of a compound takes the case termination which may be required by the position of the word in the sentence; the earlier members as a rule appear in the Prātipadika form.

Five classes of Samāsas have to be distinguished, the technical names of which are **अव्ययीभाव, तत्पुरुष, बहुव्रीहि, द्वन्द्व**, and **सुप्सुपा**.

Avyayībhāva Compounds.

अव्ययीभाव-समास

533. An Avyayībhāva Compound has for its first member an adverb or a preposition and for its second member a noun. The sense of this class of compounds is generally adverbial,

and they therefore may be called adverbial compounds. These compounds are indeclinable and neuter in gender. Thus from यथा and शक्ति—यथाशक्ति 'according to power'; from प्रति and अग्नि—प्रत्यग्नि 'towards the fire.'

534. In most cases the second member of the compound appears in its unchanged base form.

(*a*) Final long vowels are shortened; final ऐ becomes इ; final ओ or औ becomes उ.

(*b*) Final अ, whether original or substituted for आ, becomes अम्.

(*c*) अम् is added to certain nouns ending in consonants, among them शरद्, मनस्, दिव्, दिश्; and is optionally added to all nouns ending in one of the first four letters of a Varga.

(*d*) Final अन् of masc. or fem. nouns is changed to अम्; in the case of neuter nouns it is changed to अम् or अ.

Thus from अधि and गोपा—अधिगोपम् 'on the cowherd'; from अनु and गङ्गा—अनुगङ्गम् 'along the Gangā'; from उप and गो—उपगु 'near a cow'; from उप and शरद्—उपशरदम् 'near autumn'; from उप and समिध्—उपसमित् or उपसमिधम् 'near the firewood'; from उप and राजन्—उपराजम्

'near the king'; from अधि and आत्मन्—अध्यात्मम् 'referring to the Self.'

535. बहिः (outside), प्राक् and similar words, and certain prepositions form Avyayībhāva Compounds either according to Rule 534 or with the noun in the ablative case. Thus प्राग्-वनम् or प्राग्वनात् 'to the east of the wood'; बहिर्वनम् or बहिर्वनात् 'outside the wood.'

536. अ is optionally substituted for the final vowel of नदी, पौर्णमासी and गिरि. Thus from उप and नदी—उपनदि or उपनदम् 'near the river.'

537. अक्षि, compounded with प्रति, परि, सम् or अनु, forms प्रत्यक्षम् 'before one's eyes'; परोक्षम् 'out of sight'; समक्षम् 'in sight of'; and अन्वक्षम् 'forthwith.'

538. आ[1] indicating a limit, which is commonly construed with the ablative case (Rule 512), may also enter into an Avyayībhāva Compound. Thus in addition to आ मुक्तेः we get आमुक्ति 'up to final release.'

539. The meanings expressed by Avyayībhāva Compounds (several of which have been illustrated by the above examples) are various.

---

[1] आङ् मर्यादाभिविध्योः —2. 1. 13.

The following may be noted :—(*a*) vicinity (सामीप्य)—उपकृष्णम् 'near Kṛiṣṇa'; (*b*) absence (अभाव)—निर्जनम् 'from where people are absent'; (*c*) transgression of (अत्यय)—अतिहिमम् 'beyond the winter season'; अतिमात्रम् 'beyond the proper measure' ('excessively'); (*d*) coming after (पश्चात्)—अनुविष्णु 'after Viṣṇu'; (*e*) fitness (योग्यता)—अनुरूपम् 'in a corresponding manner'; (*f*) repetition (वीप्सा)—प्रत्यहम् 'every day'; (*g*) 'non-exceeding' (अनतिवृत्ति)—यथाशक्ति 'not beyond, *i.e.*, according to, one's power'; (*h*) succession in order (आनुपूर्व्य)—अनुक्रमम् 'in due order'; (*i*) simultaneity (यौगपद्य)—सचक्रम् 'along with the wheel.'

Tatpurusa Compounds.

तत्पुरुष-समास

540. Tatpuruṣa Compounds are sometimes defined as determinative compounds because in most of them one member of the compound (generally the former) determines or qualifies the other member (generally the latter). This definition does not however comprise all compounds which are classed as तत्पुरुष.

541. The first sub-class of Tatpuruṣas comprises compounds, which, when dissolved into their constituent parts, exhibit the first member in a case different from that of the second member. According to the case termination of the first member we thus have—

1. द्वितीयातत्पुरुष[1]—

कृष्णश्रितः = कृष्णं श्रितः 'one who has resorted to Kṛiṣṇa'; दुःखातीतः = दुःखमतीतः 'one who has passed beyond sorrow'; ग्रामगमो = ग्रामं गमो 'one who goes to the village'; अन्नबुभुक्षुः = अन्नं बुभुक्षुः 'one who desires to eat food'; गृहागतः = गृहमागतः 'having come to the house'; मुहूर्तसुखम् = मुहूर्तं सुखम् 'pleasure which lasts for a moment' (मुहूर्तम्).

2. तृतीयातत्पुरुष—

हरित्रातः = हरिणा त्रातः 'protected by Hari; नखभिन्नः = नखैर्भिन्नः 'split by the nails'; धान्यार्थः[2] = धान्येनार्थः 'wealth acquired through grain'; मातृसदृशः[3] = मात्रा सदृशः 'resembling his mother'; मासपूर्वः = मासेन पूर्वः 'earlier by a month'; माषोनम् = माषेण ऊनम् 'less by a māṣa (a kind of

---

[1] द्वितीया श्रितातीतपतितगतात्यस्तप्राप्तापन्नैः—2. 1. 24.

[2] तृतीया तत्कृतार्थेन गुणवचनेन—2. 1. 30.

[3] पूर्वसदृशसमोनार्थकलहनिपुणमिश्रश्लक्ष्णैः—2. 1. 31.

weight)' ; दध्योदनः[1] = दध्ना ओदनः 'rice mixed with curd.' But—अच्छा काषः.

3. चतुर्थीतत्पुरुष[2]—

यूपदारु = यूपाय दारु 'wood fit for a sacrificial post' ; गोहितम् = गवे हितम् 'what is good for cattle.'—In compounds with अर्थ meaning 'fit for,' 'meant for,' the entire compound has the sense of a dative case, द्विजायायम् = द्विजार्थः सूपः 'broth for a Brāhmaṇa.'

4. पञ्चमीतत्पुरुष—

चौरभयम् = चौराद् भयम् 'fear from a thief' ; स्वर्गपतितः = स्वर्गात् पतितः 'fallen from heaven.'

5. षष्ठीतत्पुरुष (which is the most common kind of Tatpuruṣa)—

राजपुरुषः = राज्ञः पुरुषः 'the king's man' ; तत्पुरुषः = तस्य पुरुषः 'the man of him,' 'his man' ; गिरिनदी = गिरेर्नदी 'a mountain torrent' ; अश्वघासः = अश्वस्य घासः.

6. सप्तमीतत्पुरुष—

अक्षशौण्डः = अक्षेषु शौण्डः 'skilled in dice' ; ईश्वराधीनः = ईश्वरे अधीनः 'dependent on the Lord' ; तत्रभुक्तम् (where तत्र represents a locative) 'eaten there.'

---

[1] अन्नेन व्यञ्जनम्—2. 9. 34.

[2] चतुर्थी तदर्थार्थबलिहितसुखरक्षितैः—2. 1. 36.

542. While, as a rule, the first member of a Tatpuruṣa does not retain its case termination, the termination is actually retained in a considerable number of cases. Thus—ओजसाकृतम् 'done by strength' (ओजसा 3rd case of ओजस्) ; परस्मैपदम् 'voice for another' (परस्मै 4th case of पर) ; आत्मनेपदम् 'voice for one's self' (आत्मने 4th case of आत्मन्) ; दूरादागतः 'come from afar' (दूरात् 5th case of दूर) ; दास्याः पुत्रः 'son of a slavewoman' (दास्याः 6th case of दासी) ; युधिष्ठिरः 'firm in battle' (युधि 7th case of युध्) ; हृदिस्पृश् 'touching the heart' (lit. 'in the heart' ; हृदि 7th case of हृद). —In these cases there is said to be अलुक्, *i.e.*, non-elision of the case termination.

543. Certain Tatpuruṣas show an irregularity in that respect that they require to be dissolved by phrases in which the first member of the compound governs the second. Thus—पूर्वकायः 'the forepart of the body' (पूर्वं कायस्य) ; मध्याह्नः 'mid-day' (मध्यम् अह्नः) ; प्राप्तजीविकः 'one who has obtained a livelihood' (प्राप्तो जीविकाम्). But also जीविकाप्राप्तः.

544. In another class of Tatpuruṣa Compounds the second member has a कृत् affix which is used in the compound only so that the two

members cannot be simply separated as in the case of the examples given in Rule 541. Thus we cannot resolve कुम्भकार: 'a pot maker' into कुम्भं or कुम्भस्य कार: (for कार cannot stand by itself), but must, in order to indicate the sense of the compound, use a phrase 'कुम्भं करोतीति कुम्भकार:' In the same way वृत्रहन् 'the slayer of Vṛitra' (वृत्रं हन्तीति वृत्रहन्) ; सर्वजित् 'one who conquers all' (सर्वान् जयतीति सर्वजित्). Compounds of this kind are called उपपद Compounds.

545. Certain तत्पुरुष Compounds have for their first member prepositions, the sense of which, when the compound is dissolved, is expressed by a participle. Thus—अतिमाल: 'surpassing a garland' (अतिक्रान्तो मालाम्) ; निष्कौशाम्बि: 'departed from Kauśāmbi' (निष्क्रान्त: कौशाम्बया:).

546. Another class of तत्पुरुष Compounds comprises words the first part of which is अ (or अन् before vowels) with negative meaning ; thus—अब्राह्मण: 'a non-Brāhmaṇa' (न ब्राह्मण:) ; अनश्व: 'not a horse.'

547. An important sub-class of the Tatpuruṣa class is constituted by those compounds the two members of which, when the compound is dissolved, appear in the same case,

and thus stand in 'apposition' (सामानाधिकरण्य). The technical name for this sub-class is कर्मधारय. Thus—नीलोत्पलम् 'a blue lotus' (नील-मुत्पलम्), कृष्णसर्पः 'a black snake' (कृष्णः सर्पः); स्नातानुलिप्तः 'bathed and anointed' (पूर्वं स्नातः पश्चादनुलिप्तः); कृताकृतम् 'done and not done, *i.e.*, ill done' (कृतं च तदकृतं च).

548. Frequently some Karmadhāraya Compounds imply a comparison[1], and इव has to be used when they are dissolved. Thus—घनश्यामः 'dark like a cloud' (घन इव श्यामः). In some cases where comparison is implied, the object to which something is compared is the second member of the compound. Thus—पुरुषव्याघ्रः 'a man like a tiger.'

549. In some other Karmadhāraya Compounds the determining member takes the second place. इभयुवतिः 'a young female elephant.'

550. The interrogative pronoun किम् (instead of which कु is also used, and sometimes का or कद्) is used as the first part of Karmadhāraya Compounds expressing contempt or censure.

---

[1] उपमानानि सामान्यवचनैः:—2. 1. 55.

Thus—**किंराजा**[1] 'a bad king' (**कुत्सितो राजा**); **कुपुरुषः** 'a bad man,' 'a coward'; **कदश्वः** 'a bad horse.'

551. With regard to words denoting direction in space (such as **पूर्व** 'eastern,' etc.) and the cardinal numbers, the rule is, that they cannot enter into Karmadhāraya composition with other words except when the compound is a proper name. Hence **उत्तरा वृक्षाः** 'the northern trees' (not **उत्तरवृक्षाः**); **पञ्च ब्राह्मणाः** 'five Brāhmaṇas.' On the other hand **सप्तर्षयः** 'the seven Ṛiṣis,' this compound being the proper name of a constellation.

552. Words[2] belonging to the two classes mentioned in Rule 551, may however form the first members of compounds, provided the compound has a **तद्धित** (secondary) suffix superadded to it; or has the meaning of a Taddhita formation; or is the first member of another compound. Thus—**पौर्वशालः** 'being in the eastern hall' (formed by means of the Taddhita suffix **अ**, owing to which the **ऊ** of **पूर्व** takes Vṛiddhi, from **पूर्वशाला=पूर्वा शाला** 'the eastern hall'); **षाण्मातुरः** 'having six mothers' (a name of Kārttikeya,

[1] किं क्षेपे—2. 1. 64.

[2] तद्धितार्थोत्तरपदसमाहारे च—2. 1. 51.

formed by Taddhita अ from षट् and माष) ; द्विगु: 'bartered for two cows' (from द्वि and गो); पञ्चगवधन: 'one whose wealth consists in five cows' (from पञ्च गाव: and धनम् ; पञ्चगव being a Tatpuruṣa and पञ्चगवधन: a Bahuvrīhi Compound).

553. Sarvanāmans when used as first members of a Tatpuruṣa Compound do not take the feminine termination (which is required when the compound is dissolved). Thus—पूर्वशाला (=पूर्वा शाला).

554. Cardinal numbers may also enter as first members into Tatpuruṣa Compounds, provided the compound so formed denote an aggregate. Such compounds as a rule are neuter. But when the second member of the compound terminates in अ, the suffix ई is generally added and the compound then is feminine. Thus from त्रि and लोक—त्रिलोकी 'the three worlds.' But there are exceptions—त्रिभुवनम् 'the three worlds (viewed as one whole)': चतुर्युगम् 'the four Yugas collectively.'

555. A Tatpuruṣa Compound the first member of which is a cardinal number is called a द्विगु[1] Compound.

[1] संख्यापूर्वो द्विगु:—2. 1. 52.

556. Tatpuruṣa Compounds generally take the gender of the second member. But in certain cases the gender of the compound is determined by that of the noun which has to be supplied for the full understanding of the compound. Thus—अतिमालः (*i.e.*, पुरुषः); निष्कौशाम्बिः (*i.e.*, पुरुषः); प्राप्तजीविकः (*i.e.*, पुरुषः); see above Rules 543; 545. In these cases short vowels (अ.इ.) are substituted for the long vowels (आ in माला, जीविका; ई in कौशाम्बी). And there are other more marked exceptions also; thus—इक्षुच्छायम् (from इक्षु + छाया) 'the shade of many sugarcanes'; ईश्वरसभम् (from ईश्वर + सभा) 'a king's council'; स्त्रीसभम् 'an assembly of women.'

557. Compounds ending in रात्र (for रात्रि) and अह्न or अह (for अहन्) are mostly masculine. Thus—पूर्वाह्णः 'the forenoon.'

558. The adjective महत्, when used as the first member of a Karmadhāraya Compound becomes महा. Thus महादेवः 'the great God, *i.e.*, Śiva.'

559. Feminine forms which have a corresponding masculine form, substitute the latter when they appear as first members in Karmadhāraya Compounds. Thus—महानवमी (महती

being replaced by **महत्** and **महत्** becoming **महा** according to Rule 558) ; **ब्राह्मणभार्या** ; **कृष्णचतुर्दशी**.

560. A number of nominal bases, when forming the last members of Tatpuruṣa Compounds, undergo a certain change of form. The most important cases are as follow :—

a. **अङ्गुलि** becomes **अङ्गुल** after numerals and indeclinable words. Thus **द्व्यङ्गुलः** 'two fingers long.'

b. **अहन्** generally becomes **अह**[1]. Thus—**सप्ताहः** 'an aggregate of seven days.' But it becomes **अह्न** in words denoting parts of the day, as also after **सर्व** and indeclinables. Thus—**पूर्वाह्णः** 'forenoon.'

c. **पथिन्** becomes **पथ**. Thus—**धर्मपथः** 'the path of religion.'

d. **राजन्** becomes **राज**[2]. Thus—**महाराजः**.

e. **रात्रि** becomes **रात्र** after cardinal numerals, indeclinables, **सर्व**, **पुण्य**, and words denoting parts of the night. Thus—**द्विरात्रम्** 'an aggregate of two nights' ; **पूर्वरात्रः** 'the earlier part of the night.'

f. **सखि** becomes **सख**[3]. Thus—**प्रियसखः** 'a dear friend.'

---

[1], [2], [3] राजाहःसखिभ्यष्टच्—5. 4. 91.

561. When the first part of the compound is सु, किम् (implying censure) or the negative अ, the above-named changes generally do not take place. Thus—सुराजन् (Nom. सुराजा) 'a good king'; किंसखि (Nom. किंसखा) 'a bad friend.'

562. The following words are considered as Tatpuruṣas of a more or less irregular kind[1]—उच्चनीचम् 'high and low'; राजान्तरम् (अन्यो राजा) 'another king'; ग्रामान्तरम् 'another village'; अकिंचन: 'a man who possesses nothing'; चिन्मात्रम् that which is intelligence only'; अहंपूर्विका emulation' (अहं पूर्वमहं पूर्वमिति यस्यां क्रियायामभिधीयते सा). This class of compounds is called मयूरव्यंसकादि.

563. In some Karmadhāraya Compounds the first member represents a compound the second member of which is dropped. Thus—देवब्राह्मण: = देवपूजको ब्राह्मण: 'a Brāhmaṇa who worships the gods.' Such compounds are called मध्यपदलोपिन्.

564. It must be observed that in far the greater number of cases the formation of a Tatpuruṣa [Compound is optional, and that hence the two words constituting the compound

[1] मयूरव्यंसकादयश्च—2. 1. 72.

may be used separately also ; *e.g.*, नीलमुत्पलम् instead of नीलोत्पलम्. In a few cases only the formation of the compound is compulsory ; *e.g.*, कृष्णसर्पः (when used as the name of a certain species of snakes).

565. And further it has to be noted that although the range of the formation of Tatpuruṣa Compounds is very wide, there are numerous restrictions (which are best learned by practice). An important case of such restriction is that nominal bases in तृ or अक, denoting an agent, are not compounded with nouns in the genitive case. Thus from अपां स्रष्टा 'the creator of waters' we cannot form अप्स्रष्टा ; nor can we form ओदनपाचकः from ओदनस्य पाचकः। But there are exceptions to this rule also ; *e.g.*, देवपूजकः 'one who worships the gods.'

Bahuvrīhi Compounds.

बहुव्रीहि-समास

566. Bahuvrīhi Compounds may be called attributive or possessive compounds, in as much as they generally express an attribute belonging

to something else[1]; the first member of the compound determining or qualifying that which is expressed by the second member. Thus—**पीताम्बरः** (yellow-robe) 'a person who wears a yellow-robe'; **दीर्घबाहुः** 'long-armed'; **वीर-पुरुषः** '(a region, etc.) the men in which are heroes'; **देवदत्तनामा** (Nom. of **नामन्**) '(a man) whose name is Devadatta'; **चिन्तापरः** '(a man) whose highest aim is thinking'; **इन्द्रादयः** (Nom. Plu. of **इन्द्रादि**) 'those who have Indra for their first' (*i.e.*, 'Indra and the other gods'); **त्रिलोचनः** 'he who has three eyes, *i.e.*, Śiva'; **दण्डहस्तः** 'a man who has a staff in his hand' ('a man carrying a staff'); **त्यक्तनगरः** 'a person who has left the city.'

567. Bahuvrīhi Compounds require to be resolved by means of relative clauses in which the relative pronoun appears in a case other than the nominative; while the two or more members of the compound as a rule stand in the same case, generally the nominative case. The examples given above are resolved as follows—**पीतमम्बरं यस्य सः**; **दीर्घौ बाहू यस्य सः**; **वीराः पुरुषाः यस्मिन् सः**; **देवदत्तो नाम यस्य सः**; **चिन्ता परं**

[1] **अनेकमन्यपदार्थे**—2.2.24.

यस्य सः ; इन्द्र आदिर्येषां ते ; त्रीणि लोचनानि यस्य सः ; दण्डो हस्ते यस्य सः ; त्यक्तं नगरं येन सः ।

568. In agreement with their adjectival function Bahuvrīhi Compounds throughout take the gender of that word an attribute of which the compound expresses. Thus, in the above, **देवदत्त-नामा** '(a man) whose name is Devadatta' (although **नामन्** is Neuter) ; **रूपवद्भार्यः** 'a man who has a handsome wife' (**भार्या**).

569. Certain compounds of this class require to be resolved with the help of an **इव**. Thus—**विद्युत्प्रभः** 'one whose brightness (**प्रभा**) is like that of lightning' (**विद्युत इव प्रभा यस्य सः**) ; **चन्द्रानना** 'moon-faced' (**चन्द्र इवाननं यस्याः सा**).

570. In resolving **बहुव्रीहि** Compounds the first part of which is a preposition, a verbal form may have to be employed. Thus—**प्रपर्णः** '(a tree, etc.) from which the leaves have fallen' (**प्रपतितानि पर्णानि यस्मात्सः**) ; **निस्तेजाः** (Nom. Sing. Masc. of **निस्तेजस्**) 'a man devoid of energy' (**निर्गतं तेजो यस्मात् सः**).

571. *a.* Some compounds formed of indeclinable words or numerals or **आसन्न, अदूर** or **अधिक** with numerals—which are considered to be Bahuvrīhis—show certain irregularities in form.

Thus उपदशाः (from दशन्) 'about ten' (दशानां समीपे ये सन्ति ते उपदशाः) ; द्वित्राः (from द्वि and त्रि) 'two or three' ; आसन्नविंशाः 'nearly twenty' (विंशतेरासन्नाः) ; त्रिचतुराः 'three or four.'

b. दक्षिणपूर्वा (Fem. Sing.) 'south-east' and similar compounds ; केशाकेशि (Neut. Indecl.) 'Seizing each other by the hair' ; दण्डादण्डि (Neut. Indecl.) 'Beating each other with sticks,' are likewise classed as Bahuvrīhis.

572. When the first member of a compound is a feminine form derived from a corresponding masculine form by means of the suffix आ or ई, the masculine base is used, provided the second member of the compound be a feminine form. Thus—'रूपवती भार्या यस्य सः' is represented by the Bahuvrīhi 'रूपवद्भार्यः' ; 'चित्रा गावो यस्य सः' by चित्रगुः. But on the other hand, गङ्गाभार्यः (where गङ्गा is not formed from a corresponding masculine). There are exceptions ; thus—कल्याणीप्रियः 'one to whom a virtuous woman is dear' ब्राह्मणीभार्यः 'one who has a Brāhmin woman for his wife' ; सुकेशीभार्यः 'a man who has a woman with beautiful hair for his wife.'

573. Bahuvrīhi Compounds, the last member of which is a feminine noun ending in ई or ऊ,

or a noun ending in ऋ, take the suffix क. Thus—बहुनदीक: '(a country, etc.) in which there are many rivers'; सपत्नीक: '(a man) accompanied by his wife'; मृतभर्तृका, 'a woman whose husband is dead.' The same suffix क is taken either necessarily or optionally by many other Bahuvrīhis. Thus बहुमाल: or बहुमालाक: or बहुमालक: 'one who has many garlands.'

574. महत् used as the first member of a Bahuvrīhi becomes महा. Thus—महाबाहु: 'one who has big arms.'

575. सह used as the first member of a Bahuvrīhi generally becomes स. Thus—सपुत्र: (or सहपुत्र:) 'one together with his son.' But सह remains in benedictions—स्वस्ति राज्ञे सहपुत्राय सहामात्याय.

576. Some nouns undergo certain changes of form when used as the last members of Bahuvrīhi Compounds. The most important cases are as follow :—

a. अक्षि becomes अक्ष. Thus—लोहिताक्ष: 'red-eyed.'

b. गन्ध becomes गन्धि[1] after सु, सुरभि and similar words, provided the smell is inseparably connected with that of which it is predicated.

[1] गन्धस्येदुत्पूतिसुसुरभिभ्य:—5. 4. 135.

Thus—सुगन्धि जलम् 'water having a sweet smell.' But सुगन्ध आपणिकः 'a shopkeeper dealing in perfumes.'

c. दन्त becomes दत् after सु, and after numerals, provided the compound is meant to indicate a certain age. Thus—द्विदत् (Nom. Masc. द्विदन्, Fem. द्विदती) 'having two teeth.'

d. धनुस् becomes धन्वन्[1]; thus शार्ङ्गधन्वन् (Nom. न्वा) 'having a bow made of horn' (a name of Viṣṇu).

e. धर्म becomes धर्मन् provided the former part of the compound consists of one word[2] only. Thus—विदितधर्मन् 'one who knows the law.'

f. नासिका becomes नस. Thus—उच्चनाः 'high-nosed.'

g. पाद becomes पाद् after numerals and सु; also in some other compounds. Thus—द्विपाद् 'biped'; व्याघ्रपाद् 'having feet like a tiger.'

h. प्रजा and मेधा become प्रजस् and मेधस् after सु, दुः and negative अ. Thus—अप्रजस् (Nom. Sing. Mas. अप्रजाः) 'without offspring.'

---

[1] अनुपदं—5. 4. 132. [2] धर्मादनिच् केवलात्—5. 4. 124.

Dvandva Compounds,

द्वन्द्व-समास.

577. Dvandva Compounds consist of two or more nouns which, if not compounded, would be connected by च[1] ('and'); hence they may be called Copulative Compounds. They are of two different kinds according as the objects denoted by the members of the compound are viewed as merely conjoined but fundamentally separate (इतरेतरद्वन्द्व); or as constituting an aggregate or complex, of which the members form parts only (समाहारद्वन्द्व).

In the former case the compound takes a dual or plural termination, according as the members are two or more, and the gender of the final noun is the gender of the whole. Thus—रामलक्ष्मणौ 'Rāma and Lakṣmaṇa'; ब्राह्मणक्षत्रियविट्शूद्राः 'a Brāhmaṇa, a Kṣattriya, a Vaiśya and a Śūdra'; कुक्कुटमयूर्यौ (Du. Fem.) 'a cock and a pea-hen.'

578. Samāhāra Dvandvas are singular and neuter.

a. In the case of words denoting limbs of the body, parts of an army, inanimate objects,

---

[1] चार्थे द्वन्द्वः—2. 2. 29.

names of rivers of different gender, countries, insects, animals between which there is natural enmity, the Dvandva Compound has always the **समाहार** form. Thus **पाणिपादम्** (**पाणी च पादौ च**) 'hands and feet'; **रथिकाश्वारोहम्** (**रथिकाश्च अश्वारोहाश्च**) 'charioteers and horse-men'; **गङ्गाशोणम्** (**गङ्गा च शोणश्च**) 'the river Gangā and Śoṇa' (but **गङ्गायमुने**); **अहिनकुलम्** (**अहिश्च नकुलश्च**) 'snake and ichneumon' (which are natural enemies).

b. In certain other cases—as when names of trees, deer, grass, corn, condiments, beasts, birds are combined—the Samāhāra form is optional. Thus—**प्लक्षन्यग्रोधम्** or **प्लक्षन्यग्रोधाः** 'Plakṣa and Nyagrodha trees'; **व्रीहियवम्** or **व्रीहियवाः**; **दधिघृतम्** or **दधिघृते**; **गोमहिषम्** or **गोमहिषाः**.

c. Words of opposite meaning[1] (not qualifying things) also form **समाहार** compounds. Thus—**शीतोष्णम्** 'hot and cold.' But **शीतोष्णे जले**.

d. **पूर्व** and **अपर**, **उत्तर** and **अधर** form **पूर्वापरम्** or **पूर्वापरे**, **अधरोत्तरम्** or **अधरोत्तरे**.

e. Words denoting fruits, parts of army, herbs, deer, birds, insects, corn or grass, however,

[1] विप्रतिषिद्धं चानधिकरणवाचि—2. 4. 13.

form Samāhāra Dvandvas only when in the plural Hence बदरं च आमलकं च forms बदरामलके (not-कम्); रथिकस्य अश्वारोहस्य forms रथिकाश्वारोहौ (not-हम्).

f. अहोरात्रः 'the period comprising a day and a night' is irregular in gender.

579. There are special rules determining the order of words in Dvandva Compounds.

a. Words ending in इ or उ should be placed first. Thus—हरिहरौ 'Hari and Hara.'

b. Words ending in अ and beginning with a vowel should be placed first.[1] Thus—ईशकृष्णौ. This rule prevails over Rule (*a*); hence इन्द्राग्नी 'Indra and Agni.'

c. Words that have fewer syllables should come first.[2] Thus—शिवकेशवौ. This rule prevails over (*a*) and (*b*); thus—वागग्नी 'Vāch and Agni.'

d. In general the more important word should be placed first; hence the higher caste, the elder brother, etc., have the first place. Thus—युधिष्ठिरार्जुनौ.

e. In a number of cases the position is optional; thus—केशश्मश्रू or श्मश्रुकेशौ; धर्मार्थौ or

---

[1] अजाद्यदन्तम्—2. 2. 33.

[2] अल्पाच्तरम्—2. 2. 34.

अर्थधर्मौ ; शब्दार्थौ or अर्थशब्दौ ; कामार्थौ or अर्थकामौ ; गुणवृद्धी or वृद्धिगुणौ. In other cases the position is contrary to the above rules ; thus—उलूखल-मुसलम् ; शूद्रार्यम् ; अक्षिभ्रुवम्.

580. When two nouns ending in ऋ,[1] implying relationship, or connection by priestly functions, form a Dvandva, the ऋ of the former is changed to आ. Thus—मातापितरौ 'father and mother' ; होतापोतारौ 'the Hotṛi and Potṛi.' —The same change takes place when a word implying relationship is compounded with पुत्र ; thus—पितापुत्रौ.

581. When the names of deities viewed as associated with each other[2] form Dvanda Compounds आ is generally substituted for the final vowel of the former member. Thus—मित्रावरुणौ; अग्नामरुतौ.

582. The इ of अग्नि, followed by सोम or वरुण is lengthened—अग्नीषोमौ.

583. Similarly, although with some irregularities—द्यावापृथिव्यौ (द्यौश्च पृथिवी च) ; द्यावाभूमी.

584. जाया and पति form जायापती 'husband and wife' ; for which दम्पती may be substituted.

---

[1] आनङृतो द्वन्द्वे—6. 3. 25. [2] देवताद्वन्द्वे च—6. 3. 26.

585. When the final letter of a समाहारद्वन्द्व is a letter of the च-वर्ग or ट् or ष् or ह्, अ is added to it. Thus—छत्तोपानहम् (छत्त + उपानह्) 'umbrella and shoes.'

Saha-supā Compounds.

सह-सुपा समास.

586. There are certain compounds which, under the rules as to the four special classes of compounds described so far, cannot be included in any of those classes. Such compounds are viewed as 'mere compounds' or 'compounds in general,' and are termed सह-सुपा Compounds. The term explains itself as follows. The phrase सुप् सह सुपा 'a word having a case termination joined with (another) word having a case termination' states the essential feature of most Samāsas (which consist of a combination of two case terminations; it having of course to be kept in mind that in the finished Samāsa the case termination of the first member is dropped). सह सुपा (short for सुप् सह सुपा) is, therefore, employed to denote words which are 'Compound in general' without belonging to a special class.

An example of this type of compounds is भूतपूर्वः—पूर्वं भूतः 'what existed previously.'

Ekaśeṣa.

एकशेष.

587. This term is applied in Sanskrit Grammar to cases where instead of a combination of several words having the same Prātipadika form, one word only is employed, the case termination of which indicates the number (dual or plural). Thus, on the Ekaśeṣa principle, the dual रामौ replaces रामश्च रामश्च; the plural रामाः replaces रामश्च रामश्च रामश्च.

588. Where the Ekaśeṣa[1] represents words, having different genders but otherwise identical in form, the termination of the masculine gender is retained. Thus—हंसौ for हंसौ च हंसश्च; ब्राह्मणौ for ब्राह्मणौ च ब्राह्मणश्च.

589. The same principle is extended to some words dissimilar in form but akin in meaning. Thus—भ्रातरौ is used for भ्राता च स्वसा च; पुत्रौ for पुत्रश्च दुहिता च; पितरौ for माता च पिता च (but also मातापितरौ); श्वशुरौ for श्वश्रूश्च श्वशुरश्च (but also श्वश्रूश्वशुरौ).

---

[1] पुमान् स्त्रिया—1. 2. 67.

CHAPTER VIII.

Secondary Suffixes.

तद्धित

590. In Chapter V it was mentioned that nominal bases are formed from roots by means of primary suffixes (कृत्); *e.g.*, कार्य्य and कारक from the root कृ. Now, there is a further important class of suffixes by which new words are formed from nominal bases. These suffixes are called तद्धित, or 'Secondary' suffixes.

591. The Taddhita suffixes—of which there are many kinds—express various senses such as 'descended from,' 'produced by,' 'made of,' 'connected with,' 'proclaimed by,' etc. Some of them produce changes in the words to which they are added. Thus before the Taddhitas अ, य, ढ, एय and others, the first vowel of the base generally takes Vṛiddhi, and certain terminations of the base are dropped. Thus—

(*a*) वासुदेव: 'the son of Vasudeva'; औत्स: 'a descendant of उत्स'; औपगव: 'a descendant of उपगु'; ऐक्ष्वाक: 'a descendant of इक्ष्वाकु'; और्ण: 'made of wool.' from ऊर्णा; दैव: 'belonging to the gods'

'divine,' from देव; ग्रैष्म: 'belonging to the summer,' from ग्रीष्म; सांवत्सर: 'yearly,' from संवत्सर; पार्थिव: 'lord of the earth' from पृथिवी; मौनम् 'silence,' from मुनि; यौवनम् 'youth,' from युवन्; सौहार्दम् 'friendship,' from सुहृद; चाक्षुष: 'visible,' from चक्षुस्. From व्याकरण there is formed वैयाकरण: 'grammarian.'

(*b*) दाक्षि: 'the son of Dakṣa'; वैयासकि: 'the son of Vyāsa.'

(*c*) वैनतेय: 'the son of Vinatā'; भागिनेय: 'the son of a sister' (भगिनी).

(*d*) राज्यम् 'kingdom,' from राजन्; गार्ग्य: 'descended from Garga'; दैव्य: 'divine,' from देव.—Without Vṛiddhi, दिव्य: 'celestial,' from दिव्; दन्त्य: 'dental,' from दन्त; यशस्य: 'glorious,' from यशस्; सख्यम् 'friendship,' from सखि.

592. Other Taddhitas of very frequent use before which the vowel of the base is not changed, are—

त्व and ता, which form abstract nouns. Thus from गो—गोत्व 'cowhood' 'the class characteristics of a cow'; भीरुता or भीरुत्व 'cowardice,' from भीरु.

593. इमन्, which forms abstract nouns from adjectives denoting colour and some other adjectives. Thus—शुक्लिमन् Masc. (Nom. Sing.

शुक्लिमा) 'whiteness,' from शुक्ल : महिमन् 'greatness,' from महत्.

594. वत्, मत्, इन्, विन्, मिन्, which form possessive adjectives. Thus—गुणवत् (Nom. Sing. Masc. गुणवान्) 'possessing good qualities'; विद्यावत् 'wise'; ज्योतिष्मत् 'possessed of light'; धनिन् 'wealthy,' from धन; यशस्विन् 'famous'; वाग्मिन् 'eloquent' (from वाच्).

595. वत् (Indecl.) forms adverbs denoting 'like' that to which वत् is added. Thus ब्राह्मणवत् 'like a Brāhmaṇa.'

596. मय forms adjectives denoting 'made of' or 'abounding in' that to which मय is added. Thus —काष्ठमय 'made of wood'; अन्नमय 'abounding in food.'

597. तस् forms adverbs having the sense of an ablative. Thus—आदितः 'from the beginning'; ग्रामतः 'from the village'; उभयतः 'from both sides'; सर्वतः 'from all sides.'

598. त्र forms adverbs having the sense of a locative. Thus—सर्वत्र 'everywhere'; अन्यत्र 'in other places.'

इति शिवम्।

DHĀTUKŌSHA

धातुकोषः ।

साङ्केतिक-शब्दाः ।

भ्वा—Bhvādi. अदा—Adādi. जुहु—Juhotyādi. दिवा—Dibādi. स्वा—Svādi. तुदा—Tudādi. रुधा—Rudhādi. तना—Tanādi. क्रया—Kryādi. चुरा—Churādi. P.—Parasmaipada. A.—Ātmanepada. U.—Ubhayapada. Pre.—Present—लट्. Pot.—Potential—विधिलिङ्. Imp.—Imperative—लोट्. Impf.—Imperfect—लङ्. Perf.—Perfect—लिट्. Aor.—Aorist—लुङ्. Fu.—Future—लृट्. Per Fu.—Periphrastic Future—लुट्. Con.—Conditional—लृङ्. Ben.—Benedictive—आशिषि लिङ्. Pas.—Passive—कर्मणि. Cau.—Causative—णिजन्त. Des-. Desiderative—सनन्त. Fre.—Frequentative—यङन्त. Kri.—कृत्यप्रत्यय—Participles in तव्य, अनीय, य. PP.—Past-participle—निष्ठा—क्त. IP.—Indeclinable Past-participle—क्त्वा. Inf.—Infinitive—तुमुन्. से.—सेट् धातु—Set Dhātu. अ.—अनिट् धातु—Anit Dhātu. वे.—वेट् धातु—Optionally Anit Dhatu.

DHĀTUKŌSHA

अथ अकारादिवर्णक्रमेण धातुरूपाणि ।

अ

अञ्च्—भ्वा P. से. गति-पूजनयोः, to go, to worship. Pre. लट्—अञ्चति. अञ्चसि. अञ्चामि. Pot. विधिलिङ्—अञ्चेत्. Imp. लोट्—अञ्चतु. Impf—लङ्—आञ्चत्. Perf. लिट्—आनञ्च. Aor. लुङ्—आञ्चीत्. Fu. लृट्—अञ्चिष्यति. Per Fu. लुट्—अञ्चिता. Con. लृङ्—आञ्चिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—अञ्च्यात् (may he worship) (does not lose its nasal when it means to worship) and अच्यात् (may he go). Pas. कर्मणि—अञ्च्यते (he is honoured) and अच्यते (he is moved). Cau. णिजन्त—अञ्चयति. Des. सनन्त—अञ्चिचिषति. Kri. कृत्य—अञ्चितव्यः. PP. निष्ठा—अञ्चितः (worshipped), अक्तः (moved). IP. क्त्वा—अञ्चित्वा (having worshipped). अञ्चित्वा or अक्त्वा (having moved). Inf. तुमुन्—अञ्चितुम्.

अञ्ज्—रुधा P. वे. व्यक्ति-म्रक्षण-कान्ति-गतिषु, to distinguish, to anoint, to decorate, to go. Pre. लट्—अनक्ति, अङ्क्तः, अञ्जन्ति. अनक्षि. अनज्मि, अञ्ज्वः, अञ्ज्मः. Pot. विधिलिङ्—अञ्ज्यात्. Imp. लोट्—अनक्तु. अङ्ग्धि. अनजानि. Impf. लङ्—आनक्,

आङ्क्ताम्. Perf. लिट्—आनङ्क, आनङ्कतुः ; आनङ्किथ or आनङ्क्थ, आनङ्कथुः ; आनङ्क, आनङ्किव or आनङ्कृव. Aor. लुङ्—आङ्कीत्. Fu. लृट्—अङ्किष्यति or अङ्क्ष्यति. Per Fu. लुट्—अङ्किता or अङ्क्ता. Con. लृङ्—आङ्किष्यत् or आङ्क्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—अज्यात्. Pas. कर्मणि—अज्यते, Aor. कर्मणि लुङ्—आङ्कि. Cau. णिजन्त—अङ्कयति, Aor. णिच्-लुङ्—आङ्किजत्. Des. सनन्त—अङ्किजिषति. PP. निष्ठा—अक्तः. 1P. क्त्वा—अङ्कित्वा or अङ्क्त्वा or अक्त्वा. Inf. तुमुन्—अङ्कितुम् or अङ्क्तुम्.

अट्—भ्वा P. से. गतौ, to roam. Pre. लट्—अटति. Impf. लङ्—आटत्. Perf. लिट्—आट. Aor. लुङ्—आटीत्. Fu. लृट्—अटिष्यति. Con. लृङ्—आटिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—अट्यात्. Pas. कर्मणि—अट्यते. Cau. णिजन्त—आटयति. Des. सनन्त—अटिटिषति. Inf. तुमुन्—अटितुम्.

अण्—भ्वा P. से. शब्दे, to sound. Pre. लट्—अणति. Perf. लिट्—आण. Aor. लुङ्—आणीत्. Fu. लृट्—अणिष्यति. Pas. कर्मणि—अण्यते. Cau. णिजन्त—आणयति-ते. Des. सनन्त—अणिणिषति. PP. निष्ठा—अणितः. Inf. तुमुन्—अणितुम्.

अण्—दिवा A. से. प्राणने, to breathe, to live. Pre. लट्—अण्यते. Perf. लिट्—आणे. Aor. लुङ्—आणिष्ट. Fu. लृट्—अणिष्यते. Con. लृङ्—आणिष्यत-

Ben. आशिषि लिङ्—अणिषोष्ट. Pas. कर्मणि—अण्यते. PP. निष्ठा—अणितः. Inf. तुमुन्—अणितुम्.

अद्—अदा P. अ. भक्षणे, to eat. Pre. लट्—अत्ति, अत्तः, अदन्ति ; अत्सि, अत्थः, अत्थ ; अद्मि, अद्वः, अद्मः. Pot. विधिलिङ्—अद्यात्, अद्याताम्, अद्युः ; अद्याः ; अद्याम्, अद्याव. Imp. लोट्—अत्तु ; अद्धि ; अदानि. Impf. लङ्—आदत्, आत्ताम्, आदन् ; आदः, आत्तम्, आत्त ; आदम्, आद्व, आद्म.

Perf. लिट्—

जघास / आद	जक्षतुः / आदतुः	जक्षुः / आदुः
जघसिथ / आदिथ	जक्षथुः / आदथुः	जक्ष / आद
जघास / जघस / आद	जक्षिव / आदिव	जक्षिम / आदिम

Aor. लुङ्—अघसत्, अघसताम्, अघसन् ; अघसः, अघसतम्, अघसत ; अघसम्, अघसाव, अघसाम. Fu. लट्—अत्स्यति ; अत्स्यसि ; अत्स्यामि. Per Fu. लुट्—अत्ता ; अत्तासि ; अत्तास्मि. Con. लृङ्—आत्स्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—अद्यात्, अद्यास्ताम्, अद्यासुः ; अद्याः ; अद्यासम्, अद्यास्व, अद्यास्म. Pas. कर्मणि—अद्यते, Cau. णिजन्त—आदयति Aor. णिच्-लुङ्—आदिदत्. Des. सनन्त—जिघत्सति. Kri. कृत्य—अदनीयः. PP. निष्ठा—जग्धः. IP. क्त्वा—जग्ध्वा. Inf. तुमुन्—अत्तुम्.

अन्—अदा P. से. प्राणने, to breathe, to live. Pre. लट्—अनिति, अनितः, अनन्ति ; अनिषि ; अनिमि, अनिवः. Pot. विधिलिङ्—अन्यात् ; अन्याः ; अन्याम्. Imp. लोट्—अनितु, अनिताम्, अनन्तु ; अनिहि ; अनानि, अनाव. Impf. लङ्—आनीत् आनत्, आनिताम्, आनन् ; आनीः आनः ; आनम्, आनिव. Perf. लिट्—आन ; आनिथ ; आन. Aor. लुङ्—आनीत्, आनिष्टाम्. Fu. लृट्—अनिष्यति. Per Fu. लुट्—अनिता. Con. लृङ्—आनिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—अन्यात्, अन्यास्ताम् ; अन्याः ; अन्यासम्. Pas. कर्मणि—अन्यते. Aor. कर्म-लुङ्—आनि. Cau. णिजन्त—आनयति, Aor. णिच्-लुङ्—आनिनत्. Des. सनन्त—अनिनिषति. PP. निष्ठा—अनितः. Inf. तुमुन्—अनितुम्.

अय्—भ्वा A. से. गतौ, to go. Pre. लट्—अयते. Pot. विधिलिङ्—अयेत. Imp. लोट्—अयताम्. Impf. लङ्—आयत. Perf. लिट्—अयांचक्रे, अयाम्बभूव अयामास. Aor. लुङ्—आयिष्ट. Fu. लृट्—अयिष्यते. Per Fu. लुट्—अयिता. Con. लृङ्—आयिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—अयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—अय्यते, Aor. कर्म-लुङ्—आयि. Cau. णिजन्त—आययति—ते, Aor—णिच्-लुङ्—आयियत्-त. Des. सनन्त—अयियिषते

With परा it forms—परा + अय. Pre. लट्—पलायते (he flees). IP. क्त्वा (ल्यप्) पलाय्य. Inf. तुमुन्—पलायितुम्.

अर्च्—भ्वा P. से. पूजायाम्, to worship. Pre. लट्—अर्चति. Pot. विधिलिङ्—अर्चेत्. Imp. लोट्—अर्चतु. Impf. लङ्—आर्चत्. Perf. लिट्—आनर्च Aor. लुङ्—आर्चीत्, आर्चिष्टाम्. Fu. लृट्—अर्चिष्यति. Per Fu. लुट्—अर्चिता. Con. लृङ्—आर्चिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—अर्च्यात्. Pas. कर्मणि—अर्च्यते. Aor. कर्म्म-लुङ्—आर्चि. Cau. णिजन्त—अर्चयति—ते. Aor. णिच्-लुङ्—आर्चिचत्—त. Des. सनन्त—अर्चिचिषति. Kri. कृत्य—अर्चनीयः, अर्चितव्यः. PP. निष्ठा—अर्चितः. IP. क्त्वा—अर्चित्वा. Inf. तुमुन्—अर्चितुम्.

अर्च्—चुरा U से. पूजायाम्, to worship. अस्माद् वा णिच्, णिजन्तात् कर्तृगामिक्रियाफले आत्मनेपदम्. Pre. लट्—अर्चयति-ते, अर्चति Pot. विधिलिङ्—अर्चयेत्-त. Imp. लोट्—अर्चयतु-ताम्. Impf. लङ्—आर्चयत्-त. Perf. लिट्—अर्चयाम् बभूव-आस-चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—आर्चिचत्-त Ben. आशिषि लिङ्—अर्च्यात्, अर्चयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—अर्च्यते. Des. सनन्त—अर्चिचयिषति—ते. Kri. कृत्य—अर्चयितव्यः. IP. क्त्वा—अर्चयित्वा. Inf. तुमुन्—अर्चयितुम्.

अर्ज्—भ्वा P. से. अर्जने, to procure. Pre. लट्—अर्जति. Perf. लिट्—आनर्ज. Aor. लुङ्—आर्जीत्. Per Fu. लुट्—अर्जिता. Ben. आशिषि लिङ्—अर्ज्यात् Pas. कर्मणि—अर्ज्यते. Cau. णिजन्त—अर्जयति-ते. Aor.

णिच्-लुङ्—आर्जिजत्-त. Des. सनन्त—अर्जिजिषति. Kri. कृत्य—अर्जितव्यः, अर्जनीयः. Inf. तुमुन्—अर्जितुम्.

अर्थ—(अदन्तः) चुरा A. से. उपयाच्ञायाम्, to beg, to request. Pre. लट्—अर्थयते. Perf. लिट्—अर्थयाम् बभूव-आस-चक्रे. Aor. लुङ्—आर्तथत. Per Fu. लुट्—अर्थयिता. Ben. आशिषि लिङ्—अर्थयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—अर्थ्यते. Cau. णिजन्त—अर्थयते. The usual form of Pre. Plu. प्रार्थयन्ति (प्रार्थनां कुर्वन्ति ; तत् करोतीति णिच्) Inf. तुमुन्—अर्थयितुम्.

अर्द्—भ्वा P. से. गतौ याचने पीडने च, to go, to beg, to pain. Pre. लट्—अर्दति. Pot. विधिलिङ् अर्देत्. Impf. लङ्—आर्दत्. Perf. लिट्—आनर्द. Aor. लुङ्—आर्दीत्. Per Fu. लुट्—अर्दिता. Ben. आशिषि लिङ्—अर्द्यात्. Pas. कर्मणि—अर्द्यते, Aor. कर्म-लुङ्—आर्दि. Cau. णिजन्त—अर्दयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—आर्दिदत्. Des. सनन्त—अर्दिदिषति. PP. निष्ठा—अर्दितः अभ्यर्णः (संनिकृष्टे), अन्यच, अभ्यर्दितो ह्यपलः शीतेन. Inf. तुमुन्—अर्दितुम्. चुरादिरुभयपदी हिंसार्थे वर्त्तते. Pre. लट्—अर्दयति-ते, अर्दति-ते.

अर्ह्—भ्वा P. से. पूजायाम्, to worship ; योग्यतायाम्, to deserve. Pre. लट्—अर्हति. Perf. लिट्—आनर्ह. Aor. लुङ्—आर्हीत्. Per Fu. लुट्—अर्हिता. Ben. आशिषि लिङ्—अर्ह्यात्. Pas. कर्मणि—अर्ह्यते.

Cau. णिजन्त—अर्हयति, Aor. णिच्-लुङ्—आर्जिहत्. Des. सनन्त—अर्जिहिषति. Kri. कृत्य—अर्हितव्यः. Inf. तुमुन्—अर्हितुम्.

अव्—भ्वा P. से. रक्षण-प्रीति-अवगति &c., to protect, to please, to know, (and a variety of other meanings). Pre. लट्—अवति. Imp. लोट्—अवतु. Perf. लिट्—आव. Aor. लुङ्—आवीत्. Per Fu. लुट्—अविता. Ben. आशिषि लिङ्—अव्यात्. Pas. कर्मणि—अव्यते. Cau. णिजन्त—आवयति, Aor. णिच्-लुङ्—आविवत्. Des. सनन्त—अविविषति. PP. निष्ठा—ऊतः. Inf. तुमुन्—अवितुम्.

अश्—स्वा A. वे. व्याप्तौ संघाते च, to pervade, to crowd.

Pre. लट्—	अश्नुते,	अश्नुवाते,	अश्नुवते.
	अश्नुषे,	अश्नुवाथे,	अश्नुध्वे.
	अश्नुवे,	अश्नुवहे,	अश्नुमहे.
Pot. विधिलिङ्—	अश्नुवीत,	अश्नुवीयाताम्,	अश्नुवीरन्.
	अश्नुवीथाः,	अश्नुवीयाथाम्,	अश्नुवीध्वम्.
	अश्नुवीय,	अश्नुवीवहि,	अश्नुवीमहि.
Imp. लोट्—	अश्नुताम्,	अश्नुवाताम्,	अश्नुवताम्.
	अश्नुष्व,	अश्नुवाथाम्,	अश्नुध्वम्.
	अश्नवै,	अश्नवावहै,	अश्नवामहै.

Impf. लङ्— आश्नुत. आश्नुथाः. आश्नुवि.

Perf. लिट्— आनशे आनशाते आनशिरे

आनशिषे / आनक्षे } आनशाथे आनशिध्वे / आनड्ढ्वे

आनशे आनशिवहे / आनक्षहे आनशिमहे / आनश्महे

Aor. लुङ्— आशिष्ट / आष्ट आशिषाताम् / आक्षाताम् आशिषत / आक्षत

आशिष्ठाः / आष्ठाः आशिषाथाम् / आक्षाथाम् आशिड्ढ्वम् / आग्ध्वम्

आशिषि / आक्षि आशिष्वहि / आक्ष्वहि आशिष्महि / आक्ष्महि

Fu. लृट्—अशिष्यते, अक्ष्यते. Per Fu. लुट्—अशिता, अष्टा. Con. लृङ्—आशिष्यत, आक्ष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—अशिषीष्ट, अक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—अश्यते, Aor. कर्म-लुङ्—आशि. Cau. णिजन्त—आशयति. Aor. णिच्-लुङ्—आशिशत्. Des. सनन्त—अशिशिषते. Kri. कृत्य—अशनीयः. PP. निष्ठा—अष्टः. IP. क्त्वा—अशित्वा, अष्ट्वा. Inf. तुमुन्—अशितुम्, अष्टुम्.

अश्—क्रया P. से. भोजने, to eat. Pre. लट्—अश्नाति, अश्नीतः, अश्नन्ति. अश्नासि, अश्नीथः, अश्नीथ. अश्नामि, अश्नीवः, अश्नीमः. Pot. विधिलिङ्—अश्नीयात्.

अश्नीयाताम्, अश्नीयुः. अश्नीयाः, अश्नीयातम्, अश्नीयात. अश्नीयाम्, अश्नीयाव, अश्नीयाम. Imp. लोट्—अश्नातु, अश्नीताम्, अश्नन्तु. अश्नान, अश्नीतम्, अश्नीत. अश्नानि, अश्नाव, अश्नाम. Impf. लङ्—आश्नात्, आश्नीताम्, आश्नन्. आश्नाः, आश्नीतम्, आश्नीत. आश्नाम्, आश्नीव, आश्नीम. Perf. लिट्—आश, आशतुः, आशुः. आशिथ, आशथुः, आश. आश, आशिव, आशिम. Aor. लुङ्—आशीत्, आशिष्टाम्, आशिषुः. आशीः, आशिष्टम्, आशिष्ट. आशिषम्, आशिष्व, आशिष्म. Fu. लृट्—अशिष्यति. अशिष्यसि. अशिष्यामि. Per Fu. लुट्—अशिता. अशितासि. अशितास्मि. Con. लृङ्—आशिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—अश्यात्. अश्याः. अश्यासम्. Pas. कर्मणि—अश्यते, Aor. कर्म-लुङ्—आशि. Cau. णिजन्त—आशयति, Aor. णिच्-लुङ्—आशिशत्. Des. सनन्त—अशिशिषति. Kri. कृत्य—अशितव्यम्, अशनीयम्. PP. निष्ठा—अशितः. IP. क्त्वा—अशित्वा. ल्यप्—प्राश्य. Inf. तुमुन्—अशितुम्.

अस्—अदा P. से. भुवि, to be. अकर्मकः. Pre. लट्—अस्ति, स्तः, सन्ति. असि, स्थः, स्थ. अस्मि, स्वः, स्मः. Pot. विधिलिङ्—स्यात्, स्याताम्, स्युः. स्याः, स्यातम्, स्यात. स्याम्, स्याव, स्याम. Imp. लोट्—अस्तु, स्ताम्, सन्तु. एधि, स्तम्, स्त. असानि, असाव, असाम. Impf. लङ्—आसीत्, आस्ताम्, आसन्. आसीः, आस्तम्, आस्त. आसम्, आस्व, आस्म. Perf. लिट्—बभूव. (लट्-विधिलिङ्-लोट्-लङ्भिन्ने आर्धधातुके प्रत्यये परे अस्धातोः

स्थाने भूरादेशो भवति). Aor. लुङ्—अभूत्. Fu. लृट्—भविष्यति. Per Fu. लुट्—भविता. Con. लृङ्—अभविष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—भूयात्. Pas. कर्मणि—भूयते मासः * भूयते भवता मासम् (भावे). Aor. कर्म-लुङ्—अभावि. Cau. णिजन्त—भावयति. Aor. णिच्-लुङ्—अबीभवत्. Des. सनन्त—बुभूषति. Kri क्त्वा—भवितव्यः. PP. निष्ठा—भूतः. IP. क्त्वा—भूत्वा. Inf. तुमुन्—भवितुम्.

* अकर्मकधातुभिर्योगे देश-काल-भाव-गन्तव्याध्ववाचकानां शब्दानां कर्मसंज्ञा इति.

अस्—दिवा P. से. क्षेपणे, to throw. Pre. लट्—अस्यति. Pot. विधिलिङ्—अस्येत्. Imp. लोट्—अस्यतु. Impf. लङ्—आस्यत्. Perf. लिट्—आस ; आसिथ ; आस. Aor. लुङ्—आस्यत्. आस्थः. आस्थम्. Fu. लृट्—असिष्यति. Per Fu. लुट्—असिता. Con. लृङ्—आसिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—अस्यात्. Pas. कर्मणि—अस्यते, Aor. कर्म-लुङ्—आसि. Cau. णिजन्त—आसयति. Aor. णिच्-लुङ्—आसिसत्. Des. सनन्त—असिसिषति. PP. निष्ठा—अस्तः. IP. क्त्वा—असित्वा, अस्त्वा. Inf. तुमुन्—असितुम्.

आ

आप्—स्वा P. अ. व्याप्तौ, to pervade, to obtain. Pre. लट्—आप्नोति, आप्नुतः, आप्नुवन्ति. आप्नोषि, आप्नुथः, आप्नुथ. आप्नोमि, आप्नुवः, आप्नुमः. Pot. विधिलिङ्—आप्नुयात्. आप्नुयाः. आप्नुयाम्. Imp. लोट्—आप्नोतु. आप्नुहि. आप्नवानि. Impf. लङ्—आप्नोत्. आप्नोः. आप्नवम्. Perf. लिट्—आप. आपिथ. आप, आपिव. Aor. लुङ्—आपत्. आपः. आपम्. Fu. लृट्—आप्स्यति. Per Fu. लुट्—आप्ता. आप्तासि. आप्तास्मि. Con. लृङ्—आप्स्यत् Ben. आशिषि लिङ्—आप्यात्. आप्याः. आप्यासम्. Pas. कर्मणि—आप्यते. Cau. णिजन्त—आपयति, Aor, णिच्-लुङ्—आपिपत्. Des. सनन्त—ईप्सति. PP. निष्ठा—आप्तः. IP. क्त्वा—आप्त्वा. Inf. तुमुन्—आप्तुम्.

आस्—अदा A. से. उपवेशने, to sit. Pre. लट्—आस्ते. आसाते, आसते. आस्से, आसाथे, आध्वे. आसे, आस्वहे, आस्महे. Pot. विधिलिङ्—आसीत, आसीयाताम्, आसीरन्. आसीथाः. आसीय, आसीवहि. Imp. लोट्—आस्ताम्. आस्स्व. आसै. Impf. लङ्—आस्त. आस्थाः. आसि. Perf. लिट्—आसांचक्रे—आस—बभूव. Aor. लुङ्—आसिष्ट. आसिष्ठाः. आसिषि Per Fu. लुट्—आसिता. आसितासे. आसिताहे. Con. लृङ्—आसिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—आसिषीष्ट. आसिषीष्ठाः. आसिषीय. Pas. कर्मणि—आस्यते

मासः देवदत्तेन. भावि—आस्यते मासं देवदत्तेन. Cau. णिजन्त—आसयति मासं देवदत्तम्. Aor णिच्-लुङ्—आसिसत्. Des. सनन्त—आसिसिषते. PP. निष्ठा—आसितः. Inf. तुमुन्—आसितुम्.

इ.

इ—भ्वा P. अ. गतौ, to go. Pre. लट्—अयति. अयसि. अयामि. Pot. विधिलिङ्—अयेत्, अयेयुः (3rd Plu). अयेः. अयेयम्. Imp. लोट्—अयतु. अय. अयानि. Impf. लङ्—आयत्. आयः. आयम्. Perf. लिट्—इयाय, इयतुः, इयुः. इययिथ—इयेथ, इयथुः, इय. इयाय—इयय, इयिव, इयिम. Aor. लुङ्—ऐषीत्. ऐषीः. ऐषम्. Fu. लृट्—एष्यति. Per Fu. एता. Con. लृङ्—ऐष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—ईयात्. ईयाः. ईयासम्. Pas. कर्मणि—ईयते. Cau. णिजन्त—आययति. Aor. णिच्-लुङ्—आयियत्. Des. सनन्त—इषिषति. PP. निष्ठा—इतः. IP. क्त्वा (ल्यप्)—प्रेत्य. Inf. तुमुन्—एतुम्.

"उदयति दिननाथे याति शीतांशुरस्तम्."

"उदयति यदि भानुः पश्चिमे दिग्विभागे."

इ (इण्)—अदा P. अ. गतौ, to go. Pre. लट्—एति, इतः, यन्ति. एषि, इथः, इथ. एमि, इवः, इमः. Pot. विधिलिङ्—इयात्. इयाः. इयाम्. Imp. लोट्—एतु, इताम्, यन्तु. इहि, इतम्, इत. अयानि, अयाव, अयाम. Impf. लङ्—ऐत्, ऐताम्, आयन्. ऐः, ऐतम्, ऐत. आयम्, ऐव, ऐम. Perf. लिट्—इयाय, ईयतुः, ईयुः. इययिथ—इयेथ, ईयथुः, ईय. इयाय—इयय, ईयिव, ईयिम. Aor. लुङ्—अगात्, अगाताम्, अगुः. अगाः, अगातम्, अगात. अगाम्, अगाव, अगाम. Fu. लृट्—एष्यति. एष्यसि. एष्यामि. Per Fu. लुट्—एता. एतासि. एतास्मि. Con. लृङ्—ऐष्यत्. ऐष्यः. ऐष्यम्. Ben. आशिषि लिङ्—ईयात्. ईयाः. ईयासम्. but—निर् + ईयात् = निरियात्. Pas. कर्मणि—ईयते, Aor. कर्म-लुङ्—अगायि. Cau. णिजन्त—अबोधनार्थे—गमयति. बोधनार्थे—प्रति + आययति = प्रत्याययति. Aor. णिच्-लुङ्—अजीगमत्, प्रत्यायियत्. Des. सनन्त—अबोधने—जिगमिषति. बोधने—प्रतीषिषति. PP. निष्ठा—इतः. IP. क्त्वा—प्र + इत्वा = प्रेत्य. Inf. तुमुन्—एतुम्.

इ (इङ्) अदा A. अ. (अयं नित्यमधिपूर्वः. This verb is always used with अधि, in the sense of reading). अध्ययने, to read, to study. Pre. लट्—अधीते, अधीयाते, अधीयते. अधीषे, अधीयाथे, अधीध्वे. अधीये, अधीवहे, अधीमहे. Pot. विधिलिङ्—अधीयीत, अधीयीयाताम्, अधीयीरन्. अधीयीथाः, अधीयीयाथाम्, अधीयीध्वम्. अधीयीय, अधीयीवहि, अधीयीमहि. Imp. लोट्—अधीताम्, अधीयाताम्, अधीयताम्. अधीष्व, अधी-

याथाम्, अधीध्वम्. अध्यये, अध्ययावहै, अध्ययामहै. Impf. लङ्—अध्यैत, अध्यैयाताम्, अध्यैयत. अध्यैथाः, अध्यैयाथाम्, अध्यैध्वम्. अध्यैयि, अध्यैवहि, अध्यैमहि. Perf. लिट्—अधिजगे, अधिजगाते, अधिजगिरे. अधिजगिषे, अधिजगाथे, अधिजगिध्वे. अधिजगे, अधिजगिवहे, अधिजगिमहे.

Aor. लुङ्—

अध्यैष्ट / अध्यगीष्ट	अध्यैषाताम् / अध्यगीषाताम्	अध्यैषत / अध्यगीषत
अध्यैष्ठाः / अध्यगीष्ठाः	अध्यैषाथाम् / अध्यगीषाथाम्	अध्यैढ्वम् / अध्यगीढ्वम्
अध्यैषि / अध्यगीषि	अध्यैष्वहि / अध्यगीष्वहि	अध्यैष्महि / अध्यगीष्महि

Fu. लृट्—अध्येष्यते, अध्येष्यसे. अध्येष्ये. Per Fu. लुट्—अध्येता. अध्येतासे. अध्येताहे.

Con. लृङ्—

अध्यैष्यत / अध्यगीष्यत	अध्यैष्येताम् / अध्यगीष्येताम्	अध्यैष्यन्त / अध्यगीष्यन्त
अध्यैष्यथाः / अध्यगीष्यथाः	अध्यैष्येथाम् / अध्यगीष्येथाम्	अध्यैष्यध्वम् / अध्यगीष्यध्वम्
अध्यैष्ये / अध्यगीष्ये	अध्यैष्यावहि / अध्यगीष्यावहि	अध्यैष्यामहि / अध्यगीष्यामहि

Ben. आशिषि लिङ्—अध्येषीष्ट, अध्येषीयास्ताम्, अध्येषीरन्. अध्येषीष्ठाः, अध्येषीयास्थाम्, अध्येषीढ्वम्. अध्येषीय, अध्ये-

षीवहि, अध्येषीमहि. Pas. कर्मणि—अधीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अध्यायि, अध्यगायि. Cau. णिजन्त—अध्यापयति, Aor णिच्-लुङ्—अध्यापिपत्, अध्यजीगपत्. Des. सनन्त—अधि-जिगांसते. PP. निष्ठा—अधीतः. IP. क्त्वा—अधीत्य. Inf. तुमुन्—अध्येतुम्. "रामादधीतसन्देश" इति भट्टिप्रयोगे पञ्चमी चिन्त्या.

इन्ध् (ञि इन्धी)—रुधा A. से. दीप्तौ, to shine, to kindle. Pre. लट्—इन्धे. इन्त्से. इन्धे. Pot. विधि-लिङ्—इन्धीत. इन्धीथाः. इन्धीय. Imp. लोट्—इन्धाम्. इन्त्स्व. इनधै. Impf. लङ्—ऐन्ध. ऐन्धाः. ऐन्धि. Perf. लिट्—इन्धां चक्रे. इन्धां चक्रषे. इन्धां चक्रे. Aor. लुङ्—ऐन्धिष्ट, ऐन्धिषाताम्, ऐन्धिषत. Fu. लृट्—इन्धिष्यते. इन्धिष्यसे. इन्धिष्ये. Per Fu. लुट्—इन्धिता. इन्धितासे. इन्धिताहे. Con. लृङ्—ऐन्धिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—इन्धिषीष्ट. Pas. कर्मणि—इध्यते. Cau. णिजन्त—इन्धयति; Aor. णिच्-लुङ्—ऐन्दिधत्. Des. सनन्त—इन्दिधिषते. PP. निष्ठा—इद्धः. Inf. तुमुन्—इन्धितुम्.

इष्—दिवा P. से. गतौ, to go. Pre. लट्—इष्यति. इष्यसि. इष्यामि. Pot. विधिलिङ्—इष्येत्. इष्येः. इष्येयम्. Imp. लोट्—इष्यतु. इष्य. इष्याणि. Impf. लङ्— ऐष्यत्. ऐष्यः. ऐष्यम्. Perf. लिट्—इयेष, ईषतुः. इयेषिथ. इयेष, ईषिव. Aor लुङ्—ऐषीत्, ऐषिष्टाम्, ऐषिषुः. ऐषीः. ऐषिष्टम्, ऐषिष्व. Fu. लृट्—एषिष्यति. Per Fu. एषिता. एषितासि. एषितास्मि. Con. लृङ्—ऐषिष्यत्. ऐषिष्यः.

ऐषिष्यम्. Ben. आशिषि लिङ्—इष्यात्, इष्यास्ताम्. Des. सनन्त—एषिषिषति. PP. निष्ठा—इषितः. IP. क्त्वा—एषित्वा. Inf. तुमुन्—एषितुम्.

इष्—तुदा P. सें. तादौ वे. (इच्छार्थेभ्यो धातुभ्यो वर्त्तमानकाले विभाषा लिङ्-लटौ स्तः). इच्छायाम्, to wish. Pre. वर्त्तमानकाले—लट्, लिङ्—

लट्—इच्छति / लिङ्—इच्छेत्	इच्छतः / इच्छेताम्	इच्छन्ति / इच्छेयुः
इच्छसि / इच्छेः	इच्छथः / इच्छेतम्	इच्छथ / इच्छेत
इच्छामि / इच्छेयम्	इच्छावः / इच्छेव	इच्छामः / इच्छेम

Pot. लिङ्—इच्छेत्. इच्छेः. इच्छेयम्. Imp. लोट्—इच्छतु. इच्छ. इच्छानि. Impf. लङ्—ऐच्छत्, ऐच्छताम्, ऐच्छन्. ऐच्छः, ऐच्छतम्, ऐच्छत. ऐच्छम्, ऐच्छाव, ऐच्छाम. Perf. लिट्—इयेष, ईषतुः, ईषुः. इयेषिथ, ईषथुः, ईष. इयेष, ईषिव. ईषिम. Aor. लुङ्—ऐषीत्. ऐषीः. ऐषिषम्. Fu. लृट्—एषिष्यति. एषिष्यसि. एषिष्यामि. Per Fu. एषिता—एष्टा. Con. लृङ्—ऐषिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—इष्यात्. Pas. कर्मणि—इष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—ऐषि. Cau. णिजन्त—एषयति. Aor. णिच् लुङ्—ऐषिषत्. Des. सनन्त—एषिषिषति. PP. निष्ठा—इष्टः. IP. क्त्वा—एषित्वा, इष्ट्वा. Inf. तुमुन्—एषितुम्-एष्टुम्.

ईक्ष्

ईक्ष्—भ्वा A. से. दर्शने, to look at, to see. Pre. लट्—ईक्षते. ईक्षसे, ईक्षेथे. ईक्षे, ईक्षावहे. Pot. विधिलिङ्—ईक्षेत, ईक्षेयाताम्, ईक्षेरन्. ईक्षेथाः. ईक्षेय, ईक्षेवहि. Imp. लोट्—ईक्षताम्, ईक्षेताम्, ईक्षन्ताम्. ईक्षस्व. ईक्षे, ईक्षावहै. Impf. लङ्—ऐक्षत, ऐक्षेताम्, ऐक्षन्त. ऐक्षथाः, ऐक्षेथाम्. ऐक्षे, ऐक्षावहि. Perf. लिट्—ईक्षां चक्रे, ईक्षामास, ईक्षांबभूव. Aor. लुङ्—ऐक्षिष्ट, ऐक्षिषाताम्, ऐक्षिषत. ऐक्षिष्ठाः, ऐक्षिषाथाम्, ऐक्षिध्वम्. ऐक्षिषि, ऐक्षिष्वहि, ऐक्षिष्महि. Fu. लृट्—ईक्षिष्यते, ईक्षिष्यन्ते. Per Fu. लुट्—ईक्षिता, ईक्षितारौ, ईक्षितारः. Con. लृङ्—ऐक्षिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—ईक्षिषीष्ट, ईक्षिषीयास्ताम्, ईक्षिषीरन्. ईक्षिषीष्ठाः. ईक्षिषीय. Pas. कर्मणि—ईक्ष्यते. Aor. कर्म-लुङ्—ऐक्षि. Cau. णिजन्त—ईक्षयति. Aor णिच्-लुङ्—ऐचिक्षत्-त. Des. सनन्त—ईचिक्षिषते. Kri. कृत्य—ईक्षितव्यम्, ईक्षणीयम्. PP. निष्ठा—ईक्षितः. IP. क्त्वा—ईक्षित्वा. Inf. तुमुन्—ईक्षितुम्.

ईड्—अदा A. से. स्तुतौ, to praise. Pre. लट्—ईट्टे, ईडाते, ईडते. ईडिषे, ईडाथे, ईडिध्वे. ईडे, ईड्वहे, ईड्महे. Pot. विधिलिङ्—ईडीत, ईडीयाताम्, ईडीरन्. ईडीथाः. ईडीय, ईडीवहि. Imp. लोट्—ईट्टाम्. ईडिष्व, ईडिध्वम्. ईडै, ईडावहै. Impf. लङ्—ऐट्ट, ऐडाताम्. ऐट्ठाः, ऐड्ढ्वम्. ऐडि, ऐड्वहि. Perf. लिट्—ईडां चक्रे—बभूव—

आस. Aor. लुङ्—ऐडिष्ट, ऐडिषाताम्, ऐडिषत. ऐडिष्ठाः. ऐडिषि, ऐडिष्वहि. Fu. लृट्—ईडिष्यते. Per Fu. लुट्—ईडिता, ईडितासे, ईडिताहे. Con. लृङ्—ऐडिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—ईडिषीष्टं, ईडिषीयास्ताम्, ईडिषीरन्. ईडिषीष्ठाः. ईडिषीय. Pas. कर्मणि—ईड्यते. Aor. कर्म-लुङ्—ऐडि. Cau. णिजन्त—ईडयति—ते. Aor. णिच्-लुङ्—ऐडिडत्-त. Des. सनन्त—ईडिडिषते. PP. निष्ठा—ईडितः. IP. क्त्वा—ईडित्वा. Inf. तुमुन्—ईडितुम्.

ईर्—अदा A. से. गतौ कम्पने च, to go, to shake. Pre. लट्—ईर्ते, ईराते, ईरते. ईर्षे. ईरे, ईर्वहे. Pot. विधिलिङ्—ईरीत. ईरीथाः. ईरीय. Imp. लोट्—ईर्त्ताम्. ईर्ष्व, ईरै. Impf. लङ्—ऐर्त्त. ऐर्थाः. ऐरि. Perf. लिट्—ईरां चक्रे. Aor. लुङ्—ऐरिष्ट. ऐरिष्ठाः, ऐरिध्वम्, ऐरिढ्वम्. ऐरिषि. Fu. लृट्—ईरिष्यते. Per Fu. लुट्—ईरिता. ईरितासे. ईरिताहे. Con. लृङ्—ऐरिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—ईरिषीष्ट. ईरिषीष्ठाः. ईरिषीय. Pas. कर्मणि—ईर्यते. Aor. कर्म-लुङ्—ऐरि. Cau. णिजन्त—ईरयति. Aor. णिच्-लुङ्—ऐरिरत्. Des. सनन्त—ईरिरिषते. PP. निष्ठा—ईर्णः. Inf. तुमुन्—ईरितुम्.

ईर्—चुरा U. से. (अस्माद् वा णिच्, णिजन्तात् कर्त्तृगामिक्रियाफले आत्मनेपदम्). क्षेपे, to move, to throw. Pre. लट्—ईरयति-ते, ईरति. Pot. विधिलिङ्—ईरयेत्-त, ईरेत्. Imp. लोट्—ईरयतु-ताम्, ईरतु. Impf. लङ्—ऐरयत्-त, ऐरत. Perf. लिट्—ईरयाञ्चकार-चक्रे

ईराञ्चकार. Aor. लुङ्—ऐरिरत्-त, ऐरीत्. ऐरिरः, ऐरिरथाः, ऐरीः. ऐरिरम्, ऐरिरे, ऐरिषम्. Fu. लृट्—ईरयिष्यति—ते, ईरिष्यति. Per Fu. लुट्—ईरयिता, ईरिता. Ben. आशिषि लिङ्—ईर्य्यात्, ईरयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—ईर्य्यते. Des. सनन्त—ईरिरिषति—ते. PP. निष्ठा—ईरितः. Inf. तुमुन्—ईरयितुम्—ईरितुम्.

ईर्ष्य्—भ्वा. P. से. ईर्ष्यायाम्, to envy. Pre. लट्—ईर्ष्यति. Pot. विधिलिङ्—ईर्ष्येत्. Imp. लोट—ईर्ष्यतु. Impf. लङ्—ऐर्ष्यत्, Perf. लिट—ईर्ष्याञ्चकार. Aor. लुङ्—ऐर्ष्यीत्. ऐर्ष्यीः. ऐर्ष्यिषम्. Fu. लृट्—ईर्ष्यिष्यति. Per Fu. लुट्—ईर्ष्यिता, ईर्ष्यितारौ. Ben. आशिषि लिङ्—ईर्ष्यात्. Pas. कर्मणि—ईर्ष्यते. Aor. कर्म-लुङ्—ऐर्ष्यि. Cau. णिजन्त—ईर्ष्ययति. Aor. णिच्-लुङ्—ऐर्ष्यिषत्, ऐर्ष्ययत् (ईर्ष्यतेस्थतीयस्य इति वक्तव्यम्) (some say ऐर्ष्यिषत्, ऐर्ष्ययत्.) Des. सनन्त—ईर्ष्यियिषति, ईर्ष्यिषिषति. PP. निष्ठा—ईर्ष्यितः. Inf. तुमुन्—ईर्ष्यितुम्.

ईह्—भ्वा A. से. चेष्टायाम्, to aim. Pre. लट्—ईहते. Pot. विधिलिङ्—ईहेत. ईहेथाः. ईहेय. Imp. लोट्—ईहताम्. ईहस्व. ईहै. Impf. लङ्—ऐहत. ऐहथाः. ऐहे. Perf. लिट्—इहांचक्रे. Aor. लुङ्—ऐहिष्ट. ऐहिष्ठाः. ऐहिषि. Fu. लृट्—ईहिष्यते. Per Fu. लुट्—ईहिता, ईहितारौ, ईहितारः. ईहितासे, ईहितासाथे, ईहिताध्वे. ईहिताहे. ईहितास्वहे, ईहितास्महे. Ben. आशिषि लिङ्—ईहिषीष्ट. ईहिषीष्ठाः. ईहिषीय. Pas. कर्मणि—

ईह्यते, Aor. कर्म-लुङ्—ऐहि. Cau. णिजन्त—ईहयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—ऐजिहत्-त. Des. सनन्त—ईजिहिषते. Kri. कृत्य—ईहनीयम्. Inf. तुमुन्—ईहितुम्.

उ

उञ्छ्—(उञ्छि)—भ्वा and तुदा. P. से. उञ्छे, to glean. "उञ्छः कणश आदानं कणिशाद्यर्जनं शिलम्."

Pre. लट्—उञ्छति. Pot. विधिलिङ्—उञ्छेत्. Imp. लोट्—उञ्छतु.—Impf. लङ्—औञ्छत्. Perf. लिट्—उञ्छां चकार. Aor. लुङ्—औञ्छीत्. औञ्छीः. औञ्छिषम्. Fu. लृट्—उञ्छिष्यति. Per Fu. लुट्—उञ्छिता. Ben. आशिषि लिङ्—उञ्छ्यात्. उञ्छ्याः. उञ्छ्यासम्. Pas. कर्मणि—उञ्छ्यते. Aor. कर्म-लुङ्—औञ्छि. Cau. णिजन्त—उञ्छयति. Aor. णिच्-लुङ्—औञ्चिच्छत्. Des. सनन्त—उञ्चिच्छिषति. Kri. कृत्य—उञ्छितव्यम्. PP. निष्ठा—उञ्छितः. IP. क्त्वा—उञ्छित्वा.—Inf. तुमुन्—उञ्छितुम्.

उन्द्—(उन्दी)—रुधा. P. से. क्लेदने, to wet, to moisten. Pre. लट्—उनत्ति. उनत्सि. उनद्मि. Pot.

विधिलिङ्—उन्द्यात्. Imp. लोट्—उनत्तु. उन्द्धि. उनदानि. Impf. लङ्—औनत्, औन्ताम्, औन्दन्. औनः—औनत्, औन्तम्. औनदम्. Perf. लिट्—उन्दां चकार. Aor. लुङ्—औन्दीत्, औन्दिष्टाम्. Fu. लृट्—उन्दिष्यति. Per Fu. लुट्—उन्दिता. Ben. आशिषि-लिङ्—उद्यात्, उद्यास्ताम्, उद्यासुः. Pas. कर्मणि—उद्यते. Cau. णिजन्त—उन्दयति, Aor. णिच्-लुङ्—औन्दिदत्. Des. सनन्त—उन्दिदिषति. PP. निष्ठा—उन्नम्, उत्तम्. IP. क्त्वा—उन्दित्वा. Inf. तुमुन्—उन्दितुम्.

उष्—भ्वा. P. से. दाहे, to burn. Pre. लट्—ओषति. Pot. विधिलिङ्—ओषेत्. Imp. लोट्—ओषतु. Impf. लङ्—औषत्. Perf. लिट्—ओषाञ्चकार, ओषाञ्चक्रतुः, ओषाञ्चक्रुः &c. अथवा, उवोष, ऊषतुः, ऊषुः. उवोषिथ, ऊषथुः, ऊष. उवोष, ऊषिव, ऊषिम. Aor. लुङ्—औषीत्. Per Fu. लुट्—ओषिता. Ben. आशिषि लिङ्—उष्यात्. Pas. कर्मणि—उष्यते. Cau. णिजन्त— ओषयति, Aor. णिच्-लुङ्—औषिषत्. Des. सनन्त—ओषिषिषति. PP. निष्ठा—ओषितः, ऊषितः. IP. क्त्वा—ओषित्वा. Inf. तुमुन्—ओषितुम्.

ऋ

ऋ—भ्वा P. अ. (स्ये सनि च परे इट्). गति-प्रापणयोः, to go, to get.

Pre. लट्—ऋच्छति. ऋच्छसि. ऋच्छामि. Pot. विधिलिङ्—ऋच्छेत्. Imp. लोट्—ऋच्छतु.

Impf. लङ्—	आर्च्छत्.	आर्च्छः.	आर्च्छम्.
Perf. लिट्—	आर	आरतुः	आरुः.
	आरिथ	आरथुः	आर.
	आर	आरिव	आरिम.
Aor. लुङ्—	आर्षीत्	आर्ष्टाम्	आर्षुः
	आर्षीः	आर्ष्टम्	आर्ष्ट
	आर्षम्	आर्ष्व	आर्ष्म.
Fu. लृट्—	अरिष्यति.	अरिष्यसि.	अरिष्यामि.
Per Fu.—लुट्.	अर्त्ता	अर्त्तारौ	अर्त्तारः.
Con. लृङ्—	आरिष्यत्.	आरिष्यः.	आरिष्यम्.

Ben. आशिषि लिङ्—अर्यात् Pas. कर्मणि—अर्यते. Aor. कर्म-लुङ्—आरि. Cau. णिजन्त—अर्पयति, Aor. णिच्-लुङ्—आर्पिपत्. Des. सनन्त—आरिरिषति. Fre. यङन्त—अरार्यते. PP. निष्ठा—ऋणम्, ऋतम्. IP. क्त्वा—ऋत्वा. Inf. तुमुन्—अर्त्तुम्.

ऋध्—दिवा P. से. हड्डो, to prosper, to please. Pre. लट्—ऋध्यति. Pot. विधिलिङ्—ऋध्येत्. Imp. लोट्—ऋध्यतु. Impf. लङ्—आर्ध्यत्. Perf. लिट्—आनर्ध, आनृधतुः, आनृधुः. आनर्धिथ. आनर्ध, आनृधिव, आनृधिम. Aor. लुङ्—आर्धत्. Fu. लृट्—अर्धिष्यति. Per Fu. लुट्—अर्धिता. Con. लृङ्—आर्धिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—ऋध्यात्. Pas. कर्मणि—ऋध्यते. Cau. णिजन्त—अर्धयति, Aor. णिच् लुङ्—आर्दिधत्. Des. सनन्त—अर्दिधिषति, ईर्त्सति. PP. निष्ठा—ऋद्धः. IP. क्त्वा—ऋद्ध्वा, अर्धित्वा. Inf. तुमुन्—अर्धितुम्.

ए

एध्—भ्वा A. से. हड्डो, to grow, to prosper.

Pre. लट्—	एधते	एधेते	एधन्ते
	एधसे	एधेथे	एधध्वे
	एधे	एधावहे	एधामहे
Pot. विधिलिङ्—	एधेत	एधेयाताम्	एधेरन्
	एधेथाः	एधेयाथाम्	एधेध्वम्
	एधेय	एधेवहि	एधेमहि

Imp. लोट्—	एधताम्	एधेताम्	एधन्ताम्
	एधस्व	एधेथाम्	एधध्वम्
	एधै	एधावहै	एधामहै
Impf. लङ्—	ऐधत	ऐधेताम्	ऐधन्त
	ऐधथाः	ऐधेथाम्	ऐधध्वम्
	ऐधे	ऐधावहि	ऐधामहि
Perf. लिट्—	एधांचक्रे	एधांचक्राते	एधांचक्रिरे
	एधांचक्रुषे	एधांचक्राथे	एधांचक्रुढ्वे
	एधांचक्रे	एधांचक्रुवहे	एधांचक्रुमहे

एवम्, एधामास, एधां बभूव इत्यादि.

Aor. लुङ्—	ऐधिष्ट	ऐधिषाताम्	ऐधिषत
	ऐधिष्ठाः	ऐधिषाथाम्	ऐधिध्वम्
	ऐधिषि	ऐधिष्वहि	ऐधिष्महि
Fu. लृट्—	एधिष्यते.	एधिष्यसे.	एधिष्ये.
Per Fu. लुट्—	एधिता	एधितारौ	एधितारः
	एधितासे	एधितासाथे	एधिताध्वे
	एधिताहे	एधितास्वहे	एधितास्महे
Con. लृङ्—	ऐधिष्यत.	ऐधिष्यथाः.	ऐधिष्ये.
Ben. आशिषि	एधिषीष्ट	एधिषीयास्ताम्	एधिषीरन्
लिङ्—	एधिषीष्ठाः	एधिषीयास्थाम्	एधिषीध्वम्
	एधिषीय	एधिषीवहि	एधिषीमहि

Pas. कर्मणि—एध्यते. Aor. कर्म-लुङ्—ऐधि. Cau. णिजन्त—एधयति, Aor. णिच्-लुङ्—ऐदिधत्. मा भवानि-

दिधत्. Des. सनन्त—एदिधिषते. PP. निष्ठा—एधितः. IP. क्त्वा—एधित्वा. Inf. तुमुन्—एधितुम्.

क

कण्—भ्वा P. से. शब्दे, to sound. Pre. लट्—कणति. Pot. विधिलिङ्—कणेत्. Imp. लोट्—कणतु. Impf. लङ्—अकणत्. Perf. लिट्—चकाण. Aor. लुङ्—अकाणीत्-अकणीत्. Fu. लृट्—कणिष्यति. Per-Fu. लुट्—कणिता. Con. लृङ्—अकणिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—कण्यात्. Pas. कर्मणि—कण्यते. Cau. णिजन्त—कणयति-काणयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचीकणत्—अचकाणत्. Des. सनन्त—चिकणिषति. Fre. यङन्त—चंकण्यते. PP. निष्ठा—कणितः. IP. क्त्वा—कणित्वा. Inf. तुमुन्—कणितुम्. एकनेत्र-निमीलनार्थक-चुरादि-कणतेः काणयति-काणयते इत्यादि.

कथ—(अदन्तः)—चुरा उ. से. वाक्यप्रबन्धे, to tell. Pre. लट्—कथयति-ते. Pot. विधिलिङ्—कथयेत्-त. Imp. लोट्—कथयतु-ताम्. Impf. लङ्—अकथयत्-त. Perf. लिट्—कथयां-चकार—बभूव-आस-चक्रे. Aor. लुङ्—अचकथत्-त. Fu. लृट्—कथयिष्यति-ते, Per-

Fu. लुट्—कथयिता. Con. लृङ्—अकथयिष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—कथ्यात्-कथयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—कथ्यते. Cau. णिजन्त—कथयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अचकथत्-त. Des. सनन्त—चिकथयिषति-ते. Fre. यङन्त—चकथ्यते. Kri. कृत्य—कथयितव्यः. PP. निष्ठा—कथितः. IP. क्त्वा—कथयित्वा. Inf. तुमुन्—कथयितुम्.

कम्—भ्वा A. से. कान्तौ, to love, to desire.

Pre. लट्—	कामयते	कामयेते	कामयन्ते.
	कामयसे	कामयेथे	कामयध्वे.
	कामये	कामयावहे	कामयामहे.
Pot. विधिलिङ्	कामयेत	कामयेयाताम्	कामयेरन्.
	कामयेथाः	कामयेयाथाम्	कामयेध्वम्.
	कामयेय	कामयेवहि	कामयेमहि.
Imp. लोट्—	कामयताम्.	कामयस्व.	कामयै.
Impf. लङ्—	अकामयत.	अकामयथाः	अकामये.

Perf. लिट्— कामयां-चक्रे-आस-बभूव, चकमे.
कामयांचक्रुषे-आसिथ, बभूविथ, चकमिषे.
कामयां-चक्रे-आस-बभूव-चकमे.

Aor. लुङ्—	अचीकमत / अचकमत	अचीकमेताम् / अचकमेताम्	अचीकमन्त / अचकमन्त
	अचीकमथाः / अचकमथाः	अचीकमेथाम् / अचकमेथाम्	अचीकमध्वम् / अचकमध्वम्
	अचीकमे / अचकमे	अचीकमावहि / अचकमावहि	अचीकमामहि / अचकमामहि

Fu. लट्—कामयिष्यते-कमिष्यते. कामयिष्यसे-कमिष्यसे. कामयिष्ये-कमिष्ये. Per Fu. लुट्—कामयिता-कमिता. कामयितासे-कमितासे. कामयिताहे-कमिताहे. Con. लङ्—अकामयिष्यत-अकमिष्यत. अकामयिष्यथाः-अकमिष्यथाः. अकामयिष्ये—अकमिष्ये. Ben. आशिषि लिङ्—कामयिषीष्ट-कमिषीष्ट. कामयिषीष्ठाः-कमिषीष्ठाः, कामयिषीय-कमिषीय. Pas. कर्मणि—काम्यते-कम्यते, Aor. कर्मणि-लुङ्—अकामि. Cau. णिजन्त—कामयति-ते. Des. सनन्त—चिकामयिषते-चिकमिषते. Fre. यङन्त—चङ्काम्यते. Kri. क्त्वा—कमनीयम्. PP. निष्ठा—कान्तः. IP. क्त्वा—कामयित्वा-कमित्वा-कान्त्वा. Inf. तुमुन्—कामयितुम्-कमितुम्.

काङ्क्ष् (काचि)—भ्वा P. से. काङ्क्षायाम्, to desire; to wish. Pre. लट्—काङ्क्षति. Pot. विधिलिङ्—काङ्क्षेत्. Imp. लोट्—काङ्क्षतु. Impf. लङ्—अकाङ्क्षत्. Perf. लिट्—चकाङ्क्ष. Aor. लुङ्—अकाङ्क्षीत्. Fu. लट्—काङ्क्षिष्यति. Per Fu. लुट्—काङ्क्षिता. Con. लृङ्—अकाङ्क्षिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—काङ्क्ष्यात्. Pas. कर्मणि—काङ्क्ष्यते, Aor. कर्म लुङ्—अकाङ्क्षि. Cau. णिजन्त—काङ्क्षयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचकाङ्क्षत्. Des. सनन्त—चिकाङ्क्षिषति. Fre. यङन्त—चाकाङ्क्ष्यते. Kri. क्त्वा—काङ्क्षणीयम्. PP. निष्ठा—काङ्क्षितः. Inf. तुमुन्—काङ्क्षितुम्.

कित्—भ्वा P. से. रोगापनयने, to cure. नित्यसन्नन्तोऽयम्. अस्य सनोऽनार्धधातुकत्वान्नेट्, नापि गुणः. Pre लट्—चिकित्सति. Pot. विधिलिङ्—चिकित्सेत्. Imp. लोट्—

चिकित्सतु. Impf. लङ्—अचिकित्सत्. Perf. लिट्—चिकित्सांचकार. Aor. लुङ्—अचिकित्सीत्. Fu. लृट्—चिकित्सिष्यति. Per Fu. लुट्—चिकित्सिता. Con. लृङ्—अचिकित्सिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—चिकित्स्यात्. Pas. कर्मणि—चिकित्स्यते. Cau. णिजन्त—चिकित्सयति. Des. सनन्त—चिकित्सिषति. PP. निष्ठा—चिकित्सितः. Inf. तुमुन्—चिकित्सितुम्.

कित्धातोर्व्याधिप्रतिकारे निग्रहेऽपनयने नाशने संशये चार्थे सन्. अन्यार्थे न सन्. यथा, कित्—भ्वा P. अ. इच्छायाम्, निवासे, to desire, to live. Pre. लट्—केतति. Perf. लिट्—चिकेत. Aor. लुङ्—अकेतीत्. Cau. णिजन्त—केतयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचीकितत्. Des. सनन्त—चिकित्सति.

कुप्—दिवा P. से. क्रोधे, to be angry. Pre. लट्—कुप्यति. Pot. विधिलिङ्—कुप्येत् Imp. लोट्—कुप्यतु. Impf.—लङ्—अकुप्यत्. Perf. लिट्—चुकोप. Aor. लुङ्—अकुपत्. Fu. लृट्—कोपिष्यति. Per Fu. लुट्—कोपिता. Con. लृङ्—अकोपिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—कुप्यात्. Pas. कर्मणि—कुप्यते. Cau. णिजन्त—कोपयति, Aor. णिच् लुङ्—अचूकुपत्. Des. सनन्त—चुकुपिषति—चुकोपिषति. PP. निष्ठा—कुपितः. IP. क्त्वा—कुपित्वा—कोपित्वा. Inf. तुमुन्—कोपितुम्.

कूज्—भ्वा P. से. अव्यक्तशब्दे, to make any inarticulate sound, to coo. Pre. लट्—कूजति. Pot. विधिलिङ्—कूजेत्. Imp. लोट्—कूजतु. Impf. लङ्—

अकूजत्. Perf. लिट्—चुकूज. Aor. लुङ्—अकूजीत्. Fu. लृट्—कूजिष्यति. Per. Fu. लुट्—कूजिता. Con. लृङ्—अकूजिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—कूज्यात्. Pas. कर्मणि—कूज्यते, Aor. कर्मणि-लुङ्—अकूजि. Cau. णिजन्त—कूजयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचूकूजत्. Des. सनन्त—चुकूजिषति. Fre. यङन्त—चोकूज्यते. PP. निष्ठा—कूजितः. IP. क्त्वा—कूजित्वा. Inf. तुमुन्—कूजितुम्.

कृ—तना U. अ. करणे, to do.

परस्मैपद

Pre. लट्—	करोति	कुरुतः	कुर्वन्ति
	करोषि	कुरुथः	कुरुथ
	करोमि	कुर्वः	कुर्मः.
Pot. विधि लिङ्—	कुर्यात्	कुर्याताम्	कुर्युः
	कुर्याः	कुर्यातम्	कुर्यात
	कुर्याम्	कुर्याव	कुर्याम.
Imp. लोट्—	करोतु	कुरुताम्	कुर्वन्तु
	कुरु	कुरुतम्	कुरुत
	करवाणि	करवाव	करवाम
Impf. लङ्—	अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्वन्
	अकरोः	अकुरुतम्	अकुरुत
	अकरवम्	अकुर्व	अकुर्म.

Perf. लिट्—	चकार	चक्रतुः	चक्रुः
	चकर्थ	चक्रथुः	चक्र
	चकार / चकर	चक्रव	चक्रम.
Aor. लुङ्—	अकार्षीत्	अकार्ष्टाम्	अकार्षुः
	अकार्षीः	अकार्ष्टम्	अकार्ष्ट
	अकार्षम्	अकार्ष्व	अकार्ष्म
Fu. लृट्—	करिष्यति	करिष्यतः	करिष्यन्ति
	करिष्यसि	करिष्यथः	करिष्यथ
	करिष्यामि	करिष्यावः	करिष्यामः
Per Fu. लुट्—	कर्त्ता	कर्त्तारौ	कर्त्तारः
	कर्त्तासि	कर्त्तास्थः	कर्त्तास्थ
	कर्त्तास्मि	कर्त्तास्वः	कर्त्तास्मः
Con. लृङ्—	अकरिष्यत्	अकरिष्यताम्	अकरिष्यन्
	अकरिष्यः	अकरिष्यतम्	अकरिष्यत
	अकरिष्यम्	अकरिष्याव	अकरिष्याम
Ben. आशिषि लिङ्—	क्रियात्	क्रियास्ताम्	क्रियासुः
	क्रियाः	क्रियास्तम्	क्रियास्त
	क्रियासम्	क्रियास्व	क्रियास्म

Pas. कर्मणि—क्रियते, Aor. कर्मणि-लुङ्—अकारि. Cau. णिजन्त—कारयति (कारयति कटं देवदत्तं देवदत्तेन वा यज्ञदत्तः), Aor. णिच्-लुङ्—अचीकरत्. Des.—सनन्त—चिकीर्षति. Fre. यङन्त—चेक्रीयते.

आत्मनेपद

Pre. लट्—	कुरुते	कुर्वाते	कुर्वते
	कुरुषे	कुर्वाथे	कुरुध्वे
	कुर्वे	कुर्वहे	कुर्महे.
Pot. विधिलिङ्—	कुर्वीत	कुर्वीयाताम्	कुर्वीरन्
	कुर्वीथाः	कुर्वीयाथाम्	कुर्वीध्वम्
	कुर्वीय	कुर्वीवहि	कुर्वीमहि.
Imp. लोट्—	कुरुताम्	कुर्वाताम्	कुर्वताम्
	कुरुष्व	कुर्वाथाम्	कुरुध्वम्
	करवै	करवावहै	करवामहै.
Impf. लङ्—	अकुरुत	अकुर्वाताम्	अकुर्वत
	अकुरुथाः	अकुर्वाथाम्	अकुरुध्वम्
	अकुर्वि	अकुर्वहि	अकुर्महि.
Perf. लिट्—	चक्रे	चक्राते	चक्रिरे
	चकृषे	चक्राथे	चकृढ्वे
	चक्रे	चकृवहे	चकृमहे
Aor. लुङ्—	अकृत	अकृषाताम्	अकृषत
	अकृथाः	अकृषाथाम्	अकृढ्वम्
	अकृषि	अकृष्वहि	अकृष्महि.
Fu. लृट्—	करिष्यते	करिष्येते	करिष्यन्ते
	करिष्यसे	करिष्येथे	करिष्यध्वे
	करिष्ये	करिष्यावहे	करिष्यामहे.
Per Fu. लुट्—	कर्त्ता	कर्त्तारौ	कर्त्तारः
	कर्त्तासे	कर्त्तासाथे	कर्त्ताध्वे
	कर्त्ताहे	कर्त्तास्वहे	कर्त्तास्महे.

Con. लृङ्— अकरिष्यत अकरिष्येताम् अकरिष्यन्त
अकरिष्यथाः अकरिष्येथाम् अकरिष्यध्वम्
अकरिष्ये अकरिष्यावहि अकरिष्यामहि

Ben. आशिषि-लिङ्-कृषीष्ट कृषीयास्ताम् कृषीरन्
कृषीष्ठाः कृषीयास्थाम् कृषीढ्वम्
कृषीय कृषीवहि कृषीमहि.

Pas. कर्मणि—क्रियते, Aor. कर्मणि-लुङ्—अकारि. Cau. णिजन्त—कारयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अचीकरत्-त. Des. सनन्त—चिकीर्षति-ते. Fre. यङन्त—चेक्रीयते. Kri. कृत्य—कर्त्तव्यः, करणीयः. PP. निष्ठा—कृतः. IP. क्त्वा—कृत्वा. Inf. तुमुन्—कर्त्तुम्.

सम् + कृ = संस्करोति, अलंकरोतीत्यर्थः. भूषणार्थे समवाये च. सम्-परि-उपेभ्यः कृधातोः कात्पूर्वः सुट् (स्). समवायः = समुदायः. यथा—परि + कृ = परिष्करोति. उप + कृ = उपस्कुरुते. Perf. लिट्—संचस्कार, संचस्करतुः, संचस्करुः. संचस्करिथ. संचस्करिव. Aor. लुङ्—समस्कृत. Ben. आशिषि लिङ्—संस्क्रियात्, संस्कृषीष्ट. भूषणार्थादन्यत्रापि सुट् (स्) भवति. यथा—तदुक्तपेः समस्कुरुत इति. 'संस्कृतं भक्षा' इति.

कृत्—तुदा P. से. छेदने, to cut. Pre लट्—कृन्तति. Pot. विधिलिङ्—कृन्तेत्. Imp. लोट्—कृन्ततु. Impf. लङ्—अकृन्तत्. Perf. लिट्—चकर्त्त, चकृततुः, चकृतुः. चकर्तिथ, चकृतथुः, चकृत. चकर्त्त, चकृतिव, चकृतिम. Aor. लुङ्—अकर्त्तीत्, अकर्त्तिष्टाम्, अकर्त्तिषुः. Fu. लृट्—

कर्त्स्यति—कर्त्तिष्यति. Per Fu. लुट्—कर्त्तिता. Con. लृङ्—अकर्त्स्यत्-अकर्तिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—कृत्यात्. Pas. कर्मणि—कृत्यते, Aor. कर्मणि-लुङ्—अकर्त्ति. Cau. णिजन्त—कर्त्तयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचकर्त्तत्-अचीकृतत्. Des. सनन्त—चिकृत्सति-चिकर्त्तिषति. Fre. यङन्त—चरीकृत्यते. Kri. कृत्य—कर्त्तितव्यः. PP. निष्ठा—कृत्तः. IP. क्त्वा—कर्त्तित्वा. Inf. तुमुन्—कर्त्तितुम्.

कृप्—भ्वा A. वे. सामर्थ्ये, to be able.

Pre. लट्—	कल्पते	कल्पेते	कल्पन्ते
	कल्पसे	कल्पेथे	कल्पध्वे
	कल्पे	कल्पावहे	कल्पामहे.
Pot. विधिलिङ्—	कल्पेत.	कल्पेथाः.	कल्पेय.
Imp. लोट्—	कल्पताम्.	कल्पस्व.	कल्पै.
Impf. लङ्—	अकल्पत	अकल्पेताम्	अकल्पन्त
	अकल्पथाः	अकल्पेथाम्	अकल्पध्वम्
	अकल्पे	अकल्पावहि	अकल्पामहि.
Perf. लिट्—	चक्रृपे	चक्रृपाते	चक्रृपिरे
	चक्रृपिषे / चक्रृप्से	चक्रृपाथे	चक्रृपिध्वे / चक्रृढ्वे
	चक्रृपे	चक्रृपिवहे / चक्रृप्वहे	चक्रृपिमहे / चक्रृप्महे

आत्मनेपद

Aor. लुङ्—	अकल्पिष्ट / अक्रृप्त	अकल्पिषाताम् / अक्रृप्साताम्	अकल्पिषत / अक्रृप्सत

अकल्पिष्टाः / अक्लृप्थाः	अकल्पिषाथाम् / अक्लृप्साथाम्	अकल्पिध्वम् / अक्लृढ्वम्
अकल्पिषि / अक्लृप्सि	अकल्पिष्वहि / अक्लृप्स्वहि	अकल्पिष्महि / अक्लृप्स्महि

परस्मैपद

अक्लृपत्	अक्लृपताम्	अक्लृपन्
अक्लृपः	अक्लृपतम्	अक्लृपत
अक्लृपम्	अक्लृपाव	अक्लृपाम

क्लृप् धातोरात्मनेपदं वा स्याद् लुङि, परस्मैपदे चेरङ्.

आत्मनेपद

Fu. लट्—

कल्पिष्यते / कल्प्स्यते	कल्पिष्येते / कल्प्स्येते	कल्पिष्यन्ते / कल्प्स्यन्ते
कल्पिष्यसे / कल्प्स्यसे	कल्पिष्येथे / कल्प्स्येथे	कल्पिष्यध्वे / कल्प्स्यध्वे
कल्पिष्ये / कल्प्स्ये	कल्पिष्यावहे / कल्प्स्यावहे	कल्पिष्यामहे / कल्प्स्यामहे

परस्मैपद

Fu. लट्—	कल्प्स्यति	कल्प्स्यतः	कल्प्स्यन्ति
	कल्प्स्यसि	कल्प्स्यथः	कल्प्स्यथ
	कल्प्स्यामि	कल्प्स्यावः	कल्प्स्यामः

क्लृप्-धातोरात्मनेपदं वा स्यात् स्ये सनि लुटि च परे, परस्मैपदे न इट्.

आत्मनेपद

Per Fu. लुट्-

कल्पिता / कल्प्ता	कल्पितारौ / कल्प्तारौ	कल्पितारः / कल्प्तारः
कल्पितासे / कल्प्तासे	कल्पितासाथे / कल्प्तासाथे	कल्पिताध्वे / कल्प्ताध्वे
कल्पिताहे / कल्प्ताहे	कल्पितास्वहे / कल्प्तास्वहे	कल्पितास्महे / कल्प्तास्महे

परस्मैपद

Per Fu. लुट्—

कल्प्ता	कल्प्तारौ	कल्प्तारः
कल्प्तासि	कल्प्तास्थः	कल्प्तास्थ
कल्प्तास्मि	कल्प्तास्वः	कल्प्तास्मः

आत्मनेपद

Con. लृङ्--

अकल्पिष्यत / अकल्प्स्यत	अकल्पिष्येताम् / अकल्प्स्येताम्	अकल्पिष्यन्त / अकल्प्स्यन्त
अकल्पिष्यथाः / अकल्प्स्यथाः	अकल्पिष्येथाम् / अकल्प्स्येथाम्	अकल्पिष्यध्वम् / अकल्प्स्यध्वम्
अकल्पिष्ये / अकल्प्स्ये	अकल्पिष्यावहि / अकल्प्स्यावहि	अकल्पिष्यामहि / अकल्प्स्यामहि

परस्मैपद

Con. लृङ्—

अकल्प्स्यत्	अकल्प्स्यताम्	अकल्प्स्यन्
अकल्प्स्यः	अकल्प्स्यतम्	अकल्प्स्यत
अकल्प्स्यम्	अकल्प्स्याव	अकल्प्स्याम

Ben. आशिषि लिङ् —	कल्पिषीष्ट / कृप्सीष्ट	कल्पिषीयास्ताम् / कृप्सीयास्ताम्	कल्पिषीरन् / कृप्सीरन्
	कल्पिषीष्ठाः / कृप्सीष्ठाः	कल्पिषीयास्थाम् / कृप्सीयास्थाम्	कल्पिषीध्वम् / कृप्सीध्वम्
	कल्पिषीय / कृप्सीय	कल्पिषीवहि / कृप्सीवहि	कल्पिषीमहि / कृप्सीमहि

Pas, कर्म्मणि—क्लृप्यते, Aor. कर्म्मणि-लुङ्—अकल्पि. Cau. णिजन्त—कल्पयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अचकल्पत्-अचीक्लृपत्-त. Des. सनन्त—चिकल्पिषते-चिक्लृप्सते-चिक्लृप्सति. Fre. यङन्त—चलीक्लृप्यते. Kri. कृत्य—कल्पितव्यः, कल्पनीयः. PP. निष्ठा—क्लृप्तः. IP. क्त्वा—कल्पित्वा -क्लृप्त्वा. Inf. तुमुन्—कल्पितुम्-क्लृप्तुम्.

कृष्—भ्वा P. अ. विलेखने, to furrow, to draw, to pull, to drag along, to plough. Pre. लट्—कर्षति (कर्षति शाखां ग्रामम्, द्विकर्मकोऽयम्).

Pot. विधिलिङ्—कर्षेत्. Imp. लोट्—कर्षतु. Impf. लङ्—अकर्षत्. Perf. लिट्—चकर्ष, चक्रषतुः, चक्रषुः. चकर्षिथ. चक्रषिव.

Aor. लुङ्— 3rd Pers. प्रथम पुरुष.	अकार्क्षीत् / अक्राक्षीत् / अक्रक्षत्	अकार्ष्टाम् / अक्राष्टाम् / अक्रक्षताम्	अकार्क्षुः / अक्राक्षुः / अक्रक्षन्
2nd. Pers. मध्यम पुरुष.	अकार्क्षीः / अक्राक्षीः / अक्रक्षः	अकार्ष्टम् / अक्राष्टम् / अक्रक्षतम्	अकार्ष्ट / अक्राष्ट / अक्रक्षत

1st. Pers. उत्तमपुरुष.	अकार्च्चम्	अकार्च्च्व	अकार्च्च्म
	अक्राक्षम्	अक्राक्ष्व	अक्राक्ष्म
	अक्षक्षम्	अक्षक्षाव	अक्षक्षाम

Fu. स्ट्—कर्च्चयति—क्रक्ष्यति. Per Fu. तुठ्—कर्ष्टा क्रष्टा. Con. लृङ्—अकर्च्चयत्-अक्रक्ष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—क्रक्षयात्. Pas. कर्मणि—क्रक्ष्यते. Aor. कर्मणि-लुङ्—अकर्षि. Cau. णिजन्त—कर्षयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचीक्रषत् अचकर्षत् (कर्षयति शाखां ग्रामं देवदत्तं यज्ञदत्तः). Des. सनन्त—चिक्रक्षति. Fre. यङन्त—चरी-क्रक्ष्यते. Kri. क्रत्य—कर्षणीयः. PP. निष्ठा—क्रष्टः. IP. क्त्वा—क्रष्ट्वा. Inf. तुमुन्—कर्ष्टुम्, क्रष्टुम्. कर्ष्टुं शाखाम्, क्रष्टुं शाखाम्.

क्रष्—तुदा U. अ. विलेखने, to furrow, to plough. Pre. लट्—क्रषति-क्रषते. Pot. विधिलिङ्—क्रषेत्—क्रषेत. Imp. लोट्—क्रषतु-क्रषताम्. Impf. लङ्—अक्रषत्-अक्रषत. Perf. लिट्—चकर्ष-चक्रषे. चकर्षिथ-चक्रषिषे. Aor. लुङ्—(परस्मैपद) अक्राक्षीत्, अकार्क्षीत्, अक्षक्षत् इत्यादि पूर्ववत्; आत्मनेपदे रूपं यथा—

3rd. Pers प्रथम पुरुष	अक्रष्ट	अक्षक्षाताम्	अक्षक्षत
	अक्षक्षत	अक्षक्षाताम्	अक्षक्षन्त
2nd. Pers. मध्यम पुरुष.	अक्रष्ठाः	अक्षक्षाथाम्	अक्रड्ढम्
	अक्षक्षताः	अक्षक्षाथाम्	अक्षक्षध्वम्
1st. Pers. उत्तम पुरुष.	अक्षक्षि	अक्षक्ष्वहि	अक्षक्ष्महि
	अक्षक्षि	अक्षक्षावहि	अक्षक्षामहि

Fu. लट्—क्रक्ष्यति-कर्क्ष्यति. क्रक्ष्यते-कर्क्ष्यते.

Per Fu. लुट्—क्रष्टा—कर्ष्टा. क्रष्टासि—कर्ष्टासि, क्रष्टासे-कर्ष्टासे ; क्रष्टास्मि-कर्ष्टास्मि ; क्रष्टाहे—कर्ष्टाहे

Con. लृङ्—अक्रक्ष्यत्—अकर्क्ष्यत्. अक्रक्ष्यत—अकर्क्ष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—क्रक्ष्यात्-क्रक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—क्रक्ष्यते, Aor. कर्मणि लुङ्—अकर्षि. Cau. णिजन्त—कर्षयति-ते, Aor. णिच् लुङ्—अचकर्षत्-अचीक्रषत्. Des. सनन्त—चिक्रक्षति-ते. Fre. यङन्त—चरीक्रष्यते. Kri. क्रत्य—कर्षणीयः. PP. निष्ठा—क्रष्टः. IP. क्त्वा—क्रष्ट्वा. Inf. तुमुन्—क्रष्टुम्-कर्ष्टुम्.

कॄ—तुदा P. से. विक्षेपे, to scatter. Pre. लट्—किरति. किरसि. किरामि. Pot. विधिलिङ्—किरेत्. किरेः. किरेयम्. Imp. लोट्—किरतु. किर. किराणि. Impf. लङ्—अकिरत्. अकिरः. अकिरम्. Perf. लिट्—

	चकार	चकरतुः	चकरुः
	चकरिथ	चकरथुः	चकर
{	चकार	चकरिव	चकरिम
{	चकर		
Aor. लुङ्—	अकारीत्	अकारिष्टाम्	अकारिषुः
	अकारीः	अकारिष्टम्	अकारिष्ट
	अकारिषम्	अकारिष्व	अकारिष्म

Fu. लट्—करिष्यति-करीष्यति. Per Fu. लुट्—करिता-करीता. Con. लृङ्—अकरिष्यत्-अकरीष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—कीर्यात्. Pas. कर्मणि—कीर्यते. Aor. कर्मणि-लुङ्—अकारि. Cau. णिजन्त—कारयति. Aor.

णिच्-लुङ् अचीकरत्. Des. सनन्त—चिकरिषति-चिकरीषति-चिकीर्षति. Fre. यङन्त—चेकीर्यते. Kri. कृत्य—करणीयः. PP. निष्ठा—कीर्णः. IP. क्त्वा—कीर्त्वा.

After उप and प्रति, कॄ धातोः छेदनार्थे हिंसार्थे च ककारात् प्राक् स्. उपस्किरति and प्रतिस्किरति. After अप, कॄ धातोः हर्ष-जीविका-कुलायकरणेषु अर्थेषु ककारात् प्राक् स्. अप + कॄ + लट् = अपस्किरते. अपस्किरते हृषो हृष्टः. अपस्किरते श्वा आश्रयार्थी.

किरतौ लवने स्. उपस्कारं काश्मीरका लुनन्ति, (विचित्य लुनन्तीत्यर्थः).

वर्चस्के अर्थे—अवस्करः (अत्रमलमवस्करः) रथाङ्गे—अपस्करः. शकुनौ अर्थे विष्किरः-विकिरः.

क्रन्द् (क्रदि)—भ्वा P. से. आह्वाने, to call, रोदने च, to cry. Pre. लट्—क्रन्दति. Pot. विधिलिङ्—क्रन्देत्. Imp. लोट्—क्रन्दतु. Impf. लङ्—अक्रन्दत्. Perf. लिट्—चक्रन्द. Aor. लुङ्—अक्रन्दीत्. Fu. लृट्—क्रन्दिष्यति. Per Fu. लुट्—क्रन्दिता. Con. लृङ्—अक्रन्दिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—क्रन्द्यात्. Pas. कर्मणि—क्रन्द्यते, Aor. कर्मणि-लुङ्—अक्रन्दि. Cau. णिजन्त—क्रन्दयति (क्रन्दयति पुत्रं देवदत्तेन). Des. सनन्त—चिक्रन्दिषति. Fre यङन्त—चाक्रन्द्यते. PP. निष्ठा—क्रन्दितः. IP. क्त्वा—क्रन्दित्वा. Inf. तुमुन्—क्रन्दितुम्.

क्रम्—भ्वा P. से (आत्मनेपदे तु अनिट्). पादविक्षेपे, to stride, to walk, to step. उपसर्ग विहीन-क्रमधातुरुभयपदी. परस्मैपदे ङितिपरे क्रम् धातोरुपधादोर्घो भवति.

परस्मैपद

Pre. लट्—	क्रामति / क्राम्यति	क्रामतः / क्राम्यतः	क्रामन्ति / क्राम्यन्ति
	क्रामसि / क्राम्यसि	क्रामथः / क्राम्यथः	क्रामथ / क्राम्यथ
	क्रामामि / क्राम्यामि	क्रामावः / क्राम्यावः	क्रामामः / क्राम्यामः

आत्मनेपद

क्रमते / क्रम्यते	क्रमेते / क्रम्येते	क्रमन्ते / क्रम्यन्ते
क्रमसे / क्रम्यसे	क्रमेथे / क्रम्येथे	क्रमध्वे / क्रम्यध्वे
क्रमे / क्रम्ये	क्रमावहे / क्रम्यावहे	क्रमामहे / क्रम्यामहे

परस्मैपद ।

Pot. विधिलिङ्- 3rd. Pers. प्रथमपुरुष.	क्रामेत् / क्राम्येत्	क्रामेताम् / क्राम्येताम्	क्रामेयुः / क्राम्येयुः

आत्मनेपद

3rd. Pers. प्रथम पुरुष.	क्रमेत / क्रम्येत	क्रमेयाताम् / क्रम्येयाताम्	क्रमेरन् / क्रम्येरन्

परस्मैपद

Imp. लोट्–	क्रामतु	क्रामताम्	क्रामन्तु
3rd. Pers.	क्राम्यतु	क्राम्यताम्	क्राम्यन्तु
प्रथम पुरुष.			

आत्मनेपद

3rd. Pers.	क्रमताम्	क्रमेताम्	क्रमन्ताम्
प्रथम पुरुष.	क्रम्यताम्	क्रम्येताम्	क्रम्यन्ताम्

Impf. लङ्—P. अक्रामत्—अक्राम्यत्. A. अक्रमत-अक्रम्यत. Perf. लिट् P. चक्राम. A. चक्रमे. Aor. लुङ्—P. अक्रमीत्. A. अक्रंस्त. Fu. लृट्—P. क्रमिष्यति A. क्रंस्यते. Per Fu. लुट्—P. क्रमिता—A. क्रन्ता. Con. लृङ्—P. अक्रमिष्यत् A. अक्रंस्यत. Ben. आशिषि लिङ्—क्रम्यात्-क्रंसीष्ट. Pas. कर्मणि—क्रम्यते. Cau. णिजन्त—क्रमयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अचिक्रमत्-त. Des. सनन्त—चिक्रमिषति-चिक्रंसते. Fre. यङन्त—चंक्रम्यते. Kri. कृत्य—क्रमितव्यः, क्रमणीयः. PP. निष्ठा—क्रान्तः. IP. क्त्वा—क्रमित्वा-क्रान्त्वा-क्रन्त्वा. Inf. तुमुन्—क्रमितुम्.

क्रम्—with आ (ज्योतिरुद्गमनार्थे)—आक्रमते सूर्यः (उदयति इत्यर्थः). But. आक्रामति धूमो हर्म्यतलात्. अप्रतिबन्धार्थे, उत्साहार्थे, स्फीतार्थे च अनुपसर्गात् क्रम्धातोरात्मनेपदं स्यात्. क्वचि क्रमते बुद्धिः (न प्रतिहन्यत इत्यर्थः). अध्ययनाय क्रमते (उत्सहते). क्रमन्तेऽस्मिन् शास्त्राणि

(क्रीतानि भवन्तीत्यर्थः). अप्रतिबन्धादिष्वर्थेषु उप-पराभ्यामेव क्रमेरात्मनेपदम्, न तूपसर्गान्तरपूर्वात्. उपक्रमते. पराक्रमते. नेह—संक्रामति. with उप and प्र (प्रारम्भार्थे)—उपक्रमते भोक्तुम्, प्रक्रमते भोक्तुम्. But. प्रक्रामति (गच्छति). उपक्रामति (आगच्छति).

क्रम—with वि (पादविहरणार्थे) विक्रमते वाजी (सुष्ठु पदानि विक्षिपतीत्यर्थः). But. विक्रामति सन्धिः (द्विधाभवति).

क्री—क्र्या U. अ. द्रव्यविनिमये, to buy, to purchase.

परस्मैपद

Pre लट्—	क्रीणाति	क्रीणीतः	क्रीणन्ति
	क्रीणासि	क्रीणीथः	क्रीणीथ
	क्रीणामि	क्रीणीवः	क्रीणीमः

आत्मनेपद

क्रीणीते	क्रीणाते	क्रीणते
क्रीणीषे	क्रीणाथे	क्रीणीध्वे
क्रीणे	क्रीणीवहे	क्रीणीमहे

परस्मैपद

Pot. विधि	क्रीणीयात्	क्रीणीयाताम्	क्रीणीयुः
-लिङ्—	क्रीणीयाः	क्रीणीयातम्	क्रीणीयात
	क्रीणीयाम्	क्रीणीयाव	क्रीणीयाम

आत्मनेपद

क्रीणीत	क्रीणीयाताम्	क्रीणीरन्
क्रीणीथाः	क्रीणीयाथाम्	क्रीणीध्वम्
क्रीणीय	क्रीणीवहि	क्रीणीमहि

Imp. लोट्—क्रीणातु-क्रीणीताम्. क्रीणीहि-क्रीणीष्व क्रीणानि-क्रीणै. Impf. लङ्—अक्रीणात्-अक्रीणीत, अक्रीणाः अक्रीणीथाः. अक्रीणाम्-अक्रीणि, अक्रीणीव-अक्रीणीवहि.

परस्मैपद

Perf. लिट्—चिक्राय		चिक्रियतुः	चिक्रियुः
चिक्रयिथ / चिक्रेथ	}	चिक्रियथुः	चिक्रिय
चिक्राय / चिक्रय	}	चिक्रियिव	चिक्रियिम

आत्मनेपद

चिक्रिये	चिक्रियाते	चिक्रियिरे
चिक्रियिषे	चिक्रियाथे	चिक्रियिध्वे
चिक्रिये	चिक्रियिवहे	चिक्रियिमहे

परस्मैपद

Aor. लुङ्—	अक्रैषीत्	अक्रैष्टाम्	अक्रैषुः
	अक्रैषीः	अक्रैष्टम्	अक्रैष्ट
	अक्रैषम्	अक्रैष्व	अक्रैष्म

आत्मनेपद

अक्रेष्ट	अक्रेषाताम्	अक्रेषत
अक्रेष्ठाः	अक्रेषाथाम्	अक्रेड्ढ्वम्
अक्रेषि	अक्रेष्वहि	अक्रेष्महि

Fu. स्ट्—क्रेष्यति-क्रेष्यते. Per Fu. तुट्—क्रेता. Con. स्तड्—अक्रेष्यत्-अक्रेष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—क्रीयात् क्रेषीष्ट. Pas. कर्मणि—क्रीयते. Cau. णिजन्त—क्रापयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अचिक्रपत् .त. Des. सनन्त—चिक्रीषति-ते. Fre. यङन्त—चेक्रीयते. Kri. क्त्वा—क्रेतव्यः, क्रयणीयः. PP. निष्ठा—क्रीतः. IP. क्त्वा—क्रीत्वा. Inf. तुमुन्—क्रेतुम्.

क्री—with परि, वि, अव=परिक्रीणीते, शतेन शताय वा विक्रीणीते, अवक्रीणीते.

क्रीड्—भ्वा P. से. विहारे, to play. Pre. लट्—क्रीडति. Pot. विधिलिङ्—क्रीडेत्. Imp. लोट्—क्रीडतु. Impf. लङ्—अक्रीडत्. Perf. लिट्—चिक्रीड. Aor. लुङ्—अक्रीडीत्. Fu. स्ट्—क्रीडिष्यति, Per Fu. तुट्—क्रीडिता. Con. स्तड्—अक्रीडिष्यत्. Pas. भावे—क्रीड्यते. Aor. भावे लुङ्—अक्रीडि. Cau. णिजन्त—क्रीडयति. Aor. णिच्-लुङ्—अचिक्रीडत्. Des. सनन्त—चिक्रीडिषति. Fre. यङन्त—चेक्रीड्यते. Kri. क्त्वा—क्रीडितव्यः. PP. निष्ठा—क्रीडितः. IP. क्त्वा—क्रीडित्वा. Inf. तुमुन्—क्रीडितुम्.

क्रीड्—with-आ, अनु, सम्, परि=आक्रीडते, अनुक्रीडते, संक्रीडते, परिक्रीडते.

क्रुध्—दिवा P. अ. क्रोधे, to be angry. Pre. लट्—क्रुध्यति. Pot. विधिलिङ्—क्रुध्येत्, Impf. लङ्—अक्रुध्यत्. Perf. लिट्—चुक्रोध. चुक्रोधिथ. चुक्रोध (चुक्रुधिव 1st. Du). Aor. लुङ्—अक्रुधत्. Fu. लृट्—क्रोत्स्यति. Per Fu. लुट्—क्रोद्धा. Con. लृङ्—अक्रोत्स्यत्. Ben. आशिषिलिङ्—क्रुध्यात्. Pas. भावे—क्रुध्यते, Aor. भावे लुङ्—अक्रोधि. Cau. णिजन्त—क्रोधयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचुक्रुधत्. Des. सनन्त—चुक्रुत्सति. Fre. यङन्त—चोक्रुध्यते. PP. निष्ठा—क्रुद्धः. IP. क्त्वा—क्रुद्ध्वा. Inf. तुमुन्—क्रोद्धुम्. देवदत्ताय क्रुध्यति. देवदत्तमभिक्रुध्यति.

क्रुश्—भ्वा P. अ. आह्वाने, रोदने च, to call, to cry. Pre. लट्—क्रोशति. Pot. विधिलिङ्—क्रोशेत्. Imp. लोट्—क्रोशतु. Impf. लङ्—अक्रोशत्. Perf. लिट्—चुक्रोश (चुक्रुशतुः 3rd Du). चुक्रोशिथ. चुक्रोश (चुक्रुशिव 1st. Du). Aor. लुङ्—अक्रुक्षत्. Fu. लृट्—क्रोक्ष्यति. Per-Fu. लुट्—क्रोष्टा. Con. लृङ्—अक्रोक्ष्यत्. Ben. आशिषिलिङ्—क्रुश्यात्. Pas. कर्मणि—क्रुश्यते. Aor. कर्मणि-लुङ्—अक्रोशि. Cau. णिजन्त—क्रोशयति. Aor. णिच्-लुङ्—अचुक्रुशत्. Des. सनन्त—चुक्रुक्षति. Kri. कृत्य—क्रोष्टव्यः. PP. निष्ठा—क्रुष्टः. IP. क्त्वा—क्रुष्ट्वा. Inf. तुमुन्—क्रोष्टुम्.

क्लिश्—दिवा A. से. उपतापे, to be afflicted, to suffer. Pre. लट्—क्लिश्यते. Pot. विधिलिङ्—क्लिश्येत. Imp. लोट्—क्लिश्यताम्. Impf. लङ्—अक्लिश्यत. Perf.

लिट्—चिक्लिशे. Aor. लुङ्—अक्लेशिष्ट. Fu. लृट्—क्लेशिष्यते. Per Fu. लुट्—क्लेशिता. Con. लृङ्—अक्लेशिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—क्लेशिषीष्ट. Pas. कर्मणि—क्लिश्यते, Aor. कर्मणि-लुङ्—अक्लेशि. Cau. णिजन्त—क्लेशयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचिक्लिशत्. Des. सनन्त—चिक्लिशिषते—चिक्लेशिषते. Fre यङन्त—चेक्लिश्यते. PP. निष्ठा—क्लिष्टः-क्लिशितः. IP. क्त्वा—क्लिष्ट्वा-क्लिशित्वा. Inf. तुमुन्—क्लेशितुम्.

चप्—चुरा P. से. प्रेरणे, to send. Pre. लट्-चपयति, Perf. लिट्—चपयाम्-चकार-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अचिचपत्. Fu. लृट्—चपयिष्यति. Pas. कर्मणि—चप्यते. Des. सनन्त—चिचपयिषति. PP. निष्ठा—चपितः. IP. क्त्वा—चपयित्वा. Inf. तुमुन्—चपयितुम्.

चपयामास तं कालं क्षुच्छ्रमाणो द्विजोत्तमः. चपयति शरम्.

चम्—(चमूष्) भ्वा A. वे. सहने, to bear. Pre लट्—चमते. Pot. विधिलिङ्—चमेत. Imp. लोट्—चमताम्. Impf. लङ्—अचमत. Perf. लिट्—चचमे, चचमाते, चचमिरे. चचमिषे—चचंसे, चचमाथे. चचमिध्वे-चचन्ध्वे. चचमे, चचमिवहे-चचखहे, चचमिमहे-चचखमहे. Aor. लुङ्—अचमिष्ट-अचंस्त. Fu. लृट्—चमिष्यते-चंस्यते. Per Fu. लुट्—चमिता-चन्ता. Con. लृङ्—अचमिष्यत-अचंस्यत. Ben. आशिषि लिङ्—चमिषीष्ट-चंसीष्ट. Pas. कर्मणि—चम्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अचमि. Cau. णिजन्त—चमयति. Aor. णिच्-लुङ्—अचिचमत्-त. Des.

सनन्त—चिक्षमिषते-चिक्षंसते. Fre. यङन्त—चङ्क्ष्म्यते. Kri. कृत्य—क्षन्तव्यः. PP. निष्ठा—क्षान्तः. IP. क्त्वा—क्षान्त्वा-क्षमित्वा. Inf. तुमुन्—क्षमितुम्-क्षन्तुम्.

क्षम् (क्षमू)—दिवा P. वे. सहने, to bear. Pre. लट्—क्षाम्यति. Pot. विधिलिङ्—क्षाम्येत्. Imp. लोट्—क्षाम्यतु. Impf. लङ्—अक्षाम्यत्. Perf. लिट्—चक्षाम. चक्षमिथ-चक्षन्थ, चक्षाम-चक्षम, चक्षमिव-चक्षख. Aor. लुङ्—अक्षमत्. Fu. लृट्—क्षमिष्यति-क्षंस्यति. Per Fu. लुट्—क्षमिता-क्षन्ता. Ben. आशिषि लिङ्—क्षम्यात्. Pas. कर्मणि—क्षम्यते. Cau. णिजन्त—क्षमयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचिक्षमत्. Des. सनन्त—चिक्षमिषति-चिक्षंसति. Inf. तुमुन्—क्षमितुम्-क्षन्तुम्.

'अषितः क्षाम्यतेः क्षान्तिः, क्षमूषः क्षमतेः क्षमा'.

क्षि—भ्वा P. अ. क्षये, to wane, to decay. Pre. लट्—क्षयति. Pot. विधिलिङ्—क्षयेत्. Imp. लोट्—क्षयतु. Impf. लङ्—अक्षयत्. Perf. लिट्—चिक्षाय, चिक्षियतुः, चिक्षियुः, चिक्षयिथ-चिक्षेथ (थलि भारद्वाज-नियमाद् इडविकल्पः, कादिनियमाद् वसयोस्तु नित्यम्), चिक्षियथुः, चिक्षिय. चिक्षाय, चिक्षियिव, चिक्षियिम. Aor. लुङ्—अक्षैषीत्. अक्षैषीः. Fu. लृट्—क्षेष्यति. Per Fu. लुट्—क्षेता, Ben. आशिषि लिङ्—क्षीयात्. Pas. कर्मणि—क्षीयते (अन्तर्भावितण्यर्थे अयं सकर्मकः, 'न क्षीयते इत्यक्षरम्' इति भाष्ये दर्शनात्). Cau. णिजन्त—क्षाययति, Aor. णिच्-लुङ्—अचिक्षयत्. Des. सनन्त—चिक्षीषति. Fre.

यङन्त—चेक्षीयते. PP. निष्ठा—क्षीणः-क्षितः. IP. क्त्वा—क्षित्वा. Inf. तुमुन्—क्षेतुम्.

क्षि—क्षा P. अ. हिंसायाम्, to destroy. Pre. लट्—क्षिणोति. Pot. विधिलिङ्—क्षिणुयात्. Imp. लोट्—क्षिणोतु. Impf. लङ्—अक्षिणोत्.

'इमां हृदि व्यायतपातमक्षिणोत्'.
'न तदयशः शस्त्रभृतां क्षिणोति'.

क्षि—तुदा P. अ. निवासगत्योः, to dwell, to go. Pre. लट्—क्षियति. Pot. विधिलिङ्—क्षियेत्. Imp. लोट्—क्षियतु. Impf. लङ्—अक्षियत्. Perf. लिट्—चिक्षाय, चिक्षियतुः, चिक्षियुः. चिक्षयिथ-चिक्षेथ, Per Fu. लुट्—क्षेता. PP. निष्ठा—क्षीणो देवदत्तः. अकर्मकत्वाद्-गत्यर्थत्वाद् वा कर्त्तरि क्तः. 'निष्ठायामण्यदर्थे' इति दीर्घः. 'क्षियोदीर्घाद्' इति निष्ठानत्वम्. ण्यदर्थे—भावे कर्मणि च दीर्घो न भवति. भावे क्षितम्. 'आक्रोशे दैन्ये वा,' क्षीणायुर्वृषलः, क्षितायुर्वृषलः.

क्षिप्—दिवा P, अ. प्रेरणे, to send, क्षेपणे : to throw. Pre. लट्—क्षिप्यति. Impf. लङ्—अक्षिप्यत्. Perf. लिट्—चिक्षेप, चिक्षिपतुः, चिक्षिपुः. चिक्षेपिथ. चिक्षिपिव. Aor. लुङ्—अक्षैप्सीत्, अक्षैप्ताम्, अक्षैप्सुः. Per Fu. लुट्—क्षेप्ता. Ben. आशिषि लिङ्—क्षिप्यात्. Pass. कर्मणि—क्षिप्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अक्षेपि. Cau. णिजन्त—क्षेपयति. Aor. णिच्-लुङ्—अचिक्षिपत.

Des. सनन्त—चिक्षिप्सति. Fre. यङन्त—चेक्षिप्यते. PP निष्ठा—क्षिप्तः. IP. क्त्वा—क्षिप्त्वा. Inf. तुमुन्—क्षेप्तुम्.

'हाविमावभ्यसि क्षिप्य गले बध्वा महाशिलाम्'.

'स्वरेण नीचेन शपिं कुपिं चपिम्'

इति पाठादयम् अनिट्.

क्षिप्—तुदा U. अ. प्रेरणे, to send क्षेपणे, to throw. Pre. लट्—क्षिपति-ते. Pot. विधिलिङ्—क्षिपेत्-क्षिपेत. Imp. लोट्—क्षिपतु-ताम्. Impf. लङ्—अक्षिपत्-त. Perf. लिट्—चिक्षेप-चिक्षिपे. चिक्षेपिथ-चिक्षिपिषे. चिक्षिपिव-चिक्षिपिवहे. Aor. लुङ्—अक्षैप्सीत्-अक्षिप्त, अक्षैप्ताम्-अक्षिप्साताम्. Fu. लृट्—क्षेप्स्यति-ते. Per Fu. लुट्—क्षेप्ता. Ben. आशिषि लिङ्—क्षिप्यात्-क्षिषीष्ट. Pas. कर्मणि—क्षिप्यते. Cau. णिजन्त—क्षेपयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचिक्षिपत्. Des. सनन्त—चिक्षिप्सति-ते. Fre. यङन्त—चेक्षिप्यते. Inf. तुमुन्— क्षेप्तुम्.

क्षुभ्—भ्वा A. से. संचलने, to disturb. संचलनं प्रकृतिविपर्यासो गमनं च. Pre. लट्—क्षोभते. Perf. लिट्—चुक्षुभे. Aor. लुङ्—अक्षुभत्-अक्षोभिष्ट. Fu. लृट्—क्षोभिष्यते. Per Fu. लुट्—क्षोभिता. Ben. आशिषि लिङ्—क्षोभिषीष्ट. Pas. कर्मणि—क्षुभ्यते, Aor, कर्म-लुङ्—अक्षोभि. Cau. णिजन्त—क्षोभयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अचुक्षुभत्-त. Des. सनन्त—चुक्षोभिषते-चुक्षुभिषते. Fre. यङन्त—चोक्षुभ्यते. PP. निष्ठा—क्षुभितः, मन्थार्थं तु क्षुब्धः

मन्थः. द्रवद्रव्यसंघातः सप्तवोमन्थः, मन्थनदण्डश्च. IP. क्त्वा—क्षुभित्वा-क्षोभित्वा. Inf. तुमुन्—क्षोभितुम्.

क्षुभ्—दिवा P. से. संचलने, to disturb. Pre. लट्—क्षुभ्यति. Perf. लिट्—चुक्षोभ. Aor. लुङ्—अक्षुभत्. Per Fu. लुट्—क्षोभिता. Ben. आशिषि-लिङ्—क्षुभ्यात्. Pas. कर्मणि—क्षुभ्यते. Cau. णिजन्त—क्षोभयति. Des. सनन्त—चुक्षुभिषति-चुक्षोभिषति. Inf. तुमुन्—क्षोभितुम्.

क्षुभ्—क्र्या P. से. संचलने, to disturb. Pre. लट्—क्षुभ्नाति. Pot. विधिलिङ्—क्षुभ्नीयात्. Imp. लोट्—क्षुभ्नातु. क्षुभाण. क्षुभ्नानि. Impf. लङ्—अक्षुभ्नात्. Perf. लिट्—चुक्षोभ. चुक्षोभिथ. चुक्षोभ. Aor. लुङ्—अक्षोभीत्. अक्षोभीः. अक्षोभिषम्. Per Fu. लुट्—क्षोभिता. Ben. आशिषि-लिङ्—क्षुभ्यात्. Des. सनन्त—चुक्षुभिषति. PP. निष्ठा—क्षुभितः. IP. क्त्वा—क्षुभित्वा. Inf. तुमुन्—क्षोभितुम्.

ख

खन्—भ्वा U. से. अवदारणे, to dig. Pre. लट्—खनति-खनते. Pot. विधिलिङ्—खनेत्-खनेत. Imp. लोट्—खनतु-खनताम्. Perf. लिट्—चखान-चखने, चखनतुः-चखनाते, चखनुः-चखनिरे. चखनिथ-चखनिषे, चखनथुः-चखनाथे, चखन-चखनिध्वे. चखान-चखन-चखने, चखनिव-चखनिवहे, चखनिम-चखनिमहे. Aor. लुङ्—अखनीत् अखानीत्-अखनिष्ट. Fu. लृट्—खनिष्यति-खनिष्यते. Per Fu. लुट्—खनिता. Ben. आशिषि लिङ्—खायात्-खन्यात्-खनिषीष्ट. Pas. कर्मणि—खायते-खन्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अखानि. Cau. णिजन्त—खानयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्-अचीखनत्-त. Des. सनन्त—चिखनिषति-ते. Fre. यङन्त—चंखन्यते-चाखायते. PP. निष्ठा—खातः. IP. क्त्वा—खनित्वा-खात्वा. Inf. तुमुन्—खनितुम्.

खाद्—भ्वा P. से. भक्षणे, to eat. Pre. लट्—खादति. Pot. विधिलिङ्—खादेत्. Imp. लोट्—खादतु. Impf. लङ्—अखादत्. Perf. लिट्—चखाद, चखादिथ. Aor. लुङ्—अखादीत्. अखादीः. अखादिषम्. Fu. लृट्—खादिष्यति. Per. Fu. लुट्—खादिता. Ben. आशिषि-लिङ्—खाद्यात्. Pas. कर्मणि—खाद्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अखादि. Cau. णिजन्त—खादयति अन्नं वटुना. Aor.

णिच्-लुङ्—अचखादत्. Des. सनन्त—चिखादिषति. Fre. यङन्त—चाखाद्यते. PP. निष्ठा—खादितः. IP. क्त्वा—खादित्वा. Inf. तुमुन्—खादितुम.

खिद्— दिवा A. अ. दैन्ये, to be depressed, to suffer misery. Pre. लट्—खिद्यते, Perf. लिट्—चिखिदे. Aor. लुङ्—अखित्त. Per Fu. खेत्ता. Ben. आशिषि लिङ्—खित्सीष्ट. Pas. कर्मणि—खिद्यते. Cau. णिजन्त—खेदयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचीखिदत्. Des. सनन्त—चिखित्सते. Fre. यङन्त—चेखिद्यते. PP. निष्ठा—खिन्नः. IP. क्त्वा—खित्वा. Inf. तुमुन्—खेत्तुम्.

खिद्-रुधा A. अ. दैन्ये. Pre. लट्—खिन्ते.

ख्या—अदा P. अ. प्रकथने, to proclaim, to tell. अस्य आर्धधातुकमात्रे प्रयोगाभावः, सार्वधातुकमात्रमस्य विषयः. अत एव अस्मात्—लिडादयः लृजादयश्च न भवन्ति. संपूर्वस्य ख्यातेः प्रयोगोऽपि न भवति, संख्येति प्रयोगस्तु चक्षिङ एव.नाख्येति. Pre. लट्—ख्याति. Pot. विधिलिङ्—ख्यायात्. Imp. लोट्—ख्यातु. Impf. लङ्—अख्यात्.

ग

गण्—(अदन्तः)—चुरा U. से. संख्याने, to count, to enumerate. इह संख्यानं नाम संख्यानिमित्त-ज्ञानविशेषः, भागशोऽवस्थानं च. Pre. लट्—गणयति-ते. गणयसि-से. गणयामि-गणये. Pot. विधिलिङ्—गणयेत्-त. Imp. लोट्—गणयतु-गणयताम्. Impf. लङ्—अगणयत्-त. Perf. लिट्—गणयांचकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अजगणत्-त, अजीगणत्-त. Fu. लृट्—गणयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—गणयिता. Ben. आशिषि लिङ्—गण्यात्, गणयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—गण्यते. Des. सनन्त—जिगणयिषति-ते. Fre. यङन्त—जंगण्यते. PP. निष्ठा—गणितः. IP. क्त्वा—गणयित्वा, Inf. तुमुन्—गणयितुम्.

गद्—भ्वा P. से. व्यक्तायां वाचि, to say, to speak. Pre. लट्—गदति. Pot. विधिलिङ्—गदेत्. Imp. लोट्—गदतु. Impf. लङ्—अगदत्. Perf. लिट्—जगाद. Aor. लुङ्—अगदीत् अगादीत्. Fu. लृट्—गदिष्यति. Per Fu. लुट्—गदिता. Ben. आशिषि लिङ्—गद्यात्. Pas. कर्मणि—गद्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अगादि. Cau. णिजन्त—गादयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजीगदत्. Des. सनन्त—जिगदिषति. Kri. कृत्य—गद्यम्. PP. निष्ठा—गदितः. IP. क्त्वा—गदित्वा. Inf. तुमुन्—गदितुम्.

गम्—भ्वा P. अ. **गतौ**, to go. Pre. **लट्**—गच्छति. गच्छसि. गच्छामि. Pot. **विधिलिङ्**—गच्छेत्. गच्छेः. गच्छेयम्. Imp. **लोट्**—गच्छतु. गच्छ. गच्छानि. Impf. **लङ्**—अगच्छत्. अगच्छः. अगच्छम्. Perf. **लिट्**—जगाम, जग्मतुः, जग्मुः. जगन्थ-जगमिथ, जग्मथुः, जग्म. जगाम-जगम, जग्मिव. जग्मिम. Aor. **लुङ्**—अगमत्. अगमः. अगमम्. Fu. **लृट्**—गमिष्यति. गम्धातोः सकारादेरिट् परस्मैपदेषु. Per Fu. **लुट्**—गन्ता. Con. **लृङ्**—अगमिष्यत्. Ben. **आशिषि लिङ्**—गम्यात्. Pas. **कर्मणि**—गम्यते. Aor. **कर्म-लुङ्**—अगामि. Cau. **णिजन्त**—गमयति-ते. Aor. **णिच्-लुङ्**—अजीगमत्-त. Des. **सनन्त**—जिगमिषति. Fre. **यङन्त**—गत्यर्थाद् धातोः कौटिल्यार्थे एव यङ् भवति, न तु क्रियासमभिहारे. कुटिलं गच्छति इति—जङ्गम्यते. Kri. **कृत्य**—गन्तव्यः. PP. **निष्ठा**—गतः. IP. **क्त्वा**—गत्वा. Inf. **तुमुन्**—गन्तुम्.

The cau. too with the prep.—**आ**, may follow the Atm., if it means to have patience ; **आगमयस्व तावत्**, wait a little.

With prep. **सम्**, it follows the Atm., if intransitive ; **संगच्छते**, Aor. **लुङ्**—समगत-समगंस्त.

गर्ज्—भ्वा P. **से. शब्दे**, to roar. Pre. **लट्**—गर्जति. Pot. **विधिलिङ्**—गर्जेत् Imp. **लोट्**—गर्जतु. Impf. **लङ्**—अगर्जत्. Perf. **लिट्**—जगर्ज. Aor. **लुङ्**—अगर्जीत्. Per Fu. **लुट्**—गर्जिता. Ben. **आशिषि लिङ्**—

गर्ज्यात्. Pas. कर्मणि—गर्ज्यते. Cau. णिजन्त—गर्जयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजगर्जत्. Des. सनन्त—जिगर्जिषति. PP. निष्ठा—गर्जितः. IP. क्त्वा—गर्जित्वा. Inf. तुमुन्—गर्जितुम्.

गा—(गाङ्)—भ्वा A. अ. गतौ, to go.

Pre. लट्—	गाते	गाते	गाते
	गासे	गाथे	गाध्वे.
	गै	गावहे	गामहे.
Pot. विधिलिङ्—	गेत	गेयाताम्	गेरन्.
	गेथाः	गेयाथाम्	गेध्वम्.
	गेय	गेवहि	गेमहि.

Imp. लोट्—गाताम्, गास्व, गै. Impf. लङ्—अगात अगाथाः, अगे. Perf. लिट्—जगे, जगाते, जगिरे. जगिषे, जगाथे, जगिध्वे. जगे, जगिवहे, जगिमहे. Aor. लुङ्—अगास्त. अगास्थाः. अगासि. Fu. लृट्—गास्यते. Per Fu. लुट्—गाता. Con. लृङ्—अगास्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—गासीष्ट. Pas. कर्मणि—गीयते. Aor. कर्म-लुङ्—अगायि. Cau. णिजन्त—गापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजीगपत्. Des. सनन्त—जिगासते. Fre. यङन्त—जेगीयते. Inf. तुमुन्—गातुम्.

गाह्—(गाङ्ह)—भ्वा A.से. विलोड़ने, to agitate; प्रवेशे, to dive, to bathe. Pre. लट्—गाहते. Pot. विधिलिङ्—गाहेत. Imp. लोट्—गाहताम् Impf.

लङ्—अगाहत. Perf. लिट्—जगाहे. जगाहिषे, जघाक्षे, जगाहाथे, जगाहिध्वे-जगाहिढ्वे-जघाढ्वे. जगाहे. Aor. लुङ्—अगाढ-अगाहिष्ट, अघाक्षाताम्-अगाहिषाताम्, अघाक्षत-अगाहिषत. अगाढ़ाः-अगाहिष्ठाः, अघाक्षाथाम्-अगाहिषाथाम्, अघाढ्वम्-अगाहिध्वम्-ढ्वम्. अघाक्षि-अगाहिषि. Fu. लृट्—गाहिष्यते-घाक्ष्यते. Per Fu. लुट्—गाहिता-गाढ़ा. Con. लृङ्—अगाहिष्यत-अघाक्ष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—गाहिषीष्ट-घाक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—गाह्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अगाहि. Cau. णिजन्त—गाहयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अजीगहत्-त. Des. सनन्त—जिघाक्षते-जिगा-हिषते. Fre. यङन्त—जागाह्यते. PP. निष्ठा—गाढ़ः. IP. क्त्वा—गाहित्वा-गाढ्वा. Inf. तुमुन्—गाहितुम्-गाढुम्.

• **गुप्**—(गुपू)—भ्वा P. वे. रक्षणे, to defend, to protect, Pre. लट्—गोपायति. Pot. विधिलिङ्—गोपायेत्. Imp. लोट्—गोपायतु. Impf. लङ्—अगोपायत्. Perf. लिट्—गोपायांचकार-जुगोप, गोपायांचक्रतुः, जुगुपतुः. गोपायांचकर्थ-जुगोपिथ-जुगोप्थ. गोपायांचकार-जुगोप, गोपायांचक्रव-जुगुपिव जुगुप्व. Aor. लुङ्—अगोपायीत्-अगोपीत्-अगौप्सीत्. अगोपायिष्टाम्-अगोपिष्टाम्-अगौप्साम्. Fu. लृट्—गोपायिष्यति-गोपिष्यति-गोप्स्यति. Per Fu. लुट्—गोपायिता-गोपिता-गोप्ता. Con. लृङ्—अगोपायिष्यत्-अगोपिष्यत् अगोप्स्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—गोपाय्यात्-गुप्यात्. Pas. कर्मणि—गोपाय्यते-गुप्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अगोपायि-अगोपि. Cau. णिजन्त—गोपाययति-

ते-गोपयति-ते. Aor. णि च्-लुङ्—अजुगोपायत्-त-अजूगुपत्-त. Des. सनन्त—जुगोपायिषति-जुगुप्सति-जुगुपिषति-जुगोपिषति. Fre. यङन्त—जोगुप्यते. Kri. कृत्य—गोपायितव्यः-गोपितव्यः-गोप्तव्यः,-गोप्तीयः, गोप्यः. PP. निष्ठा गोपायितः गुप्तः. IP. क्त्वा—गोपायित्वा-गुपित्वा-गोपित्वा-गुप्त्वा. Inf. तुमुन्—गोपायितुम्-गोपितुम्-गोप्तुम्.

The desiderative form of this verb, Atm. means 'to reproach'. निन्दार्थे गुप्-धातुर्नित्यसन्नन्तः, यस्माद् नित्यमेव निन्दार्थे आत्मनेपदम्. सनोऽत्र अनार्हधातुकत्वान्नेट्. Pre. लट्—जुगुप्सते. Pot. विधिलिङ्—जुगुप्सेत. Imp. लोट्—जुगुप्सताम्. Impf. लङ्—अजुगुप्सत. Perf. लिट्—जुगुप्सांचक्रे. Aor. लुङ्—अजुगुप्सिष्ट. Fu. ल्रट्—जुगुप्सिष्यते. Per Fu. लुट्—जुगुप्सिता. Ben. आशिषि लिङ्—जुगुप्सिषीष्ट. Pas. कर्मणि—जुगुप्स्यते. Cau. णिजन्त—जुगुप्सयति. Kri. कृत्य—जुगुप्सितव्यः. PP. निष्ठा—जुगुप्सितः. Inf. तुमुन्—जुगुप्सितुम्.

गुह्—(गुह्ल)—भ्वा U. से. संवरणे. to hide, to cover, to keep secret. Pre. लट्—गूहति-गूहते. Pot. विधिलिङ्—गूहेत्-त. Imp. लोट्—गूहतु-गूहताम्. Impf. लङ्—अगूहत्-त. Perf. लिट्—जुगूह-जुगुहे, जुगूहतुः-जुगुहाते, जुगूहुः-जुगुहिरे. जुगूहिथ-जुगोढ़-जुगुहिषे-जुघुक्षे, जुगूहथुः—जुगुहाथे. जुगूह-जुगुहिध्वे-जुघुध्वे. जुगूह-जुगुहे, जुगूहिव-जुगूह्व-जुगुहिवहे-जुगुह्वहे, जुगूहिम-जुगूह्म-जुगुहिमहे-जुगुह्महे. Aor. लुङ्—अगूहीत्-अघुक्षत्-अगूहिष्ट-

अगूढ़-अघुक्षत. Fu. लट्—गूहिष्यति-घोक्ष्यति-गूहिष्यते-घोक्ष्यते. Per Fu. लुट्—गूहिता-गोढ़ा. Ben. आशिषि लिङ्—गुह्यात्-गूहिषीष्ट घुक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—गुह्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अगूहि. Cau. णिजन्त—गूहयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अजूगुहत्-त. Des. सनन्त—जुघुक्षति-ते. Fre. यङन्त—जोगुह्यते. PP. निष्ठा—गूढ़:. IP. क्त्वा—गुहित्वा-गूहित्वा-गूढ्वा. Inf. तुमुन्—गूहितुम्-गोढ़ुम्.

गृह्—भ्वा A. वे. ग्रहणे to take. Pre. लट्—गर्हते. Pot. विधिलिङ्—गर्हेत. Imp. लोट्—गर्हताम्. Impf. लङ्—अगर्हत. Perf. लिट्—जग्रहे. जग्रहिषे-जघृक्षे. जग्रहिध्वे-जग्रहिढ्वे-जघृढ्वे. जग्रहे, जग्रह्वहे-जग्रहिवहे. Aor. लुङ्—अगर्हिष्ट-अघृक्षत, अगर्हिषाताम्-अघृक्षाताम्, अगर्हिषत-अघृक्षन्त. अगर्हिष्ठा:-अघृक्षथा:, अगर्हिषाथाम्-अघृक्षाथाम्. अगर्हिषि-अघृक्षि, अगर्हिष्वहि-अघृक्षावहि, अगर्हिष्महि अघृक्षामहि. Fu. लट्—गर्हिष्यते-घर्क्ष्यते. Per Fu. लुट्—गर्हिता-गर्ढा. Con. लृङ्—अगर्हिष्यत-अघर्क्ष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—गर्हिषीष्ट-घृक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—गृह्यते, Cau. णिजन्त—गर्हयति-ते. Des. सनन्त—जिगर्हिषते-जिघृक्षते. Fre. यङन्त—जरीगृह्यते. IP. क्त्वा—गर्हित्वा-गर्ढ्वा. Inf. तुमुन्—गर्हितुम्.

गॄ—तुदा P. से. निगरणे, to devour, to swallow. Pre. लट्—गिरति-गिलति. Pot. विधिलिङ्—गिरेत् गिलेत्. Imp. लोट्—गिरतु-गिलतु. Impf. लङ्—अगिरत्-अगिलत्. Perf. लिट्—जगार-जगाल. जगरिथ-

जगलिथ. जगार-जगाल, जगरिव-जगलिव. Aor. लुङ्—अगारीत्-अगालीत्, अगारिष्टाम् अगालिष्टाम्. अगारीः अगालीः, अगारिष्टम्-अगालिष्टम्. अगारिषम्-अगालिषम्. अगारिष्व-अगालिष्व.

Fu. लृट्—	गरिष्यति	गरीष्यति,
	गलिष्यति	गलीष्यति.
Per Fu. लुट्—	गरिता	गरीता,
	गलिता	गलीता.
Con. लृङ्—	अगरिष्यत्	अगरीष्यत्,
	अगलिष्यत्	अगलीष्यत्.

Ben. आशिषि लिङ्—गीर्य्यात्. Pas. कर्मणि—गीर्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अगारि, अगालि. Cau. णिजन्त—गारयति-गालयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजीगरत्-अजीगलत्. Des. सनन्त—जिगरिषति-जिगलिषति. Fre. यङन्त—जेगिल्यते. PP. निष्ठा—गीर्णः. Inf. तुमुन्—गरितुम्-गलितुम्, गरीतुम्-गलीतुम्.

गृ with	अव	अवगिरते	अवगिलते.
,,	,, सम्	संगिरते	संगिलते.

नित्यं शब्दं संगिरन्ते वैयाकरणाः.

गृ—क्र्या P. से, शब्दे, to sound, to speak. Pre. लट्—गृणाति. Pot. विधिलिङ्—गृणीयात्. Imp. लोट्—गृणातु. गृणीहि. गृणानि. Impf. लङ्—अगृणात्.

Perf. लिट्—जगार. Aor. लुङ्—अगारीत्, Fu. लृट्—गरिष्यति-गरीष्यति. Per Fu. लुट्—गरिता-गरीता. Con. लृङ्—अगरिष्यत्-अगरीष्यत्. Pas. कर्मणि—गीर्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अगारि. Cau. णिजन्त—गारयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजीगरत्. Des. सनन्त—जिगरिषति. PP. निष्ठा—गीर्णः. Inf. तुमुन्—गरितुम्-गरीतुम्.

गै—भ्वा P. अ. शब्दे to sing. Pre. लट्—गायति. Pot. विधिलिङ्—गायेत्. Imp. लोट्—गायतु. Impf. लङ्—अगायत्. Perf. लिट्—जगौ. Aor. लुङ्—अगासीत्. Fu. लृट्—गास्यति. Per Fu. लुट्—गाता. Con. लृङ्—अगास्यत्, Ben. आशिषि लिङ्—गेयात्. Pas. कर्मणि—गेयते, Aor. कर्म-लुङ्—अगायि. Cau. णिजन्त—गापयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अजीगपत्-त. Des. सनन्त—जिगासति. Fre. यङन्त—जेगीयते. Kri. कृत्य—गातव्यः, गानीयः, गेयः. PP. निष्ठा—गीतः. IP. क्त्वा—गीत्वा, प्रगाय, Inf. तुमुन्—गातुम्.

ग्रन्थ्—(ग्रथि)—भ्वा A. से. कौटिल्ये, to be crooked. Pre. लट्—ग्रन्थते. Pot. विधिलिङ्—ग्रन्थेत. Imp. लोट्—ग्रन्थताम्. Impf. लङ्—अग्रन्थत. Perf. लिट्—जग्रन्थे. Aor. लुङ्—अग्रन्थिष्ट. Fu. लृट्—ग्रन्थिष्यते. Per Fu. लुट्—ग्रन्थिता. Con. लृङ्—अग्रन्थिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—ग्रन्थिषीष्ट. Pas. कर्मणि—ग्रन्थ्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अग्रन्थि. Cau. णिजन्त—ग्रन्थयति-ते, Aor. णिच् लुङ्—अजग्रन्थत्-त. Des. सनन्त—जिग्रन्थिषते

Fre. यङन्त—जाग्रन्थ्यते. Kri. कृत्य—ग्रन्थितव्यः. PP. निष्ठा—ग्रन्थितः. IP. क्त्वा—ग्रन्थित्वा. Inf. तुमुन्—ग्रन्थितुम्.

ग्रन्थ्—क्रया P. से. सन्दर्भे, to tie, to fasten—

Pre. लट्—	ग्रथ्नाति	ग्रथ्नीतः	ग्रथ्नन्ति
	ग्रथ्नासि	ग्रथ्नीथः	ग्रथ्नीथ
	ग्रथ्नामि	ग्रथ्नीवः	ग्रथ्नीमः
Pot. विधिलिङ्—ग्रथ्नीयात्		ग्रथ्नीयाताम्	ग्रथ्नीयुः
	ग्रथ्नीयाः	ग्रथ्नीयातम्	ग्रथ्नीयात
	ग्रथ्नीयाम्	ग्रथ्नीयाव	ग्रथ्नीयाम
Imp. लोट्—	ग्रथ्नातु	ग्रथ्नीताम्	ग्रथ्नन्तु
	ग्रथान	ग्रथ्नीतम्	ग्रथ्नीत
	ग्रथ्नानि	ग्रथ्नाव	ग्रथ्नाम
Impf. लङ्—	अग्रथ्नात्	अग्रथ्नीताम्	अग्रथ्नन्
	अग्रथ्नाः	अग्रथ्नीतम्	अग्रथ्नीत
	अग्रथ्नाम्	अग्रथ्नीव	अग्रथ्नीम
Perf. लिट्—	जग्रन्थ	{जग्रन्थतुः {जग्रथतुः	{जग्रन्थुः {जग्रथुः
	जग्रन्थिथ	{जग्रन्थथुः {जग्रथथुः	{जग्रन्थ {जग्रथ
	जग्रन्थ	{जग्रन्थिव {जग्रथिव	{जग्रन्थिम {जग्रथिम

केचित्—प्रथमपुरुषैकवचने-जग्रथ, उत्तमपुरुषैकवचने—जग्रथ-जग्राथ, एवम् अतुसादिषु—ग्रेथतुः, ग्रेथुः, इति वदन्ति तन्नाथादौ अनुक्तत्वादप्रमाणमिति प्रामाणिकाः. Aor. लुङ्—अग्रन्थीत्. Fu. लृट्—ग्रन्थिष्यति. Per Fu. लुट्—ग्रन्थिता. Con. लृङ्—अग्रन्थिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—ग्रथ्यात्. ग्रथ्याः. ग्रथ्यासम्. Pas. कर्मणि—ग्रथ्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अग्रन्थि. Cau. णिजन्त—ग्रन्थयति, Aor. णिच् लुङ्—अजग्रन्थत्. Des. सनन्त—जिग्रन्थिषति. Fre. यङन्त—जाग्रथ्यते. Kri. क्त्वा—ग्रन्थितव्यः. PP. निष्ठा—ग्रथितः. IP. क्त्वा—ग्रथित्वा-ग्रन्थित्वा. Inf. तुमुन्—ग्रन्थितुम्.

• ग्रस्—भ्वा A. से. अदने. to swallow, to eat. Pre. लट्—ग्रसते. Pot. विधिलिङ्—ग्रसेत. Imp. लोट्—ग्रसताम्. Impf. लङ्—अग्रसत. Perf. लिट्—जग्रसे. Aor. लुङ्—अग्रसिष्ट. Fu. लृट्—ग्रसिष्यते. Per Fu. लुट्—ग्रसिता. Con. लृङ्—अग्रसिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—ग्रसिषीष्ट. Pas. कर्मणि—ग्रस्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अग्रासि. Cau. णिजन्त—ग्रासयति पिण्डं देवदत्तः, Aor. लुङ्—अजिग्रसत्. Des. सनन्त—जिग्रसिषते. PP. निष्ठा—ग्रस्तः. IP. क्त्वा—ग्रसित्वा-ग्रस्त्वा. Inf. तुमुन्—ग्रसितुम्.

ग्रह्—क्र्या U. से. उपादाने. to take.

परस्मैपद.

Pre. लट्—	गृह्णाति	गृह्णीतः	गृह्णन्ति.
	गृह्णासि	गृह्णीथः	गृह्णीथ
	गृह्णामि	गृह्णीवः	गृह्णीमः

आत्मनेपद.

गृह्णीते	गृह्णाते	गृह्णते
गृह्णीषे	गृह्णाथे	गृह्णीध्वे
गृह्णे	गृह्णीवहे	गृह्णीमहे

Pot. विधिलिङ्—गृह्णीयात्—गृह्णीत.

परस्मैपद.

Imp. लोट्—	गृह्णातु	गृह्णीताम्	गृह्णन्तु
	गृहाण	गृह्णीतम्	गृह्णीत
	गृह्णानि	गृह्णाव	गृह्णाम

आत्मनेपद.

गृह्णीताम्	गृह्णाताम्	गृह्णताम्
गृह्णीष्व	गृह्णाथाम्	गृह्णीध्वम्
गृह्णै	गृह्णावहै	गृह्णामहै

परस्मैपद.

Impf. लङ्—	अगृह्णात्	अगृह्णीताम्	अगृह्णन्
	अगृह्णाः	अगृह्णीतम्	अगृह्णीत
	अगृह्णाम्	अगृह्णीव	अगृह्णीम

आत्मनेपद.

अगृह्णीत	अगृह्णाताम्	अगृह्णत
अगृह्णीथाः	अगृह्णाथाम्	अगृह्णीध्वम्
अगृह्णि	अगृह्णीवहि	अगृह्णीमहि

परस्मैपद

Perf. लिट्—	जग्राह	जगृहतुः	जगृहुः
	जग्रहिथ	जगृहथुः	जगृह
	जग्राह	जगृहिव	जगृहिम.

आत्मनेपद

जगृहे	जगृहाते	जगृहिरे
जगृहिषे	जगृहाथे	जगृहिध्वे
जगृहे	जगृहिवहे	जगृहिमहे

Aor. लुङ्—अग्रहीत्-अग्रहीष्ट. अग्रहीः-अग्रहीष्टाः. अग्रहीषम्-अग्रहीषि. Fu. लृट्—ग्रहीष्यति-ग्रहीष्यते. Per Fu. लुट्—ग्रहीता. Con. लृङ्—अग्रहीष्यत्-अग्रहीष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—गृह्यात् ग्रहीषीष्ट. Pas. कर्मणि—गृह्यते, Aor. कर्म लुङ्—अग्राहि. Cau. णिजन्त—ग्राहयति-ते, Aor. णिच् लुङ्—अजिग्रहत्-त. Des. सनन्त—जिघृक्षति-ते. Fre. यङन्त—जरीगृह्यते. PP. निष्ठा—गृहीतः. IP. क्त्वा—गृहीत्वा. Inf. तुमुन्—ग्रहीतुम्.

ग्लै——भ्वा P. अ. हर्षक्षये, to droop, to be weary. Pre. लट्—ग्लायति. Pot. विधिलिङ्—ग्लायेत्. Imp. लोट्—ग्लायतु. Impf. लङ्—अग्लायत्. Perf. लिट्—

जग्लौ	जग्लतुः	जग्लुः
जग्लाथ / जग्लिथ	जग्लथुः	जग्ल
जग्लौ	जग्लिव	जग्लिम

Aor. लुङ्—अग्लासीत् अग्लासिष्टाम् अग्लासिषुः
अग्लासीः अग्लासिष्टम् अग्लासिष्ट
अग्लासिषम् अग्लासिष्व अग्लासिष्म

Fu. लृट्—ग्लास्यति. Per Fu. लुट्—ग्लाता. Con. लृङ्—अग्लास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—ग्लायात्-ग्लेयात्. Pas. कर्मणि—ग्लायते, Aor. कर्म-लुङ्—अग्लायि. Cau. णिजन्त—ग्लपयति-ते, ग्लापयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अजिग्लपत्. Des. सनन्त—जिग्लासति. Fre. यङन्त—जाग्लायते. Kri. ऋत्य—ग्लातव्यः, ग्लानीयः, ग्लेयः. PP. निष्ठा—ग्लानः. IP. क्त्वा—ग्लात्वा, प्रग्लाय. Inf. तुमुन्—ग्लातुम्. अनुपसर्गादणिचि क्ङिति वा.

घ

घुष्—(घुषिर्)—भ्वा P. से. अविशब्दने. विशब्दनं प्रतिज्ञानं तच्च शब्देन स्वाभिप्रायप्रकाशनम्. अस्माद् अस्मिन्नर्थे यथाप्रयोगं घुषिर् इति धातुर्वर्त्तते. शब्दमात्रे, to sound, to declare. Pre. लट्—घोषति. Pot. विधिलिङ्—घोषेत्. Imp. लोट्—घोषतु. Impf. लङ्—अघोषत्. Peri. लिट्—जुघोष. Aor. लुङ्—अघोषीत्-अघुषत्. अघोषिष्टाम्-अघुषताम्. Fu. लृट्—घोषिष्यति. Per Fu. लुट्—घोषिता. Con. लृङ्—अघोषिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—घुष्यात्. Pas. कर्मणि—घुष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अघोषि. Cau. णिजन्त—घोषयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजूघुषत्. Des. सनन्त—जुघुषिषति-जुघोषिषति. Fre. यङन्त—जोघुष्यते. Kri. कृत्य—घोषितव्यः, घोषणीयः. PP. निष्ठा—घुष्टा रज्जुः (अविशब्दनार्थे). घुषितं वाक्यम् (शब्देन प्रकटीकृताभिप्रायम्). with सम्—संघुष्टः, संघुषितः. IP. क्त्वा—घुषित्वा-घोषित्वा. Inf. तुमुन्—घोषितुम्. अविशब्दनार्थे निष्ठायामनिट्; संपूर्वश्चेद् वा इट्.

घुष् (घुषिर्)—चुरा U. से. अविशब्दने, to proclaim aloud. Pre. लट्—घोषयति-ते. Perf. लिट्—घोषयां चकार-चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अजूघुषत्-त. Fu. लृट्—घोषयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—घोषयिता. Con. लृङ्—अघोषयिष्यत्-त. Ben. आशिष लिङ्—घुष्यात्-

घोषयिषीष्ट. Des. सनन्त—जुघुषयिषति-ते. Inf. तुमुन्—घोषयितुम्. चौरादिकस्य घुषिर्-धातोर्निष्ठायामिट्, निष्ठा—घुषितः,—अवघुषितम्.

घ्रा—भ्वा P. अ. गन्धोपादाने, to smell, to perceive odour. Pre. लट्—

	जिघ्रति	जिघ्रतः	जिघ्रन्ति
	जिघ्रसि	जिघ्रथः	जिघ्रथ
	जिघ्रामि	जिघ्रावः	जिघ्रामः
Pot. विधिलिङ्—	जिघ्रेत्	जिघ्रेताम्	जिघ्रेयुः
	जिघ्रेः	जिघ्रेतम्	जिघ्रेत
	जिघ्रेयम्	जिघ्रेव	जिघ्रेम
Imp. लोट्—	जिघ्रतु.	जिघ्र.	जिघ्राणि.
Impf. लङ्—	अजिघ्रत्.	अजिघ्रः,	अजिघ्रम्.
Perf. लिट्—	जघ्रौ	जघ्रतुः	जघ्रुः
	जघ्रिथ / जघ्राथ	जघ्रथुः	जघ्र
	जघ्रौ	जघ्रिव	जघ्रिम.
Aor. लुङ्—	अघ्रात् / अघ्रासीत्	अघ्रातम् / अघ्रासिष्टाम्	अघ्रुः / अघ्रासिषुः
	अघ्राः / अघ्रासीः	अघ्रातम् / अघ्रासिष्टम्	अघ्रात / अघ्रासिष्ट
	अघ्रासम् / अघ्रासिषम्	अघ्राव / अघ्रासिष्व	अघ्राम / अघ्रासिष्म

Fu. लट्—घ्रास्यति. Per Fu. लुट्—घ्राता. Con. लृङ्—अघ्रास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—घ्रायात्-घ्रेयात्. Pas. कर्मणि—घ्रायते, Aor. कर्म-लुङ्—अघ्रायि. Cau. णिजन्त—घ्रापयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अजिघ्रपत्-त, अजिघ्रिपत्-त. Des. सनन्त—जिघ्रासति. Fre. यङन्त—जेघ्रीयते. PP. निष्ठा—घ्रातः-घ्राणः. IP. क्त्वा—घ्रात्वा-आघ्राय. Inf. तुमुन्—घ्रातुम्.

च

चकास्—अदा P. से. दीप्तौ, to shine.

Pre. लट्—	चकास्ति	चकास्तः	चकासति
	चकास्सि	चकास्थः	चकास्थ
	चकास्मि	चकास्वः	चकास्मः
Pot. विधिलिङ्—	चकास्यात्	चकास्याताम्	चकास्युः
Imp. लोट्—	चकास्तु	चकास्ताम्	चकासतु
	चकाधि	चकास्तम्	चकास्त
	चकासानि	चकासाव	चकासाम

धि च-इतिसलोपे चकाधि इति. यथा तु भाष्यं तथा चकाधि इत्येव भवितव्यम्.

Impf. लङ्—	अचकात् अचकाद्	अचकास्ताम्	अचकासुः
	अचकाः अचकात्-द्	अचकास्तम्	अचकास्त
	अचकासम्	अचकास्व	अचकास्म

Perf. लिट्— चकासांचकार, चकासामास, चकासांबभूव-

Aor. लुङ्—अचकासीत् अचकासिष्टाम् अचकासिषुः
अचकासीः अचकासिष्टम् अचकासिष्ट
अचकासिषम् अचकासिष्व अचकासिष्म

Fu. लृट्—चकासिष्यति. Per. Fu. लुट्—चकासिता. Con. लृङ्—अचकासिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—चकास्यात्, चकास्यास्ताम्. Pas. भावे—चकास्यते, Aor. भावे-लुङ्—अचकासि. Cau. णिजन्त—चकासयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचीचकासत्-अचचकासत्. Des. सनन्त—चिचकासिषति. PP. निष्ठा—चकासितः. IP. क्त्वा—चकासित्वा. Inf. तुमुन्—चकासितुम्.

चक्ष्—(चक्षिङ्)—अदादि—A. अ. व्यक्तायां वाचि, दर्शनेऽपि. अयं धातुः प्रायेण आ-(आङ्) पूर्वः. to speak, to say, to see.

Pre. लट्— आचष्टे आचक्षाते आचक्षते
आचक्षे आचक्षाथे आचड्ढ्वे
आचक्षे आचक्ष्वहे आचक्ष्महे.

Pot. विधिलिङ्—आचक्षीत आचक्षीयाताम् आचक्षीरन्
आचक्षीथाः आचक्षीयाथाम् आचक्षीध्वम्
आचक्षीय आचक्षीवहि आचक्षीमहि

Imp. लोट्— आचष्टाम् आचक्षाताम् आचक्षताम्
आचक्ष्व आचक्षाथाम् आचड्ढ्वम्
आचक्षै आचक्षावहै आचक्षामहै

Impf. लङ्—	आचष्ट	आचक्षाताम्	आचक्षत
	आचष्ठाः	आचक्षाथाम्	आचड्ढ्वम्
	आचक्षि	आचक्ष्वहि	आचक्ष्महि

लिटि परे चक्षिङ्धातोः स्थाने ख्या (ख्याञ्) आदेशः ख्शा (ख्शाञ्) आदेशश्च वा भवतः।

Perf. लिट्—चक्ष्—

3rd. Pers.	आचचक्षे	आचचक्षाते	आचचक्षिरे
प्रथम-पुरुष.			
2nd. Pers.	आचचक्षिषे	आचचक्षाथे	आचचक्षिध्वे
मध्यम-पुरुष.			
1st. Pers.	आचचक्षे	आचचक्षिवहे	आचचक्षिमहे
उत्तमपुरुष.			

ख्या-आदेश उभयपदी.

परस्मैपद—	आचख्यौ	आचख्यतुः	आचख्युः
	आचख्यिथ / आचख्याथ	आचख्यथुः	आचख्य
	आचख्यौ	आचख्यिव	आचख्यिम
आत्मनेपद—	आचख्ये	आचख्याते	आचख्यिरे
	आचख्यिषे	आचख्याथे	आचख्यिध्वे
	आचख्ये	आचख्यिवहे	आचख्यिमहे

ख्शा (ख्शाज) -आदेश उभयपदी.

परस्मैपद—	आचक्ष्यौ	आचक्ष्यतुः	आचक्ष्युः
	आचक्ष्यिथ / आचक्ष्याथ	आचक्ष्यथुः	आचक्ष्य
	आचक्ष्यौ	आचक्ष्यिव	आचक्ष्यिम

आत्मनेपद.

आचक्ष्ये	आचक्ष्याते	आचक्ष्यिरे
आचक्ष्यिषे	आचक्ष्याथे	आचक्ष्यिध्वे
आचक्ष्ये	आचक्ष्यिवहे	आचक्ष्यिमहे

लुङ्-लृट्-लुट्-लृङि आशिषि लिङि च परे चक्षिङ्-धातोः स्थाने नित्यमेव ख्या (ख्याञ्) आदेशः क्शा (क्शाञ्) चादेशश्च भवतः, वर्जनार्थं तु एतौ आदेशौ न स्तः. Aor. लुङ्—अख्यत्-अख्यत, अक्शासीत्-अक्शास्त. वर्जनार्थंतु, अचक्षिष्ट. Fu. लृट्—ख्यास्यति-ख्यास्यते, क्शास्यति-ते. Per Fu. लुट्—ख्याता-क्शाता. Con. लृङ्—अख्यास्यत्-त, अक्शास्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—ख्यायात्-ख्येयात्-ख्यासीष्ट, क्शायात्-क्शेयात्-क्शासीष्ट. Pas. ख्यायते-क्शायते. Aor. लुङ्—अख्यायि. Cau. णिजन्त—ख्यापयति--ते, क्शापयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अचिख्यपत्-अचिक्शपत्. Des. सनन्त—चिख्यासति-ते, चिक्शासति-ते. Fre. यङन्त—चाख्यायते-चाक्शायते. PP. निष्ठा—ख्यातः. Inf. तुमुन्—ख्यातुम्.

चट्—भ्वा P. से. भेदने, to break. Pre. लट्—चटति. Perf. लिट्- -चचाट. Aor. लुङ्—अचटीत्.

Fu. लट्—चटिष्यति. Per Fu. लुट्—चटिता. PP. निष्ठा—चटितः. IP. क्त्वा—चटित्वा. Inf. तुमुन्—चटितुम्.

चम्—भ्वा P. से. अदने, to eat. Pre. लट्—चमति, but after the prep.—आ, आचामति. Pot. विधिलिङ्—आचामेत्. Imp. लोट्—आचामतु. Impf. लङ्—आचामत्. Perf. लिट्—चचाम, चेमतुः, चेमुः. चेमिथ—चचमिथ. चचाम. Aor. लुङ्—अचमीत्. Fu. लट्—चमिष्यति. Per Fu. लुट्—चमिता. Pas. कर्मणि—चम्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अचामि. Cau. णिजन्त—चामयति, Aor. णिच्-लुङ्—अचीचमत्-त. Des. सनन्त—चिचमिषति. Kri. कृत्य—आ + चम् = आचमनीयः. PP निष्ठा—चान्तः. IP. क्त्वा—चान्त्वा, चमित्वा. Inf. तुमुन्—चमितुम्.

चर्—भ्वा P. से. गतौ, to walk. Pre. लट्—चरति. Perf. लिट्—चचार. Aor. लुङ्—अचरीत्. Fu. लट्—चरिष्यति. Per Fu. लुट्—चरिता. Con. लृङ्—अचरिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—चर्यात्. Pas. कर्मणि—चर्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अचारि. Cau. णिजन्त—चारयति. Des. सनन्त—चिचरिषति. PP. निष्ठा—चरितः. Inf. तुमुन्—चरितुम्. With—आ, Kri. कृत्य—आचरणीयः.

चल्—भ्वा P. से. कम्पने, to shake, to go. Pre. लट्—चलति. Perf. लिट्—चचाल. Aor. लुङ्—अचालीत्. Fu. लट्—चलिष्यति. Per Fu. लुट्—चलिता. Con. लृङ्—अचलिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—चल्यात्.

Pas. कर्मणि—चल्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अचालि. Cau. णिजन्त (कम्पनार्थे)—चलयति-ते. (अन्यार्थे) चालयति-ते. Des. सनन्त—चिचलिषति. PP. निष्ठा—चलितः. Inf. तुमुन्—चलितुम्.

चि—स्वा U. अ. चयने, to collect. Pre. लट्—चिनोति-चिनुते. Pot. विधिलिङ्—चिनुयात् चिन्वीत. Imp. लोट्—चिनोतु-चिनुताम्. Impf. लङ्—अचिनोत्-अचिनुत. Perf. लिट्—चिकाय-चिचाय, चिक्ये-चिच्ये. Aor. लुङ्—अचैषीत्-अचेष्ट. Fu. लृट्—चेष्यति-ते. Per Fu. लुट्—चेता. Con. लृङ्—अचेष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—चीयात्-चेषीष्ट. Pas. कर्मणि—चीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अचायि. Cau. णिजन्त—चापयति, चाययति, Aor. णिच्-लुङ्—अचीचपत्-अचीचयत्. Des. सनन्त—चिचीषति-ते, चिकीषति-ते. Fre. यङन्त—चेचीयते. Kri. कृत्य—चेतव्यः, चयनीयः, चेयः. PP. निष्ठा—चितः. 1P. क्त्वा—चित्वा. Inf. तुमुन्—चेतुम्.

चित्—भ्वा P. से. संज्ञाने, to think. Pre. लट्—चेतति. Pot. विधिलिङ्—चेतेत्. Imp. लोट्—चेततु. Impf. लङ्—अचेतत्. Perf. लिट्—चिचेत, चिचितुः. चिचेतिथ, चिचितथुः. चिचेत, चिचितिव. Aor. लुङ्—अचेतीत्. अचेतीः. अचेतिषम्. Fu. लृट्—चेतिष्यति. Per Fu. लुट्—चेतिता. Con. लृङ्—अचेतिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—चित्यात्. Pas. कर्मणि—चित्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अचेति. Cau. णिजन्त—चेतयति. Aor. णिच-

लुङ्—अचीचितत्. Des. सनन्त—चिचेतिषति. Fre. यङन्त—चेचित्यते. Kri. कृत्य—चेतितव्यः, चेतनीयः, चेत्यः. PP. निष्ठा—चित्तः. IP. क्त्वा—चेतित्वा, चितित्वा. Inf. तुमुन्—चेतितुम्.

चिन्त्—(चिति)—चुरा U. से. चिन्तायाम्, to think, to remember. Pre. लट्—चिन्तयति-ते, चिन्तति. Pot. विधिलिङ्—चिन्तयेत्-त, चिन्तेत्. Imp. लोट्—चिन्तयतु-ताम्, चिन्ततु. Impf. लङ्—अचिन्तयत्-त, अचिन्तत्. Perf. लिट्—चिन्तयां चकार-चक्रे-आस-बभूव, चिचिन्त. Aor.लुङ्—अचिचिन्तत्-त, अचिन्तीत्. Fu.लृट्—चिन्तयिष्यति-ते, चिन्तिष्यति. Per Fu. लुट्—चिन्तयिता, चिन्तिता. Ben. आशिषि-लिङ्—चिन्त्यात्-चिन्तयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—चिन्त्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अचिन्ति. Des. सनन्त—चिचिन्तयिषति-ते, चिचिन्तिषति. Kri. कृत्य—चिन्तयितव्यः, चिन्तितव्यः, चिन्तनीयः. PP. निष्ठा—चिन्तितः. IP. क्त्वा—चिन्तयित्वा. Inf. तुमुन्—चिन्तयितुम्-चिन्तितुम्.

चुद्—चुरा U. से. प्रेरणे, to drive. निश्वासार्थे द्विकर्मकः. देवदत्तम् अर्थं चोदयति. Pre. लट्—चोदयति-ते. Perf. लिट्—चोदयांचकार-चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अचूचुदत्-त. Fu. लृट्—चोदयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—चोदयिता. PP. निष्ठा—चोदितः. Inf. तुमुन्—चोदयितुम्.

चुम्ब्—(चुबि) भ्वा P. से. चुम्बने, to kiss. Pre. लट्—चुम्बति. Perf. लिट्—चुचुम्ब. Aor. लुङ्—अचुम्बीत्.

Per Fu. लुट्—चुम्बिता. Pas. कर्मणि—चुम्ब्यते. Cau. णिजन्त—चुम्बयति. PP. निष्ठा—चुम्बितः. IP. क्त्वा—चुम्बित्वा. Inf. तुमुन्—चुम्बितुम्.

चुर्—चुरा U. से. स्तेये, to steal or rob. Pre. लट्—चोरयति-ते. Perf. लिट्—चोरयां-चकार-चक्रे-आस-बभूव. Aor.—लुङ्—अचूचुरत्-त. Fu. लृट्—चोरयिष्यति-ते. Ben आशिषि लिङ्—चोर्यात्, चोरयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—चोर्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अचोरि. Des. सनन्त—चुचोरयिषति-ते. PP. निष्ठा—चोरितः. IP. क्त्वा—चोरयित्वा. Inf. तुमुन्—चोरयितुम्.

चूर्ण्—चुरा U. से, संचूर्णने, to crush, to powder. Pre. लट्—चूर्णयति-ते. Perf. लिट्—चूर्णयां-चकार-चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अचुचूर्णत्-त. Fu. लृट्—चूर्णयिष्यति-ते. PP. निष्ठा—चूर्णितः. IP. क्त्वा—चूर्णयित्वा. Inf. तुमुन्—चूर्णयितुम्.

चेष्ट्—भ्वा A. से. चेष्टायाम्, to stir. Pre. लट्—चेष्टते. Perf. लिट्—चिचेष्टे. Aor. लुङ्—अचेष्टिष्ट. Per Fu. लुट्—चेष्टिता. Ben. आशिषि लिङ्—चेष्टिषीष्ट. Pas. भावे—चेष्ट्यते. Cau. णिजन्त—चेष्टयति. Des. सनन्त—चिचेष्टिषते. PP. निष्ठा—चेष्टितः. IP. क्त्वा—चेष्टित्वा. Inf. तुमुन्—चेष्टितुम्.

च्यु—भ्वा A. अ. गतौ, to go. to drop down. Pre. लट्—च्यवते. Pot. विधिलिङ्—च्यवेत. Imp.

लोट्—च्यवताम्. Impf. लङ्—अच्यवत. Perf. लिट्—चुच्युवे. चुच्युविषे. Aor. लुङ्—अच्योष्ट. Fu. लृट्—च्योष्यते. Per Fu. लुट्—च्योता. Con. लृङ्—अच्योष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—च्योषीष्ट. Pas. कर्मणि—च्यूयते. Cau. णिजन्त—च्यावयति. Aor. णिच्-लुङ्—अचुच्यवत्, अचिच्यवत्. Des. सनन्त—चुच्यूषते. Fre. यङन्त—चोच्यूयते. PP. निष्ठा—च्युतः. Inf. तुमुन्—च्योतुम्.

च्युत्—(च्युतिर्)—भ्वा P. से. आसेचने. to sprinkle. Pre. लट्—च्योतति. Perf. लिट्—चुच्योत, चुच्युततुः. चुच्योतिथ, चुच्युतथुः. चुच्योत, चुच्युतिव. Aor. लुङ्—अच्युतत्-अच्योतीत्. Fu. लृट्—च्योतिष्यति. Per Fu. लुट्—च्योतिता. Con. लृङ्—अच्योतिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—च्युत्यात्. Pas. कर्मणि—च्युत्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अच्योति. Cau. णिजन्त—च्योतयति. Aor. णिच्-लुङ्—अचुच्युतत्. Des. सनन्त—चुच्योतिषति-चुच्युतिषति. Fre. यङन्त—चोच्युत्यते. PP. निष्ठा—च्युतितः. IP. क्त्वा—च्योतित्वा-च्युतित्वा. Inf. तुमुन्—च्योतितुम्.

छ

छद्—चुरा U. से. अपवारणे, to cover, to conceal. Pre. लट्—छादयति-ते, छदति-छदते. Perf. लिट्—छादयांचकार-चक्रे-आस-बभूव, चच्छाद-चच्छदे. Aor. लुङ्—अचिच्छदत्-त, अच्छादीत्-अच्छदीत्-अच्छादिष्ट. Fu. लृट्—छादयिष्यति-ते, छदिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—छादयिता-छदिता. Con. लृङ्—अच्छादयिष्यत्-त, &c. Ben. आशिषि-लिङ्—छाद्यात्-छादयिषीष्ट, छद्यात्-छदिषीष्ट. Pas. कर्मणि—छाद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अच्छादि. Des. सनन्त—चिच्छादयिषति-ते. Kri. कृत्य—छादयितव्यः. PP. निष्ठा—छादितः-छन्नः. IP. क्त्वा—छादयित्वा. Inf. तुमुन्—छादयितुम्.

छिद्—(छिदिर्)—रुधा U. अ. द्वैधीकरणे, to cut. Pre. लट्—छिनत्ति-छिन्ते. Pot. विधिलिङ्—छिन्द्यात्, छिन्दीत. Imp. लोट्—छिनत्तु-छिन्ताम्. छिन्धि-छिन्त्स्व. छिनदानि-छिनदै. Impf. लङ्—अच्छिनत्-अच्छिन्त. अच्छिनः-अच्छिनत्-अच्छिन्त्याः. अच्छिनदम्-अच्छिन्दि. Perf. लिट्—चिच्छेद-चिच्छिदे. चिच्छेदिथ-चिच्छिदिषे. चिच्छेद-चिच्छिदे. Aor. लुङ्—अच्छिदत्-अच्छैत्सीत्, अच्छित्त. Fu. लृट्—छेत्स्यति-छेत्स्यते. Per Fu. लुट्—छेत्ता. Con. लृङ्—अच्छेत्स्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—छिद्यात्-छेत्सीष्ट Pas. कर्मणि—छिद्यते.

Aor. कर्म-लुङ्—अच्छेदि. Cau. णिजन्त—छेदयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अचिच्छिदत्-त. Des. सनन्त—चिच्छित्सति-चिच्छित्सते. Fre. यङन्त—चेच्छिद्यते. PP. निष्ठा—छिन्नः. IP. क्त्वा—छित्त्वा. Inf. तुमुन्—छेत्तुम्.

छो—दिवा P. अ. छेदने, to cut. Pre. लट्—च्यति. च्यसि. च्यामि. Pot. विधि-लिङ्—च्येत्. च्येः. च्येयम्. Imp. लोट्—च्यतु. Impf. लङ्—अच्च्यत्. Perf. लिट्—चच्छौ, चच्छतुः. चच्छिथ-चच्छाथ, चच्छथुः. चच्छौ, चच्छिद. Aor. लुङ्—अच्छात्-अच्छासीत्, अच्छाताम्-अच्छासिष्टाम्, अच्छुः-अच्छासिषुः. अच्छाः-अच्छासीः. अच्छाम्-अच्छासिषम्. Fu. लृट्—छास्यति. Per Fu. लुट्—छाता. Con. लृङ्—अच्छास्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—छायात्. Pas. कर्मणि—छायते. Aor. कर्म-लुङ्—अच्छायि. Cau. णिजन्त—छाययति. Aor. णिच्-लुङ्—अचिच्छयत्. Des. सनन्त—चिच्छासति. Fre. यङन्त—चाच्छायते. PP. निष्ठा—छितः, छातः. IP. क्त्वा—छित्वा, छात्वा. Inf. तुमुन्—छातुम्.

अ

अद्—अदा P.से.भक्षणहसनयोः, to eat, to laugh.

Pre. लट्—अत्ति, अत्तः, अदन्ति. अत्सि, अत्थः, अत्थ. अद्मि, अद्वः, अद्मः.

Pot. विधि-लिङ्—अद्यात्, अद्याताम्, अद्युः. अद्याः अद्यातम्, अद्यात. अद्याम्, अद्याव, अद्याम.

Imp. लोट्—अत्तु, अत्ताम्, अदन्तु. अद्धि, अत्तम्, अत्त. अदानि, अदाव, अदाम.

Impf. लङ्—अजदत् / अजत्त् / अजद्धीत् } अजत्ताम्, अजदुः.

अजदः / अजत्तः / अजद्धीः } अजत्तम्, अजत्त.

अजदम्, अजद्व, अजद्म.

Perf. लिट्—जजाद, जजदतुः ; जजत्थ, जजदथुः ; जजाद, जजद्व. **Aor.** लुङ्—अजद्धीत्. अजद्धीः. अजत्तम्. **Fu.** लृट्—अत्तिष्यति. **Per Fu.** लुट्—अत्ता. **Con.** लृङ्—अजत्तिष्यत्. **Ben.** आशिषि-लिङ्—अद्यात्, अद्यास्ताम्. **Pas.** कर्मणि—अद्यते. **Aor.** कर्मं-लुङ्—अजत्त. **Cau.** णिजन्त—अदयति, **Aor.** णिच्-लुङ्—अजजदत्. **Des.** सनन्त—जिजत्तिषति. **Fre.** यङन्त—जाजद्यते. **Kri.** कृत्य—अत्तव्यः. **PP.** निष्ठा—अत्तः. **IP.** क्त्वा—अत्त्वा. **Inf.** अत्तुम्.

जन्—(जनी) दिवा A. से. प्रादुर्भावे, प्रादुर्भाव उत्पत्तिरभिव्यक्तिर्वा. अत्रायम् अकर्मकः, यदा तु अन्तर्भावितण्यर्थं उत्पादनायाम् अभिव्यञ्जनायां वा वर्त्तते तदा सकर्मकः.

'अजा ह्यग्नेरजनिष्ट गर्भम्'

to be born, to spring up. Pre. लट्—जायते. Pot. विधिलिङ्—जायेत. Imp. लोट्—जायताम्. जायस्व. जायै. Impf. लङ्—अजायत. Perf. लिट्—जज्ञे, जज्ञाते, जज्ञिरे. जज्ञिषे, जज्ञाथे. जज्ञे, जज्ञिवहे. Aor. लुङ्—अजनि-अजनिष्ट, अजनिषाताम्. अजनिष्ठाः, अजनिषाथाम्. अजनिषि, अजनिष्वहि. Fu. लृट्—जनिष्यते. Per Fu. लुट्—जनिता. Con. लृङ्—अजनिष्यत. Ben. आशिषिलिङ्—जनिषीष्ट. Pas. भावे—जायते, जन्यते. Aor. भावेलुङ्—अजनि. Cau. णिजन्त—जनयति. Aor. णिच्लुङ्—अजीजनत् (ण्यन्तात् कर्मणि—Pre. जन्यते-जायते Aor—अजनि-अजानि). Des. सनन्त—जिजनिषते. Fre. यङन्त—जाजायते-जञ्जन्यते, Kri. कृत्य—जन्यः, जननीयम्. PP. निष्ठा—जातः. IP. क्त्वा—जनित्वा. Inf. तुमुन्—जनितुम्. शृङ्गाच्छरो जायते.

जन्—जुहु P. से. जनने, to be born. Pre लट्—जजन्ति, जजातः, जज्ञति. जजंसि, जजाथः, जजाथ. जजन्मि, जजन्वः. Pot. विधिलिङ्—जजन्यात्-जजायात्. Imp. लोट्—जजन्तु, Perf. लिट्—जजान. Fu. लृट्—जनिष्यति, इत्यादि.

जप्—भ्वा P. से, व्यक्तायां वाचि, to speak ; मानसे च, to mutter. Pre. लट्—जपति. Impf. लङ्—अजपत्. Perf. लिट्—जजाप, जेपतुः. Aor. लुङ्—अजपीत्-अजापीत्. Fu. लृट्—जपिष्यति, Per Fu. लुट्—जपिता. Con. लृङ्—अजपिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—जप्यात्. Pas. कर्मणि—जप्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अजापि. Cau. णिजन्त—जापयति. Aor. णिच्-लुङ्—अजीजपत्. Des. सनन्त—जिजपिषति. Fre. यङन्त—जञ्जप्यते. PP. निष्ठा—जपितः. IP. क्त्वा—जपित्वा. Inf. तुमुन्—जपितुम्.

जल्प्—भ्वा P. से. व्यक्तायां वाचि, to prattle, to speak. Pre. लट्—जल्पति. Perf. लिट्—जजल्प. Aor. लुङ्—अजल्पीत्. Fu. लृट्—जल्पिष्यति. Per Fu. लुट्—जल्पिता. Ben. आशिषि-लिङ्—जल्प्यात्. Pas. कर्मणि—जल्प्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अजल्पि. Cau. णिजन्त—जल्पयति पुत्रं देवदत्तं यज्ञदत्तः. Aor. णिच्-लुङ्—अजजल्पत्. Des. सनन्त—जिजल्पिषति. PP. निष्ठा—जल्पितः. Inf. तुमुन्—जल्पितुम्.

जागृ—अदा P. से, निद्राक्षये, to wake. Pre. लट्—जागर्ति, जाग्रतः, जाग्रति. जागर्षि, जाग्रथः, जाग्रथ. जागर्मि, जाग्रवः, जाग्रमः. Pot. विधि-लिङ्—जाग्र्यात्. जाग्र्याः. जाग्र्याम्. Imp, लोट्—जागर्तु, जाग्रताम्, जाग्रतु. जाग्रहि. जागराणि. Impf. लङ्—अजागः, अजाग्रताम्, अजागरुः. अजागः. अजागरम्. Perf. लिट्—जागरांचकार-जजागार, जागरांचक्रतुः-जजागरतुः, जागरां-

चक्रुः-जजागरुः. जागरांचकर्थ-जजागरिथ, जागरांचक्रथुः-जजागरथुः, जागरांचक्र-जजागर. जागरांचकार-जजागार-जजागर, जागरांचक्रुव-जजागरिव, जागरांचक्रम-जजागरिम. Aor. लुङ्—अजागरीत्. अजागरीः, अजागरिषम्. Fu. ल्रट्—जागरिष्यति. Per Fu. लुट्—जागरिता. Con. ल्रङ्—अजागरिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—जागर्यात्. जागर्याः. जागर्यास्म्. Pas. भावे—जागर्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अजागारि. Cau. णिजन्त—जागरयति. Aor. णिच्-लुङ्—अजजागरत्. Des. सनन्त—जिजागरिषति. PP. निष्ठा—जागरितः. IP. क्त्वा—जागरित्वा. Inf. तुमुन्—जागरितुम्.

जि—भ्वा P. अ. जयेऽर्थे—जय उत्कर्षप्राप्तिः. अत्र अकर्मकः, to excel. Pre. लट्—जयति. Pot. विधि-लिङ्—जयेत्. Imp. लोट्—जयतु. Impf. लङ्—अजयत्. Perf. लिट्—जिगाय, जिग्यतुः. जिगयिथ-जिगेथ. जिगाय, जिग्यिव. Aor. लुङ्—अजैषीत्. अजैषीः. अजैषम्. Fu. ल्रट्—जेष्यति. Per Fu. लुट्—जेता. Con. ल्रङ्—अजेष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—जीयात्. Pas. भावे—जीयते. Aor. भावे-लुङ्—अजायि. Cau. णिजन्त—जापयति. Aor. णिच्-लुङ्—अजीजपत्. Des. सनन्त—जिगीषति. Fre. यङन्त—जेजीयते. Kri. क्त्वा—जेतव्यः. PP. निष्ठा—जितः. IP. क्त्वा—जित्वा. Inf. तुमुन्—जेतुम्.

with परा = पराजयते ॥
with वि = विजयते ॥

जयिर्जयाभिभवयोराद्येऽर्थेऽसावकर्मकः ।
उत्कर्षप्राप्तिराद्योऽर्थो द्वितीयेऽर्थे सकर्मकः ॥

जि—भ्वा P. से. to conquer (अभिभवेऽर्थे = अभिभवो न्यूनीकरणम्) सर्वं जयतिवत्. अध्ययनात् पराजयते (पराजिरत्र न्यूनीभावार्थे) अध्येतुं ग्लायति इत्यर्थः.

जीव्—भ्वा P. से. प्राणधारणे, to live. Pre. लट्—जीवति. Pot. विधि-लिङ्—जीवेत्. Imp. लोट्—जीवतु. जीव. जीवानि. Impf. लङ्—अजीवत्. Perf. लिट्—जिजीव. Aor. लुङ्—अजीवीत्. Fu. लृट्—जीविष्यति. Per Fu. लुट्—जीविता. Con. लृङ्—अजीविष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—जीव्यात्. Pas. भावे—जीव्यते. Cau. णिजन्त—जीवयति. Aor. णिच्-लुङ्—अजिजीवत्-अजीजिवत्. Des. सनन्त—जिजीविषति. Fre. यङन्त—जेजीव्यते. Kri. कृत्य—जीवितव्यम्. PP. निष्ठा—जीवितः. IP. क्त्वा—जीवित्वा, उपजीव्य. Inf. तुमुन्—जीवितुन्.

जृम्भ्—(जृभि)—भ्वा A. से. गात्रविनामे, to yawn. Pre. जृम्भते. Pot. विधि-लिङ्—जृम्भेत. Imp. लोट्—जृम्भताम्. Impf. लङ्—अजृम्भत. Perf. लिट्—जजृम्भे. Aor. लुङ्—अजृम्भिष्ट. Fu. लृट्—जृम्भिष्यते, Per Fu. लुट्—जृम्भिता. Con. लृङ्—अजृम्भिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—जृम्भिषीष्ट. Pas. भावे—जृम्भ्यते. Aor. भावे-लुङ्—अजृम्भि. Cau. णिजन्त—जृम्भयति. Aor णिच्-लुङ्—अजजृम्भत्. Des. सनन्त—जिजृम्भिषते. PP. निष्ठा—जृम्भितः. Inf. तुमन—जृम्भितुम.

जॄ—(जृष्) दिवा P. से. वयोहानौ, to grow old. Pre. लट्—जीर्यति, जीर्यतः. जीर्यसि. जीर्यामि. Pot. विधिलिङ्—जीर्येत्. Imp. लोट्—जीर्यतु. Impf. लङ्—अजीर्यत्. Perf. लिट्—जजार, जजरतुः-जेरतुः, जजरुः-जेरुः. जजरिथ-जेरिथ, जजरथुः-जेरथुः, जजर-जेर. जजार-जजर, जजरिव-जेरिव, जजरिम-जेरिम. Aor. लुङ्—अजारीत्-अजरत्, अजारिष्टाम्-अजरताम्. अजारीः-अजरः. अजारिषम्-अजरम्. Fu. ल्रट्—जरिष्यति-जरीष्यति. Per Fu. लुट्—जरिता-जरीता. Con. ल्रङ्—अजरिष्यत्-अजरीष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—जीर्यात्. Pas. भावे—जीर्यते. Aor. भावे-लुङ्—अजारि. Cau. णिजन्त—जरयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजीजरत्. Des. सनन्त—जिजीर्षति-जिजरिषति-जिजरीषति. Fre. यङन्त—जेजीर्यते. PP. निष्ठा—जीर्णः. IP. क्त्वा—जरित्वा-जरीत्वा, Inf. तुमुन्—जरितुम्-जरीतुम्.

जॄ—क्रया P. से. to grow old. Pre. लट्—जृणाति.

जॄ—चुरा P. से. to grow old. Pre. लट्—जारयति or जरति. Perf. लिट्—जारयांचकार. Per Fu. लुट्—जारयिता.

निरनुबन्धकजॄधातुर्नास्तीति सिद्धान्तः.

ज्ञा—क्रया P. अ. अवबोधने, to know. Pre. लट्—जानाति, जानीतः, जानन्ति. जानासि, जानीथः, जानीथ.

जानामि, जानीवः. Pot. विधिलिङ्—जानीयात्. जानीयाः. जानीयाम्. Imp. लोट्—जानातु. जानीहि. जानानि. Impf. लङ्—अजानात्, अजानाः, अजानाम्. Perf. लिट्—जज्ञौ, जज्ञतुः, जज्ञुः. जज्ञिथ or जज्ञाथ, जज्ञथुः, जज्ञ. जज्ञौ, जज्ञिव, जज्ञिम. Aor. लुङ्—अज्ञासीत्. अज्ञासीः. अज्ञासिषम्. Fu. लृट्—ज्ञास्यति. Per Fu लुट्—ज्ञाता. Con. लृङ्—अज्ञास्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—ज्ञायात्-ज्ञेयात्. ज्ञायाः-ज्ञेयाः. ज्ञायासम्, ज्ञेयासम्. Pas. कर्मणि—ज्ञायते. Aor. कर्म-लुङ्—अज्ञायि. Cau. णिजन्त—ज्ञापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजिज्ञपत्. Des. सनन्त—जिज्ञासते. Fre. यङन्त—जाज्ञायते. Kri. कृत्य—ज्ञातव्यः. PP. निष्ठा—ज्ञातः. IP. क्त्वा—ज्ञात्वा. Inf. तुमुन्—ज्ञातुम्.

अप + ज्ञा = अपजानीते, शतमपजानीते (अपलपति इत्यर्थः)।

सर्पिषो जानीते, अत्र अकर्मकत्वादात्मनेपदम् ॥

सम् + ज्ञा = सञ्जानीते, मात्रा वा मातरं सञ्जानीते।

प्रति + ज्ञा = प्रतिजानीते, शतं प्रतिजानीते ॥

उत्कण्ठापूर्वकस्मरणार्थंतु—

मातुः सञ्जानाति or मात्रा सञ्जानाति or मातरं सञ्जानाति।

एवं प्रति-योगेऽपि ॥

धर्मं जानीते, अत्र क्रियाफलस्य कर्तृगामित्वादात्मनेपदम्।

स्वयं जानाति or जानीते, कर्त्रभिप्रायत्वे उपपदेन द्योत्यमाने तद्विकल्पः ॥

Des. सनन्त—धर्मं जिज्ञासते, अत्र सकर्मकादात्मनेपदम्।

अनु + ज्ञा = अनुजिज्ञासति, सकर्मकात् परस्मैपदम् ॥

औषधस्य अनुजिघ्रासते (औषधेन प्रवर्त्तितुमिच्छति इत्यर्थः). अत्र अकर्मकत्वनिबन्धनादात्मनेपदम् ।

Cau. णिजन्त—मारणार्थे—घ्रपयति, शत्रुं संघ्रपयति (मारयति इत्यर्थः) ॥

तोषणार्थे—विष्णुं विघ्रपयति (संतोषयति इत्यर्थः) ।

निशामनार्थे—रूपं प्रघ्रपयति (रूपं दर्शयति इत्यर्थः).

बोधनार्थे—घ्रपयति-घ्रापयति, तद्-घ्रापयति आचार्यः ।

Des. सनन्त—जिघ्रपयिषति-घ्रीप्सति. PP. निष्ठा—घ्रप्तः-घ्रापितः. Inf. तुमुन्—घ्रापयितुम्-घ्रपयितुम् ॥

घ्रा—चुरा U. से. नियोगे, अत्र नियोगः प्रेरणम्, to direct, to command. प्रायेणायम् आङ्पूर्वः. Pre. लट्—आघ्रापयति-ते. Pot. विधिलिङ्—आघ्रापयेत्-त. Imp. लोट्—आघ्रापयतु-ताम्. Impf. लङ्—आघ्रापयत्. Perf. लिट्—आघ्रापयां चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—आजिघ्रपत्-त. Fu. लृट्—आघ्रापयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—आघ्रापयिता. Con. लृङ्—आघ्रापयिष्यत्-त. Ben.—आशिषि-लिङ्—आघ्राप्यात्, आघ्रापयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—आघ्राप्यते. Aor. कर्मं-लुङ्—आघ्रापि. Cau-Aor. णिच्-लुङ्—आजिघ्रपत्. Des. सनन्त—आजिघ्रपयिषति-ते, घ्रीप्सति-ते. PP. निष्ठा—घ्रप्तः-घ्रापितः. IP. क्त्वा—घ्रापयित्वा. Inf. तुमुन्—घ्रापयितुम्.

ज्वर्—भ्वा P. से. रोगे, to be hot with fever or passion, to suffer. Pre. लट्—ज्वरति. Pot. विधि-लिङ्—ज्वरेत्. Imp. लोट्—ज्वरतु. Impf. लङ्—अज्वरत्. Perf.

लिट्—जज्वार. Aor. लुङ्—अज्वारीत्. Fu. लृट्—ज्वरिष्यति. Per Fu. लुट्—ज्वरिता. Con. लृङ्—अज्वरिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—ज्वर्यात्. Pas. भावे—ज्वर्यते. Aor. भावे-लुङ्—अज्वारि. Cau. णिजन्त—ज्वरयति. Aor. णिच्-लुङ—अजिज्वरत्. Des. सनन्त—जिज्वरिषति. Fre. यङन्त—जाज्वर्यते. PP. निष्ठा—जूर्णः. IP. क्त्वा—ज्वरित्वा. Inf. तुमुन्—ज्वरितुम्.

ज्वल्—भ्वा P. से. दीप्तौ, to burn. Pre. लट्—ज्वलति. Perf. लिट्—जज्वाल. जज्वलिथ. जज्वाल. Aor. लुङ्—अज्वालीत्. Fu. लृट्—ज्वलिष्यति. Per Fu. लुट्—ज्वलिता. Con. लृङ्—अज्वलिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—ज्वल्यात्. Pas. भावे—ज्वल्यते. Aor. भावे-लुङ्—अज्वालि. Cau. णिजन्त—ज्वलयति-ज्वालयति, (with—उपसर्ग—प्रज्वलयति). Aor. णिच्-लुङ्—अजिज्वलत्. Des. सनन्त—जिज्वलिषति. Fre. यङन्त—जाज्वल्यते. PP. निष्ठा—ज्वलितः. Inf. तुमुन्—ज्वलितुम्.

CENTRAL LIBRARY

ड

डी—भ्वा, दिवा A. से. विहायसा गतौ, to fly. Pre. लट्—डयते इति भ्वादिः, डीयते इति दिवादिः, एवं सर्वत्र. Pot. विधि-लिङ्—डयेत-डीयेत. Imp. लोट्—डयताम्-डीयताम्. Impf. लङ्—अडयत-अडीयत. Perf. लिट्—डिड्ये. डिड्याते. डिड्यिरे. Aor. लुङ्—अडयिष्ट. Fu. लृट्—डयिष्यते. Per Fu. लुट्—डयिता. Con. लृङ्—अडयिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—डयिषीष्ट. Pas. भावे—डीयते. Aor. भावे-लुङ्—अडायि. Cau. णिजन्त—डाययति. Aor. णिच्-लुङ्—अडीडयत्. Des. सनन्त—डिडयिषते. Fre. यङन्त—डेडीयते. PP. निष्ठा—डयितः-डीनः. IP. क्त्वा—डयित्वा. Inf. तुमुन्—डयितुम्. प्रोड्डीनोड्डीन-संडीनान्येताः खगगतिक्रियाः, उत्+डी=उड्डीयते, उड्डीनः, उड्डीयमानः, जालमादाय उड्डीयताम्, डयते गरुत्मान्, हंसाः प्रडीनाः.

ढ

ढौक्—भ्वा A. से. गतौ, to go, to approach. Pre. लट्—ढौकते. Perf. लिट्—डुढौके. Aor. लुङ्—अढौकिष्ट. Fu. लृट्—ढौकिष्यते. Per Fu. लुट्—ढौकिता. Con. लृङ्—अढौकिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—ढौकिषीष्ट. Pas. कर्मणि—ढौक्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अढौकि. Des. सनन्त—डुढौकिषते. PP. निष्ठा—ढौकितः. Inf. तुमुन्—ढौकितुम्.

त

तक्ष्—(तक्षू) भ्वा P. वे. तनूकरणे, to hew, to cut.

Pre. लट्—	तक्षति	तक्षतः	तक्षन्ति
	or	or	or
	तक्ष्णोति	तक्ष्णुतः	तक्ष्णुवन्ति
	तक्ष्णोषि	तक्ष्णुथः	तक्ष्णुथ

or

तक्षसि	तक्षथः	तक्षथ
तक्षामि	तक्षावः	तक्षामः
or	or	or
तक्ष्णोमि	तक्ष्णुवः	तक्ष्णुमः

Pot. विधिलिङ्—तक्षेत्-तक्ष्णुयात्. Imp. लोट्—तक्षतु-तक्ष्णोतु. तक्ष-तक्ष्णुहि. तक्षाणि-तक्ष्णवानि. Impf. लङ्—अतक्षत्-अतक्ष्णोत्. Perf. लिट्—ततक्ष, ततक्षतुः. ततष्ठ-ततक्षिथ, ततक्षथुः ; ततक्ष, ततक्ष्व-ततक्षिव. Aor. लुङ्—

अतक्षीत्	अतक्षिष्टाम्	अतक्षिषुः
	or	
अताक्षीत्	अताष्टाम्	अताक्षुः
अतक्षीः	अतक्षिष्टम्	अतक्षिष्ट
	or	
अताक्षीः	अताष्टम्	अताष्ट
अतक्षिषम्	अतक्षिष्व	अतक्षिष्म
	or	
अताक्षम्	अताक्ष्व	अताक्ष्म

Fu. लृट्—तक्षिष्यति-तक्ष्यति. Per Fu. लुट्—तक्षिता-तष्टा. Con. लृङ्—अतक्षिष्यत्-अतक्ष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—तक्ष्यात्. Pas. कर्मणि—तक्ष्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अतक्षि. Cau. णिजन्त—तक्षयति. Aor. णिच्-लुङ्—अतक्षत्. Des. सनन्त—तितक्षिषति. Fre. यङन्त—तातक्ष्यते. PP. निष्ठा—तष्टः. IP. क्त्वा—तक्षित्वा-तष्ट्वा. Inf

तुमुन्—तक्षितुम्-तष्टुम्. तनूकरणार्थे (सूक्ष्मीकरणार्थे) लट् लिङ् लोट् लङ्तु पचे 'नु':—यथा-तक्ष्णोति-तक्षति इत्यादि. अन्यार्थे. तु वाग्भिः संतक्षति, भर्त्सयति इत्यर्थः.

तड्—चुरा U. से. आघाते, to beat. Pre. लट्—ताडयति-ते. Pot. विधिलिङ्—ताडयेत्-त. Imp. लोट्—ताडयतु-ताम्. Impf. लङ्—अताडयत्-त. Perf. लिट्—ताडयां चकार-चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अतीतडत्-त. Fu. लृट्—ताडयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—ताडयिता. Con. लृङ्—अताडयिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—ताड्यात्-ताडयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—ताड्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अताडि. Cau. णिजन्त—ताडयति-ते. Des. सनन्त—तिताडयिषति-ते. Fre. यङन्त—तातड्यते. Kri. कृत्य—ताडयितव्यः. PP. निष्ठा—ताडितः. IP. क्त्वा—ताडयित्वा. Inf. तुमुन्—ताडयितुम्.

तन्—तना U. से. विस्तारे, to stretch, to spread. Pre. लट्—

तनोति तनुते	तनुतः तन्वाते	तन्वन्ति तन्वते
तनोषि तनुषे	तनुथः तन्वाथे	तनुथ तनुध्वे
तनोमि तन्वे	तनुवः-तन्वः तनुवहे-तन्वहे	तनुमः-तन्मः तनुमहे-तन्महे

Pot. विधिलिङ्—तनुयात्-तन्वीत. तनुयाताम्-तन्वीयाताम्. तनुयाः-तन्वीथाः. तनुयाम्-तन्वीय. Imp. लोट्—तनोतु-तनुताम्. तनुताम्-तन्वाताम्. तनु-तनुष्व. तनवानि-तनवै. Impf. लङ्—अतनोत्-अतनुत, अतनुताम्-अतन्वाताम्, अतन्वन्-अतन्वत. अतनोः-अतनुथाः, अतनुतम्-अतन्वाथाम्. अतनवम्-अतन्वि, अतनुव-अतन्व-अतनुवहि-अतन्वहि.

Perf. लिट्—	ततान तेने	तेनतुः तेनाते	तेनुः तेनिरे
	तेनिथ तेनिषे	तेनथुः तेनाथे	तेन तेनिध्वे
	ततान-ततन तेने	तेनिव तेनिवहे	तेनिम तेनिमहे
Aor. लुङ्—	अतानीत्- अतनीत्	अतानिष्टाम्- अतनिष्टाम् ro	अतानिषुः- अतनिषुः
	अतनिष्ट- अतत	अतनिषाताम्	अतनिषत
	अतानीः- अतनीः	अतानिष्टम्- अतनिष्टम् or	अतानिष्ट- अतनिष्ट
	अतनिष्ठाः- अतथाः	अतनिषाथाम्	अतनिध्वम्
	अतानिषम् अतनिषम्-	अतानिष्व- अतनिष्व or	अतानिष्म अतनिष्म
	अतनिषि	अतनिष्वहि	अतनिष्महि

Fu. लट्—तनिष्यति-तनिष्यते. Per Fu. लुट्—तनिता. Con. लृङ्—अतनिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—तन्यात्-तनिषीष्ट. Pas. कर्मणि—तायते-तन्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अतानि. Cau. णिजन्त—तानयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अतीतनत्-त. Des. सनन्त—

तितनिषति-ते, तितांसति-ते, तितंसति-ते. Fre. यङन्त—तन्तन्यते. PP.निष्ठा—ततः. IP. क्त्वा—तनित्वा-तत्वा. Inf. तुमुन्—तनितुम्.

सम् + तन् = सततम्-सन्ततम्.

वि + तन् + त्वा = वितत्य.

तप्—भ्वा P. अ. संतापे, to shine, to heat,to burn. Pre. लट्—तपति. Pot. विधिलिङ्—तपेत्. Imp. लोट्—तपतु. Impf. लङ्—अतपत्. Perf. लिट्—ताप, तेपतुः, तेपुः. तेपिथ-ततप्थ, तेपथुः, तेप. ताप-ततप, तेपिव, तेपिम. Aor. लुङ्—अतापीत्, अतासाम्. Fu. लृट्—तप्स्यति. Per Fu. लुट्—तप्ता. Con. लृङ्—अतप्स्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—तप्यात्. Pas. कर्मणि—तप्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अतापि. Caus. णिजन्त—तापयति. Aor. णिच्-लुङ्—अतीतपत्. Des. सनन्त—तितप्सति. Fre. यङन्त—तातप्यते. Kri. कृत्य—तपनीयः. PP. निष्ठा—तप्तः. IP. क्त्वा—तप्त्वा. Inf. तुमुन्—तप्तुम्.

उत् + तप् = उत्तपते. दीप्यते इत्यर्थः.

वि + तप् = वितपते (पाणिम्.)

अत्र अकर्मकत्वात्स्वाङ्गकर्मकत्वाच्चात्मनेपदम्.

उत्तपति सुवर्णम्. अत्र अस्याङ्गकर्मकत्वान्नात्मनेपदम्.
निस् + तप् – निष्टपति. पौनःपुन्यभिन्नार्थे षः. निष्टप्तम्.

तप्—दिवा A. अ. to be powerful. अस्य ऐश्वर्यार्थे वा आत्मनेपदं श्यन् च. Pre. लट्—तप्यते. Perf. लिट्—तेपे. तेपिषे. Aor. लुङ्—अतप्त, अतप्साताम्. Fu. लृट्—तप्स्यते. Per Fu. लुट्—तप्ता. Ben. आशिषि लिङ्—तप्सीष्ट. Pas. कर्मणि—तप्यते. Caus. णिजन्त—तापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अतीतपत्. Des. सनन्त—तितप्सते. Fre. यङन्त—तातप्यते. PP. निष्ठा—तप्तः. IP. क्त्वा—तप्त्वा. Inf. तुमुन्—तप्तुम्.

तप्—चुरा U. अ. दाहे, to heat. Pre. लट्—तापयति-ते. Perf. लिट्—तापयां चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अतीतपत्-त. Fu. लृट्—तप्स्यति-ते. Per Fu. लुट्—तप्ता.

तर्क्—चुरा U. से. वितर्कार्थे, to reason. Pre. लट्—तर्कयति-ते. Perf. लिट्—तर्कयांचकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अततर्कत्-त. Fu. लृट्—तर्कयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—तर्कयिता. PP. निष्ठा—तर्कितः. IP. क्त्वा—तर्कयित्वा. Inf. तुमुन्—तर्कयितुम्.

तर्ज्—भ्वा P. से. भर्त्सने, to threaten, to censure, चुरा A. to blame. Pre. लट्—तर्जति-तर्जयते. Perf. लिट्—ततर्ज-तर्जयां चक्रे. Aor. लुङ्—अतर्जीत्-अततर्जत. Fu. लृट्—तर्जिष्यति-तर्जयिष्यते. Per Fu. लुट्—तर्जिता-तर्जयिता. Pas. कर्मणि—तर्ज्यते. PP. निष्ठा—तर्जितः. Inf. तुमुन्—तर्जितुम्-तर्जयितुम्.

तिज्—भ्वा A. से, निशाने, to be sharp. The Desiderative of this root means 'to endure, to forbear'. क्षमार्थे नित्यसन्नन्तोऽयम्. Pre. लट्—तितिक्षते. तितिक्षसे. तितिक्षे. Pot. विधिलिङ्—तितिक्षेत. Imp. लोट्—तितिक्षताम्. Impf. लङ्—अतितिक्षत. Perf. लिट्—तितिक्षां-चक्रे. Aor. लुङ्—अतितिक्षिष्ट. Fu. लृट्—तितिक्षिष्यते. Per. Fu. लुट्—तितिक्षिता. Con. लृङ्—अतितिक्षिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—तितिक्षिषीष्ट. Pas. कर्मणि—तितिक्ष्यते. Cau. णिजन्त—तितिक्षयति. Kri. कृत्य—तितिक्षितव्यः. PP. निष्ठा—तितिक्षितः. Inf. तुमुन्—तितिक्षितुम्.

तिज्—चुरा P. से, निशाने, to sharpen. Pre. लट्—तेजयति, Pot. विधिलिङ्—तेजयेत्. Imp. लोट्—तेजयतु. Impf. लङ्—अतेजयत्. Perf. लिट्—तेजयांचकार. Aor. लुङ्—अतीतिजत्. Fu. लृट्—तेजयिष्यति. Per Fu. लुट्—तेजयिता. Inf. तुमुन्—तेजयितुम्.

कुसुमचापमतेजयदंशुभिर्हिमकरः ।
त्रातोनुत्तेजयामि सुहृदः परिमोक्षणाय ॥

तुद्—तुदा U. अ. व्यथने to strike, to wound.

Pre. लट्—	तुदति-ते.	तुदसि-से.	तुदामि-तुदे.
Pot. विधिलिङ्-	तुदेत्-त.	तुदेः-थाः.	तुदेयम्-तुदेय.
Imp. लोट्—	तुदतु-ताम्.	तुद-स्व.	तुदानि-तुदै.
Impf. लङ्—	अतुदत्-त.	अतुदः-थाः	अतुदम्-अतुदे

Perf. लिट्—तुतोद-तुतुदे. Aor. लुङ्—अतौत्सीत्-अतुत्त. Fu. लृट्—तोत्स्यति-ते. Per Fu. लुट्—तोत्ता. Con. लृङ्—अतोत्स्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—तुद्यात् तोत्सीष्ट. Pas. कर्मणि—तुद्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अतोदि. Cau. णिजन्त—तोदयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अतूतुदत्-त. Des. सनन्त—तुतुत्सति-ते. Fre. यङन्त—तोतुद्यते. PP. निष्ठा—तुन्नः. IP. क्त्वा—तुत्त्वा. तुदसि मर्माणि वाक्शरैः. वङ्क्तं किं तुदसि भोः.

तुल्—चुरा U. से, उन्मानें, to raise, to weigh. Pre. लट्—तोलयति-ते. Pot. विधिलिङ्—तोलयेत्-त. Imp. लोट्—तोलयतु-ताम्. Impf. लङ्—अतोलयत्-त. Perf. लिट्—तोलयां चकार चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अतूतुलत्-त. Fu. लृट्—तोलयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—तोलयिता. Con. लृङ्—अतोलयिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—तोल्यात्-तोलयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—तोल्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अतोलि. Cau. णिजन्त—तोलयति-ते. Des. सनन्त—तुतोलयिषति. PP. निष्ठा—तोलितः. IP. क्त्वा—तोलयित्वा, Inf. तुमुन्—तोलयितुम्.

धनुस्तोलयिष्यामि पाणिना.

तुष्—दिवा P. अ. तुष्टौ, to be pleased or satisfied. Pre. लट्—तुष्यति. Pot. विधिलिङ्—तुष्येत्. Imp. लोट्—तुष्यतु. Impf. लङ्—अतुष्यत्. Perf. लिट्—तुतोष. Aor. लुङ्—अतुषत्. Fu. लृट्—तोक्ष्यति. Per Fu. लुट्—तोष्टा. Con. लृङ्—अतोक्ष्यत्. Ben.

आशिषि लिङ्—तुष्यात्. Pas. कर्मणि—तुष्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अतोषि. Cau. णिजन्त—तोषयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अतूतुषत्. Des. सनन्त—तुतुक्षति. PP. निष्ठा.—तुष्टः. Inf. तुमुन्—तोष्टुम्.

तृप्—दिवा P. से. प्रीणने, इह प्रीणनं तृप्तिस्तर्पणं च to become satisfied, to delight. Pre. लट्—तृप्यति. Pot. विधिलिङ्—तृप्येत्. Imp. लोट्—तृप्यतु. Impf. लङ्—अतृप्यत्. Perf. लिट्—ततर्प, तत्रपतुः, तत्रपुः. ततर्पिथ-ततर्प्थ-तत्रप्थ, तत्रपथुः, तत्रप ; ततर्प, तत्रपिव, तत्रपिम. Aor. लुङ्—अतृपत्-अतर्पीत्-अत्राप्सीत्-अताप्सीत्. Fu. लृट्—तर्पिष्यति-त्रप्स्यति-तर्प्स्यति Per Fu. लुट्—तर्पिता-तप्ता-त्रप्ता. Con. लृङ्—अतर्पिष्यत्-अतर्प्स्यत्-अत्रप्स्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—तृप्यात्. Pas. कर्मणि—तृप्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अतर्पि. Cau. णिजन्त—तर्पयति, Aor. णिच्-लुङ्—अततर्पत्-अतीतृपत्. Des. सनन्त—तितर्पिषति-तितृप्सति. Fre. यङन्त—तरीतृप्यते. PP. निष्ठा—तृप्तः. IP. क्त्वा—तर्पित्वा-तृप्त्वा. Inf. तुमुन्—तर्पितुम्-त्रप्तुम्-तप्तुम्. नाग्निस्तृप्यति काष्ठानाम्.
पितृन् अताप्सीत्.

तृष्— (अभि तृष्)—दिवा P. से. पिपासायाम्, to be thirsty. Pre. लट्—तृष्यति. Per Fu. लुट्—तर्षिता. PP. निष्ठा—तृषितः. IP. क्त्वा—तृषित्वा-तर्षित्वा.

तॄ—भ्वा P. से. प्लवनतरणयोः, to swim, to cross. Pre. लट्—तरति. Pot. विधिलिङ्—तरेत्. Imp. लोट्—

तरतु. Impf. लङ्—अतरत्. Perf. लिट्—ततार, तेरतुः, तेरुः. तेरिथ, तेरथुः, तेर. ततार-ततर, तेरिव, तेरिम. Aor. लुङ्—अतारीत्, अतारिष्टाम्, अतारिषुः. अतारीः, अतारिष्टम्, अतारिष्ट. अतारिषम्, अतारिष्व, अतारिष्म. Fu. लृट्—तरिष्यति-तरीष्यति. Per Fu. लुट्—तरीता-तरिता. Con. लृङ्—अतरिष्यत्-अतरीष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—तीर्यात्. Pas. कर्म्मणि—तीर्यते, Aor कर्म-लुङ्—अतारि. Cau. णिजन्त—तारयति, Aor. णिच्-लुङ्—अतीतरत्. Des. सनन्त—तितीर्षति-तितरिषति-तितरीषति. Fre. यङन्त—तेतीर्यते. Kri. क्त्वा—तीर्यः. PP. निष्ठा—तीर्णः. IP.—क्त्वा तीर्त्वा. Inf. तुमुन्—तरितुम्-तरीतुम्-तर्त्तुम्. If used in the Atmanapada, it forms—

वि + अति = Pre. लट्—व्यतितरते. Pot. विधिलिङ्—व्यतितरेत. Imp. लोट्—व्यतितरताम्. Impf. लङ्—व्यत्यतरत. Perf. लिट्—व्यतितेरे. Aor. लुङ्—व्यत्यतीर्ष्ट-व्यत्यतरिष्ट-व्यत्यतरीष्ट. Fu. लृट्—व्यतितरिष्यते-व्यतितरीष्यते. Per Fu. लुट्—व्यतितरीता-तरिता. Ben. आशिषिलिङ्—व्यतितरिषीष्ट-तरीषीष्ट-तीर्षीष्ट.

त्यज्—भ्वा P. अ. हानौ, to abandon. Pre. लट्—त्यजति. Pot. विधिलिङ्—त्यजेत्. Imp. लोट्—त्यजतु. Impf. लङ्—अत्यजत्. Perf. लिट्—तत्याज, तत्यजतुः, तत्यजुः. तत्यजिथ-तत्यक्थ, तत्यजथुः, तत्यज. तत्याज-तत्यज, तत्यजिव, तत्यजिम Aor. लुङ्—अत्याक्षीत्.

अत्याचीः, अत्याचम्. Fu. लट्—त्यक्ष्यति. Per Fu. लुट्—त्यक्ता. Con. लृङ्—अत्यक्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—त्यज्यात्. Pas. कर्मणि—त्यज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अत्याजि. Cau. णिजन्त—त्याजयति, Aor. णिच्-लुङ्—अतित्यजत्. Des. सनन्त—तित्यक्षति. Fre. यङन्त—तात्यज्यते. PP. निष्ठा—त्यक्तः. IP. क्त्वा—त्यक्त्वा. Inf. तुमुन्—त्यक्तुम्.

वृट्—तुदा P. से, छेदने. to cut. Pre. लट्—वृटति-वृत्यति. Pot. विधिलिङ्—वृटेत्-वृत्येत्. Imp. लोट्—वृटत्-वृत्यतु. Impf. लङ्—अवृटत्-अवृत्यत्. Perf. लिट्—तुवोट. Aor. लुङ्—अचृटीत्. Fu. लट्—वृटिष्यति. Per Fu. लुट्—वृटिता. Con. लृङ्—अवृटिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—चृत्यात्. Pas. कर्मणि—वृत्यते, Aor. कर्मलुङ्—अचोटि. Cau. णिजन्त—चोटयति, Aor. णिच्-लुङ्—अतुवृटत्. Des. सनन्त—तुवृटिषति. PP. निष्ठा—वृटितः. IP. क्त्वा—वृटित्वा. Inf. तुमुन्—वृटितुम्.

वृट्—चुरा A. से. छेदने, to cut. Pre—लट् वोटयते.

वै—भ्वा A. प. पालने, to protect. Pre. लट्—वायते. Pot. विधिलिङ्—वायेत. Imp. लोट्—वायताम्. Impf. लङ्—अवायत. Perf. लिट्—तवे. तविषे. तवे. Aor. लुङ्—अवास्त. Fu. लट्—वास्यते. Per Fu. लुट्—वाता. Con. लृङ्—अवास्यत. Ben. आशिषि लिङ्—वासीष्ट. Pas. कर्मणि—वायते, Aor. कर्म-लुङ्—अवायि.

Cau. णिजन्त—त्वापयति, Aor. णिच् लुङ्—अतित्वपत्. Des. सनन्त—तित्वासते. Fre. यङन्त—तात्वायते. Kri. कृत्य—त्वातव्यः. PP. निष्ठा—त्वाणः त्वातः. Inf. तुमुन्—त्वातुम्.

त्वर्—(जि त्वरा)—भ्वा A. से. सम्भ्रमे, to hurry. Pre. लट्—त्वरते. Pot. विधिलिङ्—त्वरेत. Imp. लोट् त्वरताम्. Impf. लङ्—अत्वरत. Perf. लिट्—तत्वरे. Aor. लुङ्—अत्वरिष्ट. Fu. लृट्—त्वरिष्यते. Per. Fu. लुट्—त्वरिता. Con. लृङ्—अत्वरिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—त्वरिषीष्ट. Pas. कर्मणि—त्वर्यते, Aor. कर्म-लुङ् अत्वरि-अत्वारि. Cau. णिजन्त—त्वरयति, Aor. णिच् लुङ्—अतत्वरत्. Des. सनन्त— तित्वरिषते. Fre. यङन्त —तात्वर्यते. PP. निष्ठा—तूर्णः-त्वरितः. Inf. तुमुन्—त्वरितुम्.

द

दद्—भ्वा A. से. दाने, to give. Pre. लट्—ददते. ददसे. ददे. Pot. विधिलिङ्—ददेत. Imp. लोट्—ददताम्. Impf. लङ्—अददत. Perf. लिट्—ददे. ददिषे. दददे. Aor. लुङ्—अदादिष्ट. Fu. लृट्—दादिष्यते. Per Fu. लुट्—दादिता. Con. लृङ्—अदादिष्यत. Ben.

आशिषि लिङ्—ददिषीष्ट. Pas. कर्मणि—दद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अदादि. Cau. णिजन्त—दादयते, Aor. णिच्-लुङ्—अदीददत. Des. सनन्त—दिददिषते. Fre. यङन्त—दादद्यते. PP. निष्ठा—ददितः. Inf. तुमुन्—ददितुम्.

दध्—भ्वा A. से. धारणे, to hold. Pre. लट्—दधते. Perf. लिट्—देधे. Aor. लुङ्—अदधिष्ट. Per Fu. लुट्—दधिता. Ben. आशिषि लिङ्—दधिषीष्ट. Pas. कर्मणि—दध्यते, Aor कर्म-लुङ्—अदाधि. Cau. णिजन्त—दाधयते. Des. सनन्त—दिदधिषते. Inf. तुमुन्—दधितुम्.

दंश्—भ्वा P. अ. दंशने, (दंशनं दंष्ट्रा) to bite. Pre. लट्—दशति. Pot. विधिलिङ्—दशेत्. Imp. लोट्—दशतु. Impf. लङ्—अदशत्. Perf. लिट्—ददंश, ददशतु-ददंशतुः. ददंशिथ-ददंष्ठ, ददशथुः-ददंशथुः. ददंश, ददशिव-ददंशिव. Aor. लुङ्—अदांक्षीत्. अदांक्षीः. अदांक्षम्. Fu. लृट्—दंक्ष्यति. Per Fu. लुट्—दंष्टा. Con लृङ्—अदंक्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—दश्यात्. Pas. कर्मणि—दश्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अदंशि. Cau. णिजन्त—दंशयति. Aor. णिच्-लुङ्—अददंशत्. Des. सनन्त—दिदङ्क्षति. Fre. यङन्त—दन्दश्यते. PP. निष्ठा—दष्टः. IP. क्त्वा—दष्ट्वा. Inf. तुमुन्—दंष्टुम्.

दंश्—(दशि) चुरा A. अ. दंशने, to bite. Pre. लट्—दंशयते-दंशति. Ben. आशिषि लिङ्—दंशयिषीष्ट-दंश्यात्. Pas. कर्मणि—दंश्यते. PP. निष्ठा—दंष्टः. Inf. तुमुन्—दंष्टुम्.

दम्—दिवा P. से. उपशमने, to tame, to be tamed, to conquer. Pre. लट्—दाम्यति. Pot. विधिलिङ्—दाम्येत्. Imp. लोट्—दाम्यतु. Impf.—लङ्—अदाम्यत्. Perf. लिट्—ददाम, देमतुः. देमिथ, देमथुः. ददाम, देमिव. Aor. लुङ्—अदमत्. Fu. लृट्—दमिष्यति. Per Fu. लुट्—दमिता. Con. लृङ्—अदमिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—दम्यात्. Pas. कर्मणि—दम्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अदमि-अदामि. Cau. णिजन्त—दमयति, Aor. णिच्-लुङ्—अदीदमत्. Des. सनन्त—दिदमिषति. Fre. यङन्त—दंदम्यते. PP. निष्ठा—दान्तः-दमितः. IP. क्त्वा—दान्त्वा-दमित्वा. Inf. तुमुन्—दमितुम्.

दरिद्रा—अदा P. से. दुर्गतौ, to be poor. Pre. लट्—दरिद्राति, दरिद्रितः, दरिद्रति. दरिद्रासि, दरिद्रिथः, दरिद्रिथ. दरिद्रामि, दरिद्रिवः, दरिद्रिमः. Pot. विधिलिङ्—दरिद्रियात्, दरिद्रियाताम्, दरिद्रियुः. दरिद्रियाः, दरिद्रियातम्, दरिद्रियात. दरिद्रियाम्, दरिद्रियाव, दरिद्रियाम. Imp. लोट्—दरिद्रातु, दरिद्रिताम्, दरिद्रतु. दरिद्रिहि, दरिद्रितम्, दरिद्रित. दरिद्राणि, दरिद्राव, दरिद्राम. Impf. लङ्—अदरिद्रात्, अदरिद्रिताम्, अदरिद्रुः. अदरिद्राः. अदरिद्राम्. Perf. लिट्—ददरिद्रौ-दरिद्रांचकार. Aor. लुङ्—अदरिद्रौत्-अदरिद्रासीत्. अदरिद्रौः-अदरिद्रासीः, अदरिद्रिषम्-अदरिद्रासिषम्. Fu. लृट्—दरिद्रिष्यति. Per Fu. लुट्—दरिद्रिता. Con. लृङ्—अदरिद्रिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—दरिद्र्यात्. Pas. कर्मणि—दरिद्र्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अदरिद्रि-अदरिद्रायि. Cau. णिजन्त—दरिद्रयति, Aor.

णिच्-लुङ्—अदिदरिद्रत्. Des. सनन्त—दिदरिद्रासति-दिदरिद्रिषति. (न दरिद्रायके लोपो दरिद्राणे च नेष्यते। दिदरिद्रासतीत्येके दिदरिद्रिषतीति वा॥). PP. निष्ठा—दरिद्रितः. Inf. तुमुन्—दरिद्रितुम्.

दह्—भ्वा P. अ. भस्मीकरणे, to burn, to pain. Pre. लट्—दहति. Pot. विधिलिङ्—दहेत्. Imp. लोट्—दहतु. Impf. लङ्—अदहत्. Perf. लिट्—ददाह, देहतुः. देहिथ-ददग्ध, देहथुः. ददाह, देहिव. Aor. लुङ्—अधाक्षीत्, अदाग्धाम्, अधाक्षुः. अधाक्षीः, अदाग्धम्, अद ध. अधाक्षम्, अधाक्ष्व, अधाक्ष्म. Fu. लृट्—धक्ष्यति. Per Fu. लुट्—दग्धा. Con. लृङ्—अधक्ष्यत्. Pas. कर्मणि—दह्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अदाहि. Cau. णिजन्त—दाहयति. Aor. णिच्-लुङ्—अदीदहत्. Des. सनन्त—दिधक्षति. Fre. यङन्त—दंदह्यते. PP. निष्ठा—दग्धः. IP. क्त्वा—दग्ध्वा. Inf. तुमुन्—दग्धुम्.

दा (दाण्)—भ्वा P. अ. दाने, to give. Pre. लट्—यच्छति. यच्छसि. यच्छामि. Pot. विधिलिङ्—यच्छेत्. यच्छेः. यच्छेयम्. Imp. लोट्—यच्छतु, यच्छ. यच्छानि. Impf. लङ्—अयच्छत्. अयच्छः, अयच्छम्. Perf. लिट्—ददौ, ददतुः. ददिथ-ददाथ, ददथुः. ददौ, ददिव. Aor. लुङ्—अदात्, अदाताम्, अदुः. अदाः, अदातम्, अदात. अदाम्, अदाव, अदाम. Fu. लृट्—दास्यति. दास्यसि. दास्यामि. Per Fu. लुट्—दाता. दातासि. दातास्मि. Con. लृङ्—अदास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—देयात्. देयाः. देयासम्. Pas. कर्मणि—दीयते. Aor. कर्म-लुङ्—अदायि. Cau.

णिजन्त—दापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अदीदपत्. Des. सनन्त—दित्सति. Fre. यङन्त—देदीयते Kri. क्त्वा—दात्वा. दानीय:, देय:. PP. निष्ठा—दत्त:. IP. ल्या—दत्त्वा. Inf. तुमुन्—दातुम्.

दा (दाञ्)—जुहोत्यादि U. दाने to give.

PARASMAIPADA.

Pre.लट्-ददाति	दत्त:	ददति
ददासि	दत्थ:	दत्थ
ददामि	दद्व:	दद्म:

ATMANEPADA.

दत्ते	ददाते	ददते
दत्से	ददाथे	दद्ध्वे
ददे	दद्वहे	दद्महे

PARASMAIPADA.

Pot.विधिलिङ्-दद्यात्	दद्याताम्	दद्यु:
दद्या:	दद्यातम्	दद्यात
दद्याम्	दद्याव	दद्याम

ATMANEPADA.

ददीत	ददीयाताम्	ददीरन्
ददीथा:	ददीयाथाम्	ददीध्वम्
ददीय	ददीवहि	ददीमहि.

PARASMAIPADA.

Imp.लोट्-ददातु	दत्ताम्	ददतु
	देहि	दत्तम्	दत्त
	ददानि	ददाव	ददाम.

ATMANEPADA.

दत्ताम्	ददाताम्	ददताम्
दत्स्व	ददाथाम्	दद्ध्वम्
ददै	ददावहै	ददामहै.

PARASMAIPADA.

Impf. लङ्-अददात्	अदत्ताम्	अददुः
	अददाः	अदत्तम्	अदत्त
	अददाम्	अदद्व	अदद्म

ATMANEPADA.

अदत्त	अददाताम्	अददत
अदत्थाः	अददाथाम्	अदद्ध्वम्
अददि	अदद्वहि	अदद्महि.

Perf. लिट्—ददौ-ददे. ददतुः-ददाते. ददाथ-ददिथ-ददिषे, ददथुः-ददाथे ; ददौ-ददे. ददिव-ददिवहे. Aor. लुङ्—अदात्-अदित, अदाताम्-अदिषाताम्, अदुः-अदिषत. अदाः-अदिथाः. अदाम्-अदिषि. Fu. लृट्—दास्यति-दास्यते. Per Fu. लुट्—दाता. Con. लृङ्—अदास्यत्-अदास्यत. Ben. आशिषि लिङ्—देयात्-दासीष्ट. Pas. कर्मणि—दीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अदायि. Cau.

णिजन्त—दापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अदीदपत्. Des. सनन्त—दित्सति-ते. Fre. यङन्त—देदीयते. PP. निष्ठा—दत्तः. IP. क्त्वा—दत्त्वा, प्रदाय. Inf. तुमुन्—दातुम्. After आ+दा=विद्याम् आदत्ते, व्याददते पिपीलिकाः पतंगस्य मुखम्; but—स्वाङ्गविकसनार्थे न, यथा—स्वमुखं व्याददाति.

दान्—भ्वा U. to straighten (आर्जवे नित्य-सनन्तोऽयम्). Pre. लट्—दीदांसति-दीदांसते. Pot. विधि-लिङ्—दीदांसेत्-त. Imp. लोट्—दीदांसतु-ताम्, Impf. लङ्—अदीदांसत्-त. Perf. लिट्—दीदांसांचकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अदीदांसीत्-सिष्ट. Fu. लृट्—दीदांसिष्यति-ते. Inf. तुमुन्—दीदांसितुम्.

दिव्—दिवा P. से. क्रीड़ा-विजिगीषा-व्यवहार-द्युति-स्तुति-मोद-मद-स्वप्न-कान्ति-गतिषु, to play, to desire to overcome, to sell, to shine, to praise, to delight, to be mad, to be sleepy, to love, to go etc. Pre. लट्—दीव्यति. दीव्यसि. दीव्यामि. Pot. विधिलिङ्—दीव्येत्. दीव्येयम्. Imp. लोट्—दीव्यतु. दीव्य. दीव्यानि. Impf. लङ्—अदीव्यत्. अदीव्यः. अदीव्यम्. Perf. लिट्—दिदेव, दिदिवतुः. दिदेविथ. दिदिवथुः. दिदेव, दिदिविव. Aor. लुङ्—अदेवीत्. अदेवीः. अदेविषम्. Fu. लृट्—देविष्यति. Per Fu. लुट्—देविता. Con. लृङ्—अदेविष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—दीव्यात्. Pas. भावे (क्रीड़ार्थे)—दीव्यते. Aor. लुङ्—अदेवि. Cau. णिजन्त—देवयति. Aor. णिच्-लुङ्—अदीदिवत्. Des. सनन्त—दिदेविषति-दुद्यूषति.

Fre. यङन्त—देदीव्यते. PP. निष्ठा—द्यूनः (अविजिगीषायाम्), द्यूतः (विजिगीषायाम्). IP. क्त्वा—देवित्वा-द्यूत्वा. Inf. तुमुन्—देवितुम्. अक्षैः अक्षान् वा दीव्यति, शतस्य दीव्यति. शतस्य शतं वा प्रतिदीव्यति.

दिव्—चुरा U. से. परिकूजने, to lament. Pre. लट्—देवयति-ते. Perf. लिट्—देवयां चकार-चक्रे. Inf. तुमुन्—देवयितुम्.

दिश्—तुदा U. अ. अतिसर्जने, to produce, to grant, to allow. Pre. लट्—दिशति-दिशते. Pot. विधिलिङ्-दिशेत्-दिशेत. Imp.—लोट्—दिशतु, दिशताम्. Impf.-लङ्-अदिशत्-अदिशत. Perf. लिट्—दिदेश-दिदिशे, दिदिशुः-दिदिशिरे. दिदेशिथ-दिदिशिषे. दिदेश-दिदिशे. Aor. लुङ्—अदिक्षत्-अदिक्षत, अदिक्षताम्-अदिक्षाताम्. अदिक्षः-अदिक्षथाः. अदिक्षम्-अदिक्षि, अदिक्षाव-अदिक्षावहि. Fu. लट्—देक्ष्यति-देक्ष्यते. Per Fu. लुट्—देष्टा. Con. लृङ्—अदेक्ष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—दिक्ष्यात्-दिक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—दिश्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अदेशि. Cau. णिजन्त—देशयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अदीदिशत्-त. Des. सनन्त—दिदिक्षति-दिदिक्षते. Fre. यङन्त—देदिश्यते. PP. निष्ठा—दिष्टः. IP. क्त्वा—दिश्य. Inf. तुमुन—देष्टुम्.

दीक्ष्—भ्वा A.से. मौण्ड्य-इज्या-उपनयन-नियम-व्रत-आदेशेषु, to shave, to sacrifice, to invest with a sacred thread, to dedicate oneself to, to teach. Pre. लट्—दीक्षते. Perf. लिट्—दिदीक्षे. Aor. लुङ्—

अदीक्षिष्ट. Fu. लृट्—दीक्षिष्यते. Per Fu. लुट्—दीक्षिता. Con. लृङ्—अदीक्षिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—दीक्षिषीष्ट. Pas. कर्मणि—दीक्ष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अदीक्षि. Cau. णिजन्त—दीक्षयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अदिदीक्षत्-त. Des. सनन्त—दिदीक्षिषते. PP. निष्ठा—दीक्षितः. IP. क्त्वा—दीक्षित्वा. Inf. तुमुन्—दीक्षितुम्.

दीप्—दिवा A. से. दीप्तौ, to shine, to burn. Pre. लट्—दीप्यते. Pot. विधिलिङ्—दीप्येत. Imp. लोट्—दीप्यताम्. Impf. लङ्—अदीप्यत. Perf. लिट्—दिदीपे. Aor. लुङ्—अदीपि-अदीपिष्ट. Fu. लृट्—दीपिष्यते. Per Fu. लुट्—दीपिता. Con. लृङ्—अदीपिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—दीपिषीष्ट. Pas. भावे—दीप्यते, Aor. भावे-लुङ्—अदीपि. Cau. णिजन्त—दीपयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अदीदिपत्-अदिदीपत्. Des. सनन्त—दिदीपिषते. Fre. यङन्त—देदीप्यते. PP. निष्ठा—दीप्तः. Inf. तुमुन्—दीपितुम्.

दुष्—दिवा P. अ. वैकृत्ये (वैकृत्यं विकृतिः), to wrong, to be impure, Pre. लट् दुष्यति. Pot. विधिलिङ्—दुष्येत्. Imp. लोट्—दुष्यतु. Impf. लङ्—अदुष्यत्. Perf. लिट्—दुदोष. Aor. लुङ्—अदुषत्, अदुषताम्, अदुषन्. अदुषः. अदुषम्. Fu. लृट्—दोक्ष्यति. Per Fu. लुट्—दोष्टा. Con. लृङ्—अदोक्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—दुष्यात्. Pas. कर्मणि—दुष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अदोषि. Cau. णिजन्त—दूषयति-दोषयति, Aor. णिच्-

लुङ्—अदूदुषत्. Des. सनन्त—दुदुक्षति. Fre. यङन्त—दोदुष्यते. Kri. क्त्वा—दोषणीयः. PP. निष्ठा—दुष्टः. Inf. तुमुन्—दोहुम्.

क्रोधः चित्तं दूषयति दोषयति वा.

दुह्—अदा U. अ. प्रपूरणे, दोहने, to fill up, to milk, to make a profit.

Pre. लट्—

PARASMAIPADA.

दोग्धि	दुग्धः	दुहन्ति
धोक्षि	दुग्धः	दुग्ध
दोह्मि	दुह्वः	दुह्मः

ATMANEPADA.

दुग्धे	दुहाते	दुहते
धुक्षे	दुहाथे	धुग्ध्वे
दुहे	दुह्वहे	दुह्महे

PARASMAIPADA

Pot. विधिलिङ्—

दुह्यात्	दुह्याताम्	दुह्युः
दुह्याः	दुह्यातम्	दुह्यात
दुह्याम्	दुह्याव	दुह्याम

ATMANEPADA.

दुहीत	दुहीयाताम्	दुहीरन्
दुहीथाः	दुहीयाथाम्	दुहीध्वम्
दुहीय	दुहीवहि	दुहीमहि

PARASMAIPADA.

Imp. लोट्—

दोग्धु	दुग्धाम्	दुहन्तु
दुग्धि	दुग्धम्	दुग्ध
दोहानि	दोहाव	दोहाम

ATMANEPADA.

दुग्धाम्	दुहाताम्	दुहताम्
धुक्ष्व	दुहाथाम्	धुग्ध्वम्
दोहै	दोहावहै	दोहामहै

PARASMAIPADA.

Impf. लङ्—

अधोक्-ग्	अदुग्धाम्	अदुहन्
अधोक्-ग्	अदुग्धम्	अदुग्ध
अदोहम्	अदुह्व	अदुह्म

ATMANEPADA.

अदुग्ध	अदुहाताम्	अदुहत
अदुग्धाः	अदुहाथाम्	अधुग्ध्वम्
अदुग्धि	अदुह्वहि	अदुह्महि

PARASMAIPADA.

Perf. लिट्—

दुदोह	दुदुहतुः	दुदुहुः
दुदोहिथ	दुदुहथुः	दुदुह
दुदोह	दुदुहिव	दुदुहिम

ATMANEPADA.

दुदुहे	दुदुहाते	दुदुहिरे
दुदुहिषे	दुदुहाथे	दुदुहिध्वे
दुदुहे	दुदुहिवहे	दुदुहिमहे.

PARASMAIPADA.

Aor.—लुङ्—

अधुक्षत्	अधुक्षताम्	अधुक्षन्
अधुक्षः	अधुक्षतम्	अधुक्षत
अधुक्षम्	अधुक्षाव	अधुक्षाम

ATMANEPADA.

अदुग्ध / अधुक्षत	अधुक्षाताम्	अधुक्षन्त
अदुग्धाः / अधुक्षथाः	अधुक्षाथाम्	अधुग्ध्वम् / अधुक्षध्वम्
अधुक्षि	अदुह्वहि / अधुक्षावहि	अधुक्षामहि

Fu. लृट्—धोक्ष्यति-धोक्ष्यते. धोक्ष्यसि-धोक्ष्यसे. धोक्ष्यामि-धोक्ष्ये. Per Fu. लुट्—दोग्धा. Con. लृङ्—अधोक्ष्यत्-अधोक्ष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—दुह्यात्-धुक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—दुह्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अदोहि. Cau. णिजन्त—दोहयति. Aor. णिच्-लुङ्—अदूदुहत्. Des. सनन्त—दुधुक्षति-दुधुक्षते. Fre. यङन्त—दोदुह्यते. Kṛi. कृत्य—दोग्धव्यः, दोहनीयः. PP. निष्ठा—दुग्धः. IP. क्त्वा—दुग्ध्वा. Inf. तुमुन्—दोग्धुम्.

अयं द्विकर्मकः. गां पयो दोग्धि. अप्रधानकर्मणि लादयः—दुह्यते गौः पयो देवदत्तेन. अदोहि गौः.

गौणे कर्मणि दुह्यादेः प्रधाने नी-हृ-कृष्-वहाम्,
बुद्धिभक्षार्थयोः शब्दकर्मणां च निजेच्छया ;
प्रयोज्य-कर्मण्यन्येषां ण्यन्तानां लादयो मताः.

हृ—तुदा A, अ. आदरे, to honor, to regard, to care, to worship. It is chiefly used with the preposition आ. Pre. लट्—आद्रियते. आद्रियसे. आद्रिये. Pot. विधिलिङ्—आद्रियेत. Imp. लोट्—आद्रियताम्. Impf. लङ्—आद्रियत. Perf. लिट्—आदद्रे. आदद्रिषे. आदद्रे. Aor. लुङ्—आहृत, आहृषाताम्. आहृषाः. आहृषि. Fu. ल्रट्—आदरिष्यते. Per Fu. लुट्—आदर्ता. Con. ल्रङ्—आदरिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—आदृषीष्ट. Pas. कर्मणि—आद्रियते, Aor. कर्म-लुङ्—आदारि. Cau. णिजन्त—आदरयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—आदीदरत्-त Des. सनन्त—आदिदरिषते. Fre. यङन्त—आदेद्रीयते. Kṛi. ल्यत्—आदर्तव्यः, आदरणीयः. PP. निष्ठा—आहृतः. IP. क्त्वा—हृत्वा, with आ = आहृत्य. Inf. तुमुन्—आदर्तुम्.

हृष्—दिवा P. अ. हर्षणमोहनयोः, to be glad, to be proud. Pre. लट्—हृष्यति. like ह्रप. PP. निष्ठा—हृष्टः.

हृश्—(हृशिर्)—भ्वा P. अ. प्रेक्षणे to see, to know, to visit. Pre. लट्—पश्यति. पश्यसि. पश्यामि.

Pot. विधिलिङ्—पश्येत्. पश्येः. पश्येयम्. Imp. लोट्—पश्यतु. पश्य. पश्यानि. Impf. लङ्—अपश्यत्. अपश्यः. अपश्यम्. Perf. लिट्—ददर्श, ददृशतुः, ददृशुः. ददर्शिथ-ददृष्ठ, ददृशथुः. Aor. लुङ्—अद्राक्षीत्-अदर्शत्, अद्राष्टाम्-अदर्शताम्, अद्राक्षुः-अदर्शन्. अद्राक्षीः-अदर्शः, अद्राष्टम्-अदर्शतम्, अद्राष्ट-अदर्शत. अद्राक्षम्-अदर्शम्, अद्राक्ष्व-अदर्शाव, अद्राक्ष्म-अदर्शाम. Fu. लृट्—द्रक्ष्यति. द्रक्ष्यसि. द्रक्ष्यामि. Per Fu. लुट्—द्रष्टा. द्रष्टासि. द्रष्टास्मि. Con. लृङ्—अद्रक्ष्यत्, अद्रक्ष्यताम्, अद्रक्ष्यन्. अद्रक्ष्यः, अद्रक्ष्यतम्, अद्रक्ष्यत. अद्रक्ष्यम्, अद्रक्ष्याव, अद्रक्ष्याम. Ben. आशिषि लिङ्—दृश्यात्. दृश्याः. दृश्यासम्. Pas. कर्मणि—दृश्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अदर्शि. Cau. णिजन्त—दर्शयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अदीदृशत्-अददर्शत्. Des. सनन्त—दिदृक्षते. Fre. यङन्त—दरीदृश्यते. Kri. क्त्वा—द्रष्टव्यः, दर्शनीयः, दृश्यः. PP. निष्ठा—दृष्टः. IP. क्त्वा—दृष्ट्वा, संदृश्य. Inf. तुमुन्—द्रष्टुम्.

पश्यन्ति भृत्या राजानम्, दर्शयते भृत्यान्-भृत्यै राजा.

दृ—व्रया P. से. विदारणे to tear, to divide. Pre. लट्—दृणाति. दृणासि. दृणामि. Pot. विधिलिङ्—दृणीयात्. दृणीयाः. दृणीयाम्. Imp. लोट्—दृणातु, दृणीताम्. दृणीहि. Impf. लङ्—अदृणात्, अदृणीताम्. अदृणाः, अदृणीतम्. अदृणाम्, अदृणीव. Perf. लिट्—ददार, ददृतुः-ददरतुः. ददरिथ, ददृथुः-ददरथुः. ददार, ददृव-ददरिव. Aor. लुङ्—अदारीत्. अदारीः. अदारिषम्. Fu. लृट्—दरिष्यति-दरीष्यति. Per Fu. लुट्—दरिता-दरीता. Con. लृङ्—अदरीष्यत्-अदरिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—दीर्यात्.

Pas. कर्मणि—दीर्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अदारि. Cau. णिजन्त—दरयति (भयार्थे), दारयति, Aor. णिच्-लुङ्—अददरत्. Des. सनन्त—दिदरिषति-दिदरीषति-दिदीर्षति. Fre. यङन्त—देदीर्यते. PP. निष्ठा—दीर्णः (विदीर्णः). IP. क्त्वा—वि + दृ = विदीर्य. व्यवदीर्णं मनो मम जालं विदीर्य.

द्युत्—भ्वा A से दीप्तौ, tc shine. Pre. लट्—द्योतते. Pot. विधिलिङ्—द्योतेत. Imp. लोट्—द्योतताम्. Impf. लङ्—अद्योतत. Perf. लिट्—दिद्युते. Aor. लुङ्—अद्युतत्-अद्योतिष्ट (the Verb द्युत् optionally admits the लुङ् परस्मैपद). Fu. लृट्—द्योतिष्यते. Per Fu. लुट्—द्योतिता. Con. लृङ्—अद्योतिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—द्योतिषीष्ट. Pass. भावे—द्युत्यते, Aor. भावे-लुङ्—अद्योति. Cau. णिजन्त—द्योतयति, Aor. णिच्-लुङ्—अदिद्युतत्. Des. सनन्त—दिद्युतिषते-दिद्योतिषते. Fre. यङन्त—देद्युत्यते. PP. निष्ठा—द्युतितम्-द्योतितम्. IP. क्त्वा—द्युतित्वा-द्योतित्वा. Inf. तुमुन्—द्योतितुम्.

द्रु—भ्वा P. अ. गतौ, to melt, to rush, to run. Pre. लट्—द्रवति. Pot. विधिलिङ्—द्रवेत्. Imp. लोट्—द्रवतु. Impf. लङ्—अद्रवत्. Perf. लिट्—दुद्राव, दुद्रुवतुः. दुद्रोथ, दुद्रुवथुः. दुद्राव, दुद्रुव. Aor. लुङ्—अदुद्रुवत्. अदुद्रुवः. अदुद्रुवम्. Fu. लृट्—द्रोष्यति. Per Fu. लुट्—द्रोता. Con. लृङ्—अद्रोष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—द्रूयात्. Pas. भावे—द्रूयते, Aor. भावे-लुङ्—अद्रावि. Des. सनन्त—दुद्रूषति. Fre. यङन्त—दोद्रूयते. PP. निष्ठा—द्रुतः.

द्रुह्—दिवा P. वे. जिघांसायाम्, to bear malice or hatred. Pre. लट्—द्रुह्यति. Pot. विधिलिङ्—द्रुह्येत्, Imp. लोट्—द्रुह्यतु. Impf. लङ्—अद्रुह्यत्. Perf. लिट्—दुद्रोह, दुद्रुहतुः. दुद्रोहिथ-दुद्रोग्ध-दुद्रोढ, दुद्रुहथुः. दुद्रोह, दुद्रुहिव-दुद्रुह्म. Aor. लुङ्—अद्रुहत्. Fu. लृट्—द्रोहिष्यति-ध्रोक्ष्यति Per Fu लुट्—द्रोहिता-द्रोग्धा-द्रोढा. Con. लृङ्—अद्रोहिष्यत्-अध्रोक्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—द्रुह्यात्. Pas. भावे-द्रुह्यते, Aor. भावे-लुङ्—अद्रोहि. Cau. णिजन्त—द्रोहयति, Aor. णिच्-लुङ्—अदुद्रुहत्. Des. सनन्त—दुद्रोहिषति-दुद्रुहिषति-दुध्रुक्षति. Fre. यङन्त—दोद्रुह्यते. PP. निष्ठा—द्रुग्धः-द्रूढः. IP. क्त्वा—द्रुहित्वा-द्रोहित्वा-द्रुग्ध्वा-द्रुढ्वा. Inf. तुमुन्—द्रोहितुम्-द्रोग्धुम्-द्रोढुम्. देवदत्ताय द्रुह्यति. उपसर्गपूर्वः द्रुहधातुः सकर्मकः. अभि+द्रु=देवदत्तम् अभिद्रुह्यति.

द्विष्—अदा U. अ. अप्रीतौ, to hate. Pre. लट्—द्वेष्टि-द्विष्टे, द्विष्टः-द्विषाते, द्विषन्ति-द्विषते. द्वेक्षि-द्विक्षे, द्विष्ठः-द्विषाथे, द्विष्ट-द्विड्ढ्वे. द्वेष्मि-द्विषे, द्विष्वः-द्विष्वहे; Pot. विधिलिङ्—द्विष्यात्-द्विषीत.-द्विष्याः द्विषीथाः. Imp. लोट्—द्वेष्टु-द्विष्टाम्, द्विष्टाम्-द्विषाताम्, द्विषन्तु-द्विषताम्. द्विड्ढि-द्विक्ष्व, द्विष्टम्-द्विषाथाम्, द्विष्ट-द्विड्ढ्वम्. द्वेषाणि-द्वेषै, द्वेषाव-द्वेषावहै, द्वेषाम-द्वेषामहै.

Impf. लङ्—अद्वेट्-ड्-अद्विष्ट, अद्विष्टाम्-अद्विषाताम्, अद्विषुः-अद्विषन्-अद्विषत. अद्वेट्-ड्-अद्विष्ठाः, अद्विष्टम्-अद्विषाथाम्. अद्वेषम्-अद्विषि, अद्विष्व-अद्विष्वहि. Perf. लिट्—

दिद्वेष-दिद्विषे, दिद्विषतुः-दिद्विषाते. दिद्वेषिथ-दिद्विषिषे, दिद्विषथुः-दिद्विषाथे. दिद्वेष-दिद्विषे, दिद्विषिव-दिद्विषिवहे. Aor. लुङ्—अद्विक्षत्-अद्विक्षत, अद्विक्षताम्-अद्विक्षाताम्, अद्विक्षन्-अद्विक्षन्त. अद्विक्षः-अद्विक्षथाः, अद्विक्षतम्-अद्विक्षाथाम्. अद्विक्षम्-अद्विक्षे, अद्विक्षाव-अद्विक्षावहि. Fu. लृट्—द्वेक्ष्यति-द्वेक्ष्यते. Per Fu. लुट्—द्वेष्टा. Con. लृङ्—अद्वेक्ष्यत्-अद्वेक्ष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—द्विषात्-द्विक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—द्विष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अद्वेषि. Cau. णिजन्त—द्वेषयति, Aor. णिच्-लुङ्—अदिद्विषत्. Des. सनन्त—दिद्विक्षति-दिद्विक्षते. Fre. यङन्त—देद्विष्यते. PP. निष्ठा—द्विष्टः. IP क्त्वा—द्विष्ट्वा. Inf. तुमुन्—द्वेष्टुम्.

ध

धा—(डुधाञ्) जुहु U. अ. धारणपोषणयोः, to place, to grant, to maintain. This verb is conjugated like दा. It should be remembered, however, that the aspiration of the final ध्, if lost, must be thrown forward on the initial द्.

Pre. लट्—दधाति-धत्ते, धत्तः-दधाते दधति-दधते. दधासि-धत्से, धत्थः-दधाथे, धत्थ-धद्ध्वे. दधामि-दधे, दध्वः-

दध्वहे. Pot. विधिलिङ्—दध्यात्-दधीत. दध्याः-दधीथाः. दध्याम्-दधीय. Imp. लोट्—दधातु-धत्ताम्, धत्ताम्-दधाताम्. धेहि-धत्स्व, धत्त-धद्ध्वम्. दधानि-दधै. Impf. लङ्—अदधात्-अधत्त, अधत्ताम्-अदधाताम् अदधुः-अदधत. अदधाः-अधत्थाः, अधत्तम्-अदधाथाम्, अधत्त-अधद्ध्वम्. अदधाम्-अदधि, अदध्व-अदध्वहि. Perf. लिट्—दधौ-दधे, दधतुः-दधाते, दधुः-दधिरे. दधाथ-दधिथ-दधिषे, दधथुः-दधाथे, दध-दधिध्वे. दधौ-दधे, दधिव-दधिवहे. Aor. लुङ्—अधात्-अधित, अधाताम्-अधिषाताम्. अधाः-अधिथाः, अधातम्-अधिषाथाम्. अधाम्-अधिषि, अधाव-अधिष्वहि. Fu. लृट्—धास्यति-धास्यते. Per Fu. लुट्—धाता. Con.—लृङ्—अधास्यत्-अधास्यत. Ben. आशिषि लिङ्—धेयात्-धासीष्ट. Pas. कर्मणि—धीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अधायि. Cau. णिजन्त—धापयति-धापयते, Aor. णिच्-लुङ्—अदीधपत्-त. Des. सनन्त—धित्सति-धित्सते. Fre. यङन्त—देधीयते. PP. निष्ठा—हितः. 1P. क्त्वा—हित्वा, प्र + धा = प्रधाय. Inf. तुमुन्—धातुम्.

धाव्—भ्वा U. से. गतिशुद्धयोः, to flow, to run, to wash. Pre. लट्—धावति-ते. Pot. विधिलिङ्—धावेत्-त. Imp. लोट्—धावतु-ताम्. Impf. लङ्—अधावत्-त. Perf. लिट्—दधाव-दधावे, दधावतुः-दधावाते. Aor. लुङ्—अधावीत्-अधाविष्ट. अधावीः-अधाविष्ठाः. अधाविषम्-अधाविषि. Fu. लृट्—धाविष्यति-ते. Per Fu. लुट्—धाविता. Con. लृङ्—अधाविष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—धाव्यात्-धाविषीष्ट. Cau. णिजन्त—धाव-

यति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अदीधवत्-त. Des. सनन्त—दिधाविषति-दिधाविषते. Fre. यङन्त—दाधाव्यते. PP. निष्ठा—धौत:-धावित:. IP. क्त्वा—धावित्वा धौत्वा. Inf. तुमुन्—धावितुम्.

धु—स्वा U.अ. कम्पने. to shake. Pre. लट्—धुनोति-धुनुते. Pot. विधिलिङ्—धुनुयात्-धुन्वीत. Imp. लोट्—धुनोतु-धुनुताम्. Impf. लङ्—अधुनोत्-अधुनुत. Perf. लिट्—दुधाव-दुधुवे. दुधविथ-दुधोथ-दुधुविषे. Aor. लुङ्—अधौषीत्-अधोष्ट. Fu. लृट्—धोष्यति-ते. Per Fu. लुट्—धोता. Con. लृङ्—अधोष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—धूयात्-धोषीष्ट. Pas. कर्मणि—धूयते, Aor. कर्म-लुङ्—अधावि. Cau. णिजन्त—धावयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अदूधवत्. Des. सनन्त—दुधूषति-ते. Fre. यङन्त—दोधूयते. PP. निष्ठा—धुत:. IP. क्त्वा—धुत्वा.

धू—तुदा P. से. विधूनने, to shake. Pre. लट्—धुवति. Pot. विधिलिङ्—धुवेत्. Imp. लोट्—धुवतु. Impf. लङ्—अधुवत्. Perf. लिट्—दुधाव, दुधुवतु:. दुधुविथ. दुधाव. Aor. लुङ्—अधुवीत्. Fu. लृट्—धुविष्यति. Per Fu. लुट्—धुविता. Con. लृङ्—अधुविष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—धूयात्. Pas. कर्मणि—धूयते, Aor. कर्म-लुङ्—अधावि. Cau. णिजन्त—धावयति. Aor. णिच्-लुङ्—अदूधवत्. Des. सनन्त—दुधूषति. Fre. यङन्त—दोधूयते. PP. निष्ठा—धूत:. IP. क्त्वा—धूत्वा.

धू (धूञ्)—स्वा U. वे. कम्पने, to shake. Pre. लट्—धूनोति धूनुते. Pot. विधिलिङ्—धूनुयात्-धून्वीत. Imp. लोट्—धूनोतु-धूनुताम्. Impf. लङ्—अधूनोत्-अधूनुत. Perf. लिट्—दुधाव-दुधुवे, दुधुवतुः-दुधुवाते. दुधविथ-दुधुविषे, दुधुवथुः-दुधुवाथे. दुधाव-दुधुवे, दुधुविव-दुधुविवहे. Aor. लुङ्—अधावीत्-अधविष्ट-अधोष्ट, अधाविष्टाम्. Fu. लृट्—धोष्यति-धविष्यति-धोष्यते-धविष्यते. Per Fu. लुट्—धोता-धविता. Con. लृङ्—अधोष्यत्-अधविष्यत्-अधोष्यत-अधविष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—धूयात्-धोषीष्ट-धविषीष्ट. Pas. कर्मणि—धूयते, Aor. कर्म-लुङ्—अधावि. Cau. णिजन्त—धूनयति. Aor. णिच्-लुङ्—अदूधुनत्. Des. सनन्त—दुधूषति-ते. Fre. यङन्त—दोधूयते. PP. निष्ठा—धूतः. IP. क्त्वा—धूत्वा.

धू (धूञ्)—क्र्या U. वे, कम्पने, to shake. Pre. लट्—धुनाति-धुनीते. Pot. विधिलिङ्—धुनीयात्-धुनीत. Imp. लोट्—धुनातु-धुनीताम्. Impf. लङ्—अधुनात्-अधुनीत. Perf. लिट्—दुधाव-दुधुवे like स्वादि. Aor. लुङ्—अधावीत्-अधविष्ट अधोष्ट like स्वादि. Fu. Per Fu, Con, Ben, Pas, Cau, Des, Fre, and IP. like स्वादि. PP. निष्ठा—धूनम्.

धू (धूञ्)—चुरा U. वे. कम्पने, to. shake. Pre. लट्—धूनयति-ते.

धूनोति चम्पकवनानि धुनोत्यशोकं
चूतं धुनाति धुवति स्फुटितातिमुक्तम्.

वायुर्विधूनयति चम्पकपुष्परेणून्,
यत्कानने धवति चन्दनमञ्जरीश्च.

धृ (धृञ्)—भ्वा U. से. अवस्थाने, धारणे, to exist, to hold, to bear, to support. भ्वादौ अवध्वंसनार्थकः चुरादौ धारणार्थकश्च धृञ् धातुर्नास्ति. Pre. लट्—धरति-धरते. Pct. विधिलिङ्—धरेत्-धरेत. Imp. लोट्—धरतु-धरताम्. Impf. लङ्—अधरत्-अधरत. Perf. लिट्—दधार-दध्रे. दध्रतुः-दध्राते. दधर्थ-दध्रथे. दधार-दध्रे, दध्रव-दध्रवहे. Aor. लुङ्—अधार्षीत्-अधृत. Fu. लृट्—धरिष्यति-धरिष्यते. Per Fu. लुट्—धर्ता. Con. लृङ्—अधरिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—ध्रियात्-धृषीष्ट. Pas. कर्मणि—ध्रियते, Aor. कर्म-लुङ्—अधारि. Cau. णिजन्त—धारयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अदीधरत्. Des. सनन्त—दिधरिषति-ते. Fre. यङन्त—देध्रीयते. PP. निष्ठा—धृतः. IP. क्त्वा—धृत्वा. Inf. तुमुन्—धर्तुम्.

भक्ताय धारयते मोक्षं हरिः.

ध्मा—भ्वा P. अ. शब्दाग्निसंयोगयोः, to blow as a conch, to blow fire. Pre. लट्—धमति. Pot. विधिलिङ्—धमेत्. Imp. लोट्—धमतु. Impf. लङ्—अधमत्. Perf. लिट्—दध्मौ. Aor. लुङ्—अध्मासीत्. Fu. लृट्—ध्मास्यति. Per Fu. लुट्—ध्माता. Con. लृङ्—अध्मास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—ध्मायात्-ध्मेयात्. Pas. कर्मणि—ध्मायते, Aor. कर्म-लुङ्—अध्मायि. Cau. णिजन्त—ध्मापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अदिध्मपत्. Des. सनन्त—दिध्मासति.

Fre. यङन्त—देध्मीयते. PP. निष्ठा—ध्मातः. IP. क्त्वा—ध्मात्वा. Inf. तुमुन्—ध्मातुम्. ध्मा—इति शब्दार्थे, अग्नि-संयोगार्थे च. इहाग्निसंयोगः सुखवायुनाऽग्निसंयोगः. शङ्खं धमति. नाग्निं मुखेनोपधमेत्.

ध्यै—भ्वा P. अ. चिन्तायाम्, to think of. Pre. लट्—ध्यायति. Pot. विधिलिङ्—ध्यायेत्. Imp. लोट्—ध्यायतु. Impf. लङ्—अध्यायत्. Perf. लिट्—दध्यौ, दध्यतुः. दध्याथ-दध्यिथ. दध्यौ, दध्यिव. Aor. लुङ्—अध्यासीत्. Fu. लट्—ध्यास्यति. Per Fu. लुट्—ध्याता. Con. लृङ्—अध्यास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—ध्यायात्-ध्येयात्. Pas. कर्मणि—ध्यायते, Aor. कर्म-लुङ्—अध्यायि. Cau. णिजन्त—ध्यापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अदिध्यपत्. Des. सनन्त—दिध्यासति. Fre. यङन्त—दाध्यायते. PP. निष्ठा—ध्यातः. IP. क्त्वा—ध्यात्वा. Inf. तुमुन्—ध्यातुम्.

ध्वन्—भ्वा P. से, शब्दे, to sound, to echo. Pre. लट्—ध्वनति. Perf. लिट्—दध्वान. Aor. लुङ्—अध्व-नीत्-अध्वानीत्. Fu. लट्—ध्वनिष्यति. Per Fu. लुट्—ध्वनिता. Pas. भावे—ध्वन्यते. Cau. णिजन्त—ध्वानयति (ध्वनयति घण्टाम्—to ring a bell). PP. निष्ठा—ध्वनितः. Inf. तुमुन्—ध्वनितुम्.

न

नद् (णद्)—भ्वा P. अव्यक्ते शब्दे, to hum, to sound. Pre. लट्—नदति. Impf. लङ्—अनदत्. Perf. लिट्—ननाद, नेदतुः, नेदुः. नेदिथ. ननाद ननद, नेदिव. Aor. लुङ्—अनदीत्-अनादीत्. Fu. लृट्—नदिष्यति. Ben. आशिषि लिङ्—नद्यात्. Pas. भावे—नद्यते, Aor. भावे-लुङ्—अनादि. Cau. णिजन्त—नादयति, Aor. णिच्-लुङ्—अनीनदत्. Des. सनन्त—निनदिषति. Fre. यङन्त—नानद्यते. PP. निष्ठा—नदितः. IP. क्त्वा—नदित्वा. Inf. तुमुन्—नदितुम्.

प्र+नद् = प्रणदति, प्रणनाद.

प्र+नि+नद् = प्रणिनदति, प्रण्यनदत्.

नन्द् (नदि)—भ्वा P. से. आनन्दे, समृद्धौ, to be pleased, to thrive. Pre. लट्—नन्दति. Impf. लङ्—अनन्दत्. Perf. लिट्—ननन्द. Aor. लुङ्—अनन्दीत्. Fu. लृट्—नन्दिष्यति. Ben. आशिषि लिङ्—नन्द्यात्. Pas. भावे—नन्द्यते. Cau. णिजन्त—नन्दयति, Aor. णिच्-लुङ्—अननन्दत्. Des. सनन्त—निनन्दिषति. Fre. यङन्त—नानन्द्यते. PP. निष्ठा—नन्दितः. Inf. तुमुन्—नन्दितुम्.

नम्—भ्वा P. अ. प्रह्वत्वे, शब्दे, to bow, to salute, to sound. Pre. लट्—नमति. Pot. विधिलिङ्—नमेत्. Imp. लोट्—नमतु. Impf. लङ्—अनमत्. Perf. लिट्—ननाम, नेमतुः. नेमिथ-ननन्थ. ननाम-ननम. Aor. लुङ्—अनंसीत्, अनंसिष्टाम्, अनंसिषुः. अनंसीः. अनंसिषम्, अनंसिष्व. Fu. लृट्—नंस्यति. Per Fu. लुट्—नन्ता. Con. लृङ्—अनंस्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—नम्यात्. Pas. कर्मणि—नम्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अनामि. Cau. णिजन्त—नमयति-नामयति (but प्र+नम्=प्रणमयति), Aor. णिच्-लुङ्—अनीनमत्. Des. सनन्त—निनंसति. Fre. यङन्त—नंनम्यते. PP. निष्ठा—नतः, प्र+नम्=प्रणतः. IP. क्त्वा—नत्वा, प्र+नम्=प्रणत्य-प्रणम्य. Inf. तुमुन्—नन्तुम्.

नर्द्—भ्वा P. से. शब्दे, to roar, to sound. Pre. लट्—नर्दति. Perf. लिट्—ननर्द. Aor. लुङ्—अनर्दीत्. Fu. लृट्—नर्दिष्यति. Per Fu. लुट्—नर्दिता. Con. लृङ्—अनर्दिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—नर्द्यात्. Pas. भावे—नर्द्यते, Aor. भावे-लुङ्—अनर्दि. Cau. णिजन्त—नर्दयति, Aor. णिच्-लुङ्—अननर्दत्. Des. सनन्त—निनर्दिषति. Fre. यङन्त—ननर्द्यते. PF. निष्ठा—नर्दितः. Inf. तुमुन्—नर्दितुम्.

नश् (णश्)—दिवा P.अ, अदर्शने, वलाद्यार्धधातुके परे रधादित्वाद् इड्विकल्पः. to perish, to be lost. Pre. लट्—नश्यति. Pot. विधिलिङ्—नश्येत्. Imp. लोट्—

नश्यतु. Impf. लङ्—अनश्यत्. Perf. लिट्—ननाश, नेशतुः, नेशुः. नेशिथ-ननंष्ठ, नेशथुः, नेश. ननाश-ननश, नेशिव-नेश्व. Aor. लुङ्—अनशत्-अनेशत्. अनशः-अनेशः. अनशम्-अनेशम्. Fu. लृट्—नशिष्यति-नङ्क्ष्यति. Per Fu. लुट्—नशिता-नंष्टा. Con. लृङ्—अनशिष्यत्-अनङ्क्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—नश्यात्. Pas. भावे—नश्यते, Aor. भावे-लुङ्—अनाशि. Cau. णिजन्त—नाशयति, Aor. णिच्-लुङ्—अनीनशत्. Des. सनन्त—निनशिषति-निनङ्क्षति. Fre. यङन्त—नानश्यते. PP. निष्ठा—नष्टः. IP. क्त्वा—नशित्वा-नष्ट्वा-नंष्ट्वा. Inf. तुमुन्—नशितुम्-नंष्टुम्.

नह् (णह्)—दिवा U. अ. बन्धने, to bind. Pre. लट्—नह्यति-ते. Perf. ननाह-नेहे. ननद्ध-नेहिथ-नेहिषे. ननाह-ननह-नेहे. Aor. लुङ्—अनात्सीत्-अनद्ध, अनाद्धाम्-अनत्साताम्, अनात्सुः-अनत्सत. अनात्सीः-अनद्धाः, अनाद्धम्-अनत्साथाम्, अनाद्ध-अनद्ध्वम्. अनात्सम्-अनत्सि, अनात्स्व-अनत्स्वहि, अनात्स्म-अनत्स्महि. Fu. लृट्—नत्स्यति-ते. Per Fu. लुट्—नद्धा. Ben. आशिषि लिङ्—नह्यात्-नत्सीष्ट. Pas. कर्मणि—नह्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अनाहि. Cau. णिजन्त—नाहयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अनीनहत्-त. Des. सनन्त—निनत्सति-ते. Fre. यङन्त—नानह्यते. PP. निष्ठा—नद्धः. IP. क्त्वा—नद्ध्वा, संनह्य.

निज् (निजिर्)—गुह U. अ. शौचपोषणयोः, to cleanse, to wash, to be purified, to nurture. Pre. लट्—नेनेक्ति-नेनिक्ते, नेनिक्तः-नेनिजाते, नेनिजति-

नेनिजते. नेनेक्षि-नेनिक्षे, नेनिक्थः-नेनिजाथे. नेनेज्मि-नेनिजे, नेनिज्वः-नेनिज्वहे. Pot. विधिलिङ्—नेनिज्यात्-नेनिजीत, नेनिज्याताम्-नेनिजीयाताम्. नेनिज्याः-नेनिजीथाः. नेनिज्याम्-नेनिजीय. Imp. लोट्—नेनेक्तु-नेनिक्ताम्. नेनिग्धि-नेनिक्ष्व. नेनिजानि-नेनिजै. Impf. लङ्—अनेनेक्-अनेनिक्त, अनेनिक्ताम्-अनेनिजाताम्, अनेनिजुः-अनेनिजत. अनेनेक्-अनेनिक्थाः. अनेनिजम्-अनेनिजि. Perf. लिट्—निनेज-निनिजे, निनिजतुः-निनिजाते. निनेजिथ-निनिजिषे, निनिजथुः-निनिजाथे. निनेज-निनिजे. निनिजिव-निनिजिवहे. Aor. लुङ्—अनिजत्-अनैक्षीत्-अनिक्त, अनिजताम्-अनैक्षाम्-अनिक्षाताम्, अनिजन्-अनैक्षुः-अनिक्षत. अनिजः-अनैक्षीः-अनिक्थाः, अनिजतम्-अनैक्तम्-अनिक्षाथाम्. अनिजम्-अनैक्षम्-अनिक्षि, अनिजाव-अनैक्ष्व-अनिक्ष्वहि, Fu. लृट्—नेक्ष्यति-नेक्ष्यते. Per Fu. लुट्—नेक्ता. Con. लृङ्—अनेक्ष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—निज्यात्-निक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—निज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अनेजि. Cau. णिजन्त—नेजयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अनीनिजत्-त. Des. सनन्त—निनिक्षति-निनिक्षते. Fre. यङन्त—नेनिज्यते. PP. निष्ठा—निक्तः. IP. क्त्वा—निक्त्वा. Inf. तुमुन्—नेक्तुम्.

निन्द् (णिदि)—भ्वा P. से. कुत्सायाम्, to blame, to find fault with. Pre. लट्—निन्दति. Pot. विधिलिङ्—निन्देत्. Imp. लोट्—निन्दतु. Impf. लङ्—अनिन्दत्. Perf. लिट्—निनिन्द, निनिन्दतुः. निनिन्दिथ, निनिन्दथुः. निनिन्द, निनिन्दिव. Aor. लुङ्—अनिन्दीत्. Fu. लृट्—निन्दिष्यति. Per Fu. लुट्—निन्दिता. Con.

लङ्—अनिन्दिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—निन्द्यात्. Pas. कर्मणि—निन्द्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अनिन्दि. Cau. णिजन्त—निन्दयति, Aor. णिच्-लुङ्—अनिनिन्दत्. Des. सनन्त—निनिन्दिषति. PP. निष्ठा—निन्दितः. 1P. क्त्वा—निन्दित्वा. Inf. तुमुन्—निन्दितुम्.

प्र+निन्द=प्रणिन्दति. प्रणिन्दितः-प्रनिन्दितः.

नी (णीञ्)—भ्वा U. द्विकर्मकः, प्रापणे, to lead, to carry off, to marry, to settle. Pre. लट्—नयति-ते. Pot. विधिलिङ्—नयेत्-त. Imp. लोट्—नयतु-नयताम्. Impf. लङ्—अनयत्-अनयत. Perf. लिट्—निनाय-निन्ये, निन्यतुः-निन्याते, निन्युः-निन्यिरे. निनयिथ-निनेथ-निन्यिषे, निन्यथुः-निन्याथे, निन्य-निन्यिध्वे. निनाय-निनय-निन्ये, निन्यिव-निन्यिवहे, निन्यिम-निन्यिमहे. Aor. लुङ्—अनैषीत्-अनेष्ट. Fu. लट्—नेष्यति-नेष्यते. Per Fu. लुट्—नेता. Con. लृङ्—अनेष्यत्-त. Ben.—आशिषि लिङ्—नीयात्-नेषीष्ट. Pas. कर्मणि-नीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अनायि. Cau. णिजन्त—नाययति-ते, Aor. णिच्लुङ्—अनीनयत्-त. Des. सनन्त—निनीषति-ते. Fre. यङन्त—नेनीयते. Kri. कृत्य—नेतव्यः, PP. निष्ठा—नीतः. 1P. क्त्वा—नीत्वा. Inf. तुमुन्—नेतुम्. नाययति अजां यज्ञदत्तेन देवदत्तः. Atmanepada.—शास्त्रे नयते (पूजार्थे). पुत्रमुदानयते (उत्क्षेपणार्थे). मानवकमुपनयते (आचार्य्यकरणार्थे). नयते शास्त्रे (प्रमेयनिश्चयार्थे). अत्र अकर्मकः. कर्मकरानुपनयते (वेतनार्थे). ऋणं विनयते (निर्यातनार्थे). व्रतं विनयते (धर्मादिविनियोगार्थे).

नुद् (णुद्)—तुदा U. अ. प्रेरणे, to throw, to put. Pre. लट्—नुदति-ते. Like. तुदति. Perf. लिट्—नुनोद-नुनुदे. Aor. लुङ्—अनौत्सीत्-अनुत्त. Fu. लृट्—नोत्स्यति-ते. Ben. आशिषि-लिङ्—नुद्यात्. Pas. कर्मणि—नुद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अनोदि. Cau. णिजन्त—नोदयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अनूनुदत्-त. Des. सनन्त—नुनुत्सति-ते. Fre. यङन्त—नोनुद्यते. PP. निष्ठा—नुत्तः-नुन्नः. IP. क्त्वा—नुत्त्वा.

नृत् (नृती)—दिवा P. से. नृती, to dance. Pre. लट्—नृत्यति. Pot. विधिलिङ्—नृत्येत्. Imp. लोट्—नृत्यतु. Impf. लङ्—अनृत्यत्. Perf. लिट्—ननर्त, ननृततुः. ननर्तिथ. ननर्त. Aor. लुङ्—अनर्तीत्, अनर्तिष्टाम्. Fu. लृट्—नर्तिष्यति-नर्त्स्यति. Per Fu. लुट्—नर्तिता. Ben. आशिषि-लिङ्—नृत्यात्. Pas. (भावे)—नृत्यते, Aor भावे-लुङ्—अनर्ति. Cau. णिजन्त—नर्तयति-ते, कर्त्रभिप्राये क्रियाफले यत्र परस्मैपदं प्राप्तं तत्र 'न पादम्याङ्' (१।३।८८) इत्यादिना निषिध्यते. Aor. णिच्-लुङ्—अनीनृतत्-अननर्तत्. Des. सनन्त—निनर्तिषति-निनृत्सति. Fre. यङन्त—नरीनृत्यते. PP. निष्ठा—नृत्तः. IP. क्त्वा—नर्तित्वा. Inf. तुमुन्—नर्तितुम्. प्रनृत्यति. नृत्यम्=पदार्थाभिनयः. नृत्तम्=गात्राभिनयमात्रम्.

प

पच्—भ्वा U. अ. पाके, to cook, to digest. Pre. लट्—पचति-पचते. Pot. विधिलिङ्—पचेत्-त. Imp. लोट्—पचतु-पचताम्. Impf. लङ्—अपचत्-त. Perf. लिट्—पपाच-पेचे; पेचतुः-पेचाते; पेचिथ-पपक्थ-पेचिषे, पेचथुः-पेचाथे; पपाच-पपच-पेचे, पेचिव-पेचिवहे. Aor. लुङ्—अपाक्षीत्-अपक्त, अपाक्षीः-अपक्थाः. अपाक्षम्-अपक्षि. Fu. लृट्—पक्ष्यति-पक्ष्यते. Per Fu. लुट्—पक्ता. Con. लृङ्—अपक्ष्यत्-अपक्ष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—पक्यात्-पक्षी ष्ट. Pas. कर्मणि—पच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अपांचि. Cau. णिजन्त—पाचयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अपीपचंत्-त. Des. सनन्त—पिपक्षति-ते. Fre. यङन्त—पापच्यते. Kri. कृत्य—पचनीयः. PP. निष्ठा—पक्तः. IP. क्त्वा—पक्त्वा. Inf. तुमुन्—पक्तुम्.

पठ्—भ्वा P. से. व्यक्तायां वाचि, to read, to study. Pre. लट्—पठति. Pot. विधिलिङ्—पठेत्. Imp. लोट्—पठतु. Impf. लङ्—अपठत्. Perf. लिट्—पपाठ, पेठतुः. पेठिथ. पपाठ, Aor. लुंङ्—अपठीत्-अपाठीत्. Fu. लृट्—पठिष्यति. Per Fu. लुट्—पठिता. Con. लृङ्—अपठिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—पठ्यात्. Pas. कर्मणि—पठ्यते. Aor, कर्म लुङ्—अपाठि. Cau. णिजन्त—पाठयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपीपठत्. Des. सनन्त—पिपठिषति.

Fre. यङन्त—पापठ्यते. Kri. कृत्य—पठितव्यः, पठनीयः. PP. निष्ठा—पठितः. IP. क्त्वा—पठित्वा. Inf. तुमुन्—पठितुम्.

पत् (पत्लृ)—भ्वा P. से. पतने, to fall, to fly. Pre. लट्—पतति. Pot. विधिलिङ्—पतेत्. Imp. लोट्—पततु. Impf. लङ्—अपतत्. Perf. लिट्—पपात, पेततुः. पेतिथ, पेतथुः. पपात-पपत, पेतिव. Aor. लुङ्—अपप्तत्, अपप्ततां, अपप्तन्. अपप्तः, अपप्ततम्. अपप्तम्, अपप्ताव. Fu. लृट्—पतिष्यति. Per Fu. लुट्—पतिता. Con. लृङ्—अपतिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—पत्यात्. Pas. भावे—पत्यते, Aor. भावे-लुङ्—अपाति. Cau. णिजन्त—पातयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपीपतत्. Des. सनन्त—पिप्रतिषति-पित्सति. Fre. यङन्त—पनीपत्यते. PP. निष्ठा—पतितः. IP. क्त्वा—पतित्वा. Inf. तुमुन्—पतितुम्. नरकं पतितः = नरकपतितः. स्वर्गंपतितः.

पत—चुरा P. से. गतौ (अदन्तोऽयम्), to go. Pre. लट्—पतयति-पतति. Perf. लिट्—पतयां चकार. Like. कथ.

पद्—दिवा A. अ. गतौ, to go. Pre. लट्—पद्यते. Pot. विधिलिङ्—पद्येत. Imp. लोट्—पद्यताम्. Impf. लङ्—अपद्यत. Perf. लिट्—पेदे. पेदिषे. Aor. लुङ्—अपादि, अपत्साताम्. Fu. लृट्—पत्स्यते. Per Fu. लुट्—पत्ता. Con लृङ्—अपत्स्यत. Ben. आशिषि लिङ्—पत्सीष्ट. Pas कर्मणि—पद्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अपादि.

Cau. णिजन्त—पादयति. Aor. णिच्-लुङ्—अपीपदत्. Des. सनन्त—पित्सते. Fre. यङन्त—पनीपद्यते. PP. निष्ठा—पन्नः. IP. क्त्वा—पत्त्वा. Inf. तुमुन्—पत्तुम्.

पण्-पन्—भ्वा A. से. स्तुतौ, to praise. आभ्यां-स्तुत्यर्थे एव आयप्रत्ययः, आयप्रत्ययान्तादेव परस्मैपदम्. लिडादौ आयप्रत्ययो भवति न भवति च. Pre. लट्—पणायति, पनायति. Pot. विधिलिङ्—पणायेत्. पनायेत्. Imp. लोट्—पणायतु, पनायतु. Impf. लङ्—अपणायत्, अपनायत्. व्यवहाराद्यर्थं पणते इत्यादि. Perf. लिट्—पणायाञ्चकार-पेणे. Aor. अपणायीत्-अपणिष्ट. Fu. लृट्—पणायिष्यति-पणिष्यते. Per Fu. लुट्—पणायिता पणिता. Con. लृङ्—अपणायिष्यत्-अपणिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—पणाय्यात्-पणिषीष्ट. Pas कर्मणि—पण्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अपाणि. Cau. णिजन्त—पाणयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपीपणत्. Des. सनन्त—पिपणिषते. Fre. यङन्त—पम्पण्यते. PP. निष्ठा—पणायितः-पणितः. IP. क्त्वा—पणायित्वा-पणित्वा. Inf. तुमुन्—पणितुम्-पणायितुम्.

पा—भ्वा P. अ. पाने, to drink. Pre. लट्—पिबति. पिबसि. पिबामि. Pot. विधिलिङ्—पिबेत्. पिबेः. पिबेयम्. Imp. लोट्—पिबतु. पिब. पिबानि. Impf. लङ्-अपिबत्. अपिबः अपिबम्. Perf. लिट्—पपौ, पपतुः, पपुः. पपिथ-पपाथ, पपथुः. पपौ पपिव. Aor. लुङ्—अपात्, अपाताम्, अपुः. अपाः. अपाम्. Fu. लृट्—पास्यति. Per Fu. लुट्—पाता. Con. लृङ्—अपास्यत्. Ben. आशिषि

लिङ्—पेयात्. Pas. कर्मणि—पीयते, Aor. कर्म लुङ्—अपायि. Cau. णिजन्त—पाययति (निगरणार्थे—पापयते to swallow), Aor. णिच्-लुङ्—अपीप्यत. Des. सनन्त—पिपासति. Fre. यङन्त—पेपीयते. Kri. कृत्य—पातव्यः, पानीयः, पेयः. PP. निष्ठा—पीतः. IP. क्त्वा—पीत्वा, प्र+पा=प्रपाय. Inf. तुमुन्—पातुम्.

पा—अदा P. अ. पालने, to protect. Pre. लट्—पाति. Pot. विधिलिङ्—पायात्. Imp. लोट्—पातु. पाहि. Impf. लङ्—अपात्. Perf. लिट्—पपौ. Aor. लुङ्—अपासीत्. Fu. लृट्—पास्यति. Per Fu. लुट्—पाता. Con. लृङ्—अपास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—पायात्. Pas. कर्मणि—पायते, Aor. कर्म-लुङ्—अपायि. Cau. णिजन्त—पालयति, Aor. णिच-लुङ्—अपीपलत्. Des. सनन्त—पिपासति. PP. निष्ठा—पातः. Inf. तुमुन्—पातुम्.

पाल—चुरा U. रक्षणे to protect. Pre. लट्—पालयति-ते. Pot. विधिलिङ्—पालयेत्-त. Imp. लोट् पालयतु-ताम्. Impf. लङ्—अपालयत्-त. Perf. लिट्—पालयां चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अपीपलत्-त. Fu. लृट्—पालयिष्यति-ते. Per. Fu. लुट्—पालयिता. Con. लृङ्—अपालयिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—पाल्यात्-पालयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—पाल्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अपालि. PP. निष्ठा—पालितः. IP. क्त्वा—पालयित्वा. Inf. तुमुन्—पालयितुम्.

पिष् (पिष्लृ)—रुधा P. अ. सञ्चूर्णने, to grind, to hurt. Pre. लट्—पिनष्टि, पिंष्टः, पिंषन्ति. पिनक्षि, पिंढः, पिंढ. पिनष्मि, पिंष्वः, पिंष्मः. Pot. विधिलिङ्—पिंष्यात्. पिंष्याः. पिंष्याम्. Imp. लोट्—पिनष्टु. पिण्ढि. पिनषाणि. Impf. लङ्—अपिनट्, अपिंष्टाम्. अपिनट्, अपिंष्टम्. अपिनषम्, अपिंष्व. Perf. लिट्—पिपेष, पिपिषतुः. पिपेषिथ, पिपिषथुः. पिपेष, पिपिषिव. Aor. लुङ्—अपिषत्. अपिषः. अपिषम्. Fu. लृट्—पेक्ष्यति. Per Fu. लुट्—पेष्टा. Con. लृङ्—अपेक्ष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—पिष्यात्. Pas. कर्मणि—पिष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अपेषि. Cau. णिजन्त—पेषयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपीपिषत्. Des. सनन्त—पिपिक्षति. Fre. यङन्त—पेपिष्यते. PP. निष्ठा—पिष्टः. IP. क्त्वा—पिष्ट्वा. Inf. तुमुन्—पेष्टुम्.

पीड्—चुरा U. से. पीड़ायाम्, to press. to hurt. Pre. लट्—पीडयति-ते. Pot. विधिलिङ्—पीडयेत्-त. Imp. लोट्—पीडयतु-पीडयताम्. Impf. लङ्—अपीडयत्-त. Perf. लिट्—पीडयांचकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अपीपिडत्-त-अपिपीडत्-त. Fu. लृट्—पीडयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—पीडयिता. Con. लृङ्—अपीडयिष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—पीड्यात्-पीडयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—पीड्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अपीडि. Des. सनन्त—पिपीडयिषति-ते PP. निष्ठा—पीडितः. IP. क्त्वा—पीडयित्वा. Inf. तुमुन्—पीडयितुम्.

पुष्—भ्वा P. से. पुष्टौ, to nourish, to develop. Pre. लट्—पोषति. Pot. विधिलिङ्—पोषेत्. Imp. लोट्—पोषतु. Impf. लङ्—अपोषत्. Perf. लिट्—पुपोष, पुपुषतुः. पुपोषिथ, पुपुषथुः. पुपोष, पुपुषिव. Aor. लुङ्—अपोषीत्. अपोषीः. अपोषिषम्. Fu. लृट्—पोषिष्यति. Per Fu. लुट्—पोषिता. Con. लृङ्—अपोषिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—पुष्यात्. Pas. कर्मणि—पुष्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अपोषि. Cau. णिजन्त—पोषयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपूपुषत्. Des. सनन्त—पुपुषिषति-पुपोषिषति. Fre. यङन्त—पोपुष्यते. Kri. कृत्य—पोषणीयः. PP. निष्ठा—पुषितः. IP. क्त्वा—पोषित्वा. Inf. तुमुन्—पोषितुम्.

पुष्—दिवा P. अ. पुष्टौ, to nourish, to develop. Pre. लट्—पुष्यति. Pot. विधिलिङ्—पुष्येत्. Imp. लोट्—पुष्यतु. Impf. लङ्—अपुष्यत्. Perf. लिट्—पुपोष. पुपोषिथ. पुपोष. Aor. लुङ्—अपुषत्. अपुषः. अपुषम्. Fu. लृट्—पोक्ष्यति. Per Fu. लुट्—पोष्टा. Con. लृङ्—अपोक्ष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—पुष्यात्. Pas. कर्मणि—पुष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अपोषि. Cau. णिजन्त—पोषयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपूपुषत्. Des. सनन्त—पुपुक्षति. Fre. यङन्त—पोपुष्यते. PP. निष्ठा—पुष्टः.

पुष्—क्र्या P. से. पुष्टौ, to nourish. Pre. लट्—पुष्णाति, पुष्णीतः, पुष्णन्ति. पुष्णासि, पुष्णीथः, पुष्णीथ. पुष्णामि, पुष्णीवः. Pot. विधिलिङ्—पुष्णीयात्, पुष्णीयाताम्, पुष्णीयुः. पुष्णीयाः. पुष्णीयाम्. Imp. लोट्—पुष्णातु, पुष्णी-

ताम्, पुष्णन्तु. पुषाण. पुष्णानि. Impf. लङ्—अपुष्णात्, अपुष्णीताम्, अपुष्णन्. अपुष्णाः. अपुष्णाम्, अपुष्णीव, अपुष्णीम. Perf. लिट्—पुपोष, पुपुषतुः, पुपुषुः. पुपोषिथ, पुपुषथुः, पुपुष. पुपोष, पुपुषिव, पुपुषिम. Aor. लुङ्—अषोषीत् like पोषति.

पुष्—चुरा U. से. धारणे, to promote, to maintain. Pre.—पोषयति-ते. पोषयत्याभरणम्. Perf. लिट्—पोषयां-चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अपूपुषत्.

पुष्प्—दिवा P. से. विकसने, to open, to blow. Pre. लट्—पुष्पति. Pot. विधिलिङ्—पुष्पेत्. Imp. लोट्—पुष्पतु. Impf. लङ्—अपुष्पात्. Perf. लिट्—पुपुष्प. पुपुष्पिथ. पुपुष्प. Aor. लुङ्—अपुष्पीत्. Fu. लृट्—पुष्पिष्यति. Per Fu. लुट्—पुष्पिता. Ben. आशिषि लिङ्—पुष्पात्. Pas. भावे—पुष्पते, Aor. भावे-लुङ्—अपुष्पि. Cau. णिजन्त—पुष्पयति. Aor. णिच्-लुङ्—अपुपुष्पत्. Des. सनन्त—पुपुष्पिषति. Fre. यङन्त—पोपुष्पते, PP. निष्ठा—पुष्पितः. IP. क्त्वा—पुष्पित्वा. Inf. तुमुन्—पुष्पितुम्.

पू (पूङ्)—भ्वा A. से. पवने, to purify, to winnow, to invent. Pre. लट्—पवते. Pot. विधिलिङ्—पवेत. Imp. लोट्—पवताम्. Impf. लङ्—अपवत. Perf. लिट्—पुपुवे. पुपुविषे. Aor. लुङ्—अपविष्ट. Fu. लृट्—पविष्यते. Per Fu. लुट्—पविता. Ben. आशिषि लिङ्—पविषीष्ट. Pas. कर्मणि—पूयते,

Aor. कर्म-लुङ्—अपावि. Cau. णिजन्त—पावयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपीपवत्. Des. सनन्त—पिपविषते. Fr. यङन्त—पोपूयते. PP. निष्ठा—पूतः-पवितः. IP. क्त्वा—पूत्वा-पवित्वा. Inf. तुमुन्—पवितुम्.

पू (पूञ्)—क्रया U. से. पवने (पवनं पूतीकरणम्, सकर्मकोऽयम्, to purify. Pre. लट्—पुनाति-पुनीते. पुनात्यग्निम्, पुनीते आत्मानम्, पुनासि-पुनीषे. पुनामि-पुने. Pot. विधिलिङ्—पुनीयात्-पुनीत. पुनीयाः-पुनीथाः. पुनीयाम्-पुनीय. Imp. लोट्—पुनातु-पुनीताम्. पुनीहि-पुनीष्व. पुनानि-पुनै. Impf. लङ्—अपुनात्-अपुनीत, अपुनीताम्-अपुनाताम्. अपुनाः-अपुनीथाः, अपुनीतम्-अपुनाथाम्. अपुनाम्-अपुनि, अपुनीव-अपुनीवहि. Perf. लिट्—पुपाव-पुपुवे, पुपुवुः-पुपुविरे. पुपविथ-पुपुविषे. पुपुवे-पुपाव, पुपुविव-पुपुविवहे. Aor. लुङ्—अपावीत्-अपविष्ट, अपाविष्टाम्-अपविषाताम्, अपाविषुः-अपविषत Fu. स्रट्—पविष्यति-ते. Ben. आशिषि लिङ्—पूयात्-पविषीष्ट. Cau. णिजन्त—like पूङ्. Des. सनन्त—पुपूषति-ते. Fre.—like. पूञ्. PP. निष्ठा—पूतः (विनाशार्थे—पूनः). IP. क्त्वा—पूत्वा. Inf. तुमुन्—पवितुम्.

पूज्—चुरा U. से. पूजायाम्, to adore, to receive with honour, to present with. Pre. लट्—पूजयति-ते. Perf. लिट्—पूजयां चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अपूपुजत्-त. Fu. स्रट्—पूजयिष्यति-ते. PP. निष्ठा—पूजितः. IP. क्त्वा—पूजयित्वा. Inf. तुमुन्—पूजयितुम्.

पूर् (पूरी)—दिवा A. से. आप्यायने, to satisfy. Pre. लट्—पूर्यते. Perf. लिट्—पुपूरे. Aor. लुङ्—अपूरिष्ट-अपूरि. Per Fu. लुट्—पूरिता. Ben. आशिषि लिङ्—पूरिषीष्ट. Pas. कर्मणि—पूर्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अपूरि, Cau. णिजन्त—पूरयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपूपुरत्. Des. सनन्त—पुपूरिषते. Fre. यङन्त—पोपूर्यते. PP. निष्ठा—पूर्णः. Inf. तुमुन्—पूरितुम्.

पूर् (पूरी)—चुरा. U. से. आप्यायने, to fill. Pre. लट्—पूरयति-ते. Perf. लिट्—पूरयां चकारचक्रे. Aor. लुङ्—अपूपुरत्-त. PP. निष्ठा—पूरितः. IP. क्त्वा—पूरयित्वा. Inf. तुमुन्—पूरयितुम्.

पृ (पृङ्)—तुदा A. अ. व्यायामे, प्रायेणायं व्याङ्-पूर्वः, to be busy, to be active, (mostly used with व्या). Pre. लट्—व्याप्रियते. Pot. विधिलिङ्—व्याप्रियेत. Imp. लोट्—व्याप्रियताम्. Impf. लङ्—व्याप्रियत. Perf. लिट्—व्यापप्रे. व्यापप्रिषे. व्यापप्रे. Aor. लुङ्—व्यापृत, व्यापृषाताम्, व्यापृषत. व्यापृथाः. व्यापृषि. Fu. लृट्—व्यापरिष्यते. Per Fu. लुट्—व्यापर्ता. Con. लृङ्—व्यापरिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—व्यापृषीष्ट. Pas. भावे—व्याप्रियते, Cau. णिजन्त—व्यापारयति, Aor. णिच्-लुङ्—व्यापीपरत्. Des. सनन्त—व्यापुपूर्षते. Fre. यङन्त—व्यापेप्रीयते. PP. निष्ठा—व्यापृतः. IP. क्त्वा—व्यापृत्य. Inf. तुमुन्—व्यापर्त्तुम्.

पृ—स्वा. P. अ. to be satisfied. प्रीत्यर्थे. Pre. लट्—पृणोति. Pot. विधिलिङ्.—पृणयात्. Imp. लोट्—पृणोतु. Impf. लङ्—अपृणोत्. Perf. लिट्—पपार, पप्रतुः. पपर्थ, पप्रथुः. पपार, पप्रिव. Aor. लुङ्—अपार्षीत्. Fu. लृट्—परिष्यति. Per. Fu. लुट्—पर्ता. Con. लृङ्—अपरिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—प्रियात्. Pas. भावे—प्रियते. Cau. णिजन्त—पारयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपीपरत्. Des. सनन्त—पुपूर्षति. Fre. यङन्त—पेप्रीयते. PP. निष्ठा—पृतः. IP. क्त्वा—पृत्वा. Inf. तुमुन्—पर्तम्.

पॄ—क्रया P. से. पालनपूरणयोः to guard, to fill, Pre. लट्—पृणाति. Pot. विधिलिङ्—पृणीयात्. Imp. लोट्—पृणातु. पृणीहि. पृणानि. Impf. लङ्—अपृणात्. Perf. लिट्—पपार, पपरतुः-पप्रतुः, पपरुः-पप्रुः. पपरिथ, पपरथुः-पप्रथुः, पपर, पप्र. पपर-पपार, पपरिव-पप्रिव, पपरिम-पप्रिम. Aor. लुङ्—अपारीत्, अपारिष्टाम्. Fu. लृट्—परिष्यति-परीष्यति. Per Fu. लुट्—परिता-परीता. Con. लृङ्—अपरिष्यत्-अपरीष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—पूर्यात्. Pas. कर्मणि—पूर्यते. Cau. णिजन्त—पारयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपीपरत्, Des. सनन्त—पिपरिषति-पिपरीषति-पुपूर्षति. Fre. यङन्त—पोपूर्यते. PP. निष्ठा—पूर्त्तः. IP. क्त्वा—पूर्त्वा.

पॄ—शुक्र P. से. पालनपूरणयोः, to guard, to fill, Pre. लट्—पिपर्ति, पिपूर्तः, पिपुरति. पिपर्षि, पिपूर्थः,

पिपूर्थ. पिपर्मि, पिपूर्वः, पिपूर्मः. Pot. विधिलिङ्—पिपूर्यात्, पिपूर्यातम्. पिपूर्याः. पिपूर्याम्. Imp. लोट्—पिपर्तु, पिपूर्तम्. पिपूर्हि. पिपराणि. Impf. लङ्—अपिपः, अपिपूर्तम्, अपिपरुः. अपिपः, अपिपूर्तम्. अपिपरम्, अपिपूर्व, अपिपूर्म. Perf. लिट्—पपार-पपर, पप्रिव-पपरिव; पप्रिम-पपरिम. like पृणाति.

पृ—चुरा U. से. पूरणे, to fill. Pre. लट्—पारयति. Etc.

प्याय् (ओप्यायी)—भ्वा A. अ. हृद्धौ, to grow, to swell, to increase. Pre. लट्—प्यायते. Pot. विधिलिङ्—प्यायेत. Imp. लोट्—प्यायताम्. Impf. लङ्—अप्यायत. Perf. लिट्—पिप्ये, पिप्याते, पिप्यिरे. पिप्यिषे. पिप्ये, पिप्यिवहे, पिप्यिमहे. Aor. लुङ्—अप्यायि-अप्यायिष्ट. Fu. लृट्—प्यायिष्यते. Per Fu. लुट्—प्यायिता. Con. लृङ्—अप्यायिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—प्यायिषीष्ट. Pas. भावे—प्याय्यते, Aor. भावे-लुङ्—अप्यायि. Cau. णिजन्त—प्याययति, Aor. णिच्-लुङ्—अपिप्ययत्. Des. सनन्त—पिप्यायिषते. Fre. यङन्त—पेपीयते. PP. निष्ठा—प्यानः-पीनः; खाङ्गे—पीनम्. उपसर्गाच्च—प्रप्यानः, आपूर्वात्—आपीनः अम्भुः, आपीनमुधः. IP. क्त्वा—प्यायित्वा. Inf. तुमुन्—प्यायितुम्.

प्रच्छ् (छ्)—तुदा P. अ. ज्ञीप्सायाम्, to ask. Fre. लट्—पृच्छति. पृच्छसि. पृच्छामि. Pot. विधिलिङ्—पृच्छेत्. पृच्छेः. पृच्छेयम्. Imp. लोट्—पृच्छतु. पृच्छ. पृच्छानि.

Impf. लङ्—अपृच्छत्. अपृच्छः. अपृच्छम्. Perf. लिट्—पप्रच्छ. पप्रच्छिथ-पप्रष्ठ. पप्रच्छ, पप्रच्छिव. Aor. लुङ्—अप्राक्षीत् अप्राष्टाम्, अप्राक्षुः. अप्राक्षीः, अप्राष्टम्, अप्राष्ट. अप्राक्षम्, अप्राक्ष्व, अप्राक्ष्म. Fu. लृट्—प्रक्ष्यति, प्रक्ष्यतः. प्रक्ष्यसि. प्रक्ष्यामि, प्रक्ष्यावः. Per Fu लुट्—प्रष्टा. प्रष्टासि. प्रष्टास्मि. Con. लृङ्—अप्रक्ष्यत्. अप्रक्ष्यः. अप्रक्ष्यम्. Ben. आशिषि-लिङ्—पृच्छ्यात्. पृच्छ्याः. पृच्छ्यासम्. Pas. कर्मणि पृच्छ्यते. Cau. णिजन्त—प्रच्छयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपप्रच्छत्. Des. सनन्त—पिपृच्छिषति. Fre. यङन्त—परीपृच्छ्यते. Kri. क्त्वा—प्रष्टव्यः. PP. निष्ठा—पृष्टः. IP. क्त्वा—पृष्ट्वा. Inf. तुमुन्—प्रष्टुम्.

प्रथ्—भ्वा A. से. प्रख्याने, to become famous, to increase, to rise. Pre. लट्—प्रथते. Pot. प्रथेत. Imp. लोट्—प्रथताम्. Impf. लङ्—अप्रथत. Perf. लिट्—पप्रथे. Aor. लुङ्—अप्रथिष्ट. Fu. लृट्—प्रथिष्यते. Per Fu. लुट्—प्रथिता. Con. लृङ्—अप्रथिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—प्रथिषीष्ट. Pas. कर्मणि—प्रथ्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अप्राथि. Cau. णिजन्त—प्रथयति, Aor. ण्यिच्-लुङ्—अपप्रथत्. Des. सनन्त—पिप्रथिषते. PP. निष्ठा—प्रथितः. IP. क्त्वा—प्रथित्वा. Inf. तुमुन्—प्रथितुम्.

प्रथ्—चुरा U. से. प्रख्याने, to become famous. Pre. लट्—प्राथयति-ते. Perf. लिट्—प्राथयां चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अपप्रथत्. Per Fu. लुट्—प्राथयिता. etc.

प्री (प्रीङ्)—दिवा A. अ. प्रीतौ, to be satisfied, to feel affection. Pre. लट्—प्रीयते. Pot. विधिलिङ्—प्रीयेत. Imp. लोट्—प्रीयताम्. Impf. लङ्—अप्रीयत. Perf. लिट्—पिप्रिये. Aor. लुङ्—अप्रेष्ट. Fu. लृट्—प्रेष्यते. Per Fu. लुट्—प्रेता. Con. लृङ्—अप्रेष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—प्रेषीष्ट. Pas.—प्रीयते (भावे). Cau. णिजन्त—प्रायय-यति, Aor. णिच्-लुङ्—अपिप्रयत्. Des. सनन्त—पिप्रीषते. Fre. यङन्त—पेप्रीयते. PP. निष्ठा—प्रीतः. IP. क्त्वा—प्रीत्वा. Inf. तुमुन्—प्रेतुम्.

प्री (प्रीञ्)—क्र्या U. अ. तर्पणे, कान्तौ च, कान्तिः=कामना, to please, to take delight in, to desire. Pre. लट्—

प्रीणाति	प्रीणीतः	प्रीण्न्ति
प्रीणीते	प्रीणाते	प्रीण्ते
प्रीणासि	प्रीणीथः	प्रीणीथ
प्रीणीषे	प्रीणाथे	प्रीणीध्वे
प्रीणामि	प्रीणीवः	प्रीणीमः
प्रीणे	प्रीणीवहे	प्रीणीमहे

Pot. विधिलिङ्—प्रीणीयात्-प्रीणीत, प्रीणीयाताम्-प्रीणीयाताम्, प्रीणीयुः-प्रीणीरन्. प्रीणीयाः-प्रीणीथाः, प्रीणीयातम्-प्रीणीयाथाम्. प्रीणीयाम्-प्रीणीय, प्रीणीयाव-प्रीणीवहि. Imp. लोट्—प्रीणातु-प्रीणीताम्. प्रीणीहि-प्रीणीष्व. प्रीणानि-प्रीणै.

Impf. लङ्—अप्रीषात्-अप्रीषोत. अप्रीषाः-अप्रीषोथाः. अप्रीषाम्-अप्रीषि. Perf. लिट्—पिप्राय-पिप्रिये, पिप्रियतुः-पिप्रियाते. पिप्रयिथ-पिप्रेथ-पिप्रियिषे, पिप्रियथुः-पिप्रियाथे. पिप्राय-पिप्रय-पिप्रिये, पिप्रियिव-पिप्रियिवहे. Aor. लुङ्—अप्रैषीत्-अप्रेष्ट. अप्रैषोः-अप्रेष्ठाः. अप्रैषम्-अप्रेषि. Fu. लृट्—प्रेष्यति-प्रेष्यते. Per Fu. लुट्—प्रेता. Con. लृङ्—अप्रेष्यत्-अप्रेष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—प्रीयात्-प्रेषीष्ट. Pas. भावे—प्रीयते. Cau. णिजन्त—प्रीषयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपिप्रीषत्. Des. सनन्त—पिप्रीषति-ते. Fre. यङन्त—पेप्रीयते. PP. निष्ठा—प्रीतः IP. क्त्वा—प्रीत्वा. Inf. तुमुन्—प्रेतुम्.

प्लु (प्लुङ्)—भ्वा A. अ. गतौ, to float, to fly, to jump. Pre. लट्—प्लवते. Pot. विधिलिङ्—प्लवेत. Imp. लोट्—प्लवताम्, Impf.—लङ्—अप्लवत. Perf. लिट्—पुप्लुवे. Aor. लुङ्—अप्लोष्ट. Fu. लृट्—प्लोष्यते. Per Fu. लुट्—प्लोता. Con. लृङ्—अप्लोष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—प्लोषीष्ट. Pas. कर्मणि—प्लूयते. Aor. कर्म-लुङ्—अप्लावि. Cau. णिजन्त—प्लावयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपुप्लवत्. Des. सनन्त—पुप्लूषते. Fre. यङन्त—पोप्लूयते. PP. निष्ठा—प्लुतः. IP. क्त्वा—प्लुत्वा. Inf. तुमुन्—प्लोतुम्.

फ

फल् (**ञि फला**)—भ्वा P. से. विसरणे, to burst open. Pre. लट्—फलति. Pot. विधिलिङ्—फलेत्. Imp. लोट्—फलतु. Impf. लङ्—अफलत्. Perf. लिट्—पफाल, फेलतुः. फेलिथ, फेलथुः. पफाल-पफल, फेलिव. Aor. लुङ्—अफालीत्. Fu. लृट्—फलिष्यति. Per Fu. लुट्—फलिता. Con. लृङ्—अफलिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—फल्यात्. Pas. भावे—फल्यते, Aor भावे-लुङ्—अफालि. Cau. णिजन्त—फालयति. Aor. णिच्-लुङ्—अपीफलत्. Des. सनन्त—पिफलिषति. Fre. यङन्त—पंफुल्यते. PP. निष्ठा—फुल्लः, उत्+फल—उत्फुल्लः, सम्+फल = संफुल्लः, अन्योपसर्गपूर्वकात्र भवति—प्र+फल = प्रफुल्लः. IP. क्त्वा—फलित्वा. Inf. तुमुन—फलितुम्.

शतधास्य फलेत् मूर्धा. हृदयं मे फलति सहस्रधा ॥

फल्—भ्वा P. से. निष्पत्तौ, to go, to result, to be successful. Pre. लट—फलति. Like. फल् (ञिफला), but—PP. निष्ठा—फलितः.

फलन्ति न पथ्यानि विषद्रुमाः ॥ तस्य विद्या फलिष्यति ॥ फलितम् अस्माकं कपटप्रबन्धेन ॥

फुल्ल—भ्वा P. अ. विकसने, to open, to blow. Pre. लट्—फुल्लति.

प्रफुल्लम्—फुल्लधातोः अच्प्रत्ययः.
लोध्रद्रुमं सानुमतः प्रफुल्लम्.

ब

बध्—भ्वा A. to loathe. से.(बन्धने). सनि परे नेट्. चित्तविकारार्थं नित्यसनन्तोऽयम्. Pre. लट्—बीभत्सते. Perf. लिट्—बीभत्सां चक्रे-बभूव-आस. Aor. लुङ्—अबीभत्सिष्ट. Fu. लृट्—बीभत्सिष्यते. Per Fu. लुट्—बीभत्सिता. Con. लृङ्—अबीभत्सिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—बीभत्सिषीष्ट. Pas. भावे—बीभत्स्यते. PP. निष्ठा—बीभत्सितः. Inf. तुमुन्—बीभत्सितुम्.

बन्ध्—क्र्या P. बन्धने, to bind. Pre. लट्—बध्नाति. बध्नासि. बध्नामि, बध्नीवः. Pot. विधिलिङ्—बध्नीयात्. बध्नीयाः. बध्नीयाम्. Imp. लोट्—बध्नातु, बध्नीताम्. बधान, बध्नीतम्. बध्नानि, बध्नाव. Impf. लङ्—अबध्नात्, अबध्नीताम्. अबध्नाः, अबध्नीतम्. अबध्नाम्, अबध्नीव. Perf. लिट्—बबन्ध, बबन्धतुः. बबन्धिथ-बबन्द्ध, बबन्धथुः. बबन्ध, बबन्धिव. Aor. अभान्त्सीत् अबान्द्धाम्, अभान्त्सुः. अभान्त्सीः, अबान्द्धम्, अबान्द्ध. अभान्त्सम्, अभान्त्स्व, अभान्त्स्म. Fu. लृट्—भन्त्स्यति. Per Fu. लुट्—बन्धा. Con. लृङ्—अभन्त्स्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—बध्यात्. Pas. कर्मणि—बध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अबन्धि. Cau. णिजन्त—बन्धयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबबन्धत्. Des. सनन्त—बिभन्त्सति. Fre. यङन्त—बाबध्यते. PP. निष्ठा—बद्धः. IP. क्त्वा—बद्ध्वा. Inf.—तुमुन्—बन्धुम्.

बाध्—भ्वा A. से लोड़ने, लोड़नं-प्रतिघातः, to oppress, to torment. Pre. लट्—बाधते. Pot. विधि-

लिङ्—बाधेत. Imp. लोट्—बाधताम्. Impf. लङ्—अबाधत. Perf. लिट्—बबाधे. Aor. लुङ्—अबाधिष्ट. अबाधिष्ठाः. अबाधिषि. Fu. लृट्—बाधिष्यते. Per Fu. लुट्—बाधिता. Con. लृङ्—अबाधिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—बाधिषीष्ट. Pas. कर्मणि—बाध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अबाधि. Cau. णिजन्त—बाधयति-ते, Aor. णिच् लुङ्—अबबाधत्-त. Des. सनन्त—बिबाधिषते. Fre. यङन्त—बाबाध्यते. Kri. कृत्य—बाधितव्यः, बाधनीयः. PP. निष्ठा—बाधितः. IP. क्त्वा—बाधित्वा. Inf. तुमुन्—बाधितुम्.

बुध्—भ्वा P. से. अवगमने, to know, to perceive. Pre. लट्—बोधति. Pot. विधिलिङ्—बोधेत्. Imp. लोट्—बोधतु. Impf. लङ्—अबोधत्. Perf. लिट्—बुबोध. Aor. लुङ्—अबोधीत्. Fu लृट्—बोधिष्यति. Per Fu. लुट्—बोधिता. Con. लृङ्—अबोधिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—बुध्यात्. Pas. कर्मणि—बुध्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अबोधि. Cau. णिजन्त—बोधयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबूबुधत्. Des. सनन्त—बुबोधिषति-बुबुधिषति. Fre. यङन्त—बोबुध्यते. Kri. कृत्य—बोधितव्यः, बोधनीयः, बोध्यः. PP. निष्ठा—बोधितः-बुधितः. IP. क्त्वा—बोधित्वा बुधित्वा. Inf. तुमुन्—बोधितुम्.

बुध् (बुधिर्)—भ्वा U. से. बोधने, to know. Pre. लट्—बोधति-बोधते. Pot. विधिलिङ्—बोधेत्-बोधेत. Imp लोट्—बोधतु-बोधताम्. Impf. लङ्—अबोधत्-अबोधत. Perf. लिट्—बुबोध-बुबुधे. Aor. लुङ्—अबुधत्-

अबोधीत्-अबोधिष्ट. Fu. लट्—बोधिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—बोधिता. Con. लृङ्—अबोधिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—बुध्यात्-बोधिषीष्ट. Pas. कर्मणि—बुध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अबोधि. Cau. णिजन्त—बोधयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अबूबुधत्-त. Des. सनन्त—बुबोधिषति-ते-बुबुधिषति-ते. Fre. यङन्त—बोबुध्यते. Kri. कृत्य—PP—IP and Inf—like बुध्.

बुध्—दिवा A. अ. अवगमने, to know, to perceive, to understand. Pre. लट्—बुध्यते. Pot. विधिलिङ्—बुध्येत. Imp. लोट्—बुध्यताम्. Impf. लङ्—अबुध्यत. Perf. लिट्—बुबुधे. Aor. लुङ्—अबोधि-अबुद्ध, अभुत्साताम्, अभुत्सत. अबुद्धाः, अभुत्साथाम्, अभुद्ध्वम्. अभुत्सि, अभुत्स्वहि, अभुत्स्महि. Fu. लृट्—भोत्स्यते. Per Fu. लुट्—बोद्धा. Con. लृङ्—अभोत्स्यत. Ben. आशिषि लिङ्—भुत्सीष्ट. Pas. कर्मणि—बुध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अबोधि. Cau. णिजन्त—बोधयति (अस्य ण्यन्ता-त्परस्मैपदमेव), Aor. णिच्-लुङ्—अबूबुधत्. Des. सनन्त—बुभुत्सते. Fre. यङन्त—बोबुध्यते. Kri. कृत्य—बोद्धव्य. PP. निष्ठा—बुद्धः. IP. क्त्वा—बुद्ध्वा. Inf. तुमुन्—बोद्धुम्.

ब्रू (ब्रूञ्)—अदा U. से. व्यक्तायां वाचि, to speak.

Pre. लट्—

PARASMAIPADA.

ब्रवीति	ब्रूतः	ब्रुवन्ति
आह	आहतुः	आहुः

ब्रवीषि	ब्रूथः	ब्रूथ
आत्थ	आहथूः	
ब्रवीमि	ब्रूवः	ब्रूमः

ATMANEPADA.

ब्रूते	ब्रुवाते	ब्रुवते
ब्रूषे	ब्रुवाथे	ब्रूध्वे
ब्रुवे	ब्रूवहे	ब्रूमहे

Pot. विधिलिङ्—ब्रूयात्-ब्रुवीत, ब्रूयाताम्-ब्रुवीयाताम्. ब्रूयाः-ब्रुवीथाः, ब्रूयातम्-ब्रुवीयाथाम्. ब्रूयाम्-ब्रुवीय, ब्रूयाव-ब्रुवीवहि. Imp. लोट्—ब्रवीतु-ब्रूताम्, ब्रूताम्-ब्रुवाताम्, ब्रुवन्तु-ब्रुवताम्. ब्रूहि-ब्रूष्व, ब्रूतम्-ब्रुवाथाम्, ब्रूत-ब्रूध्वम्. ब्रवाणि-ब्रवै, ब्रवाव-ब्रवावहै, ब्रवाम-ब्रवामहै. Impf. लङ्—अब्रवीत्-अब्रूत. अब्रवीः-अब्रूथाः. अब्रवम्-अब्रुवि.

Perf. लिट्—

PARASMAIPADA.

उवाच	ऊचतुः	ऊचुः
उवचिथ-उवक्थ	ऊचथुः	ऊच
उवाच-उवच	ऊचिव	ऊचिम

ATMANEPADA.

ऊचे	ऊचाते	ऊचिरे
ऊचिषे	ऊचाथे	ऊचिध्वे
ऊचे	ऊचिवहे	ऊचिमहे

Aor. लुङ्—

PARASMAIPADA.

अवोचत्	अवोचताम्	अवोचन्
अवोचः	अवोचतम्	अवोचत
अवोचम्	अवोचाव	अवोचाम

ATMANEPADA.

अवोचत	अवोचेताम्	अवोचन्त
अवोचथाः	अवोचेथाम्	अवोचध्वम्
अवोचे	अवोचावहि	अवोचामहि

Fu. लृट्—वक्ष्यति-वक्ष्यते. Per Fu. लुट्—वक्ता; वक्तासि-वक्तासे; वक्तास्मि-वक्ताहे. Con. लृङ्—अवक्ष्यत्-अवक्ष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—उच्यात्-वक्षीष्ट; उच्याः-वक्षीष्ठाः; उच्यासम्-वक्षीय. Pas. कर्मणि—उच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवाचि. Cau. णिजन्त—वाचयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अवीवचत्-त. Des. सनन्त—विवक्षति-विवक्षते. Fre. यङन्त—वावच्यते. Kri. कृत्य—वक्तव्यः, प्रवचनीयः. PP. निष्ठा—उक्तः. IP. क्त्वा—उक्त्वा. Inf. तुमुन्—वक्तुम्.

भ

भक्ष्—चुरा U. से. भक्षणे, to eat. Pre. लट्—भक्षयति-ते. Pot. विधिलिङ्—भक्षयेत्-त. Imp. लोट्—भक्षयतु-भक्षयताम्. Impf. लङ्—अभक्षयत्-त. Perf.

बभ्रञ्जिथ or बभ्रष्ठ	बभ्रञ्जथुः	बभ्रञ्ज
बभर्ज्ज	बभर्ज्जतुः	बभर्ज्जुः
or	or	or
बभ्रज्ज	बभ्रज्जतुः	बभ्रज्जुः

ATMANEPADA.

बभर्ज्जे	बभर्ज्जिवहे	बभर्ज्जिमहे
or	or	or
बभ्रञ्जे	बभ्रञ्जिवहे	बभ्रञ्जिमहे
बभर्ज्जिषे	बभर्ज्जाथे	बभर्ज्जिध्वे
or	or	or
बभ्रञ्जिषे	बभ्रञ्जाथे	बभ्रञ्जिध्वे
बभर्ज्जे	बभर्ज्जाते	बभर्ज्जिरे
or	or	or
बभ्रञ्जे	बभ्रञ्जाते	बभ्रञ्जिरे

A or—

PARASMAIPADA.

अभार्क्षम्	अभार्क्ष्व	अभार्क्ष्म
or	or	or
अभ्राक्षम्	अभ्राक्ष्व	अभ्राक्ष्म
अभार्क्षीः	अभार्ष्टम्	अभार्ष्ट
or	or	or
अभ्राक्षीः	अभ्राष्टम्	अभ्राष्ट

भनक्ति, भङ्क्थः, भङ्क्थ. भनज्मि, भङ्वः, भङ्मः. Pot. विधि-लिङ्—भञ्ज्यात्. Imp. लोट्—भनक्तु. भङ्ग्धि. भनजानि. Impf. लङ्—अभनक्, अभङ्क्ताम्, अभञ्जन्. अभनक्. अभन-जम्. Perf. लिट्—बभञ्ज, बभञ्जतुः. बभञ्जिथ-बभङ्क्थ, बभञ्जथुः, बभञ्ज. बभञ्ज, बभञ्जिव. Aor. लुङ्—अभाङ्क्षीत्, अभाङ्क्ताम्. Fu. लट्—भङ्क्ष्यति. Per Fu. लुट्—भङ्क्ता. Con. लृङ्—अभङ्क्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—भज्यात्. Pas. कर्मणि—भज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभञ्जि-अभाजि. Cau. णिजन्त—भञ्जयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबभञ्जत्. Des. सनन्त—बिभङ्क्षति. Fre. यङन्त—बम्भज्यते. PP. निष्ठा—भग्नः. IP. क्त्वा—भङ्क्त्वा-भक्त्वा. Inf. तुमुन्—भङ्क्तुम्.

भण्—भ्वा P. से. शब्दे, to sound, to speak. Pre. लट्—भणति. Perf. लिट्—बभाण. Aor. लुङ्—अभानीत्-अभणीत्. Fu. लृट्—भणिष्यति. Per Fu. लुट्—भणिता. Pas. कर्मणि—भण्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभाणि. Cau. णिजन्त—भाणयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबीभणत्. Des. सनन्त—बिभणिषति. Fre. यङन्त—बम्भण्यते. PP. निष्ठा—भणितः. IP. क्त्वा—भणित्वा. Inf. तुमुन्—भणितुम्.

भर्त्स्—चुरा A. से. भर्त्सने, to abuse, to deride, to threaten. Pre. लट्—भर्त्सयते. Perf. लिट्—भर्त्सयां-चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अबभर्त्सत. Fu. लृट्—भर्त्सयिष्यते. Ben. आशिषि लिङ्—भर्त्सयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—भर्त्स्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभर्त्सि. Des. सनन्त—बिभर्त्सिषते. PP. निष्ठा—भर्त्सितः. IP. क्त्वा—भर्त्सित्वा. Inf. तुमुन्—भर्त्सितुम्.

भा—अदा P. अ. दीप्तौ, to shine, to appear. Pre. लट्—भाति. Pot. विधिलिङ्—भायात्. Imp. लोट्—भातु. Impf. लङ्—अभात्, अभाताम्, अभुः-अभान्. Perf. लिट्—बभौ, बभतुः, बभुः. बभिथ-बभाथ, बभथुः, बभ. बभौ, बभिव, बभिम. Aor लुङ्—अभासीत्. अभासीः. अभासिषम्. Fu. लृट्—भास्यति. Per Fu लुट्—भाता. Con. लृङ्—अभास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—भायात्. Pas. भावे—भायते, Aor. भावे-लुङ्—अभायि. Cau. णिजन्त—भापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबीभपत्. Des. सनन्त—बिभासति. Fre. यङन्त—बाभायते. PP. निष्ठा—भातः. Inf. तुमुन्—भातुम्.

वि + अति + भा = व्यतिभाते.

भाष्—भ्वा A. से. व्यक्तायां वाचि, to speak, to say, to call. Pre. लट्—भाषते. Perf. लिट्—बभाषे. Aor. लुङ्—अभाषिष्ट. Fu. लृट्—भाषिष्यते. Per Fu. लुट्—भाषिता. Con. लृङ्—अभाषिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—भाषिषीष्ट. Pas. कर्मणि—भाष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभाषि. Cau. णिजन्त—भाषयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबभाषत्-त-अबीभषत्-त. Des. सनन्त—बिभाषिषते. Fre. यङन्त—बाभाष्यते. Kri. क्त्वा—भाषितव्यः. PP. निष्ठा—भाषितः. IP. क्त्वा—भाषित्वा. Inf. तुमुन्—भाषितुम्.

भास्—भ्वा A. से. दीप्तौ, o shine. Pre. लट्—भासते. Cau. णिजन्त—भासयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबीभसत्-अबभासत.

भिक्ष्—भ्वा A. से. भिक्षायाम्, to beg, to obtain. Pre. लट्—भिक्षते. Pot. विधिलिङ्—भिक्षेत. Imp. लोट्—भिक्षताम्. Impf. लङ्—अभिक्षत. Perf. लिट्—बिभिक्षे. Aor. लुङ्—अभिक्षिष्ट. Fu. लृट्—भिक्षिष्यते. Per Fu. लुट्—भिक्षिता. Con. लृङ्—अभिक्षिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—भिक्षिषीष्ट. Pas. कर्मणि—भिक्ष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभिक्षि. Cau. णिजन्त—भिक्षयति, Aor. क्षिच्-लुङ्—अबिभिक्षत्. Des. सनन्त—बिभिक्षिषते. Fre. यङन्त—बेभिक्ष्यते. Kri. क्त्वा—भिक्षितव्यः. PP. निष्ठा—भिक्षितः. IP. क्त्वा—भिक्षित्वा. Inf. तुमुन्—भिक्षितुम्.

भिद्—(भिदिर्) रुधा U. अ. भेदने, to separate, to break down.

Pre. लट्—

PARASMAIPADA.

भिनत्ति	भिन्तः	भिन्दन्ति
भिनत्सि	भिन्थः	भिन्थ
भिनद्मि	भिन्द्वः	भिन्द्मः

ATMANEPADA.

भिन्ते	भिन्दाते	भिन्दते
भिन्त्से	भिन्दाथे	भिन्ध्वे
भिन्दे	भिन्द्वहे	भिन्द्महे

Pot. विधिलिङ्—भिन्द्यात्-भिन्दीत. भिन्द्याः-भिन्दीथाः. भिन्द्याम्-भिन्दीय. Imp. लोट्—भिनत्तु-भिन्ताम्. भिन्धि-

भिन्त्स्व. भिनदानि-भिनदै. Impf. लङ्—अभिनत्-अभिन्त. अभिनत्-अभिनः-अभिन्थाः. अभिनदम्-अभिन्दि. Perf. लिट्—बिभेद-बिभिदे, बिभिदतुः-बिभिदाते. बिभेदिथ-बिभिदिषे, बिभिदथुः-बिभिदाथे. बिभेद-बिभिदे, बिभिदिव-बिभिदिवहे.

Aor. लुङ्—

PARASMAIPADA.

अभैत्सीत् अभिदत्	अभैत्ताम् अभिदताम्	अभैत्सुः अभिदन्
अभैत्सीः अभिदः	अभैत्तम् अभिदतम्	अभैत्त अभिदत
अभैत्सम् अभिदम्	अभैत्स्व अभिदाव	अभैत्स्म अभिदाम

ATMANEPADA.

अभित्त	अभित्साताम्	अभित्सत
अभित्थाः	अभित्साथाम्	अभिद्वम्
अभित्सि	अभित्स्वहि	अभित्स्महि

Fu. लृट्—भेत्स्यति-भेत्स्यते. भेत्स्यसि-भेत्स्यसे. भेत्स्यामि-भेत्स्ये. Per Fu. लुट्—भेत्ता. भेत्तासि-भेत्तासे. भेत्तास्मि-भेत्ताहे. Con. लृङ्—अभेत्स्यत्-अभेत्स्यत. Ben. आशिषि लिङ्-भिद्यात्-भित्सीष्ट. भिद्याः-भित्सीष्ठाः. भिद्यासम्-भित्सीय. Pas. कर्मणि—भिद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभेदि. Cau. णिजन्त—भेदयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबीभिदत्. Des. सनन्त—बिभित्सति-ते. Fre. यङन्त—बेभिद्यते. Kri. कृत्य—भेत्तव्यः, भेदनीयः, भेद्यः. PP. निष्ठा—भिन्नः, शकलार्थे—भित्तम् शकलम्. IP. क्त्वा—भित्त्वा. Inf. तुमुन्—भेत्तुम्.

भी (ञिभी)—जुहो P. अ. भये, to fear, to be anxious about.

Pre. लट्—

बिभेति	बिभितः बिभीतः	बिभ्यति
बिभेषि	बिभिथः बिभीथः	बिभिथ बिभीथ
बिभेमि	बिभिवः बिभीवः	बिभिमः बिभीमः

Pot. विधिलिङ्—

बिभियात् बिभीयात्	बिभियाताम् बिभीयाताम्	बिभियुः बिभीयुः
बिभियाः बिभीयाः	बिभियातम् बिभीयातम्	बिभियात बिभीयात
बिभियाम् बिभीयाम्	बिभियाव बिभीयाव	बिभियाम बिभीयाम

Imp. लोट्—

बिभेतु	बिभिताम् बिभीताम्	बिभ्यतु
बिभिहि बिभीहि	बिभितम् बिभीतम्	बिभित बिभीत
बिभयानि	बिभयाव	बिभयाम

Impf. लङ्—

अबिभेत्	अबिभिताम् अबिभीताम्	अबिभयुः

अबिभेः	अबिभितम् / अबिभीतम्	अबिभित / अबिभीत
अबिभयम्	अबिभिव / अबिभीव	अबिभिम / अबिभीम

Perf. लिट्—

बिभाय	बिभ्यतुः	बिभ्युः
बिभयिथ-बिभेथ	बिभ्यथुः	बिभ्य
बिभाय-बिभय	बिभ्यिव	बिभ्यिम

बिभयांचकार-आस-बभूव. Fu. लृट्—भेष्यति. भेष्यसि. भेष्यामि. Per Fu. लुट्—भेत्ता. भेत्तासि. भेत्तास्मि. Con. लृङ्—अभेष्यत्. अभेष्यः. अभेष्यम्. Ben. आशिषि लिङ्—भीयात्, भीयास्ताम्, भीयासुः. भीयाः. भीयासम्. Pas भावे—भीयते, Aor. भावे-लुङ्—अभायि. Cau. णिजन्त—भाय-यति-भापयते-भीषयते, Aor. णिच्-लुङ्—अबीभयत्-अबीभर्पत-अबिभीषत. Des. सनन्त—बिभीषति. Fre. यङन्त—बेभीयते. Kri. क्त्वा—भेतव्यः. PP. निष्ठा—भीतः. Inf. तुमुन्—भेतुम्.

चोरादि बिभेति.

भुज्—रुधा U. अ. पालनाभ्यवहारयोः, to protect, to eat, to enjoy, to govern.

Pre. लट्—

PARASMAIPADA.

भुनक्ति	भुङ्क्तः	भुञ्जन्ति
भुनक्षि	भुङ्क्थः	भुङ्क्थ
भुनज्मि	भुञ्जवः	भुञ्जमः

ATMANEPADA.

भुङ्क्ते	भुञ्जाते	भुञ्जते
भुङ्क्षे	भुञ्जाथे	भुङ्ग्ध्वे
भुञ्जे	भुञ्ज्वहे	भुञ्ज्महे

Pot. विधिलिङ्—भुञ्ज्यात्-भुञ्जीत. भुञ्ज्याः-भुञ्जीथाः. भुञ्ज्याम्-भुञ्जीय. Imp. लोट्—भुनक्तु-भुङ्क्ताम्, भुङ्क्ताम्-भुञ्जाताम्, भुञ्जन्तु-भुञ्जताम्. भुङ्ग्धि-भुङ्क्ष्व, भुङ्क्त-भुङ्ग्ध्वम्. भुनजानि-भुनजै.

PARASMAIPADA.

Impf. लङ्—

अभुनक्	अभुङ्क्ताम्	अभुञ्जन्
अभुनक्	अभुङ्क्तम्	अभुङ्क्त
अभुनजम्	अभुञ्ज्व	अभुञ्ज्म

ATMANEPADA.

अभुङ्क्त	अभुञ्जाताम्	अभुञ्जत
अभुङ्क्थाः	अभुञ्जाथाम्	अभुङ्ग्ध्वम्
अभुञ्जि	अभुञ्ज्वहि	अभुञ्ज्महि

Perf. लिट्—बुभोज-बुभुजे, बुभुजतुः-बुभुजाते. बुभोजिथ-बुभुजिषे, बुभुजथुः-बुभुजाथे. बुभोज-बुभुजे, बुभुजिव-बुभुजिवहे.

Aor. लुङ्—

PARASMAIPADA.

अभौक्षीत्	अभौक्ताम्	अभौक्षुः
अभौक्षीः	अभौक्तम्	अभौक्त
अभौक्षम्	अभौक्ष्व	अभौक्ष्म

ATMANEPADA.

अभुक्त	अभुञ्जाताम्	अभुञ्जत
अभुक्थाः	अभुञ्जाथाम्	अभुग्ध्वम्
अभुञ्जि	अभुञ्ज्वहि	अभुञ्जमहि

Fu. लृट्—भोक्ष्यति-भोक्ष्यते. Per Fu. लुट्— भोक्ता. Con. लृङ्—अभोक्ष्यत्-अभोक्ष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—भुज्यात् भुक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—भुज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभोजि. Cau. णिजन्त—भोजयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अबूभुजत्-त. Des. सनन्त—बुभुक्षति-ते. Fre. यङन्त—बोभुज्यते. Kri. कृत्य—भोक्तव्यः. PP. निष्ठा—भुक्तः. IP. क्त्वा—भुक्त्वा. Inf. तुमुन्—भोक्तुम्.

बुभुजे पृथिवीपालः पृथिवीमेव केवलाम्.

हृष्टो जनो दुःखशतानि भुङ्क्ते.

भू—भ्वा P. से. सत्तायाम्, to be. Pre. लट्—

भवति	भवतः	भवन्ति
भवसि	भवथः	भवथ
भवामि	भवावः	भवामः

Pot. विधिलिङ्—

भवेत्	भवेताम्	भवेयुः
भवेः	भवेतम्	भवेत
भवेयम्	भवेव	भवेम

Imp. लोट्—

भवतु	भवताम्	भवन्तु
भव	भवतात्	भवत
भवानि	भवाव	भवाम

Impf. लङ्—

अभवत्	अभवताम्	अवभन्
अभव:	अभवतम्	अभवत
अभवम्	अभवाव	अभवाम

Perf. लिट्—

बभूव	बभूवतु:	बभूवु:
बभूविथ	बभूवथु:	बभूव
बभूव	बभूविव	बभूविम

Aor. लुङ्—

अभूत्	अभूताम्	अभूवन्
अभू:	अभूतम्	अभूत
अभूवम्	अभूव	अभूम

Fu. लृट्—

भविष्यति	भविष्यत:	भविष्यन्ति
भविष्यसि	भविष्यथ:	भविष्यथ
भविष्यामि	भविष्याव:	भविष्याम:

Per Fu. लुट्—

भविता	भवितारौ	भवितार:
भवितासि	भवितास्थ:	भवितास्थ
भवितास्मि	भवितास्व:	भवितास्म:

Con. लृङ्—

अभविष्यत्	अभविष्यताम्	अभविष्यन्
अभविष्य:	अभविष्यतम्	अभविष्यत
अभविष्यम्	अभविष्याव	अभविष्याम

Ben. आशिषि-लिङ्—

भूयात्	भूयास्ताम्	भूयासुः
भूयाः	भूयास्तम्	भूयास्त
भूयासम्	भूयास्व	भूयास्म

Pas.—(भावे)—अकर्मकधातुभ्यो भावे कर्तरि च लकारा भवन्ति. तत्र भावे प्रथमपुरुषैकवचनमेव. सकर्मकधातुभ्यः कर्मणि कर्तरि च लकारा भवन्ति. तत्र कर्मणि एकवचन-द्विवचनबहुवचनानि स्युः. लट्—लिङ् (विध्यर्थे)—लोट्—लङ्च्चु परेषु य (यक्) भावे कर्मणि च. भावे कर्मणि च आत्मनेपदं भवति.

Pre. लट्—भूयते (देवदत्तेन-भूयते, त्वया भूयते, मया भूयते). Pot. विधिलिङ्—भूयेत. Imp. लोट्—भूयताम्. Impf. लङ्—अभूयत. Perf. लिट्—बभूवे. Aor. लुङ्—अभावि. Fu. लृट्—भाविष्यते-भविष्यते. Per Fu. लुट्—भाविता-भविता. Con. लृङ्—अभाविष्यत-अभविष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—भाविषीष्ट-भविषीष्ट.

भूयते भवता मासम्। अकर्मकधातुभिर्योगे—"काल-भावाध्वगन्तव्यदेशवाचकानां कर्मसंज्ञा॥"

Pas. (कर्मणि)—भू—may be used in the कर्म-वाच्ये after certain prepositions. Thus—अनु + भू = अनुभूयते, अनुभूयेते, अनुभूयन्ते. अनुभूयसे, अनुभूयध्वे. अनु-भूये, अनुभूयावहे, अनुभूयामहे.

त्वम् अनुभूयसे. अहम् अनुभूये.

Pot. विधिलिङ्—अनुभूयेत. अनुभूयेथाः. अनुभूयेय. Imp. लोट्—अनुभूयताम्. अनुभूयस्व. अनुभूये. Impf. लङ्

—अन्वभूयत. अन्वभूयथाः. अन्वभूये. Perf. लिट्—अनुबभूवे. अनुबभूविषे. अनुबभूवे. Aor. लुङ्—अन्वभावि, अन्वभाविषाताम्-अन्वभविषाताम्. अन्वभाविष्ठाः-अन्वभविष्ठाः. अन्वभाविषि-अन्वभविषि. Fu. लृट्—अनुभाविष्यते-अनुभविष्यते. Per Fu. लुट्—अनुभाविता-अनुभविता. Con. लृङ्—अन्वभाविष्यत-अन्वभविष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—अनुभाविषीष्ट-अनुभविषीष्ट.

अनुभूयते आनन्दः रामेण, त्वया अनुभूयते आनन्दः, मया अनुभूयते आनन्दः ॥ त्वम् अनुभूयसे ॥ अहम् अनुभूये ॥

Part. Pre. भूयमानः. Part. Fu. लृट्—भविष्यमाणः. PP. निष्ठा—भूतः.

Cau. णिजन्त—

PARASMAIPADA.

Pre. लट्—भावयति. भावयसि. भावयामि. Pot. विधिलिङ्—भावयेत्. भावयेः. भावयेयम्. Imp. लोट्—भावयतु. भावय. भावयानि. Impf. लङ्—अभावयत्. अभावयः. अभावयम्. Perf. लिट्—भावयांचकार-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अबीभवत्. अबीभवः. अबीभवम्. Fu. लृट्—भावयिष्यति. भावयिष्यसि. भावयिष्यामि. Per Fu. लुट्—भावयिता. भावयितासि. भावयितास्मि. Con. लृङ्—अभावयिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—भाव्यात्. भाव्याः. भाव्यासम्.

ATMANEPADA.

Pre. लट्—भावयते, भावयसे, भावये. Pot. विधिलिङ्—भावयेत. भावयेथाः. भावयेय. Imp. लोट्—भावयताम्.

भावयस्व. भावये. Impf. लङ्—अभावयत. अभावयथाः. अभावये. Perf. लिट्—भावयां चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अबीभवत. अबीभवथाः. अबीभवे. Fu. लृट्—भावयिष्यते. भावयिष्यसे. भावयिष्ये. Per Fu. लुट्—भावयिता. भावयितासे. भावयिताहे. Con. लृङ्—अभावयिष्यत. अभावयिष्यथाः. अभावयिष्ये. Ben. आशिषि-लिङ्—भावयिषीष्ट. भावयिषीष्ठाः. भावयिषीय.

Causative Passive (ण्यन्तात् कर्मवाच्ये)—Pre. लट्—भाव्यते. भाव्यसे. भाव्ये. Pot. विधिलिङ्—भाव्येत. भाव्येथाः. भाव्येय. Imp. लोट्—भाव्यताम्. भाव्यस्व. भाव्यै. Impf. लङ्—अभाव्यत. अभाव्यथाः. अभाव्ये. Perf. लिट्—भावयांचक्रे-आसे-बभूवे. Aor. अभावि, अभावयिषाताम्-अभाविषाताम्. अभावयिष्ठाः-अभाविष्ठाः. अभावयिषि-अभाविषि. Fu. लृट्—भावयिष्यते-भाविष्यते. भावयिष्यसे-भाविष्यसे. भावयिष्ये-भाविष्ये. Per Fu. लुट्—भावयिता-भाविता. भावयितासे-भावितासे. भावयिताहे-भावितास्हे. Con. लृङ्—अभावयिष्यत-अभाविष्यत. अभावयिष्यथाः-अभाविष्यथाः. अभावयिष्ये-अभाविष्ये. Ben. आशिष-लिङ्—भावयिषीष्ट-भाविषीष्ट. भावयिषीष्ठाः-भाविषीष्ठाः. भावयिषीय-भाविषीय.

Des. सनन्त—

PARASMAIPADA.

Pre. लट्—बुभूषति. बुभूषसि. बुभूषामि.

Pot. विधिलिङ्—बुभूषेत्. बुभूषेः. बुभूषेयम्.

Imp. लोट्—बुभूषतु. बुभूष. बुभूषाणि.

Impf. लङ्—अबुभूषत्. अबुभूषः. अबुभूषम्.

Perf. लिट्—बुभूषांचकार-आस-बभूव. बुभूषांचकर्थ-आसिथ-बभूविथ. बुभूषांचकार-आस-बभूव.

Aor. लुङ्—अबुभूषीत्. अबुभूषीः. अबुभूषिषम्.

Fu. लृट्—बुभूषिष्यति. बुभूषिष्यसि. बुभूषिष्यामि.

Per Fu. लुट्—बुभूषिता. बुभूषितासि. बुभूषितास्मि.

Con. लृङ्—अबुभूषिष्यत्. अबुभूषिष्यः. अबुभूषिष्यम्.

Ben. आशिषि-लिङ्—बुभूष्यात्. बुभूष्याः. बुभूष्यासम्.

ATMANEPADA.

Pre. लट्—बुभूषते. बुभूषसे. बुभूषे.

Pot. विधिलिङ्—बुभूषेत. बुभूषेथाः. बुभूषेय.

Imp. लोट्—बुभूषताम्. बुभूषस्व. बुभूषै.

Perf. लिट्—बुभूषांचक्रे-आस-बभूव.

Aor. लुङ्—अबुभूषिष्ट. अबुभूषिष्ठाः. अबुभूषिषि.

Fu. लृट्—बुभूषिष्यते. बुभूषिष्यसे. बुभूषिष्ये.

Per Fu. लुट्—बुभूषिता. बुभूषितासे. बुभूषिताहे.

Con. लृङ्—अबुभूषिष्यत. अबुभूषिष्यथाः. अबुभूषिष्ये.

Ben. आशिषि-लिङ्-बुभूषिषीष्ट. बुभूषिषीष्ठाः. बुभूषिषीय.

Desiderative Passive (सनन्तात् कर्मवाच्ये)—

Pre. लट्—बुभूष्यते. बुभूष्यसे. बुभूष्ये.

Pot. विधिलिङ—बुभूष्येत. बुभूष्येथाः. बुभूष्येय.

Imp. लोट्—बुभूष्यताम्. बुभूष्यस्व. बुभूष्यै.

Impf. लङ्—अबुभूष्यत. अबुभूष्यथाः. अबुभूष्ये.

Perf. लिट्—बुभूषांचक्रे-आस-बभूव.

Aor. लुङ्—अबुभूषि. अबुभूषिष्ठाः. अबुभूषिषि.

Fu. लृट्—बुभूषिष्यते. बुभूषिष्यसे. बुभूषिष्ये.

Per Fu. लुट्—बुभूषिता. बुभूषितासे. बुभूषिताहे.

Con. लृङ्—अबुभूषिष्यत. अबुभूषिष्यथाः. अबुभूषिष्ये.

Ben. आशिषि लिङ्—बुभूषिषीष्ट. बुभूषिषीष्ठाः. बुभूषिषीय.

Fre. यङन्त—

Pre.लट्—बोभूयते, बोभूयेते, बोभूयन्ते. बोभूयसे, बोभूयेथे, बोभूयध्वे. बोभूये, बोभूयावहे, बोभूयामहे.

Pot. विधिलिङ्—बोभूयेत, बोभूयेयाताम्, बोभूयेरन्. बोभूयेथाः, बोभूयेयाथाम्, बोभूयेध्वम्. बोभूयेय, बोभूयेवहि, बोभूयेमहि.

Imp. लोट्—बोभूयताम्, बोभूयेताम्, बोभूयन्ताम्. बोभूयस्व, बोभूयेथाम्, बोभूयध्वम्. बोभूयै, बोभूयावहै, बोभूयामहै.

Impf. लङ्—अबोभूयत, अबोभूयेताम्, अबोभूयन्त. अबोभूयथाः, अबोभूयेथाम्, अबोभूयध्वम्. अबोभूये, अबोभूयावहि, अबोभूयामहि.

Perf. लिट्—बोभूयांचक्रे-आस-बभूव.

Aor. लुङ्—अबोभूयिष्ट, अबोभूयिषाताम्, अबोभूयिषत. अबोभूयिष्ठाः, अबोभूयिषाथाम्, अबोभूयिध्वम्. अबोभूयिषि, अबोभूयिष्वहि, अबोभूयिष्महि.

Fu. लृट्—बोभूयिष्यते. बोभूयिष्यसे. बोभूयिष्ये.

Per Fu. लुट्—बोभूयिता. बोभूयितासे. बोभूयिताहे.

Con. लृङ्—अबोभूयिष्यत. अबोभूयिष्यथाः. अबोभूयिष्ये.

Ben. आशिषि लिङ्—बोभूयिषीष्ट, बोभूयिषीयास्ताम्, बोभूयिषीरन्. बोभूयिषीष्ठाः, बोभूयिषीयास्थाम्, बोभूयिषीध्वम्. बोभूयिषीय, बोभूयिषीवहि, बोभूयिषीमहि.

Kri. कृत्य—भवितव्यः, भवनीयः, भव्यः. Pre. Par.—(अत्) भवत्. Fu. Par.—(अत्) भविष्यत्. IP. क्त्वा—भूत्वा, अनु + भू = अनुभूय. Pre. Par.—(आन) भूयमानः. Fu. Par.—(आन) भविष्यमाणः. PP. निष्ठा—भूतः. Inf. तुमुन्—भवितुम्, (णिच्) भावयितुम्.

भू—चुरा A. to obtain. भू may be used in the Atmanepada after certain prepositions. Even by itself it is used in the sense of obtaining. Pre. लट्—भावयते-भवते. भावयसे-भवसे. भावये-भवे. Pot. विधिलिङ्—भावयेत-भवेत. Imp. लोट्—भावयताम्-भवताम्. Impf. लङ्—अभावयत-अभवत. Perf. लिट्—भावयां चक्रे-आस-बभूव, बभूवे. Aor.—अबीभवत-अभविष्ट. Fu. लृट्—भावयिष्यते भविष्यते. Per Fu. लुट्—भावयिता-भविता. Con. लृङ्—अभावयिष्यत-अभविष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—भावयिषीष्ट-भविषीष्ट. Pas. —भाव्यते-भूयते.

भूष्—भ्वा P. से. अलङ्कारे, to adorn. Pre. लट्—भूषति. Pot. विधिलिङ्—भूषेत्. Imp. लोट्—भूषतु. Impf. लङ्—अभूषत्. Perf. लिट्—बुभूष. बुभूषिथ. बुभूष. Aor. लुङ्—अभूषीत्. अभूषीः. अभूषिषम्. Fu. लृट्—भूषिष्यति. Per Fu. लुट्—भूषिता. Con. लृङ्—अभूषिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—भूष्यात्. Pas. कर्मणि—भूष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभूषि. Cau. णिजन्त—भूषयति. Aor. णिच्-

लुङ्—अबुभूषत्. Des. सनन्त—बुभूषिषति. Fre. यङन्त—बोभूथते. Kri. कृत्य—भूषितव्यः, भूषणीयः. PP. निष्ठा—भूषितः. IP. क्त्वा—भूषित्वा. Inf. तुमुन्—भूषितुम्.

भूष्—चुरा U. से. अलङ्कारे, to adorn. Pre. लट्—भूषयति-ते. Pot. विधिलिङ्—भूषयेत्-त. Imp. लोट् भूषयतु-भूषयताम्. Impf. लङ्—अभूषयत्-त. Perf. लिट्—भूषयांचकार-चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अबुभूषत्-त. Fu. लृट्—भूषयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—भूषयिता. Con. लृङ्—अभूषयिष्यत्-त. Pas. कर्मणि—भूथते, Aor. कर्म-लुङ्—अभूषि. Des. सनन्त—बुभूषयिषति-ते. Fre. यङन्त—बोभूथते. Kri. कृत्य—भूषयितव्यः. PP. निष्ठा—भूषितः. IP. क्त्वा—भूषयित्वा. Inf. तुमुन्—भूषयितुम्.

भृ (भृञ्)—भ्वा U. अ. भरणे, to nourish, to fill, to carry. Pre. लट्—भरति-भरते. Pot. विधिलिङ्—भरेत्-भरेत. Imp. लोट्—भरतु-भरताम्. भर-भरस्व. भराणि-भरै. Impf. लङ्—अभरत्-अभरत. अभरः-अभरथाः. अभरम्-अभरे. Perf. लिट्—बभार-बभ्रे, बभ्रतुः-बभ्राते. बभर्थ-बभृषे, बभ्रथुः-बभ्राथे. बभार-बभ्रे, बभृव-बभृवहे Aor. लुङ्—अभार्षीत्-अभृत. अभार्षीः-अभृथाः. अभार्षम्-अभृषि. Fu. लृट्—भरिष्यति-भरिष्यते. Per Fu. लुट्—भर्ता. Con. लृङ्—अभरिष्यत्-त. Ben. आशिषिलिङ्—भ्रियात्-भृषीष्ट. Pas. कर्मणि—भ्रियते, Aor. कर्म-लुङ्—अभारि. Cau. णिजन्त—भारयति, Aor. णिच्-

लुङ्—अबीभरत्. Des. सनन्त—बिभरिषति-ते-बुभूर्षति-ते. Fre. यङन्त—बेभ्रीयते. Kri. क्त्वा—भर्तव्यः. भरणीयः. PP. निष्ठा—भृतः. Inf. तुमुन्—भर्तुम्.

दरिद्रान् भर कौन्तेय ॥

भृ (भृञ्)—जुहो U. अ. 'स्य' परे इट्. धारण-पोषणयोः, to carry, to nourish.

Pre. लट्—

PARASMAIPADA.

बिभर्ति	बिभृतः	बिभ्रति
बिभर्षि	बिभृथः	बिभृथ
बिभर्मि	बिभृवः	बिभृमः

ATMANEPADA.

बिभृते	बिभ्राते	बिभ्रते
बिभृषे	बिभ्राथे	बिभृध्वे
बिभ्रे	बिभृवहे	बिभृमहे

Pot. विधिलिङ्—बिभृयात्-बिभ्रीत. बिभृयाः-बिभ्रीथाः. बिभृयाम्-बिभ्रीय. Imp. लोट्—बिभर्तु-बिभृताम्, बिभृताम्-बिभ्राताम् बिभ्रतु-बिभ्रताम्. बिभृहि-बिभृध्व, बिभृतम्-बिभ्राथाम्. बिभराणि-बिभरै, बिभराव-बिभरावहै.

Impf. लङ्—

PARASMAIPADA.

अबिभः	अबिभृताम्	अबिभरुः
अबिभः	अबिभृतम्	अबिभृत
अबिभरम्	अबिभृव	अबिभृम

ATMANEPADA.

अबिभृत	अबिभ्राताम्	अबिभ्रत
अबिभृथाः	अबिभ्राथाम्	अबिभृध्वम्
अबिभ्रि	अबिभृवहि	अबिभृमहि

Perf. लिट्—

PARASMAIPADA.

बभार	बभ्रतुः	बभ्रुः
बभर्थ	बभ्रथुः	बभ्र
बभार-बभर	बभृव	बभृम
बिभरांचकार	बिभरांचक्रतुः	बिभरांचक्रुः
बिभरांचकर्थ	बिभरांचक्रथुः	बिभरांचक्र
बिभरांचकार	बिभरांचक्रव	बिभरांचक्रम

एवम्—

—आस	—आसतुः	—आसुः
—बभूव	—बभूवतुः	—बभूवुः

ATMANEPADA.

बभ्रे	बभ्राते	बभ्रिरे
बभृषे	बभ्राथे	बभृढ्वे
बभ्रे	बभृवहे	बभृमहे
बिभरांचक्रे	बिभरांचक्राते	बिभरांचक्रिरे
बिभरांचक्रषे	बिभरांचक्राथे	बिभरांचक्रढ्वे
बिभरांचक्रे	बिभरांचक्रवहे	बिभरांचक्रमहे

—आस-बभूव Like—Parasmaipada.

Aor. लुङ्—

PARASMAIPADA.

अभार्षीत्	अभार्ष्टाम्	अभार्षुः
अभार्षीः	अभार्ष्टम्	अभार्ष्ट
अभार्षम्	अभार्ष्व	अभार्ष्म

ATMANEPADA.

अभृत	अभृषाताम्	अभृषत
अभृथाः	अभृषाथाम्	अभृढ्वम्
अभृषि	अभृष्वहि	अभृष्महि

Fu. लृट्—भरिष्यति-भरिष्यते. Per Fu. लुट्—भर्ता. भर्तासि-भर्तासे. भर्तास्मि-भर्ताहे. Con. लृङ्—अभरिष्यत्-अभरिष्यत. अभरिष्यः-अभरिष्यथाः. अभरिष्यम्-अभरिष्ये. Ben. आशिष लिङ्—भ्रियात्-भृषीष्ट. भ्रियाः-भृषीष्ठाः. भ्रियासम्-भृषीय. Pas. कर्मणि—भ्रियते, Aor. कर्म-लुङ्—अभारि. Cau. णिजन्त—भारयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अबीभरत्-त. Des. सनन्त—बुभूषति-ते. Fre. यङन्त—बेभ्रीयते. Kri. कृत्य—भर्तव्यः, भरणीयः. PP. निष्ठा—भृतः. Inf. तुमुन्—भर्तुम्.

ध्रुवं धरित्र्या बिभरांबभूव.

भृज् (भृजी)—भ्वा A. से. भर्जने, to parch, to fry. Pre. लट्—भर्जते. Pot. विधिलिङ्—भर्जेत. Imp. लोट्—भर्जताम्. Impf. लङ्—अभर्जत. Perf. लिट्—बभृजे. Aor. लुङ्—अभर्जिष्ट. Fu. लृट्—भर्जिष्यते. Per Fu. लुट्—भर्जिता. Con. लृङ्—अभर्जिष्यत. Ben.

आशिषि लिङ्—भर्जिषीष्ट. Pas. कर्मणि—भृज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभर्जि. Cau. णिजन्त—भर्जयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अबीभृजत्-अबभर्जत्. Des. सनन्त—बिभर्जिषते. Fre. यङन्त—बरीभृज्यते. Kri. क्त्वा—भर्जितव्यः, भर्जनीयः. PP. निष्ठा—भृक्तः. IP. क्त्वा—भर्जित्वा-भृक्त्वा. Inf. तुमुन् भर्जितुम्.

भ्रंश्—भ्वा A. से. अवस्रंसने, (अस्य भ्वादिपाठस्तु मैत्रेयप्रभृतिसम्मतः) to escape, to decline. Pre. लट्—भ्रंशते. Pot. विधिलिङ्—भ्रंशेत. Imp. लोट्—भ्रंशताम्. Impf. लङ्—अभ्रंशत. Perf. लिट्—बभ्रंशे. Aor. लुङ्—अभ्रशत्-अभ्रंशिष्ट. Fu. लृट्—भ्रंशिष्यते. Per Fu. लुट्—भ्रंशिता. Con. लृङ्—अभ्रंशिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—भ्रंशिषीष्ट. Pas. भावे—भ्रश्यते. Aor. भावे-लुङ्—अभ्रंशि. Cau. णिजन्त—भ्रंशयति, Aor. णिच्-लुङ्, अबभ्रंशत्. Des. सनन्त—बिभ्रंशिषते. Fre. यङन्त—बाभ्रश्यते. PP. निष्ठा—भ्रष्टः. IP. क्त्वा—भ्रंशित्वा-भ्रष्ट्वा. Inf. तुमुन्—भ्रंशितुम्.

भ्रंश्—दिवा P. से. अधःपतने, to fall, to decline, to escape. Pre. लट्—भ्रश्यति. Pot. विधिलिङ्—भ्रश्येत्. Imp. लोट्—भ्रश्यतु. Impf. लङ्—अभ्रश्यत्. Perf. लिट्—बभ्रंश, बभ्रंशतुः. बभ्रंशिथ, बभ्रंशथुः. बभ्रंश, बभ्रंशिव. Aor. लुङ्—अभ्रशत्. अभ्रशः. अभ्रशम्. Fu. लृट्—भ्रंशिष्यति. Per Fu. लुट्—भ्रंशिता. Con. लृङ्—अभ्रंशिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—भ्रश्यात्. Pas. भावे—भ्रश्यते, Aor. भावे-लुङ्—अभ्रंशि. Cau. णिजन्त

—भ्रंगयति. Aor. णिच्-लुङ्—अबभ्रंशत्. Des. सनन्त—बिभ्रंशिषति. Fre. यङन्त—बाभ्रश्यते. Kri. क्त्वा—भ्रंशितव्यः. PP. निष्ठा—भ्रष्टः. IP. क्त्वा—भ्रंशित्वा-भ्रष्ट्वा. Inf. तुमुन्—भ्रंशितुम्.

भ्रंस्—भ्वा A. and दिवा P. to fall down. Pre. लट्—भ्रंसते-भ्रस्यति. Same as भ्रंश्.

भ्रम्—भ्वा P. से. चलने, *to* roam, to totter, to surround.

Pre. लट्—

भ्रमति / भ्रम्यति	भ्रमतः / भ्रम्यतः	भ्रमन्ति / भ्रम्यन्ति
भ्रमसि / भ्रम्यसि	भ्रमथः / भ्रम्यथः	भ्रमथ / भ्रम्यथ
भ्रमामि / भ्रम्यामि	भ्रमावः / भ्रम्यावः	भ्रमामः / भ्रम्यामः

Pot. विधिलिङ्—भ्रमेत्-भ्रम्येत्. Imp. लोट्—भ्रमतु-भ्रम्यतु. Impf. लङ्—अभ्रमत्-अभ्रम्यत्.

Perf. लिट्—

बभ्राम	बभ्रमतुः / भ्रेमतुः	बभ्रमुः / भ्रेमुः
बभ्रमिथ / भ्रेमिथ	बभ्रमथुः / भ्रेमथुः	बभ्रम / भ्रेम
बभ्राम / बभ्रम	बभ्रमिव / भ्रेमिव	बभ्रमिम / भ्रेमिम

Aor. लुङ्-अभ्रमीत्. अभ्रमीः. अभ्रमिषम्. Fu. ल्रट्.—भ्रमिष्यति. Per Fu. लुट्—भ्रमिता. Con. ल्रङ्—अभ्रमिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—भ्रम्यात्, Pas. कर्मणि—भ्रम्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभ्रामि. Cau. णिजन्त—भ्रमयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबिभ्रमत्. Des. सनन्त—बिभ्रमिषति, Fre. यङन्त—बम्भ्रम्यते. Kri. क्रुत्य—भ्रमितव्यः. PP. निष्ठा—भ्रान्तः. IP. क्त्वा—भ्रमित्वा-भ्रान्त्वा. Inf. तुमुन्—भ्रमितुम्.

भ्रम्—दिवा P. से. चलने, to roam. Pre. लट्—भ्राम्यति-भ्रमति. Pot. विधिलिङ्—भ्राम्येत्-भ्रमेत्. Imp. लोट्—भ्राम्यतु-भ्रमतु. Impf. लङ्—अभ्राम्यत्-अभ्रमत्. Perf. लिट्—बभ्राम (same as भ्रा—भ्रम्).

Aor. लुङ्—

अभ्रमत्	अभ्रमताम्	अभ्रमन्
अभ्रमः	अभ्रमतम्	अभ्रमत
अभ्रमम्	अभ्रमाव	अभ्रमाम

Fu. ल्रट्—भ्रमिष्यति. Per Fu. लुट्—भ्रमिता. Con. ल्रङ्—अभ्रमिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—भ्रम्यात्. Pas. कर्मणि—भ्रम्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अभ्रामि. Cau. णिजन्त—भ्रमयति (भ्रामयति), Aor. णिच्-लुङ्—अबिभ्रमत्. Des. सनन्त—बिभ्रमिषति. Fre. यङन्त—बम्भ्रम्यते. Kri. क्रुत्य—भ्रमितव्यः. PP. निष्ठा—भ्रान्तः. IP क्त्वा—भ्रमित्वा-भ्रान्त्वा. Inf. तुमुन्—भ्रमितुम्.

लोकेऽस्मिन् भ्रमाम्येकः ॥ बभ्राम तच्च तत्रैव ॥ दृष्टि-र्भ्रास्यति मे ॥ भ्रेसुः शिलोच्चयांस्तुङ्गान् ॥ तत्रैवाबिभ्रमद्देवी ॥ उत्क्षिप्य भ्रामयेद्देहम्. भ्रामयित्वा शतगुणम् ॥ भ्रान्तं देशमनेकदुर्गविषमम्.

भ्रस्ज्—तुदा U. अ. पाके, to fry.

Pre. लट्—

PARASMAIPADA.

भृज्जति	भृज्जतः	भृज्जन्ति
भृज्जसि	भृज्जथः	भृज्जथ
भृज्जामि	भृज्जावः	भृज्जामः

ATMANEPADA.

भृज्जते	भृज्जेते	भृज्जन्ते
भृज्जसे	भृज्जेथे	भृज्जध्वे
भृज्जे	भृज्जावहे	भृज्जामहे

Pot. विधिलिङ्—

PARASMAIPADA.

भृज्जेत्	भृज्जेताम्	भृज्जेयुः
भृज्जेः	भृज्जेतम्	भृज्जेत
भृज्जेयम्	भृज्जेव	भृज्जेम

ATMANEPADA.

भृज्जेत	भृज्जेयाताम्	भृज्जेरन्
भृज्जेथाः	भृज्जेयाथाम्	भृज्जेध्वम्
भृज्जेय	भृज्जेवहि	भृज्जेमहि

Imp. लोट्—

PARASMAIPADA.

भृज्जतु	भृज्जताम्	भृज्जन्तु
भृज्ज	भृज्जतम्	भृज्जत
भृज्जानि	भृज्जाव	भृज्जाम

ATMANEPADA.

भृज्जताम्	भृज्जेताम्	भृज्जन्ताम्
भृज्जस्व	भृज्जेथाम्	भृज्जध्वम्
भृज्जै	भृज्जावहै	भृज्जामहै

Impf. लङ्—

PARASMAIPADA.

अभृज्जत्	अभृज्जताम्	अभृज्जन्
अभृज्जः	अभृज्जतम्	अभृज्जत
अभृज्जम्	अभृज्जाव	अभृज्जाम

ATMANEPADA.

अभृज्जत	अभृज्जेताम्	अभृज्जन्त
अभृज्जथाः	अभृज्जेथाम्	अभृज्जध्वम्
अभृज्जे	अभृज्जावहि	अभृज्जामहि

PARASMAIPADA.

Perf. लिट्—

बभर्ज / बभ्रज्ज	बभर्जतुः / बभ्रज्जतुः	बभर्जुः / बभ्रज्जुः
बभर्जिथ-बभर्ष्ठ / बभ्रज्जिथ-बभ्रष्ठ	बभर्जथुः / बभ्रज्जथुः	बभर्ज / बभ्रज्ज
बभर्ज / बभ्रज्ज	बभर्जिव / बभ्रज्जिव	बभर्जिम / बभ्रज्जिम

ATMANEPADA.

बभर्जे	बभर्जाते	बभर्जिरे
बभ्रज्जे	बभ्रज्जाते	बभ्रज्जिरे
बभर्जिषे	बभर्जाथे	बभर्जिध्वे
बभ्रज्जिषे	बभ्रज्जाथे	बभ्रज्जिध्वे
बभर्जे	बभर्जिवहे	बभर्जिमहे
बभ्रज्जे	बभ्रज्जिवहे	बभ्रज्जिमहे

Aor. लुङ्—

PARASMAIPADA.

अभार्क्षीत्	अभार्ष्टाम्	अभार्क्षुः
अभ्राक्षीत्	अभ्राष्टाम्	अभ्राक्षुः
अभार्क्षीः	अभार्ष्टम्	अभार्ष्ट
अभ्राक्षीः	अभ्राष्टम्	अभ्राष्ट
अभार्क्षम्	अभार्क्ष्व	अभार्क्ष्म
अभ्राक्षम्	अभ्राक्ष्व	अभ्राक्ष्म

ATMANEPADA.

अभर्ष्ट	अभर्क्षाताम्	अभर्क्षत
अभ्रष्ट	अभ्रक्षाताम्	अभ्रक्षत
अभर्ष्ठाः	अभर्क्षाथाम्	अभर्ढ्वम्
अभ्रष्ठाः	अभ्रक्षाथाम्	अभ्रग्ध्वम्
अभर्क्षि	अभर्क्ष्वहि	अभर्क्ष्महि
अभ्रक्षि	अभ्रक्ष्वहि	अभ्रक्ष्महि

Fu. लृट्—भर्क्ष्यति-भ्रक्ष्यति-भर्क्ष्यते-भ्रक्ष्यते. Per Fu. लुट्—भर्ष्टा-भ्रष्टा. Con. लृङ्—अभर्क्ष्यत-अभ्रक्ष्यत-अभर्क्ष्यन्त

अभ्रक्षत. Ben. आशिषि लिङ्—P—भृज्ज्यात्. भृज्ज्याः. भृज्ज्यास्म्. A.—भर्क्षीष्ट-भृक्षीष्ट, भर्क्षीयास्ताम्-भृक्षीयास्ताम्. भर्क्षीष्ठाः-भृक्षीष्ठाः. भर्क्षीय-भृक्षीय. Pas. कर्मणि—भृज्ज्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अभर्जि. Cau. णिजन्त—भर्जयति-भ्रज्जयति, Aor. णिच्-लुङ्—अबभर्जत्-अबभ्रज्जत्-त. Des. सनन्त—P—बिभर्क्षति-बिभ्रक्षति-बिभर्जिषति बिभ्रज्जिषति. A.—बिभर्क्षते-बिभ्रक्षते-बिभर्जिषते-बिभ्रज्जिषते. Fre. यङन्त—बरीभृज्ज्यते. PP.निष्ठा—भृष्टः. (Cf. भ्रष्टः, भ्रष्टवान्). Inf. तुमुन्—भर्ष्टुम्-भ्रष्टुम्.

भ्राज्—भ्वा A. से. दीप्तौ, to shine. Pre. लट्—भ्राजते. Imp. लोट्—भ्राजताम्. Impf. लङ्—अभ्राजत. Perf. लिट्—बभ्राजे-भ्रेजे. Aor. लुङ्—अभ्राजिष्ट. Fu. लृट्—भ्राजिष्यते. Per Fu. लुट्—भ्राजिता. Con. लृङ्—अभ्राजिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—भ्राजिषीष्ट. Pas. भावे—भ्राज्यते, Aor. भावे-लुङ्—अभ्राजि. Cau. णिजन्त—भ्राजयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अबिभ्रजत्-अबभ्राजत्. Des. सनन्त—बिभ्राजिषते. Fre. यङन्त—बाभ्राज्यते. PP. निष्ठा—भ्राजितः. IP. क्त्वा—भ्राजित्वा. Inf. तुमुन्-भ्राजितुम्. अग्नेर्भ्राजन्ते अर्चयः. भ्राजते विद्यया च तपसा च. भ्राजमानो यथा रविः.

म

मण्ड् (मडि)—भ्वा P. से, भूषायाम्, to decorate. Pre. लट्—मण्डति. Perf. लिट्—ममण्ड. Aor. लुङ्—अमण्डीत्. Fu. लृट्—मण्डिष्यति. Per Fu. लुट्—मण्डिता. Con. लृङ्—अमण्डिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—मण्ड्यात्. Pas. कर्मणि—मण्ड्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमण्डि. Cau. णिजन्त—मण्डयति, Aor. णिच्-लुङ्—अममण्डत्. Des. सनन्त—मिमण्डिषति. Fre. यङन्त—मामण्ड्यते. PP. निष्ठा—मण्डितः. IP. क्त्वा—मण्डित्वा. Inf. तुमुन्—मण्डितुम्.

मण्ड् (मडि)—चुरा P. से. भूषायाम्, to decorate, to adorn. Pre. लट्—मण्डयति.

मद् (मदी)—दिवा P. से. हर्षे, to be glad. श्यन्परे लट्-लिङ्-(विधिलिङ्) लोट्-लङि परे मद्-धातोरुपधादीर्घो भवति. Pre. लट्—माद्यति. Perf. लिट्—ममाद. Aor. लुङ्—अमदत्, अमादीत्-अमदीत्. Fu. लृट्—मदिष्यति. Per Fu. लुट्—मदिता. Con. लृङ्—अमदिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—मद्यात्. Pas. भावे—मद्यते. Aor. भावे-लुङ्—अमादि. Cau. णिजन्त—मादयति, Aor. णिच्-लुङ्—अमीमदत्. Des. सनन्त—मिमदिषति. Fre. यङन्त—मामद्यते. PP. निष्ठा—मत्तः. IP. क्त्वा—मदित्वा. Inf. तुमुन्—मदितुम्. धर्मात् प्रमाद्यति.

मद् (मदी)—भ्वा P. से हर्षग्लेपनयोः, to be proud, to be poor, to be glad. Pre. लट्—मदति. Cau. णिजन्त—मदयति (हर्षयति, ग्लेपयति, ग्लेपनं = दैन्यम्). अन्यार्थे तु—मादयति. चित्तविकारमुत्पादयतीत्यर्थः.

मद्—तुरा A. से. तृप्तियोगे, to please. Pre. लट्—मादयते. Perf. लिट्—मादयां चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अमीमदत. Fu. लृट्—मादयिष्यते. Inf. तुमुन्—मादयितुम्.

मन्—दिवा A. अ. ज्ञाने, to know, to think. Pre. लट्—मन्यते. मन्यसे. मन्ये. Pot. विधिलिङ्—मन्वेत. मन्वेथाः. मन्वेय. Imp. लोट्—मन्यताम्. मन्यस्व. मन्यै. Impf. लङ्—अमन्यत. अमन्यथाः. अमन्ये. Perf. लिट्—मेने, मेनाते, मेनिरे. मेनिषे. मेने. Aor. लुङ्—अमंस्त, अमंसाताम्. अमंस्थाः. अमंसि. Fu. लृट्—मंस्यते. Per Fu. लुट्—मन्ता. Con. लृङ्—अमंस्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—मंसीष्ट. Pas. कर्मणि—मन्यते. Cau. णिजन्त—मानयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अमीमनत्. Des. सनन्त—मिमंसते. Kri. कृत्य—मन्तव्यः. मननीयः. PP. निष्ठा—मतः. IP. क्त्वा—मत्वा. Inf. तुमुन्—मन्तुम्. न त्वां तृणं मन्ये, न त्वां तृणाय मन्ये.

मन् (मनु)—तना A. से, अवबोधे, to consider. Pre. लट्—मनुते, मन्वाते. मनुषे, मन्वाथे. मन्वे, मनुवहे. Pot विधिलिङ्—मन्वीत. मन्वीथाः. मन्वीय. Imp. लोट्—मनुताम्. मनुष्व., मनवै. Impf. लङ्—अमनुत. अमनुथाः. अमन्वि. Perf. लिट्—मेने Aor. लुङ्—अमनिष्ट-अमत. अमनिष्ठाः-अमथाः. अमनि[illegible]. Fu. लृट्—मनिष्यते. Per Fu. लुट्—

मनिता. Con. लृङ्—अमनिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—मनिषीष्ट. Pas. कर्मणि—मन्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमानि. Cau. णिजन्त—मानयति. Des. सनन्त—मिमनिषते. Fre. यङन्त—मंमन्यते. Kri. क्त्वा—मननीयः. PP. निष्ठा—मतः. IP. क्त्वा—मनित्वा-मत्वा. Inf. तुमुन्—मनितुम्.

मन्त्र्—(मन्त्रि)—चुरा U. से. गुप्तपरिभाषणे, to consult, to advise, to speak privately. Pre लट्—मन्त्रयति-ते. Impf. लङ्—अमन्त्रयत्-त. Perf. लिट्—मन्त्रयांचकार-चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अमन्त्रत्-त. Fu. लृट्—मन्त्रयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—मन्त्रयिता. Con. लृङ्—अमन्त्रयिष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—मन्त्र्यात्-मन्त्रयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—मन्त्र्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अमन्त्रि. Cau. Aor.—णिच्-लुङ्—अममन्त्रत्-त. Des. सनन्त—मिमन्त्रिषति-ते. PP. निष्ठा—मन्त्रितः IP. क्त्वा—मन्त्रयित्वा. Inf. तुमुन्—मन्त्रयितुम्.

मन्थ्—भ्वा-क्र्या P. विलोड़ने, to shake, to churn, to destroy. Pre. लट्—मन्थति-मथ्नाति. Pot. विधिलिङ्—मन्थेत्-मथ्नीयात्. Imp. लोट्—मन्थतु-मथ्नातु. Impf. लङ्—अमन्थत्-अमथ्नात्. Perf. लिट्—ममन्थ, ममन्थतुः. Aor. लुङ्—अमन्थीत्. Fu. लृट्—मन्थिष्यति. Per Fu. लुट्—मन्थिता. Con. लृङ्—अमन्थिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—मथ्यात्-मन्थ्यात्. Pas. कर्मणि—मथ्यते-मन्थ्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अमन्थि. Cau. णिजन्त—मन्थयति, Aor. णिच्-लुङ्—अममन्थत्. Des. सनन्त—

मिमन्थिषति. Fre. यङन्त—मामथ्यते. Kri. क्त्वा —मन्थितव्यः, मन्थनीयः, मन्थ्यः. PP. निष्ठा—मथितः-मन्थितः. IP. ल्ला—मथित्वा-मन्थित्वा, प्र+मन्थ्=प्रमथ्य. Inf. तुमुन्—मन्थितुम्.

मस्ज्—तुदा P. अ. शुद्धौ, to purify, to bathe, to sink. Pre. लट्—मज्जति, मज्जतः, मज्जन्ति. मज्जसि. मज्जामि. Pot. विधिलिङ्—मज्जेत्. Imp. लोट्—मज्जतु. Impf. लङ्—अमज्जत्. Perf. लिट्—ममज्ज, ममज्जतुः. ममज्जिथ-ममङ्क्थ, ममज्जथुः. ममज्ज, ममज्जिव. Aor. लुङ्—अमाङ्क्षीत्, अमाङ्क्ताम्, अमाङ्क्षुः. अमाङ्क्षीः. अमाङ्क्तम्. Fu. लृट्—मङ्क्ष्यति. Per Fu. लुट्—मङ्क्ता. Con. लृङ्—अमङ्क्ष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—मज्ज्यात्. Pas. कर्मणि—मज्ज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमज्जि. Cau. णिजन्त—मज्जयति, Aor. णिच्-लुङ्—अममज्जत्. Des. सनन्त—मिमङ्क्षति. Fre. यङन्त—मामज्ज्यते. PP. निष्ठा—मग्नः. IP. ल्ला—मङ्क्त्वा-मक्त्वा. Inf. तुमुन्—मङ्क्तुम्.

मह्—भ्वा P. चुरा U. से. पूजायाम्, to honour, to delight, to increase. Pre. लट्—महति-मह्यति-ते. Perf. लिट्—ममाह-मह्यांचकार-चक्रे, मेहतुः-मह्यांचक्रतुः-चक्राते. Aor. लुङ्—अमहीत्-अमीमहत्. Fu. लृट्—महिष्यति-मह्यिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—महिता-मह्यिता. Des. सनन्त—मिमहिषति मिमह्यिषति-ते. Fre. यङन्त मामह्यते. PP. निष्ठा—महितः-मह्यितः. IP. ल्ला—महित्वा-मह्यित्वा. Inf. तुमुन्—महितुम्-मह्यितुम

मही—कण्ड्वादि Ā. महीङ् पूजायाम्, to honour. Prc. लट्—महीयते. Imp. लोट्—महीयताम्.

मा—अदा P. अ. माने, to measure. Prc. लट्—माति. Pot. विधिलिङ्—मायात्. Imp. लोट्—मातु. Impf. लङ्—अमात्. Perf. लिट्—ममौ, ममतुः. ममाथ-ममिथ, ममथुः. ममौ, ममिव. Aor. लुङ्—अमासीत्. अमासीः. अमासिषम्. Fu. लृट्—मास्यति. Per Fu. लुट्—माता. Con. लृङ्—अमास्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—मेयात्, मेयास्ताम्, मेयासुः. Pas. कर्मणि—मीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अमायि. Cau. णिजन्त—मापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अममपत्. Des. सनन्त—मित्सति. Frc. मेमीयते. PP. निष्ठा—मितः. IP. क्त्वा—मित्वा, प्र+मा = प्रमाय. Inf. तुमुन्—मातुम्.

मा (माङ्)—जुहु Ā. अ. माने, to measure. Prc. लट्—मिमीते, मिमाते, मिमते. मिमीषे, मिमाथे, मिमीध्वे. मिमे, मिमीवहे. Pot. विधिलिङ्—मिमीत. मिमीथाः. मिमीय. Imp. मिमीताम्, मिमाताम्, मिमताम्. मिमीष्व. मिमै. Impf. लङ्—अमिमीत, अमिमाताम्, अमिमत. अमिमीथाः, अमिमाथाम्, अमिमीध्वम्. अमिमि, अमिमीवहि. Perf. लिट्—ममे, ममाते, ममिरे. ममिषे, ममाथे, ममिध्वे. ममे, ममिवहे, ममिमहे. Aor. लुङ्—अमास्त, अमासाताम्, अमासत. अमास्थाः, अमासाथाम्, अमाध्वम्. अमासि, अमास्वहि, अमास्महि. Fu. लृट्—मास्यते. Per Fu. लुट्—माता. Con. लृङ्—अमा-

स्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—मासीष्ट. Pas. कर्मणि—मीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अमायि. Cau. णिजन्त—मापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अमीमपत्. Des. सनन्त—मित्सते. Fre. यङन्त—मेमीयते. Kri. क्त्वा—मातव्यः. PP. निष्ठा—मितः. IP. क्त्वा—मित्वा. Inf. तुमुन्—मातुम्.

मा (माङ्)—दिवा A. अ. माने, to measure. Pre. लट्—मायते. Pot. विधिलिङ्—मायेत. Imp. लोट्—मायताम्. Impf. लङ्—अमायत. Perf. लिट्—ममे. Aor. लुङ्—अमास्त. Fu. लृट्—मास्यते. Per Fu. लुट्—माता. Ben. आशिषि-लिङ्—मासीष्ट. etc.

मान्—भ्वा A. से. जिज्ञासायाम्, नित्यसनन्तोऽयम्, सनोऽत्र अनार्धधातुकत्वाद् नेट् to seek knowledge, to search, Pre. लट्—मीमांसते. Pot. विधिलिङ्—मीमांसेत. Imp. लोट्—मीमांसताम्. Impf. लङ्—अमीमांसत. Perf. लिट्—मीमांसांबभूव-आस-चक्रे. Aor. लुङ्—अमीमांसिष्ट. Fu. लृट्—मीमांसिष्यते. Per Fu. लुट्—मीमांसिता. Ben. आशिषि-लिङ्—मीमांसिषीष्ट. Pas. कर्मणि—मीमांस्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमीमांसि. Cau. णिजन्त—मीमांसयति. Aor. णिच्-लुङ्—अमीमांसत्. Kri. क्त्वा—मीमांसितव्यम्. PP. निष्ठा—मीमांसितः. IP. क्त्वा—मीमांसित्वा. Inf. तुमुन्—मीमांसितुम्.

मान्—चुरा U. भ्वा P. से. पूजायाम्, to honour, Pre. लट्—मानयति-ते-मानति. Aor. लुङ्—अमीमनत्-त-अमानीत्. Pas. कर्मणि—मान्यते, Aor. कर्म-लुङ्—

अमानि. Kri. कृत्य—मानयितव्यः-मानितव्यः, माननीयः. Inf. तुमुन्—मानयितुम्-मानितुम्.

मार्ज—चुरा P. से. संमार्जने, to purify, to wipe. Pre. लट्—मार्जयति-ते. Pot. विधिलिङ्—मार्जयेत्-त. Imp. लोट्—मार्जयतु-ताम्. Impf. लङ्—अमार्जयत्-त. Perf. लिट्—मार्जयाञ्चकार-चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अममार्जत्-त. Fu. लृट्—मार्जयिष्यति-ते. Per-Fu. लुट्—मार्जयिता. Con. लृङ्—अमार्जयिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—मार्ज्यात्-मार्जयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—मार्ज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमार्जि. Cau. णिजन्त—मार्जयति-ते. Des. सनन्त—मिमार्जयिषति-ते. Kri. कृत्य—मार्जयितव्यः, मार्जनीयः. PP. निष्ठा—मार्जितः. IP. क्त्वा—मार्जयित्वा, संमार्ज्य. Inf. तुमुन्—मार्जयितुम्.

मि (ड्डुमिञ्)—स्वा U. प्रक्षेपणे, to throw. Pre. लट्—मिनोति-मिनुते, मिनुतः-मिन्वाते, मिन्वन्ति-मिन्वते. मिनोषि-मिनुषे, मिनुथ-मिनुध्वे. मिनोमि-मिन्वे, मिनुवः-मिन्वः-मिनुवहे-मिन्वहे, मिनुमः-मिन्मः-मिनुमहे-मिन्महे. Pot. विधिलिङ्—मिनुयात्-मिन्वीत. मिनुयाः-मिन्वीथाः. मिनुयाम्-मिन्वीय. Imp. लोट्—मिनोतु-मिनुताम्. मिनु-मिनुष्व. मिनवानि-मिनवै. Impf. लङ्—अमिनोत्-अमिनुत. अमिनोः-अमिनुथाः. अमिनवम्-अमिन्वि. Perf. लिट्—ममौ-मिम्ये, मिम्यतुः-मिम्याते, मिम्युः-मिम्यिरे. ममाथ-ममिथ-मिम्यिषे, मिम्यथुः-मिम्याथे, मिम्य-मिम्यिध्वे-ढ्वे. ममौ-मिम्ये, मिम्यिव-मिम्यिवहे, मिम्यिम-

मिम्यिमहे. Aor. लुङ्—अमासीत्-अमास्त, अमासिष्टाम्-अमासाताम्. Fu. लृट्—मास्यति-मास्यते. Per Fu. लुट्—माता Con. लृङ्—अमास्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—मीयात्-मासीष्ट. Pas. कर्मणि—मीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अमायि. Cau. णिजन्त—मापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अमीमपत्. Des. सनन्त—मित्सति-ते. Fre. यङन्त—मेमीयते. Kri. कृत्य—मातव्यः, मानीयः. PP. निष्ठा—मित.. IP. क्त्वा—मित्वा. Inf. तुमुन्—मातुम्.

मिद् (ञिमिदा)—भ्वा A. से. स्नेहने, to be wet. Pre. लट्—मेदते. Perf. लिट्—मिमिदे. Aor. लुङ्—अमिदत्-अमेदिष्ट. Fu. लृट्—मेदिष्यते, Per Fu. लुट्—मेदिता. Con. लृङ्—अमेदिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—मेदिषीष्ट. Pas. भावे—मिद्यते, Aor. भावे-लुङ्—अमेदि. Cau. णिजन्त—मेदयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अमीमिदत्-त. Des. सनन्त—मिमिदिषते. Fre. यङन्त—मेमिद्यते. Kri. कृत्य—मेदितव्यम्. PP. निष्ठा—मेदितः-मिन्नः. IP. क्त्वा—मेदित्वा-मिदित्वा. Inf. तुमुन—मेदितुम्.

मिद् (ञिमिदा)—दिवा P. से. स्नेहने, to melt. Pre लट्—मेद्यति. Pot. विधिलिङ्—मेद्येत्. Imp. लोट्—मेद्यतु. Impf. लङ्—अमेद्यत्. Perf. लिट्—मिमेद, मिमेदिथ. Aor. लुङ्—अमिदत्. Fu. लृट्—मेदिष्यति. Per Fu. लुट्—मेदिता. Con. लृङ्—अमेदिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—मिद्यात्. Pas. भावे—मिद्यते, Aor. भावे-लुङ्—अमेदि. Cau. णिजन्त—मेदयति, Aor. णिच्-लुङ्

—अमीमिदत्. Des. सनन्त—मिमिदिषति-मिमेदिषति. PP. निष्ठा—मेदितः-मिन्नः. IP. क्त्वा—मेदित्वा-मिदित्वा. Inf. तुमुन्—मेदितुम्.

मिल्—तुदा U. से. सङ्गमने, to join, to come together. Pre. लट्—मिलति-ते. Pot. विधिलिङ्—मिलेत्-त. Imp. लोट्—मिलतु-मिलताम्. Impf. लङ्—अमिलत्-त. Perf. लिट्—मिमेल-मिमिले. Aor. लुङ्—अमेलीत्-अमेलिष्ट. Fu. लृट्—मेलिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—मेलिता. Con. लृङ्—अमेलिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—मिल्यात्-मिलिषीष्ट. Pas. भावे—मिल्यते, Aor. भावे-लुङ्—अमेलि. Cau. णिजन्त—मेलयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अमीमिलत्-त. Des. सनन्त—मिमिलिषति-ते-मिमेलिषति-ते. Fre. यङन्त—मेमिल्यते. Kri. कृत्य—मेलितव्यः, मेलनीयः. PP. निष्ठा—मिलितः. IP. क्त्वा—मिलित्वा, संमिल्य. Inf. तुमुन्—मेलितुम्. मिलनं संमिलनम् इत्यनेके वदन्ति, अपाणिनीयं तत्. पाणिनीयमते तु मेलनं सम्मेलनम् इत्येव.

मी (मीङ्)—दिवा A. अ. हिंसायाम्, अत्र हिंसाशब्देन प्राणविश्लेषोऽभिधीयते, to kill. Pre. लट्—मीयते. Pot. विधिलिङ्—मीयेत. Imp. लोट्—मीयताम्. Impf. लङ्—अमीयत. Perf. लिट्—मिम्ये. Aor. लुङ्—अमेष्ट. Fu. लृट्—मेष्यते. Per Fu. लुट्—मेता. Con. लृङ्—अमेष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—मेषीष्ट. Pas. कर्मणि—मीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अमायि. Cau. णिजन्त—मायय्यति.

Des. सनन्त—मित्सते. Fre. यङन्त—मेमीयते. PP. निष्ठा—मीनः. IP. क्त्वा—मीत्वा. Inf. तुमुन्—मेतुम्.

मी (मीञ्)—क्रया U. अ. हिंसायाम्, to kill. Pre. लट्-मीनाति-मीनीते, मीनीतः-मीनाते. मीनासि-मीनीषे, मीनीथः-मीनाथे. मीनामि-मीने, मीनीवः-मीनीवहे. Pot. विधिलिङ्—मीनीयात्-मीनीत. Imp. लोट्—मीनातु-मीनीताम्. Impf. लङ्—अमीनात्-अमीनीत. Perf. लिट्—ममौ-मिम्ये, मिम्यतुः-मिम्याते. ममाथ-ममिथ-मिम्यिषे, मिम्यथुः-मिम्याथे. ममौ-मिम्ये, मिम्यिव-मिम्यिवहे. Aor. लुङ्—अमासीत्-अमास्त. Fu. लट्—मास्यति-मास्यते. Per Fu. लुट्—माता. Ben. आशिषि-लिङ्—मीयात्-मासीष्ट. Pas. कर्मणि—मीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अमायि. Cau. णिजन्त—मापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अमीमपत्. Des. सनन्त—मित्सति-ते. Fre. यङन्त—मेमीयते. PP. निष्ठा—मीतः. IP. क्त्वा—मीत्वा, प्रमाय. Inf. तुमुन्—मातुम्.

मील्—भ्वा P. से. निमेषणे, to close (as the eyes), to meet. Pre. लट्—मीलति. Perf. लिट्—मिमील. Aor लुङ्—अमीलीत्. Fu. लट्—मीलिष्यति. Cau. णिजन्त—मीलयति, Aor. णिच्-लुङ्—अमिमीलत्-अमीमिलत्. Des. सनन्त—मिमीलिषति. PP. निष्ठा—मीलितः. IP. क्त्वा—मीलित्वा. Inf. तुमुन्—मीलितुम्.

मुच् (मुच्लृ)—तुदा U. अ. मोचणे, to loosen, to set free, to leave. Pre. लट्—मुञ्चति-ते. Pot.

विधिलिङ्—मुञ्चेत्-त. Imp. लोट्—मुञ्चतु-ताम्. Impf. लङ्—अमुञ्चत्-त. Perf. लिट्—मुमोच-मुमुचे. Aor. लुङ्—अमुचत्-अमुक्त. Fu. लृट्—मोक्ष्यति-ते. Per Fu. लुट्—मोक्ता. Con. लृङ्—अमोक्ष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—मुच्यात्-मुक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—मुच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमोचि. Cau. णिजन्त—मोचयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अमूमुचत्-त. Des. सनन्त—मुमुक्षति-ते. Fre. यङन्त—मोमुच्यते. PP. निष्ठा—मुक्तः. IP. क्त्वा—मुक्त्वा. Inf. तुमुन्—मोक्तुम्.

मुण्ड् (**मुडि**)—भ्वा P. से. खण्डने, to shave, to grind. Pre. लट्—मुण्डति. Perf. लिट्—मुमुण्ड. Aor. लुङ्—अमुण्डीत्. Fu. लृट्—मुण्डिष्यति. Cau. णिजन्त—मुण्डं करोति—मुण्डयति. PP. निष्ठा—मुण्डितः. IP. क्त्वा—मुण्डित्वा.

मुद्—भ्वा A. से. हर्षे, to rejoice, to be glad. Pre. लट्—मोदते. Pot. विधिलिङ्—मोदेत. Imp. लोट्—मोदताम्. Impf. लङ्—अमोदत. Perf. लिट्—मुमुदे, मुमुदाते. मुमुदिषे, मुमुदाथे. मुमुदे, मुमुदिवहे. Aor. लुङ्—अमोदिष्ट. Fu. लृट्—मोदिष्यते. Per Fu. लुट्—मोदिता. Con. लृङ्—अमोदिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—मोदिषीष्ट. Pas. कर्मणि—मुद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमोदि. Cau. णिजन्त—मोदयति, Aor. णिच्-लुङ्—अमूमुदत्. Des. सनन्त—मुमुदिषते-मुमोदिषते. Fre. यङन्त—मोमुद्यते. Krt. क्त्य—मोदनीयः. PP. निष्ठा—मुदितः. IP. क्त्वा—मुदित्वा-मोदित्वा. Inf. तुमुन्—मोदितुम्.

मुह्—दिवा P. दे. वैचित्त्ये, वैचित्त्यमविवेकः, to be foolish, to faint, to swoon. Pre. लट्—मुह्यति. Pot. विधिलिङ्—मुह्येत्. Imp. लोट्—मुह्यतु. Impf. लङ्—अमुह्यत्. Perf. लिट्—मुमोह, मुमुहतुः. मुमोहिथ-मुमोग्ध-मुमोढ, मुमुहथुः. मुमोह, मुमुहिव-मुमुह्व. Aor. लुङ्—अमुहत्. Fu. लट्—मोहिष्यति-मोक्ष्यति. Per Fu. लुट्—मोहिता-मोग्धा-मोढा. Con. लृङ्—अमोहिष्यत्-अमोक्ष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—मुह्यात्. Pas. भावे—मुह्यते, Aor. भावे-लुङ्—अमोहि. Cau. णिजन्त—मोहयति, परि+मुह्=परिमोहयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अमूमुहत्. Des. सनन्त—मुमुहिषति-मुमोहिषति-मुमुक्षति. Fre. यङन्त—मोमुह्यते. Kri. कृत्य—मोहनीयः. PP. निठा—मोहितः मुग्धः-मूढः. IP. क्त्वा—मोहित्वा-मुहित्वा-मुग्ध्वा-मूढ्वा. Inf. तुमुन्—मोहितुम्-मोग्धुम्-मोढुम्.

मृ—तुदा A. अ. प्राणत्यागे, स्ये परे इट् भवति. लट्, लिङ्, लोट्, लङ्, लुङ्पु आत्मनेपदम्, अन्यत्र परस्मैपदमेव. To die, to perish. Pre. लट्—म्रियते. Pot. विधिलिङ्—म्रियेत. Imp. लोट्—म्रियताम्. Impf. लङ्—अम्रियत. Perf. लिट्—ममार, मम्रतुः. मम्रिथ, मम्रथुः. ममार, मम्रिव. Aor. लुङ्—अमृत, अमृषाताम्. Fu. लट्—मरिष्यति. Per Fu. लुट्—मर्ता. Con. लृङ्—अमरिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—मृषीष्ट. Pas. भावे—म्रियते, Aor. भावे-लुङ्—अमारि. Cau. णिजन्त—मारयति, Aor. णिच्-लुङ्—अममरत्-त. Des. सनन्त—मुमूर्षति. Fre. यङन्त—मेम्रीयते. Kri. कृत्य—

मर्तव्यः. PP. निष्ठा—मृतः. IP. क्त्वा—मृत्वा. Inf. तुमुन्—मर्तुम्.

मृग (अदन्तः)—चुरा A. से. अन्वेषणे, to seek, to hunt. Pre. लट्—मृगयते. Perf. लिट्—मृगयां चक्रे. Aor. लुङ्—अममृगत. Fu. लृट्—मृगयिष्यते. Per Fu. लुट्—मृगयिता. Inf. तुमुन्—मृगयितुम्.

मृग्-धातुः कण्ड्वादिः, तेन मृग्यति इत्यादयः.

मृज् (मृजू)—अदा P. वे. शुद्धौ, to wipe off, to cleanse. Pre. लट्—मार्ष्टि, मृष्टः, मृजन्ति-मार्जन्ति. मार्क्षि, मृष्ठः, मृष्ठ. मार्ज्मि, मृज्वः, मृज्मः. Pot. विधिलिङ्—मृज्यात्. मृज्याः. मृज्याम्. Imp. लोट्—मार्ष्टु, मृष्टाम्, मृजन्तु-मार्जन्तु. मृड्ढि, मृष्टम्, मृष्ट. मार्जानि, मार्जाव, मार्जाम. Impf. लङ्—अमार्ट्, अमृष्टाम्, अमृजन्-अमार्जन्. अमार्ट्, अमृष्टम्, अमृष्ठ. अमार्जम्, अमृज्व, अमृज्म. Perf. लिट्—ममार्ज, ममार्जतुः-मम्रृजतुः, ममार्जुः-मम्रृजुः. ममार्जिथ-ममार्ष्ठ, ममार्जथुः-मम्रृजथुः. ममार्ज, ममार्जिव-मम्रृजिव-मम्रृज्व. Aor. लुङ्—अमार्जीत्-अमार्क्षीत्, अमार्जिष्टाम्-अमार्ष्टाम्, अमार्जिषुः-अमार्क्षुः. अमार्जीः-अमार्क्षीः. अमार्जिषम्-अमार्क्षम्. Fu. लृट्—मार्जिष्यति-मार्क्ष्यति. Per Fu. लुट्—मार्जिता-मार्ष्टा. Con. लृङ्—अमार्जिष्यत् अमार्क्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—मृज्यात्, मृज्यास्ताम्. Pas. कर्मणि—मृज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमार्जि. Cau. णिजन्त—मार्जयति, Aor. णिच्-लुङ्—अमीमृजत्-अममार्जत्. Des. सनन्त—मिमृक्षति-मिमार्जिषति. Fre. यङन्त—मरीमृज्यते. Kri. क्त्य—

मार्जितव्यः-मार्ष्टव्यः, मार्जनीयः, मृज्यः. PP. निष्ठा—मृष्टः. IP. क्त्वा—मार्जित्वा-मृष्ट्वा. Inf. तुमुन्—मार्जितुम्-मार्ष्टुम्.

मृज् (मृजू)—चुरा U. वे. शौचालङ्कारयोः, to wipe off, to adorn. Pre. लट्—मार्जयति-ते-मार्जति. Perf. लिट्—मार्जयां चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अममार्जत्-त. Fu. लृट्—मार्जयिष्यति-ते-मार्क्ष्यति-ते. Per Fu. लुट्—मार्जयिता-मार्जिता-मार्ष्टा.

मृद्—क्रया P. से. क्षोदे (पेषणे-इत्यर्थः), to press, to crush, to rub off. Pre. लट्—मृद्नाति, मृद्नीतः, मृद्नन्ति. मृद्नासि. मृद्नामि. Pot. विधिलिङ्—मृद्नीयात्. Imp. लोट्—मृद्नातु. मृदान. मृद्नानि. Impf. लङ्—अमृद्नात्. अमृद्नाः. अमृद्नाम्, अमृद्नीव. Perf. लिट्—ममर्द, मम्रदतुः, मम्रदुः. ममर्दिथ, मम्रदथुः, मम्रद. ममर्द, मम्रदिव, मम्रदिम. Aor. लुङ्—अमर्दीत्. Fu. लृट्—मर्दिष्यति. Per Fu. लुट्—मर्दिता. Con. लृङ्—अमर्दिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—मृद्यात्. Pas. कर्मणि—मृद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमर्दि. Cau. णिजन्त—मर्दयति, Aor. णिच्-लुङ्—अममर्दत्-अमीमृदत्. Des. सनन्त—मिमर्दिषति. Fre. यङन्त—मरीमृद्यते. Kri. कृत्य—मर्दितव्यः, मर्दनीयः. PP. निष्ठा—मृदितः. IP. क्त्वा—मृदित्वा. Inf. तुमुन्—मर्दितुम्.

मृश्—तुदा P. अ. आमर्शने, आमर्शनं स्पर्शः, to touch. Pre. लट्—मृशति. Perf. लिट्—ममर्श.

Aor. लुङ्—अमार्क्षीत्-अम्राक्षीत्-अम्रक्षत्. Fu. ल्रट्—मर्क्ष्यति-म्रक्ष्यति. Per Fu. लुट्—मर्ष्टा-म्रष्टा. Pas. कर्मणि—मृश्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमर्शि. Cau. णिजन्त—मर्शयति, Aor. णिच्-लुङ्—अमीमृशत्-त-अममर्शत्-त. Des. सनन्त— मिमृक्षति. Kri. क्त्वा—मर्शनीयः. PP. निष्ठा—मृष्टः. IP. क्त्वा—मृष्ट्वा. Inf. तुमुन्—मर्ष्टुम्-म्रष्टुम्.

मृष्—भ्वा P. से. सेचने सहने च, to sprinkle, to bear. Pre. लट्—मर्षति. Perf. लिट्—ममर्ष. Aor. लुङ्—अमर्षीत्. Fu. ल्रट्—मर्षिष्यति. Per Fu. लुट्—मर्षिता. Ben. आशिषि-लिङ्—मृष्यात्. Pas. कर्मणि—मृष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमर्षि. Cau. णिजन्त—मर्षयति, Aor. णिच्-लुङ्—अममर्षत्-अमीमृषत्. Des. सनन्त—मिमर्षिषति. Fre. यङन्त—मरीमृष्यते. Kri. क्त्वा—मर्षितव्यः, मर्षणीयः. PP. निष्ठा—मर्षितः-मृष्टः. 1P. क्त्वा—मृषित्वा-मर्षित्वा-मृष्ट्वा. Inf. तुमुन्—मर्षितुम्.

मृष्—दिवा U. से. तितिक्षायाम्, to suffer, to pardon. Pre. लट्—मृष्यति-ते. Pot. विधिलिङ्—मृष्येत्-त. Imp. लोट्—मृष्यतु-मृष्यताम्. Impf. लङ्—अमृष्यत्-त. Perf. लिट्—ममर्ष-ममृषे. Aor. लुङ्—अमृषत्-अमर्षिष्ट. Fu. ल्रट्—मर्षिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—मर्षिता. Con. ल्रङ्—अमर्षिष्यात्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—मृष्यात्-मर्षिषीष्ट. Pas. कर्मणि—मृष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अमर्षि. Cau. णिजन्त—मर्षयति-ते, Aor. णिच्-लुङ—अममर्षत्-अमीमृषत्. Des. सनन्त—मिमर्षि-

षति-ते. Kri. क्त्व—मर्षितव्यः, मर्षणीयः. PP. निष्ठा—मर्षितः. IP. क्त्वा—मर्षित्वा-मृषित्वा-मृष्ट्वा. Inf. तुमुन्—मर्षितुम्. परि+मृष्=परिमृषयति (क्रियाफलस्य कर्तृगामित्वेऽपि परस्मैपदम्).

मृष्—चुरा U. से. तितिक्षायाम्, to suffer. Pre. लट्—मर्षयति-ते-मर्षति-ते. Perf. लिट्—मर्षयाञ्चक्रे-चकार.

य

यज्—भ्वा U.अ. देवपूजासङ्गतिकरणदानेषु, to sacrifice, to associate with, to give. Pre. लट्—यजति-यजते. Pot. विधिलिङ्—यजेत्-यजेत. Imp. लोट्—यजतु-यजताम्.Impf. लङ्—अयजत्-त. Perf. लिट्—इयाज-ईजे, ईजतुः-ईजाते, ईजुः-ईजिरे. इयजिथ-इयष्ठ-ईजिषे, ईजथुः-ईजाथे, ईज-ईजिध्वे. इयज-इयाज-ईजे, ईजिव-ईजिवहे, ईजिम-ईजिमहे. Aor. लुङ्—अयाक्षीत्-अयष्ट, अयाष्टाम्-अयक्षाताम्, अयाक्षुः-अयक्षत. अयाक्षीः-अयष्ठाः, अयाष्टम्-अयक्षाथाम्, अयाष्ट-अयढ्वम्. अयाक्षम्-अयक्षि, अयाक्ष्व-अयक्ष्वहि अयाक्ष्म-अयक्ष्महि. Fu. लट्—यक्ष्यति-यक्ष्यते, यक्ष्यतः-यक्ष्येते, यक्ष्यन्ति-यक्ष्यन्ते. यक्ष्यसि-यक्ष्यसे, यक्ष्यथः-यक्ष्येथे, यक्ष्यथ-यक्ष्यध्वे. यक्ष्यामि-यक्ष्ये, यक्ष्यावः-यक्ष्यावहे, यक्ष्यामः-यक्ष्या-

महे. Per Fu. ष्टुट्—यष्टा. Con. लृङ्—अयक्ष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—इज्यात्-यक्षीष्ट, इज्यास्ताम्-यक्षीयास्ताम्, इज्यासुः-यक्षीरन्. इज्याः-यक्षीष्ठाः. इज्यासम्-यक्षीय. Pas. कर्मणि—इज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अयाजि. Cau. णिजन्त—याजयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अयीयजत्-त. Des. सनन्त—यियक्षति-ते. Fre. यङन्त—यायज्यते. Kri. कृत्य—यष्टव्यः. यजनीयः. PP. निष्ठा—इष्टः. IP. क्त्वा—इष्ट्वा. Inf. तुमुन्—यष्टुम्.

यत् (यती)—भ्वा A. वे. प्रयत्ने, to attempt, to labour. Pre. लट्—यतते. Pot. विधिलिङ्—यतेत. Imp. लोट्—यततां. Impf. लङ्—अयतत. Perf. लिट्—येते. येतिषे. Aor. लुङ्—अयतिष्ट. Fu. लृट्—यतिष्यते. Per Fu. लुट्—यतिता. Ben. आशिषि लिङ्—यंतिषीष्ट. Pas. भावे—यत्यते, Aor. भावे-लुङ्—अयाति. Cau. णिजन्त—यातयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अयीयतत्-त Des. सनन्त—यियतिषते. Fre. यङन्त—यायत्यते. PP. निष्ठा—यत्तः, आयत्त. IP. क्त्वा—यतित्वा. Inf. तुमुन्—यतितुम्.

यम्—भ्वा P. अ. उपरमे, to stop. Pre. लट्—यच्छति. Pot. विधिलिङ्—यच्छेत्. Imp. लोट्—यच्छतु. Impf. लङ्—अयच्छत्. Perf. लिट्—ययाम, येमतुः, येमुः. येमिथ-ययन्थ. ययाम. Aor. लुङ्—अयंसीत्. Fu. लृट्—यंस्यति. Per Fu. लुट्—यन्ता. Con. लृङ्—अयंस्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—यम्यात्. Pas. कर्मणि—

यम्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अयंसि-अयामि. Cau. णिजन्त—यमयति, Aor. णिच्-लुङ्—अयीयमत्. Des. सनन्त—यियंसति. Fre. यङन्त—यंयम्यते. Kri. क्त्वा—यन्तव्यः, यम्यः. PP. निष्ठा—यतः. IP. क्त्वा—यत्वा, संयम्य, संयत्य. Inf. तुमुन्—यन्तुम्.

यम्—may be used in the Atm. with the prep. आ, if it is either intransitive (as आयच्छते तरुः—the tree spreads), or governs as its object a member of the agent's body; (as आयच्छते पाणिम्—he puts forth his hand.) Likewise with the prep.—आ, सम्, उद्, if it is used reflectively (as संयच्छते व्रीहीन्, he heaps together his own rice.) Likewise after उप, when it means to espouse (as रामः सीतामुपायंस्त, —Rama married Sita); here the Aor. may also be उपायत, like उदायत, he divulged another's faults.

यम्—to feed. Cau. यमयति-ते (भोजयति इत्यर्थः.) भोजनभिक्षार्थे तु—आयामयति-ते.

या—अदा P. अ. प्रापणे, to go. Pre. लट्—याति. Pot. विधिलिङ्—यायात्. Imp. लोट्—यातु. याहि. यानि. Impf. लङ्—अयात्, अयान्-अयुः. अयाः. अयाम्. Perf. लिट्—ययौ, ययतुः. ययिथ-ययाथ, ययथुः. ययौ, ययिव. Aor. लुङ्—अयासीत्. अयासीः. अयासिषम्. Fu. लट्—यास्यति. यास्यसि. यास्यामि. Per Fu. लुट्—

याता. Con. लृङ्—अयास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—यायात्. यायाः. यायासम्. Pas. कर्मणि—यायते, Aor. कर्म-लुङ्—अयायि. Cau. णिजन्त—यापयति, Aor. लुङ्—अयीयपत्. Des. सनन्त—यियासति. Fre. यङन्त—यायायते. Kri. क्त्वा—यातव्यः. PP. निष्ठा—यातः. IP. क्त्वा—यात्वा, प्रयाय. Inf. तुमुन्—यातुम्.

याच्—भ्वा U. से. याञ्ञायाम्, to beg. Pre. लट्—याचति-ते. Pot. विधिलिङ्—याचेत्-त. Imp. लोट्—याचतु-याचताम्. Impf. लङ्—अयाचत्-त. Perf. लिट्—ययाच-ययाचे. Aor. लुङ्—अयाचीत्-अयाचिष्ट. Fu. लृट्—याचिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—याचिता. Con लृङ्—अयाचिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—याच्यात्-याचिषीष्ट. Pas. कर्मणि—याच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अयाचि. Cau. णिजन्त—याचयति-ते, Aor. णिच-लुङ्—अययाचत्. Des. सनन्त—यियाचिषति-ते. Fre. यङन्त—यायाच्यते. Kri. क्त्वा—याचितव्यः, याचनीयः, PP. निष्ठा—याचितः. IP. क्त्वा—याचित्वा. Inf. तुमुन्—याचितुम्.

यु—अदा P. से. मिश्रणे अमिश्रणे च, to mix, to join, to separate. Pre. लट्—यौति, युतः, युवन्ति. यौषि. यौमि. Pot. विधिलिङ्—युयात्, युयाताम्, युयुः. युयाः. युयाम्. Imp. लोट्—यौतु, युताम्. युहि, युतम्. यावानि, यावाव. Impf. लङ्—अयौत्, अयुताम्. अयौः. अयावम्. Perf. लिट्—युयाव, युयुवतुः. युयविथ, युयुवथुः. युयाव-युयुव. युयुविव. Aor. लुङ्—अयावीत्. अयावीः. अयाविषम्.

Fu. लट्—यविष्यति. Per Fu. लुट्—यविता. Con. लृङ्—अयविष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—यूयात्. Pas. कर्मणि—यूयते, Aor. कर्म-लुङ्—अयावि. Cau. णिजन्त—यावयति, Aor. णिच्-लुङ्—अयीयवत्. Des. सनन्त—यियविषति युयूषति. Fre. यङन्त—योयूयते. PP. निष्ठा—युतः. IP. क्त्वा—युत्वा. Inf. तुमुन्—यवितुम्.

युज्—दिवा A. अ. समाधौ, to concentrate the mind. Pre. लट्—युज्यते. Perf. लिट्—युयुजे. Aor. लुङ्—अयुक्त. Fu. लृट्—योक्ष्यते. Ben. आशिषि-लिङ्—युक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—युज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अयोजि. Cau. णिजन्त—योजयति-ते.

युज् (युजिर्)—रुधा U. अ. योगे, to unite, to put to, to join. Pre. लट्—युनक्ति-युङ्क्ते, युङ्क्तः-युञ्जाते, युञ्जन्ति-युञ्जते. युनक्षि-युङ्क्षे, युङ्क्थः-युञ्जाथे. युनज्मि-युञ्जे, युञ्ज्वः-युञ्ज्वहे. Pot. विधिलिङ्—युञ्ज्यात्-युञ्जीत. युञ्ज्याः-युञ्जीथाः. युञ्ज्याम्-युञ्जीय. Imp. लोट्—युनक्तु-युङ्क्ताम्, युङ्क्ताम्-युञ्जाताम्. युङ्ग्धि-युङ्क्ष्व, युङ्क्तम्-युञ्जाथाम्. युनजानि-युनजै, युनजाव-युनजावहै. Impf. लङ्—अयुनक्-अयुङ्क्त, अयुङ्क्ताम्-अयुञ्जाताम्, अयुञ्जन्-अयुञ्जत. अयुनक्-अयुङ्क्थाः, अयुङ्क्तम्-अयुञ्जाथाम्. अयुनजम्-अयुञ्ज्व, अयुञ्ज्व-अयुञ्ज्वहि. Perf. लिट्—युयोज-युयुजे, युयुजतुः-युयुजाते. युयोजिथ-युयुजिषे, युयुजथुः-युयुजाथे. युयोज-युयुजे, युयुजिव-युयुजिवहे. Aor. लुङ्—अयुजत्-अयौक्षीत्-अयुक्त. अयुक्षताम्-अयौक्ष्टाम्-अयुक्षाताम्, अयुजन्-अयौक्षुः-

अयुक्षत. अयुजः-अयौक्षीः-अयुक्थाः, अयुजतम्-अयौक्तम्-अयुक्षाथाम्. अयुजम्-अयौक्षम्-अयुक्षि, अयुजाव-अयौक्ष्व-अयुक्ष्वहि. Fu. लृट्—योक्ष्यति-योक्ष्यते. योक्ष्यसि-योक्ष्यसे. योक्ष्यामि-योक्ष्ये. Per Fu. लुट्—योक्ता. Con. लृङ्—अयोक्ष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—युज्यात्-युक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—युज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अयोजि. Cau. णिजन्त—योजयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अयूयुजत्-त. Des. सनन्त—युयुक्षति-ते. Fre. यङन्त—योयुज्यते. Kri. क्त्वा—योक्तव्यः, योजनीयः, प्रयोज्यः, योग्यः. PP. निष्ठा—युक्तः. IP. क्त्वा—युक्त्वा, संयुज्य. Inf. तुमुन्—योक्तुम्.

अभियोगार्थे—अभि + युज् = अभियुङ्क्ते. PP. निष्ठा—अभियुक्तः.

उद्योगार्थे—उद् + युज् = उद्युङ्क्ते. PP. निष्ठा—उद्युक्तः.

भोजनार्थे उपकारार्थे च—उप + युज् = उपयुङ्क्ते (भुङ्क्ते उपकरोति वा).

नियोगार्थे—नि + युज् = नियुङ्क्ते. PP. निष्ठा—नियुक्तः.

प्रयोगार्थे—प्र + युज् = प्रयुङ्क्ते. PP. निष्ठा—प्रयुक्तः.

युज्—तुरा U. बन्धने निन्दायां च, to join, to censure. Pre. लट्—योजयति-ते. Perf. लिट्—योजयां चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अयूयुजत्-त. Fu. लृट्—योजयिष्यति-ते. Kri. क्त्वा—योजयितव्यः. PP. निष्ठा—योजयितः. IP. क्त्वा—योजयित्वा. Inf. तुमुन्—योजयितुम्.

युध्—दिवा A. संप्रहारे, to fight. Pre. लट्—युध्यते. Pot. विधिलिङ्—युध्येत. Imp. लोट्—युध्य-

ताम्. Impf. लङ्—अयुध्यत. Perf. लिट्—युयुधे, युयुधाते. युयुधिषे, युयुधाथे. युयुधे, युयुधिवहे. Aor. लुङ्—अयुद्ध, अयुत्साताम्, अयुत्सत. अयुद्धाः, अयुत्साथाम्, अयुद्धम्. अयुत्सि, अयुत्स्वहि. Fu. लृट्—योत्स्यते. Per Fu. लुट्—योद्धा. Con. लृङ्—अयोत्स्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—युत्सीष्ट. Pas. कर्मणि—युध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अयोधि. Cau. णिजन्त—योधयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अयूयुधत्-त. Des. सनन्त—युयुत्सते. Fre. यङन्त—योयुध्यते. Kri.—क्त्वा—योद्धव्यः. PP. निष्ठा—युद्धः. IP. क्त्वा—युद्ध्वा. Inf. तुमुन्—योद्धुम्.

र

रक्ष्—भ्वा P. से. रक्षायाम्, to. protect. Pre. लट्—रक्षति. Perf. लिट्—ररक्ष. ररक्षिथ. ररक्ष. Aor. लुङ्—अरक्षीत्, अरक्षिष्टाम्, अरक्षिषुः. अरक्षीः, अरक्षिष्टम्. अरक्षिषम्, अरक्षिष्व. Fu. लृट्—रक्षिष्यति. Per Fu. लुट्—रक्षिता. Con. लृङ्—अरक्षिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—रक्ष्यात्, रक्ष्यास्ताम्, रक्ष्यासुः. Pas. कर्मणि—रक्ष्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अरक्षि. Cau. णिजन्त—रक्षयति, Aor. णिच्-लुङ्—अरीरक्षत्-त. Des. सनन्त—रिरक्षिषति. Fre. यङन्त—रारक्ष्यते. Kri. क्त्वा—रक्षितव्यः, रक्षणीयः. PP. निष्ठा—रक्षितः. IP. क्त्वा—रक्षित्वा. Inf. तुमुन्—रक्षितुम्.

रच (अदन्तः)—चुरा U. से. प्रतियत्ने, to arrange, to write, to adorn. Pre. लट्—रचयति-ते. Perf. लिट्—रचयां चकार-चक्रे-आस-बभूव. Aor. लुङ्—अररचत्-त. Fu. लृट्—रचयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—रचयिता. Con. लृङ्—अरचयिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—रच्यात्-रचयिषीष्ठ. Pas. कर्मणि—रच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अरचि. Des. सनन्त—रिरचयिषति-ते. Fre. यङन्त—रारच्यते. Kri. क्त्वा—रचयितव्यः, रचनीयः. PP. निष्ठा—रचितः. IP. ल्या—रचयित्वा, विरच्य. Inf तुमुन्—रचयितुम्.

रञ्ज्—भ्वा U. अ. रागे, to tinge, to be coloured, to be pleased. Pre. लट्—रजति-रजते. Pot. विधि-लिङ्—रजेत्-रजेत. Imp. लोट्—रजतु-रजताम्. Impf. लङ्—अरजत्-अरजत. Perf. लिट्—ररञ्ज-ररञ्जे, ररञ्जतुः-ररञ्जाते. ररञ्जिथ-ररङ्क्थ-ररञ्जिषे, ररञ्जथुः-ररञ्जाथे. ररञ्ज-ररञ्जे, ररञ्जिव-ररञ्जिवहे. Aor. लुङ्—अराङ्क्षीत्-अरङ्क्त, अराङ्क्षाम्-अरङ्क्षाताम्, अराङ्क्षुः-अरङ्क्षत. अराङ्क्षीः-अरङ्क्थाः, अराङ्क्षम्-अरङ्क्षाथाम्, अराङ्क्ष्म-अरङ्ढ्वम्. अराङ्क्षम्-अरंक्षि, अराङ्क्ष्व-अरङ्क्ष्वहि. Fu. लृट्—रङ्क्ष्यति-ते. Per Fu. लुट्—रङ्क्ता. Con. लृङ्—अरङ्क्ष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—रज्यात्-रङ्क्षीष्ट, रज्यास्तः-रङ्क्षीरन्. रज्याः-रङ्क्षीष्ठाः, रज्यासम्-रङ्क्षीय. Pas. कर्मणि—रज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अरञ्जि. Cau. णिजन्त—रजयति (मृगान्) = to hunt, रञ्जयति (पक्षिणः),

रञ्जयति (मृगान् तृणदानेन). Aor.—अररञ्जत्-अरिरजत्. Des. सनन्त—रिरङ्क्षति-ते. Fre. यङन्त—रारज्यते. Kri. कृत्य—रञ्जनीयः. PP. निष्ठा—रक्तः. IP. क्त्वा—रक्त्वा-रङ्क्त्वा. Inf. तुमुन्—रङ्क्तुम्.

रञ्ज्—दिवा U. अ. रागे, to be coloured, to be pleased, to tinge. Pre. लट्—रज्यति-रज्यते. Pot. विधिलिङ्—रज्येत्-रज्येत. Imp. लोट्—रज्यतु-रज्यताम्. Impf. लङ्—अरज्यत्-अरज्यत. सर्वं श्यादिवत्.

रभ्—भ्वा A. अ. राभस्ये, राभस्यमुपक्रमः, to begin. Pre. लट्—आ + रभ = आरभते. Pot. विधिलिङ्—आरभेत. Imp. लोट्—आरभताम्. Impf. लङ्—आरभत. Perf. लिट्—आरेभे. आरेभिषे. आरेभे, आरेभिवहे. Aor. —आरब्ध. Fu. लृट्—आरप्स्यते. Ben. आशिषि-लिङ्—आरप्सीष्ट. Pas. कर्मणि—आरभ्यते, Aor. कर्म-लुङ्—आरम्भि. Cau. णिजन्त—आरम्भयति, Aor. णिच्-लुङ्. प्रारारम्भत्. Des. सनन्त—आरिप्सते. Fre, यङन्त—आरारभ्यते. Kri. कृत्य—आरब्धव्यः, आरम्भणीयः. PP. निष्ठा—आरब्धः. IP. क्त्वा—रब्ध्वा, आरभ्य. Inf. तुमुन्—आरब्धुम्.

रम्—भ्वा A. अ. क्रीड़ायाम्, to sport, to play. Pre. लट्—रमते. Pot. विधिलिङ्—रमेत. Imp. लोट्—रमताम्. Impf लङ्—अरमत. Perf. लिट्—रेमे, रेमाते. रेमिषे, रेमाथे, रेमिध्वे. रेमे, रेमिवहे. Aor. लुङ्—अरंस्त. अरंस्थाः. अरंसि. Fu. लृट्—रंस्यते. Per Fu.

लुट्—रन्ता. Con. लृङ्—अरंस्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—रंसीष्ट. Pas. भावे—रम्यते, Aor. भावे-लुङ्—अरामि. Cau.. णिजन्त—रमयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अरीरमत्-त. Des. सनन्त—रिरंसते. Fre. यङन्त—रंरम्यते. Kri. क्त्वा—रमणीय:. PP. निष्ठा—रत:. IP. क्त्वा—रत्वा, उप+रम् =उपरम्य-उपरत्य. Inf. तुमुन्—रन्तुम्. रम् is used in the Parasmaipada after वि, आ, परि and उप. रम् may be used optionally in the Parasmaipada with the prep. उप, if it is intransitive.

वि+रम्=विरमति. आ+रम्=आरमति.
परि+रम्=परिरमति. उप+रम्=उपरमति
(यज्ञदत्तम् उपरमति=उपरमयति इत्यर्थ:).
but intransitive—उपरमति-उपरमते.

राज्—भ्वा U. से. दीप्तौ, to shine. Pre. लट्—राजति-राजते. Pot. विधिलिङ्—राजेत्-त. Imp. लोट्—राजतु-ताम्. Impf. लङ्—अराजत्-त. Perf. लिट् रराज-रराजे-रेजे, रराजतु:-रेजतु:-रराजाते-रेजाते, रराजु:-रेजु:-रराजिरे-रेजिरे. रराजिथ-रेजिथ-रराजिषे-रेजिषे, रराजथु:-रेजथु:-रराजाथे-रेजाथे, रराज-रेज-रराजिध्वे-रेजिध्वे. रराज-रराजे-रेजे, रराजिव-रेजिव-रराजिवहे-रेजिवहे. Aor. लुङ्—अराजीत्-अराजिष्ट, अराजिष्टाम्-अराजिषाताम्, अराजिषु:-अराजिषत. अराजी:-अराजिष्ठा:, अराजिष्टम्-अराजिषाथाम्, अराजिष्ट-अराजिध्वम्. अराजिषम्-अराजिषि, अराजिष्व-अराजिष्वहि. Fu. लृट्—राजिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—राजिता. Con. लृङ्—अराजिष्यत्-त. Ben. आशिषि

लिङ्—राज्यात्-राजिषीष्ट. Pas. भावे—राज्यते, Aor. भावे-लुङ्—अराजि. Cau. णिजन्त—राजयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अरराजत्-त. Des. सनन्त—रिराजिषति-ते. Fre यङन्त—राराज्यते. Kri. क्त्य—राजितव्यः. PP. निष्ठा—राजितः. IP. क्त्वा—राजित्वा. Inf. तुमुन्—राजितुम्.

राध्—दिवा P. अ. संसिद्धौ, राधोऽकर्मकादेव श्यन् (य), हिंसार्थस्य तु सकर्मकत्वाद् न दैवादिकमिति बोध्यम्, to make favourable. Pre. लट्—राध्यति. Pot. विधिलिङ्—राध्येत्. Imp. लोट्—राध्यतु. Impf. लङ्—अराध्यत्. Perf. लिट्—रराध, रराधतुः. Aor. लुङ्—अरात्सीत्, अराद्धाम्, अरात्सुः. Fu. लृट्—रात्स्यति, Per Fu. लुट्—राद्धा. Con. लृङ्—अरात्स्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—राध्यात्. Pas. भावे—राध्यते, Aor. भावे-लुङ्—अराधि. Cau. णिजन्त—राधयति, Aor. णिच्-लुङ्—अरीरधत्. Des. सनन्त—रिरात्सति. Fre. यङन्त—राराध्यते. Kri. क्त्य—आ+राधनीयः. PP. निष्ठा—राद्धः. IP. क्त्वा—राद्धा. Inf. तुमुन्—राद्धुम्.

राध्—स्वादि P. अ. संसिद्धौ, हिंसायां च, to propitiate, to destroy. Pre. लट्—राध्नोति. Pot. विधिलिङ्—राध्नुयात्. Imp. लोट्—राध्नोतु. Impf. लङ्—अराध्नोत्. शेषं राध्यतिवत्. हिंसार्थे तु—रराध, रेधतुः, रेधुः. रेधिथ, रेधथुः, रेध. रराध, रेधिव, रेधिम. सनि—रित्सति.

रु—अदा P. से. शब्दे, to cry, to shout, to sound in general. Pre. लट्—रौति-रवीति, रुतः-रुवीतः, रुवन्ति.

रौषि-रवीषि, रुथः-रुवीथः. रौमि-रवीमि, रुवः-रुवीवः. Pot. विधिलिङ्—रुयात्-रुवीयात्,रुयाताम्-रुवीयाताम्,रुयुः-रुवीयुः. रुयाः-रुवीयाः, रुयातम्-रुवीयातम्. रुयाम्-रुवीयाम्, रुयाव-रुवीयाव. Imp. लोट्—रौतु-रवीतु, रुताम्-रुवीताम्, रुवन्तु. रुहि-रुवीहि, रुतम्-रुवीतम्. रवाणि, रवाव. Impf. लङ्—अरौत्-अरवीत्, अरुताम्-अरुवीताम्, अरुवन्. अरौः-अरवीः, अरुतम्-अरुवीतम्. अरवम्, अरुवीव-अरुव. Perf. लिट्—रुराव, रुरुवतुः. रुरविथ, रुरुवथुः. रुराव-रुरव, रुरुविव. Aor. लुङ्—अरावीत्. अरावीः. अराविषम्. Fu. लृट्—रविष्यति. Per Fu. लुट्—रविता. Con. लृङ्—अरविष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—रूयात्, रूयास्ताम्, रूयासुः. Pas. भावे—रूयते, Aor. भावे-लुङ्—अरावि-अराविष्ट-अरविष्ट. Cau. णिजन्त—रावयति, Aor. णिच्-लुङ्—अरीरवत्. Des सनन्त—रुरूषति. Fre. यङन्त—रोरूयते. Kri. कृत्य—रवितव्यः. PP. निष्ठा—रुतः. IP. क्त्वा—रुत्वा. Inf. तुमुन्—रवितुम्.

रुच्—भ्वा A. से. दीप्तौ, to shine, to be pleased. Pre. लट्—रोचते. रोचसे. रोचे. Pot. विधिलिङ्—रोचेत. Imp. लोट्—रोचताम्. Impf. लङ्—अरोचत. Perf. लिट्—रुरुचे, रुरुचाते. रुरुचिषे, रुरुचाथे. रुरुचे, रुरुचिवहे. Aor. लुङ्—अरुचत्-अरोचिष्ट. अरुचः-अरोचिष्ठाः. अरुचम्-अरोचिषि. Fu. लृट्—रोचिष्यते. Per Fu. लुट्—रोचिता. Con. लृङ्—अरोचिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—रोचिषीष्ट. Pas. भावे—रुच्यते, Aor. भावे-लुङ्—अरोचि. Cau. णिजन्त—रोचयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अरूरुचत्-त. Des.

सनन्त—रुरुचिषते-रुरोचिषते. Fre.—यङ् पौनःपुन्येऽर्थे-रोरुच्यते. भृशार्थे यङ् न भवति. Kri. क्रुत्य—रोचितव्यः, रोचनीयः. PP. निष्ठा—रुचितः. IP. क्त्वा—रुचित्वा-रोचित्वा. Inf. तुमुन्—रोचितुम्.

रुद् (रुदिर्)—अदा P. से. अश्रुविमोचने, to cry, to weep, to roar. Pre. लट्—रोदिति, रुदितः, रुदन्ति. रोदिषि, रुदिथः, रुदिथ. रोदिमि, रुदिवः, रुदिमः. Pot. विधिलिङ्—रुद्यात्, रुद्याताम्, रुद्युः. रुद्याः, रुद्यातम्, रुद्यात. रुद्याम्, रुद्याव, रुद्याम. Imp. लोट्—रोदितु, रुदिताम्, रुदन्तु. रुदिहि, रुदितम्, रुदित. रोदानि, रोदाव, रोदाम. Impf. लङ्—अरोदीत्-अरोदत्, अरुदिताम्, अरुदन्. अरोदीः-अरोदः, अरुदितम्, अरुदित. अरोदम्, अरुदिव, अरुदिम. Perf. लिट्—रुरोद, रुरुदतुः. रुरोदिथ, रुरुदथुः. रुरोद, रुरुदिव. Aor. लुङ्—अरोदीत्-अरुदत्, अरोदिष्टाम्-अरुदताम्, अरोदिषुः-अरुदन्. अरोदीः-अरुदः, अरोदिष्टम्-अरुदतम्. अरोदिषम्-अरुदम्, अरोदिष्व-अरुदाव. Fu. लट्—रोदिष्यति. Per Fu. लुट्—रोदिता. Con. लृङ्—अरोदिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—रुद्यात्, रुद्यास्ताम्, रुद्यासुः. Pas. भावे—रुद्यते. Aor. भावे-लुङ्—अरोदि. Cau. णिजन्त—रोदयति, Aor. णिच्-लुङ्—अरूरुदत्. Des. सनन्त—रुरुदिषति. Fre. यङन्त—रोरुद्यते. Kri. क्रुत्य—रोदितव्यः. PP. निष्ठा—रुदितः. IP. क्त्वा—रुदित्वा. Inf. तुमुन्—रोदितुम्.

रुध् (रुधिर्)—रुधा U. प. आवरणे, अयं द्विकर्मकः, व्रजं गां रुणद्धि, to shut up. to oppose,

to hold up, to oppress. Pre. लट्—रुणद्धि-रुन्धे, रुन्धः-रुन्धाते, रुन्धन्ति-रुन्धते. रुणत्सि-रुन्त्से, रुन्धः-रुन्धाथे, रुन्ध-रुन्ध्वे. रुणध्मि-रुन्धे, रुन्ध्वः-रुन्ध्वहे. Pot. विधिलिङ्—रुन्ध्यात्-रुन्धीत, रुन्ध्याताम्-रुन्धीयाताम्. रुन्ध्याः-रुन्धीथाः, रुन्ध्यातम्-रुन्धीयाथाम्. रुन्ध्याम्-रुन्धीय, रुन्ध्याव-रुन्धीवहि. Imp. लोट्—रुणद्धु-रुन्धाम्, रुन्धाम्-रुन्धाताम्, रुन्धन्तु-रुन्धताम्. रुन्धि-रुन्त्स्व, रुन्धम्-रुन्धाथाम्. रुणधानि-रुणधै, रुणधाव-रुणधावहै. Impf. लङ्—अरुणत्-द्-अरुन्ध, अरुन्धाम्-अरुन्धाताम्, अरुन्धन्-अरुन्धत. अरुणत्-द्-अरुणः-अरुन्धाः. अरुणधम्-अरुन्धि, अरुन्ध्व-अरुन्ध्वहि. Perf. लिट्—रुरोध-रुरुधे, रुरुधतुः-रुरुधाते, रुरुधुः-रुरुधिरे. रुरोधिथ-रुरुधिषे, रुरुधथुः-रुरुधाथे. रुरोध-रुरुधे, रुरुधिव-रुरुधिवहे. Aor. लुङ्—अरुधत्-अरौत्सीत्-अरुद्ध, अरुधताम्-अरौद्धाम्-अरुत्साताम्, अरुधन्-अरौत्सुः-अरुत्सत. अरुधः-अरौत्सीः-अरुद्धाः, अरुधतम्-अरौद्धम्-अरुत्साथाम्. अरुधम्-अरौत्सम्-अरुत्सि, अरुधाव-अरौत्स्व-अरुत्स्वहि. Fu. लट्—रोत्स्यति-ते. Per-Fu. लुट्—रोद्धा. Con. लृङ्—अरोत्स्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—रुध्यात्-रुत्सीष्ट. Pas. कर्मणि—रुध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अरोधि. Cau. णिजन्त—रोधयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अरूरुधत्. Des. सनन्त—रुरुत्सति-ते. Fre. यङन्त—रोरुध्यते. Kri. कृत्य—रोद्धव्यः, रोधनीयः. PP. निष्ठा—रुद्धः. IP. क्त्वा—रुद्ध्वा. Inf. तुमुन्—रोद्धुम्.

रुप्—दिवा P. से. विमोहने, to confound. Pre. लट्—रुप्यति. Perf. लिट्—रुरोप, रुरोपिथ, रुरुपथुः. Aor. लुङ्—अरोपीत्. *etc.*

रुह्—भ्वा P. अ. वीजजन्मनि, प्रादुर्भावे, to grow from seeds, to rise. Pre. लट्—रोहति. रोहसि. रोहामि. Pot. विधिलिङ्—रोहेत्. Imp. लोट्—रोहतु. Impf. लङ्—अरोहत्. Perf. लिट्—ररोह, ररुहतुः. ररोहिथ. ररोह, ररुहिव. Aor. लुङ्—अरुक्षत्, अरुक्षताम्, अरुक्षन्. अरुक्षः. अरुक्षम्, अरुक्षाव. Fu. लृट्—रोक्ष्यति. Per Fu. लुट्—रोढा. Con. लृङ्—अरोक्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—रुक्षात्. Pas. भावे—रुह्यते, Aor. भावे-लुङ्—अरोहि. Cau. णिजन्त—रोहयति-रोपयति, Aor. चिच्-लुङ्—अरुरुहत्-अरूरुपत्. Des. सनन्त—रुरुक्षति. Fre. यङन्त—रोरुह्यते. Kri. क्त्वा—रोहणीयः. PP. निष्ठा—रूढः. IP. क्त्वा—रूढ्वा. Inf. तुमुन्—रोढुम्.

रूप्—चुरा U. से. रूपक्रियायाम्, रूपस्य दर्शनम् करणम् वा, अनेकार्थत्वाद् विचारणेऽपि, to form, to inspect. Pre. लट्—रूपयति-रूपयते-रूपति (नि + रूप् = निरूपयति). Perf. लिट्—रूपयाञ्चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अरूरूपत्-त. Fu. लृट्—रूपयिष्यति-ते. Pas. कर्मणि—रूप्यते (नि—रूप् = निरूप्यते.) Kri. क्त्वा—नि + रूप् = निरूपणीयः. PP. निष्ठा—नि + रूप् = निरूपितः. IP. क्त्वा—रूपयित्वा. Inf. तुमुन्—निरूपयितुम्.

लक्ष्—चुरा U. से. दर्शनाङ्कनयोः, to notice, to define, to regard. Pre. लट्—लक्षयति-ते. Perf. लिट्—लक्षयाञ्चकार-चक्रे. PP. निष्ठा—लक्षितः. Inf. तुमुन्—लक्षयितुम्.

लप्—भ्वा P. से. व्यक्तायां वाचि, to talk in general, to wail. Pre. लट्—लपति. Perf. लिट्—ललाप, लेपतुः. Aor. लुङ्—अलपीत्-अलापीत्. Fu. लृट्—लपिष्यति. Ben. आशिषि लिङ्—लप्यात्. Pas. कर्मणि—लप्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अलापि. Cau. णिजन्त—वि + लप् = विलापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अलीलपत्-अललापत्. Des. सनन्त—लिलपिषति. Kri. कृत्य—लपितव्यः. लपनीयः. PP. निष्ठा—वि + लप् = विलपितः. IP. क्त्वा—लपित्वा, विलप्य. Inf. तुमुन्—विलपितुम्.

लभ्—भ्वा A. लाभे, to get, to take, to have, to be able. Pre. लट्—लभते. Pot. विधिलिङ्—लभेत. Imp. लोट्—लभताम्. Impf. लङ्—अलभत. Perf. लिट्—लेभे. लेभिषे. Aor. लुङ्—अलब्ध. अलब्धाः. अलप्सि. Fu. लृट्—लप्स्यते, Per Fu. लुट्—लब्धा. Ben. आशिषि-लिङ्—लप्सीष्ट. Pas. कर्मणि—लभ्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अलाभि-अलम्भि, but प्रालम्भि. Cau. णिजन्त—लम्भयति, Aor. णिच्-लुङ्—अललम्भत्. Des. सनन्त—लिप्सते. Fre. यङन्त—लालभ्यते. Kri. कृत्य—लब्धव्यः, लभनीयः. PP. निष्ठा—लब्धः. IP. क्त्वा—लब्ध्वा. Inf. तुमुन्—लब्धुम्

लम्ब् (लबि)—भ्वा A. लम्बे, to hang down. Pre. लट्—लम्बते. Per Fu. लुट्—लम्बिता. Ben. आशिषि लिङ्—लम्बिषीष्ट. Pas. कर्मणि—लम्ब्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अलम्बि. Cau. णिजन्त—लम्बयति, Aor. णिच्-लुङ्—अललम्बत्-त. Des. सनन्त—लिलम्बिषते. Kri. ऋत्य—लम्बितव्यः. PP. निष्ठा—लम्बितः. IP. क्त्वा—लम्बित्वा. Inf. तुमुन्—लम्बितुम्.

लष्—भ्वा, दिवा U. कान्तौ, कान्तिरिह इच्छा, to wish, to long for. Pre. लट्—लषति-ते-लष्यति-ते. Perf. लिट्—ललाष-लेषे. Aor. लुङ्—अलषीत्-अलाषीत्-अलषिष्ट. Fu. लृट्—लषिष्यति-ते. Ben. आशिषि लिङ्—लष्यात्-लषिषीष्ट. Pas. कर्मणि—लष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अलाषि. Des. सनन्त—लिलषिषति-ते. Kri. ऋत्य—लषितव्यः. PP. निष्ठा—लषितः. IP. क्त्वा—लषित्वा. Inf. तुमुन्—लषितुम्.

अभि+लष्—अभिलषति-ते.

लस्—भ्वा A. क्रीड़ायाम्, to play. Pre. लट्—वि+लस=विलसति.

लज्ज्—तुदा, A. लाजे, to be ashamed. Pre. लट्—लज्जते. Perf. लिट्—ललज्जे. Aor. लुङ्—अलज्जिष्ट. Fu. लृट्—लज्जिष्यते. Per Fu. लुट्—लज्जिता. Cau. णिजन्त—लज्जयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अललज्जत्-त. Des. सनन्त—लिलज्जिषते. PP. निष्ठा—लज्जितः. Inf. तुमुन्—लज्जितुम्.

लिख्—तुदा P. से. लेखने, to write. Per. लट्—लिखति. Pot. विधिलिङ्—लिखेत्. Imp. लोट्—लिखतु. Impf. लङ्—अलिखत्. Perf. लिट्—लिलेख. Aor. लुङ्—अलेखीत्. Fu. लृट्—लेखिष्यति. Con. लृङ्—अलेखिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—लिख्यात्. Pas. कर्मणि—लिख्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अलेखि. Cau. णिजन्त—लेखयति, Aor. णिच्-लुङ्—अलीलिखत्. Des. सनन्त—लिलिखिषति-लिलेखिषति. Fre. यङन्त—लेलिख्यते. Kri. कृत्य—लेखितव्यः, लेखनीयः, लेख्यः. PP. निष्ठा—लिखितः. IP. क्त्वा—लिखित्वा-लेखित्वा. Inf. तुमुन्—लेखितुम्.

लिप्—तुदा U. अ. उपदेहे, to paint. Pre. लट्—लिम्पति-ते. Pot. विधिलिङ्—लिम्पेत्-त. Imp. लोट्—लिम्पतु-लिम्पताम्. Impf. लङ्—अलिम्पत्-त. Perf. लिट्—लिलेप. लिलेपिथ. लिलेप, लिलिपिव. Aor. लुङ्—अलिपत्-अलिपत-अलिप्त, अलिपताम्-अलिपेताम्-अलिप्साताम्. अलिपन्-अलिपन्त-अलिप्सत. Fu. लृट्—लेप्स्यति-ते. Per Fu. लुट्—लेप्ता. Ben. आशिषि-लिङ्—लिप्यात्, लिप्सीष्ट. Pas. कर्मणि—लिप्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अलेपि. Cau. णिजन्त—लेपयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अलीलिपत्-त. Des. सनन्त—लिलिप्सति-ते. Fre. यङन्त—लेलिप्यते. Kri. कृत्य—लेपनीयः. PP. निष्ठा—लिप्तः. IP. क्त्वा—लिप्त्वा. Inf. तुमुन्—लेप्तुम्.

लिह्—अदा U. अ. आस्वादने, to lick, to taste. Pre. लट्—लेढि-लीढे, लीढः-लिहाते, लिहन्ति-लिहते. लेक्षि-

लिक्षे, लीढः-लिहाथे, लीढ-लीढ्वे. लेह्मि-लिहे, लिह्वः-लिह्वहे लिह्मः-लिह्महे. Pot. विधिलिङ्—लिह्यात्-लिहीत. लिह्याः-लिहीथाः. लिह्याम्-लिहीय. Imp. लोट्—लेढु-लीढाम्, लीढाम्-लिहाताम्, लिहन्तु-लिहताम्. लीढि-लिक्ष्व लीढम्-लिहाथाम्, लीढ-लीढ्वम्. लेहानि-लेहै. Impf. लङ्—अलेट्-ड्-अलीढ, अलीढाम्-अलिहाताम्, अलिहन्-अलिहत. अलेट्-ड्-अलीढाः, अलीढम्-अलिहाथाम्, अलीढ-अलीढ्वम्. अलेहम्-अलिहि, अलिह्व-अलिह्वहि. Perf. लिट्—लिलेह-लिलिहे लिलिहतुः-लिलिहाते. लिलेहिथ-लिलिहिषे, लिलिहथुः-लिलिहाथे, लिलिढ-लिलिढ्वे-ढ्वे. लिलेह-लिलिहे लिलिहिव-लिलिहिवहे. Aor. लुङ्—अलिक्षत्-अलिक्षत अलीढ, अलिक्षताम्-अलिक्षाताम्. अलिक्षः-अलिक्षथाः-अलीढाः, अलिक्षतम्-अलिक्षाथाम्, अलिक्षत-अलिक्षध्वम्-अलीढ्वम्. अलिक्षम्-अलिक्षि, अलिक्षाव-अलिक्षावहि-अलिक्षहि. Fu. लृट्—लेक्ष्यति-ते. Per Fu. लुट्—लेढा Con. लृङ्—अलेक्ष्यत्-त. Pas. कर्मणि—लिह्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अलेहि. Cau. णिजन्त—लेहयति-ते Aor. णिच्-लुङ्—अलीलिहत्-त. Des. सनन्त—लिलिक्षति-ते. Fre. यङन्त—लेलिह्यते. Kri. कृत्य—लेढव्यः, लेहनीयः PP. निष्ठा—लीढः. IP. क्त्वा—लीढ्वा. Inf. तुमुन्—लेढुम्-

लुण्ठ् (लुठि)—भ्वा P. से. लुण्ठने, to rob. Pre. लट्—लुण्ठति. Perf. लिट्—लुलुण्ठ. Aor. लुङ्—अलुण्ठीत्. Fu. लृट्—लुण्ठिष्यति. PP. निष्ठा—लुण्ठितः Inf. तुमुन्—लुण्ठितुम्.

लू—क्या U. से. अवने, to cut off, to divide. Pre. लट्—लुनाति-लुनीते. लुनामि-लुनीपे. लुनामि-लुने. Pot. विधिलिङ्—लुनीयात्-लुनीत. लुनीयाः-लुनीथाः. लुनीयाम्-लुनीय. Imp. लोट्—लुनातु-लुनीताम्. लुनीहि लुनीष्व. लुनानि-लुनै. Impf. लङ्—अलुनात्-अलुनीत, अलुनीताम्-अलुनाताम्. अलुनाः-अलुनीथाः. अलुनाम्-अलुनि, अलुनीव-अलुनीवहि. Perf. लिट्—लुलाव-लुलुवे, लुलुवतुः-लुलुवाते. लुलविथ-लुलुविषे, लुलुवथुः-लुलुवाथे. लुलाव-लुलव-लुलुवे, लुलुविव-लुलुविवहे. Aor. लुङ्—अलावीत्-अलविष्ट. Fu. लृट्—लविष्यति-ते. Per Fu. लुट्—लविता. Con. लृङ्—अलविष्यत्-त, Ben. आशिषि लिङ्—लूयात्-लविषीष्ट. Pas. कर्मणि—लूयते, Aor. कर्म-लुङ्—अलावि. Cau. णिजन्त—लावयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अलीलवत्-त. Des. सनन्त—लुलूषति-ते. Fre. यङन्त—लोलूयते. PP. निष्ठा—लूनः. IP. क्त्वा—लवित्वा. Inf. तुमुन्—लवितुम्.

लोक्—भ्वा A. से. दर्शने, to see. Pre. लट्—लोकते. Perf. लिट्—लुलोके. Aor. लुङ्—अलोकिष्ट. Fu. लृट्—लोकिष्यते. Per Fu. लुट्—लोकिता. Ben. आशिषि लिङ्—लोकिषीष्ट. Pas. कर्मणि—लोक्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अलोकि. Cau. णिजन्त—लोकयति, Aor. णिच्-लुङ्—अलुलोकत्. Des. सनन्त—लुलोकिषते. Fre. यङन्त—लोलोक्यते. Kri. कृत्य—लोकितव्यः, लोकनीयः. PP. निष्ठा—लोकितः. IP. क्त्वा—लोकित्वा. Inf. तुमुन्—लोकितुम.

लोक्—चुरा U. दीप्तौ, to shine. Pre, लट्—लोकयति-ते. *etc.*

लोच्—भ्वा A. से. दर्शने, to see. Pre. लट्—लोचते. Perf. लिट्—लुलोचे. Aor. लुङ्—अलोचिष्ट. Fu. लृट्—लोचिष्यते. Per Fu. लुट्—लोचिता. Ben. आशिषि-लिङ्—लोचिषीष्ट. Pas. कर्मणि—लोच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अलोचि. Cau. णिजन्त—लोचयति, Aor. णिच्-लुङ्—अलुलोचत्. Des. सनन्त—लुलोचिषते. Fre. यङन्त—लोलोच्यते. PP. निष्ठा—लोचितः. Inf. तुमुन्—लोचितुम्.

लोच्—चुरा U. से. दीप्तौ, to shine. Pre. लट्—लोचयति-ते. *etc.*

लोड्—भ्वा P. से. उन्मादे, to be mad or foolish. Pre. लट्—लोडति. Perf. लिट्—लुलोड. Aor. लुङ्—अलोडीत्. Fu. लृट्—लोडिष्यति. Cau. णिजन्त—लोडयति. PP. निष्ठा—लोडितः. Inf. तुमुन्—लोडितुम्.

CENTRAL LIBRARY

व

वच्—अदा P. अ. परिभाषणे, to speak. **अस्य** लट्-लोट्-लङ्—प्रथमपुरुषबहुवचनेषु प्रयोगो न भवति, Pre. लट्—

वक्ति	वक्तः	
वक्षि	वक्थः	वक्थ
वच्मि	वच्वः	वच्मः

Pot. विधिलिङ्—

वच्यात्	वच्याताम्	वच्युः
वच्याः	वच्यातम्	वच्यात
वच्याम्	वच्याव	वच्याम

Imp. लोट्—

वक्तु	वक्ताम्	
वग्धि	वक्तम्	वक्त
वचानि	वचाव	वचाम

Impf. लङ्—

अवक्	अवक्ताम्	
अवक्	अवक्तम्	अवक्त
अवचम्	अवच्व	अवच्म

Perf. लिट्—

उवाच	ऊचतुः	ऊचुः
उवक्थ-उवचिथ	ऊचथुः	ऊच
उवाच-उवच	ऊचिव	ऊचिम

Aor. लुङ्—

अवोचत्	अवोचताम्	अवोचन्
अवोचः	अवोचतम्	अवोचत
अवोचम्	अवोचाव	अवोचाम

Fu. लट्—वक्ष्यति. Per Fu. लुट्—वक्ता. Con. लृङ्—अवक्ष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—उच्यात्, उच्यास्ताम्, उच्यासुः. उच्याः. उच्यासम्. Pas. कर्मणि—उच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवाचि. Cau. णिजन्त—वाचयति, Aor. णिच्-लुङ्—अवीवचत्. Des. सनन्त—विवक्षति. Fre. यङन्त—वावच्यते. Kri. कृत्य—वक्तव्यम्, वाच्यम्-वाक्यम्. PP. निष्ठा—उक्तः. IP. क्त्वा—उक्त्वा. Inf. तुमुन्—वक्तुम्.

वच्—चुरा U. णिच्पक्षे सेट्, णिजभावे अनिट्. परिभाषणे, to speak, to read. Pre. लट्—वाचयति-ते, *etc.*

वद्—भ्वा P. से. अव्यक्तायां वाचि, to say, to tell, to speak. Pre. लट्—वदति. वदसि. वदामि. Pot. विधि-लिङ्—वदेत्. वदेः. वदेयम्. Imp. लोट्—वदतु. वद. वदानि. Impf. लङ्—अवदत्. अवदः. अवदम्. Perf. लिट्—उवाद, ऊदतुः, ऊदुः. उवदिथ, ऊदथुः, ऊद. उवाद-उवद, ऊदिव, ऊदिम. Aor. लुङ्—अवादीत्, अवादिष्टाम्, अवादिषुः. अवादीः, अवादिष्टम्, अवादिष्ट. अवादिषम्, अवादिष्व, अवादिष्म. Fu. लृट्—वदिष्यति. Per Fu. लुट्—वदिता. Con. लृङ्—अवदिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—उद्यात्, उद्यास्ताम्, उद्यासः. Pas. कर्मणि—उद्यते.

Aor. कर्म-लुङ्—अवादि. Cau. णिजन्त—वादयति-वादयते, Aor. णिच्-लुङ्—अवीवदत्-अवीवदत. Des. सनन्त—विवदिषति. Fre. यङन्त—वावद्यते. Kri. क्त्वा—वदितव्यः, वदनीयः. PP. निष्ठा—उदितः. IP. क्त्वा—उदित्वा. Inf. तुमुन्—वदितुम्.

भासनार्थे (भासनं दीप्तिः)—वदते व्याकरणे आचार्यः (भासमानस्तत्र सूत्रार्थं वक्ति इत्यर्थः).

उपसान्त्वनार्थे—भृत्यान् उपवदते (सान्त्वयतीत्यर्थः).

ज्ञानार्थे—वदते आचार्यः (वदितुं जानातीत्यर्थः).

यत्नार्थे—गेहे वदते (तद्विषयमुत्साहमाविष्करोतीत्यर्थः).

विमत्यर्थे—(विमतिः नानामतिः) गेहे विवदन्ते (विमतिपतिता विचित्रं भाषन्ते इत्यर्थः).

उपमन्त्रणार्थे—(उपमन्त्रणं रहसि उपच्छन्दनम्) कुलभार्याम् उपवदते (उपच्छन्दयतीत्यर्थः).

मनुष्याणां समुच्चारणेऽर्थे—(समुच्चारणम्, सम्भूयोच्चारणम्) सम्प्रवदन्ते राजानः (सम्भूयोच्चारयन्तीत्यर्थः). किन्तु सम्प्रवदन्ति कुक्कुटाः.

उपसर्गसंज्ञकाद् अनोरकर्मकाद् मनुष्याणामुच्चारणार्थे—अनुवदते कठः कलापकस्य (अनुः सादृश्यार्थे—यथा कलापोऽधीयानो वदति तथा कठ इत्यर्थः).

मनुष्याणां समुच्चारणविप्रलापार्थे—विप्रवदन्ते-विप्रवदन्ति मौहूर्त्तिकाः (युगपद् विरुद्धं भाषन्ते इत्यर्थः). विप्रलापो विरुद्धभाषणम्. धनकामो न्यायमपवदते (धनार्थी न्यायं नादियते इत्यर्थः).

वञ्च्—चुरा A. से. प्रलम्भने, to cheat. Pre. लट्—वञ्चयते-वञ्चति. Perf. लिट्—वञ्चयामास *etc.* Aor. लुङ्—अववञ्चत. Fu. लृट्—वञ्चयिष्यते. Pas. कर्मणि—वञ्च्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवञ्चि. Kri. कृत्य—वञ्चयितव्यः, वञ्चनीयः. PP. निष्ठा—वञ्चितः. IP. क्त्वा—वञ्चयित्वा—वञ्चित्वा-वञ्चा. Inf. तुमुन्— वञ्चयितुम्. हेतुमच्चौ—

इन्द्रनीलदृषदः प्रथीयसीरास्थिताः कथममी जिघांसतः ।
उन्नतश्रवणबालनिखनाद् वञ्चयन्ति शरभान् करेणवः ॥

वन्द् (वदि)—भ्वा A. से. अभिवादनस्तुत्योः, to salute, to adore, to praise. Pre. लट्—वन्दते. Perf. लिट्—ववन्दे. Aor. लुङ्—अवन्दिष्ट. Fu. लृट्—वन्दिष्यते. Per Fu. लुट्—वन्दिता. Pas. कर्मणि—वन्द्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवन्दि. Cau. णिजन्त—वन्दयति-ते. Kri. कृत्य—वन्दितव्यः, वन्दनीयः. PP. निष्ठा—वन्दितः. IP. क्त्वा—वन्दित्वा. Inf. तुमुन्—वन्दितुम्.

वप्—भ्वा U. अ. बीजसन्ताने, छेदने च, to sow, to scatter,to throw,to weave, to shave. Pre. लट्—वपति-ते. Perf. लिट्—उवाप-ऊपे, ऊपतुः-ऊपाते. उवप्थ-उवपिथ-ऊपिषे,ऊपथुः-ऊपाथे. उवाप-उवप-ऊपे, ऊपिव-ऊपिवहे. Aor. लुङ्—अवाप्सीत्-अवप्त, अवाप्ताम्-अवप्साताम्, अवाप्सुः-अवप्सत. अवाप्सीः-अवप्थाः, अवाप्तम्-अवप्साथाम्, अवाप्त-अवब्ध्वम्. अवाप्सम्-अवप्सि, अवाप्स्व-अवप्स्वहि. Fu. लृट्—वप्स्यति-ते. Per Fu. लुट्—वप्ता. Con. लृङ्—अवप्स्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—उप्यात्-वप्सीष्ट. Pas. कर्मणि—उप्यते,

Aor. कर्म-लुङ्—अवापि. Cau. णिजन्त—वापयति-ते. Des. सनन्त—विवप्सति-ते. Fre. यङन्त—वावप्यते. Kri. ऋत्य—वपनीयः. PP. निष्ठा—उप्तः. IP. क्त्वा—उप्त्वा. Inf. तुमुन्—वप्तुम्.

वम्—भ्वा P. से. उद्गिरणे, to throw out, to pour out, to vomit. Pre. लट्—वमति. Pot. विधिलिङ्—वमेत्. Imp. लोट्—वमतु. Impf. लङ्—अवमत्. Perf. लिट्—ववाम, ववमतुः. ववमिथ, ववमथुः. ववाम, ववमिव. Aor. लुङ्—अवमीत्, अवमिष्टाम्, अवमिषुः. अवमीः. अवमिषम्. Fu. लृट्—वमिष्यति. Per Fu. लुट्—वमिता. Con. लृङ्—अवमिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—वम्यात्. Pas. कर्मणि—वम्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अवामि. Cau. णिजन्त—वामयति-वमयति. Aor. णिच्-लुङ्—अवीवमत्. Des. सनन्त—विवमिषति. Fre. यङन्त वंवम्यते. Kri. ऋत्य—वमितव्यः, वमनीयः. PP. निष्ठा—वान्तः. IP. क्त्वा—वमित्वा-वान्त्वा. Inf. तुमुन्—वमितुम्.

वस्—भ्वा P. अ. निवासे, to dwell. Pre. लट्—वसति. Pot. विधिलिङ्—वसेत्. Imp. लोट्—वसतु. वस. वसानि. Impf. लङ्—अवसत्. Perf. लिट्—उवास, ऊषतुः, ऊषुः. उवसिथ-उवस्थ, ऊषथुः, ऊढ. उवास, ऊषिव, ऊषिम. Aor. लुङ्—अवात्सीत्, अवात्ताम्, अवात्सुः. अवात्सीः, अवात्तम्, अवात्त. अवात्सम्, अवात्स्व, अवात्स्म. Fu. लृट्—वत्स्यति. वत्स्यसि. वत्स्यामि. Per Fu. लुट्—वत्ता. Con. लृङ्—अवत्स्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—उष्यात्. Pas. भावे—उष्यते. Aor. भावे-लुङ्—अवासि. Cau.

णिजन्त—वासयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अवीवसत्-त. Des. सनन्त—विवत्सति. Fre. यङन्त—वावस्यते. Kri. क्त्य—वास्तव्यम्, वसनीयम्. PP. निष्ठा—उषितः. IP. क्त्वा—उषित्वा. Inf. तुमुन्—वस्तुम्.

वस्—भ्वा A. से आच्छादने, to wear, to put on. Pre लट्—वस्ते. वस्से. वसे. Pot. विधिलिङ्—वसीत. वसीथाः. वसीय. Imp. लोट्—वस्ताम्. वस्स्व. वसै. Impf. लङ्—अवस्त. अवस्थाः. अवसि. Perf. लिट्—ववसे. ववसिषे. ववसे. Aor. लुङ्—अवसिष्ट. अवसिष्ठाः. अवसिषि. Fu. लृट्—वसिष्यते. Per Fu. लुट्—वसिता. Ben. आशिषि-लिङ्—वसिषीष्ट. Pas. कर्मणि—वस्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवासि. Cau. णिजन्त—वासयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अवीवसत्-त. Des. सनन्त—विवसिषते. Fre. यङन्त—वाव-स्यते. Kri. क्त्व—वसितव्यः. PP. निष्ठा—वसितः. IP. क्त्वा—वसित्वा. Inf. तुमुन्—वसितुम्.

वह्—भ्वा U. अ. प्रापणे, द्विकर्मकः. to carry, to bear. Pre. लट्—वहति-ते. Pot. विधिलिङ्—वहेत्-त. Imp. लोट्—वहतु-वहताम्. Impf. लङ्—अवहत्-अवहत.

Perf. लिट्—

उवाह	ऊहतुः	ऊहुः
ऊहे	ऊहाते	ऊहिरे
उवहिथ-उवोढ	ऊहथुः	ऊह
ऊहिषे	ऊहाथे	ऊढ्वे-ढ्वे

उवाह	ऊहिव	ऊहिम
ऊहे	ऊहिवहे	ऊहिमहे

Aor. लुङ्—

अवाक्षीत्	अवोढाम्	अवाक्षुः
अवोढ	अवक्षाताम्	अवक्षत
अवाक्षीः	अवोढम्	अवोढ
अवोढाः	अवक्षाथाम्	अवोढ्वम्
अवाक्षम्	अवाक्ष्व	अवाक्ष्म
अवक्षि	अवक्ष्वहि	अवक्ष्महि

Fu. लृट्—वक्ष्यति-वक्ष्यते. Per Fu. लुट्—वोढा. Con. लृङ्—अवक्ष्यत्-अवक्ष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—उह्यात्-वक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—उह्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवाहि. Cau. णिजन्त—वाहयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अवीवहत्-त. Des सनन्त—विवक्षति-ते. Fre. यङन्त—वावह्यते. Kri. कृत्य—वोढव्यः, वहनीयः. PP. निष्ठा—ऊढः. IP. क्त्वा—ऊढ्वा. Inf. तुमुन्—वोढुम्.

प्र + वह् = प्रवहति. परि + वह् = परिवहति.

वा—अदा P. अ. गतिगन्धनयोः, to blow, to injure Pre. लट्— वाति. वासि. वामि. Pot. विधिलिङ्—वायात्, वायाताम्, वायुः. वायाः, वायातम्. वायाम्, वायाव. Imp. लोट्—वातु, वाताम्, वान्तु. वाहि. वानि. Impf. लङ्—अवात्, अवाताम्, अवुः-अवान्. अवाः. अवाम्. Perf. लिट्—ववौ, ववतुः ववुः. ववाथ-वविथ. ववथुः. ववौ, ववाव.

Aor. लुङ्—अवासीत्. अवासीः. अवासिषम्. Fu. लृट्—वास्यति. Per Fu. लुट्—वाता. Con. लृङ्—अवास्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—वायात्, वायास्ताम्, वायासुः. Pas. कर्मणि—वायते, Aor. कर्म-लुङ्—अवायि. Cau. णिजन्त—वापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अवीवपत्; कम्पनार्थे (to shake) वाजयति. Des. सनन्त—विवासति. Fre यङन्त—वेवीयते. Kri. क्त्वा—वातव्यः. PP. निष्ठा—वातः. IP. क्त्वा—वात्वा. Inf. तुमुन्—वातुम्.

वाञ्छ् (वाञ्छि)—भ्वा P. से. वाञ्छायाम्, to wish, to desire. Pre. लट्—वाञ्छति. Pot. विधि-लिङ्—वाञ्छेत्. Imp. लोट्—वाञ्छतु. Impf. लङ्—अवाञ्छत्. Perf. लिट्—ववाञ्छ, ववाञ्छतुः. ववाञ्छिथ. ववाञ्छ, ववाञ्छिव. Aor. लुङ्—अवाञ्छीत्. अवाञ्छीः. अवाञ्छिषम्. Fu. लृट्—वाञ्छिष्यति. Per Fu. लुट्—वाञ्छिता. Ben. आशिषि-लिङ्—वाञ्छ्यात्. Pas. कर्मणि—वाञ्छ्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवाञ्छि. Cau. णिजन्त—वाञ्छयति, Aor. णिच्-लुङ्—अववाञ्छत्. Des. सनन्त—विवाञ्छिषति. Kri. क्त्वा—वाञ्छितव्यः, वाञ्छनीयः. PP. निष्ठा—वाञ्छितः. IP. क्त्वा—वाञ्छित्वा. Inf. तुमुन्—वाञ्छितुम्.

विज् (विजिर्)—जुहो U. अ. पृथग्भावे, to separate.

Pre. लट्—

PARASMAIPADA.

वेवेज्मि	वेविज्वः	वेविजति
वेवेक्षि	वेविक्थः	वेविक्थ
वेवेज्मि	वेविज्व	वेविज्मः

ATMANEPADA.

वेविक्ते	वेविजाते	वेविजते
वेविक्षे	वेविजाथे	वेविग्ध्वे
वेविजे	वेविज्वहे	वेविज्महे

Pot. विधिलिङ्—वेविज्यात्-वेविजीत, वेविज्याताम्-वेविजीयाताम्. वेविज्याः-वेविजीथाः. वेविज्याम्-वेविजीय. Imp. लोट्—वेवेक्तु-वेविक्ताम्. वेविग्धि-वेविक्त. वेविजानि-वेविजै. Impf. लङ्—अवेवेक्-ग्-अवेविक्त. अवेवेक्-ग्-अवेविक्थाः. अवेविजम्-अवेविजि. Perf. लिट्—विवेज-विविजे. विवेजिथ-विविजिषे. विवेज-विविजे, विविजिव-विविजिवहे.

Aor. लुङ्—

PARASMAIPADA.

अविजत् / अवैक्षीत्	अविजताम् / अवैक्ताम्	अविजन् / अवैक्षुः
अविजः / अवैक्षीः	अविजतम् / अवैक्तम्	अविजत / अवैक्त
अविजम् / अवैक्षम्	अविजाव / अवैक्ष्व	अविजाम / अवैक्ष्म

ATMANEPADA.

अविक्त	अविक्षाताम्	अविक्षत
अविक्थाः	अविक्षाथाम्	अविग्ध्वम्
अविक्षि	अविक्ष्वहि	अविक्ष्महि

Fu. लृट्—वेक्ष्यति-वेक्ष्यते. Per Fu. लुट्—वेक्ता. Con. लृङ्—अवेक्ष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—विज्यात्-

विच्चीष्ट. Pas. कर्मणि—विज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवेजि. Cau. णिजन्त—वेजयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अवीविजत्-त. Des. सनन्त—विविच्चति-ते. Fre. यङन्त—वेविज्यते. Kri. ऋत्य—वेजनीयः. PP. निष्ठा—विक्तः. IP. क्त्वा—विक्त्वा. Inf. तुमुन्—वेक्तुम्.

विज् (विजी)—तुदा A. से. ओविजी—भयचलनयोः, to shake, to tremble. प्रायेणायम् उत्पूर्वः. Pre. लट्—उद्विजते. Pot. विधिलिङ्—उद्विजेत. Imp. लोट्—उद्विजताम्. Impf. लङ्—उदविजत. Perf. लिट्—उद्दिविजे. Aor. लुङ्—उदविजिष्ट. Fu. लृट्—उद्दिजिष्यते. Per Fu. लुट्—उद्दिजिता. Con. लृङ्—उदविजिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—उद्दिजिषीष्ट. Pas. भावे—उद्दिज्यते, Aor. भावे-लुङ्—उदवेजि. Cau. णिजन्त—उद्वेजयति. Aor. णिच्-लुङ्—उदवीविजत्. Des. सनन्त—उद्दिविजिषते. Fre. यङन्त—उद्वेविज्यते. Kri. ऋत्य—उद्दिजितव्यः, उद्वेजनीयः. PP. निष्ठा—उद्विग्नः. IP. क्त्वा—विजित्वा. Inf. तुमुन्—उद्विजितुम्.

विज् (विजी)—रुधा P.से. ओविजी-भयचलनयोः, to shake, to fear. Pre. लट्—विनक्ति, विङ्क्तः, विञ्जन्ति. विनक्षि, विङ्क्थः, विङ्क्थ. विनज्मि, विञ्ज्वः, विञ्ज्मः. Pot. विधिलिङ्—विञ्ज्यात्. Imp. लोट्—विनक्तु. विङ्ग्धि. विनजानि. Impf. लङ्—अविनक्, अविङ्क्ताम्. Perf. लिट्—विवेज, विविजतुः. विविजिथ. विवेज, विविजिव. Aor. लुङ्—अविजीत्, अविजिष्टाम्. Fu. लृट्—विजि-

यति. Per Fu. स्वट्—विजिता. Des. सस्वत्—विविजिषति. सर्वं तुदादिवत्.

विद्—सदा P. वे. ज्ञाने, to know, to regard.

Pre. लट्—

वेत्ति / वेद	वित्तः / विदतुः	विदन्ति / विदुः
वेत्सि / वेत्थ	वित्थः / विदथुः	वित्थ / विद
वेद्मि / वेद	विद्वः / विद्व	विद्मः / विद्म

Pot. विधिलिङ्—विद्यात्, विद्याताम्, विद्युः. विद्याः. विद्याम्.

Imp. लोट्—

वेत्तु / विदांकरोतु	वित्ताम् / विदांकुरुताम्	विदन्तु / विदांकुर्वन्तु
विद्धि / विदांकुरु	वित्तम् / विदांकुरुतम्	वित्त / विदांकुरुत
वेदानि / विदांकरवाणि	वेदाव / विदांकरवाव	वेदाम / विदांकरवाम

Impf. लङ्—

अवेत्-द	अवित्ताम्	अविदुः
अवेः-अवेत्-द	अवित्तम्	अवित्त
अवेदम	अविद्व	अविद्म

Perf. लिट्—

विवेद / विदांचकार	विविदतुः / विदांचक्रतुः	विविदुः / विदांचक्रुः
विवेदिथ / विदांचकर्थ	विविदथुः / विदांचक्रथुः	विविद / विदांचक्र
विवेद / विदांचकार	विविदिव / विदांचक्रव	विविदिम / विदांचक्रम

Aor. लुङ्—अवेदीत्, अवेदिष्टाम्. अवेदीः, अवेदिष्टम्. अवेदिषम्, अवेदिष्व. Fu. लृट्—वेदिष्यति. Per Fu. लुट्—वेदिता. Con. लृङ्—अवेदिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—विद्यात्, विद्यास्ताम्. Pas. कर्मणि—विद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवेदि. Cau. णिजन्त—वेदयति, Aor णिच्-लुङ्—अवीविदत्. Des. सनन्त—विविदिषति. Fre. यङन्त—वेविद्यते. Kri. क्त्वा—वेदितव्यः, वेदनीयः. PP. निष्ठा—विदितः. IP. क्त्वा—विदित्वा. Inf. तुमुन्—वेदितुम्.

सत्तायां विद्यते, ज्ञाने वेत्ति, विन्ते विचारणे।
विन्दते विन्दति प्राप्तौ, श्यन् लुक् श्नम् शेषु च क्रमात्॥

(अकर्मकात्) सम्+विद्—Pre. लट्—संवित्ते, संविदाते, संविदते-संविद्रते. Imp. लोट्—संविदताम्-संविद्रताम्. Impf. लङ्—समविदत-समविद्रत. Ben. आशिषि-लिङ्—संवेदिषीष्ट, संवेदिषीयास्ताम्.

विद्—दिवा A. स. सत्तायाम्, to be, to happen. Pre. लट्—विद्यते. Pot. विधिलिङ्—विद्येत. Imp. लोट्—विद्यताम्. Impf. लङ्—अविद्यत. Perf. लिट्—

विविदे. Aor. लुङ्—अवित्त. Fu. लृट्—वेत्स्यते. Per Fu. लुट्—वेत्ता. Ben. आशिषि-लिङ्—वित्सीष्ट. Pas. कर्मणि—विद्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अवेदि. Cau. णिजन्त—वेदयति. Aor. णिच्-लुङ्—अवीविदत्. Des. सनन्त—विवित्सते. Fre. यङन्त—वेविद्यते. PP. निष्ठा—विद्वः. IP. क्त्वा—वित्त्वा. Inf. तुमुन्—वेत्तुम्.

विद् (विद्लृ)—तुदा U. वे. ज्ञाने, भाष्यमते सेट्, व्याघ्रभूत्यादीनामाचार्याणां मते सेट्. To find. Pre. लट्—विन्दति-विन्दते. Pot. विधिलिङ्—विन्देत्-विन्देत. Imp. लोट्—विन्दतु-विन्दताम्. Impf. लङ्—अविन्दत्-अविन्दत. Perf. लिट्—विवेद-विविदे, विविदतुः-विविदाते. विवेदिथ-विविदिषे, विविदथुः-विविदाथे. विवेद-विविदे, विविदिव-विविदिवहे. Aor. लुङ्—अविदत्-अवेदिष्ट-अवित्त, अविदताम्-अवेदिषाताम्-अवित्साताम्, अविदन्-अवेदिषत-अवित्सत. अविदः-अवेदिष्ठाः-अवित्थाः, अविदतम्-अवेदिषाथाम्-अवित्साथाम्, अविदत-अवेदिध्वम्-अविद्ध्वम्. अविदम्-अवेदिषि-अवित्सि, अविदाव-अवेदिष्वहि-अवित्स्वहि. Fu. लृट्—वेदिष्यति-ते-वेत्स्यति-ते. Per Fu. लुट्—वेदिता-वेत्ता. Con. लृङ्—अवेदिष्यत्-त-अवेत्स्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—विद्यात्-वित्सीष्ट-वेदिषीष्ट. Pas. कर्मणि—विद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवेदि. Cau. णिजन्त—वेदयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अवीविदत्-त. Des. सनन्त—विविदिषति-ते-विवेदिषति-ते-विवित्सति-ते. Fre. यङन्त—वेविद्यते. Kri. क्त्वा—वेदितव्यः-वेत्तव्यः, वेदनीयः. PP. निष्ठा—वित्तः. IP. क्त्वा—विदित्वा-वेदित्वा-वित्त्वा. Inf. तुमुन्—वेदितुम्-वेत्तुम्.

विद्—रुधा A. अ. विचारणे, to know, to consider. Pre. लट्—विन्ते. विन्त्से. विन्दे. Pot. विधिलिङ्—विन्दीत. Imp. लोट्—विन्ताम्, विन्त्स्व, विनदै. Impf. लङ्—अविन्त, अविन्था:, अविन्दि. Perf. लिट्—विविदे. Aor. लुङ्—अवित्त. Fu. लृट्—वेत्स्यते. Per Fu. लुट्—वेत्ता. Des. सनन्त—विवित्सते. PP. निष्ठा—वित्त:-विन्न. IP. क्त्वा—वित्त्वा. Inf. तुमुन्—वेत्तुम्.

विद्—चुरा A. व्याख्याने, to tell. Pre. लट्—वेदयते. Perf.—वेदयाञ्चक्रे. Per Fu. लुट्—वेदयिता *etc.*

विश्—तुदा P. अ. प्रवेशने, to enter, to fall, to share of. Pre. लट्—विशति. Pot. विधिलिङ्—विशेत्, Imp. लोट्—विशतु. Impf. लङ्—अविशत्. Perf. लिट्—विवेश, विविशतु:. विवेशिथ, विविशथु:. विवेश, विविशिव. Aor. लुङ्—अविक्षत्, अविक्षताम्. अविक्ष:, अविक्षतम्. अविक्षम्, अविक्षाव. Fu. लृट्—वेक्ष्यति. Per Fu. लुट्—वेष्टा. Con. लृङ्—अवेक्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—विक्षात्. Pas. कर्मणि—विश्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अवेशि. Cau. णिजन्त—वेशयति, Aor. णिच्-लुङ्—अवीविशत्. Des. विविक्षति. Fre. यङन्त—वेविश्यते. Kri. क्त्वा—वेष्टव्य:. PP. निष्ठा—विष्ट:. IP. क्त्वा—विष्ट्वा. Inf. तुमुन्—वेष्टुम्.

नि + विश् = निविशते. ग्राममभिनिविशते.

वृ (वृञ्)—स्वा U. से. वरणे, to choose, to cover. Pre. लट्—वृणोति-वृणुते, वृणुत:-वृण्वाते. Pot. विधिलिङ्

—हृणुयात्-हृखीत, हृणुयाताम्-हृखीयाताम्, हृणुयुः-हृखीरन्. हृणुयाः-हृखीथाः, हृणुयातम्-हृखीयाथाम्. हृणुयाम्-हृखीय, हृणुयाव-हृखीवहि. Imp. लोट्—हृणोतु-हृणुताम्, हृणुताम्-हृखाताम्. हृणु-हृणुच, हृणुतम्-हृखाथाम् हृणुत-हृणुध्वम्. हृणवानि-हृणवै, हृणवाव-हृणवावहै. Impf. लङ्—अहृणोत्-अहृणुत, अहृणुताम्-अहृखाताम्. अहृणोः-अहृणुथाः, अहृणुतम्-अहृखाथाम्. अहृणवम्-अहृखि, अहृणुव-अहृणुवहि. Perf. लिट्—ववार-वव्रे, वव्रतुः-वव्राते. ववरिथ-वहृषे, वव्रथुः-वव्राथे. ववार-ववर-वव्रे, वहृव-वहृवहे.

Aor. लुङ्—

PARASMAIPADA.

अवारीत्	अवारिष्टाम्	अवारिषुः
अवारीः	अवारिष्टम्	अवारिष्ट
अवारिषम्	अवारिष्व	अवारिष्म

ATMANEPADA.

3rd p.	अवरिष्ट	अवरिषाताम्	अवरिषत
	अवरीष्ट	अवरीषाताम्	अवरीषत
	अवृत	अवृषाताम्	अवृषत
2nd p.	अवरिष्ठाः	अवरिषाथाम्	अवरिध्वम्
	अवरीष्ठाः	अवरीषाथाम्	अवरिढ्वम्
	अवृथाः	अवृषाथाम्	अवरीध्वम्
			अवरीढ्वम्
			अवृढ्वम्
1st p.	अवरिषि	अवरिष्वहि	अवरिष्महि
	अवरीषि	अवरीष्वहि	अवरीष्महि
	अवृषि	अवृष्वहि	अवृष्महि

Fu. लृट्—वरिष्यति-वरीष्यति-वरिष्यते-वरीष्यते. Per Fu. लुट्—वरिता-वरीता. Con. लृङ्—अवरिष्यत्-अवरीष्यत्-अवरिष्यत-अवरीष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—व्रियात्-वरिषीष्ट-वृषीष्ट. Pas. कर्मणि—व्रियते, Aor. कर्म-लुङ्—अवारि. Cau. णिजन्त—वारयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अवीवरत्-त. Des. सनन्त—वुवूर्षति-विवरिषति-विवरीषति-ते. Fre. यङन्त—वेव्रीयते. Kri. तृच्—वरितव्यः-वरीतव्यः, वरणीयः. PP. निष्ठा—वृतः. IP. क्त्वा—वृत्वा, प्रवृत्य. Inf. तुमुन्—वरितुम्-वरीतुम्. यवेभ्यो गां वारयति. but—कण्टकैः परिवारयति वृक्षम्.

वृ (वृङ्)—क्रया A. से. सम्भक्तौ, to cherish. Pre. लट्—वृणीते. Pot. विधि-लिङ्—वृणीत. Imp. लोट्—वृणीताम्. Impf. लङ्—अवृणीत. Perf. लिट्—वव्रे. Aor. लुङ्—अवरिष्ट-अवरीष्ट-अवृत. Fu. लृट्—वरिष्यते-वरीष्यते. Per Fu. लुट्—वरीता-वरिता. Con. लृङ्—अवरिष्यत-अवरीष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—वरिषीष्ट-वृषीष्ट. Pas. कर्मणि—व्रियते. Cau. णिजन्त—वरयति ते. Aor. णिच्-लुङ्—अवीवरत्-त. Des. सनन्त—वुवूर्षते-विवरिषते-विवरीषते. Fre. यङन्त—वेव्रीयते. PP. निष्ठा—वृतः.

वृ (वृञ्)—तुदा U. आवरणे, to cover, to surround. Pre. लट्—वारयति-ते-वरति-ते. सर्वं स्वादिवत्.

वृज् (वृजी)— वदा A. से. वर्जने, to avoid, to shun. Pre लट—वृजे. वृजे. वृजे. Pot. विधि-

लिङ्—वृणीत. वृणीयाः. वृणीय. Imp. लोट्—वृणाम्. वृक्ष्व. वर्जै. Impf. लङ्—अवृणक्. अवृणक्थाः. अवृजि. Perf. लिट्—ववृजे. ववृजिषे. ववृजे, ववृजिवहे. Aor. लुङ्—अवर्जिष्ट. अवर्जिष्ठाः. अवर्जिषि. Fu. लृट्—वर्जिष्यते. Per-Fu. लुट्—वर्जिता. Ben. आशिषि-लिङ्—वर्जिषीष्ट. Pas. कर्मणि—वृज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवर्जि. Cau. णिजन्त—वर्जयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अवीवृजत्-त-अववर्जत्-त. Des. सनन्त—विवर्जिषते. Fre. यङन्त—वरीवृज्यते. Kri. कृत्य—वर्जितव्यः, वर्जनीयः. PP. निष्ठा—वृक्तः. IP क्त्वा—वर्जित्वा. Inf. तुमुन्—वर्जितुम्.

वृज् (वृजी)—क्र्या P. से. वर्जने to avoid, to move. Pre. लट्—वृणक्ति, वृङ्क्तः, वृञ्जन्ति. वृणक्षि. वृणज्मि. Pot. विधिलिङ्—वृञ्ज्यात्. वृञ्ज्याः. वृञ्ज्याम्. Imp. लोट्—वृणक्तु, वृङ्क्ताम्. वृङ्ग्धि. वृणजानि. Impf. लङ्—अवृणक्. अवृणजम्, अवृञ्ज्व. Perf. लिट्—ववर्ज, ववृजतुः. ववर्जिथ. ववर्ज, ववृजिव. Aor. लुङ्—अवर्जीत्. Fu. लृट्—वर्जिष्यति. Per Fu. लुट्—वर्जिता. Cau. णिजन्त—वर्जयति, Aor. णिच्-लुङ्—अववृजत्-अववर्जत्. Des. सनन्त—विवर्जिषति. Fre. यङन्त—वरीवृज्यते. *etc.*

वृज् (वृजी)—चुरा U. से. वर्जने to avoid. Pre. लट्—वर्जयति-ते. *etc.*

वृत्—भ्वा A. से. वर्तने, to be, to exist. Per. लट्—वर्तते. वर्तसे. वर्ते. Pot. विधिलिङ्—वर्तेत. Imp. लोट्—वर्तताम्. वर्तस्व. वर्तै. Impf. लङ्—अवर्तत. Perf. लिट्

—वहते, वहतातें, वहतिरे. वहतिषे, वहताथे. वहते, वहतिवहे. Aor—This verb is optionally Parasmaipada in the aorist, future, conditional, desiderative ; and do not take इट् in the Parasmaipada tenses.

PARASMAIPADA.

Aor. लुङ्—

अवहत्	अवहताम्	अवहन्
अवहत:	अवहतम्	अवहत
अवहम्	अवहाव	अवहाम

ATMANEPADA.

अवर्तिष्ट	अवर्तिषाताम्	अवर्तिषत
अवर्तिष्ठा:	अवर्तिषाथाम्	अवर्तिध्वम्
अवर्तिषि	अवर्तिष्वहि	अवर्तिष्महि

Fu. स्वट्—वर्त्स्यति-वर्तिष्यते. Per Fu. लुट्—वर्तिता. Con. स्वङ्—अवर्त्स्यत्-अवर्तिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—वर्तिषीष्ट. Pas. कर्मणि—ह्रत्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवर्ति. Cau. णिजन्त—वर्तयति-ते, Aor. णिच् लुङ्—अवीवहत्-अववर्तत्-त. Des. सनन्त—विवर्तिषति-विवर्तिषते. Fre. यङन्त—वरीवृत्यते. Kri. क्त्वा—वर्तितव्य:, वर्तनीय:. PP निष्ठा—वृत्त:. IP. क्त्वा—वृत्वा, प्रवृत्य. Inf. तुमुन्—वर्तितुम्.

वृत्—दिवा A. से. वरणे भागे च to choose, to divide. Pre. स्वट्—वृत्यते. Pot. विधिलिङ्—वृत्येत. Imp. लोट्—वृत्यताम्. Impf. अङ्—अवृत्यत. Perf. लिट्—ववृते.

Aor. लुङ्—अवर्तिष्ट. Fu. लट्—वर्तिष्यते. Per Fu. लृट्—वर्तिता. Con. लृङ्—अवर्तिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—वर्तिषीष्ट. Pas. कर्मणि—हृत्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवर्ति. Cau. णिजन्त—वर्तयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अवीहृतत्-अववर्तत्-त. Des. सनन्त—विवर्तिषते. Fre. यङन्त—वरीहृत्यते. Kri. क्त्वा—वर्तित्वा:, वर्तनीय:. PP. निष्ठा—हृत्त:. IP. ल्या—हृत्वा-वर्तित्वा. Inf. तुमुन्—वर्तितुम्.

हृत्—चुरा U. से. दीप्तौ to shine. Pre. लट्—वर्तयति-ते. Perf. लिट्—वर्तयां चकार-चक्रे. *etc.*

हृध्—भ्वा A. से. हृद्धौ, to grow. (as Bhvadi हृत्) Pre. लट्—वर्धते. *etc.*

हृध्—चुरा U. से. दीप्तौ, to shine. Pre. लट्—वर्धयति-ते. Perf. लिट्—वर्धयां चकार-चक्रे. *etc.*

हृष्—भ्वा P. से. सेचने to rain, to pour forth. Pre. लट्—वर्षति. Per. लिट्—ववर्ष. Aor. लुङ्—अवर्षीत्. Fu. लट्—वर्षिष्यति. Per Fu. लृट्—वर्षिता. Con. लृङ्—अवर्षिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—हृष्यात्. Pas. कर्मणि—हृष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवर्षि. Cau. णिजन्त—वर्षयति, णिच्-लुङ्—अवीहृषत्. Des. सनन्त—विवर्षिषति. Fre. यङन्त—वरीहृष्यते. PP. निष्ठा—हृष्ट:. IP. ल्या—हृष्टा. Inf. तुमुन्—वर्षितुम्.

हृष—चुरा A. वर्षयते. *etc.*

वेप्—भ्वा A. से. कम्पने, to tremble, to quake. Pre. लट्—वेपते. Perf. लिट्—विवेपे. Aor. लुङ्—अवेपिष्ट. Fu. लृट्—वेपिष्यते. Per Fu. लुट्—वेपिता. Cau. णिजन्त—वेपयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अविवेपत्-त. PP. निष्ठा—वेपितः. IP. क्त्वा—वेपित्वा. Inf. तुमुन्—वेपितुम्.

व्यथ्—भ्वा A. से. भयसञ्चलनयोः, to fear, to suffer pain. Pre. लट्—व्यथते. Perf. लिट्—विव्यथे. Aor. लुङ्—अव्यथिष्ट. Fu. लृट्—व्यथिष्यते. Per Fu, लुट्—व्यथिता. Ben. आशिषि-लिङ्—व्यथिषीष्ट. Pas. कर्मणि—व्यथ्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अव्यथि. Cau. णिजन्त—व्यथयति. Aor. णिच्-लुङ्—अविव्यथत्-त. Des. सनन्त—विव्यथिषते. Fre. यङन्त—वाव्यथ्यते. Kri. कृत्य—व्यथितव्यः. PP. निष्ठा—व्यथितः. IP. क्त्वा व्यथित्वा. Inf. तुमुन्—व्यथितुम्.

व्रज्—भ्वा P. से. गतौ, to go, to proceed. Pre. लट्—व्रजति. Pot. विधिलिङ्—व्रजेत्. Imp. लोट्—व्रजतु. व्रज. व्रजानि. Impf. लङ्—अव्रजत्. Perf. लिट्—वव्राज. वव्रजिथ. वव्राज. Aor. लुङ्—अव्राजीत्. अव्राजीः. अव्राजिषम्. Fu. लृट्—व्रजिष्यति. Per Fu. लुट्—व्रजिता. Ben. आशिषि-लिङ्—व्रज्यात्. Pas. कर्मणि—व्रज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अव्राजि. Cau. णिजन्त—व्राजयति, Aor. णिच्-लुङ्—अविव्रजत्. Des. सनन्त—विव्रजिषति. Fre. यङन्त—वाव्रज्यते. Kri. कृत्य—व्रजितव्यः. PP. निष्ठा—व्रजितः. IP. क्त्वा—व्रजित्वा. Inf. तुमुन्—व्रजितम्.

श

शक् (शक्लृ)—दिवा U. अ. मर्षणे, to be able, to bear. Pre. लट्—शक्यति-ते. Pot. विधिलिङ्—शक्येत्-त. Imp. लोट्—शक्यतु-ताम्. Impf. लङ्—अशक्यत्-त. Perf. लिट्—शशाक-शेके, शेकतुः-शेकाते. शशक्थ-शेकिथ-शेकिषे, शेकथुः-शेकाथे. शशाक-शेके, शेकिव-शेकिवहे. Aor. लुङ्—अशकत्-अशक्त. Fu. लृट्—शक्ष्यति-ते. Per Fu. लुट्—शक्ता. Ben. आशिषि-लिङ्—शक्यात्-शक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—शक्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशाकि. Cau. णिजन्त—शाकयति-ते. Des. सनन्त—शिक्षति-ते. Fre यङन्त—शाशक्यते. Kri. खल्—शक्यः. PP. निष्ठा—शक्तः. IP. क्त्वा—शक्त्वा. Inf. तुमुन्—शक्तुम्.

अयं सेट् इति केचित्. तक्षते, शकिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—शकिता. Aor. लुङ्—अशाकीत्-अशकीत्-अशकिष्ट. Des. सनन्त—शिशकिषति-ते. PP. निष्ठा—शकितः. IP. क्त्वा—शकित्वा. Inf. तुमुन्—शकितुम्.

शक् (शक्लृ)—स्वा P. अ. शक्नौ, to be able, to be powerful, to endure. Pre. लट्—शक्नोति. Pot. विधिलिङ्—शक्नुयात्. Imp. लोट्—शक्नोतु. शक्नुहि. Impf. लङ्—अशक्नोत्. Perf. लिट्—शशाक, शेकतुः. शशक्थ-शेकिथ, शेकथुः. शशाक, शेकिव. Aor. लुङ्—अशकत्. Fu. लृट्—शक्ष्यति. Per Fu. लुट्—शक्ता. Ben. आशिषि लिङ्—शक्यात्. *etc.*

जिज्ञासार्थे—शिक्षते. विद्यात् शिक्षते (विद्याविषये ज्ञाने शक्तो भवितुमिच्छति इत्यर्थः ॥)

शक्तेर्निष्ठायां कर्मणि केचिद् विकल्पेन इटमिच्छन्ति—

PP. निष्ठा—शक्तः-शकितः, शक्तो घटः. घटः कर्तुं शकित इति.

शङ्क् (शङ्कि)—भ्वा A. से. शङ्कायाम्, to doubt, to be afraid. Pre. लट्—शङ्कते. Perf, लिट्—शशङ्के, शशङ्काते. शशङ्किषे, शशङ्काथे. शशङ्के, शशङ्किवहे. Aor. लुङ्—अशङ्किष्ट. Fu. लृट्—शङ्किष्यते. Per Eu. लुट्—शङ्किता. Con. लृङ्—अशङ्किष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—शङ्किषीष्ट. Pas. भावे—शङ्क्यते, Aor. भावे-लुङ्—अशङ्कि. Cau. णिजन्त—शङ्कयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अशशङ्कत्-त. Des. सनन्त—शिशङ्किषते. Fre. यङन्त—शाशङ्क्यते. Kri. कृत्य—शङ्कितव्यः, शङ्कनीयः. PP. निष्ठा—शङ्कितः. IP. क्त्वा—शङ्कित्वा. Inf. तुमुन्—शङ्कितुम्.

शद् (शद्लृ)—भ्वा P. प. शातने, विशरणे-तायाम्, to wither, to perish, to decay. (लट्, लिङ्, लोट्, लङ्षु आत्मनेपदं स्यात्, The special tenses take the Atmanepada). Pre लट्—शीयते, शीयेते, शीयन्ते. शीयसे, शीयेथे, शीयध्वे. शीये, शीयावहे, शीयामहे. Pot. विधिलिङ्—शीयेत, शीयेयाताम्, शीयेरन्. शीयेथाः, शीयेयाथाम्, शीयेध्वम्. शीयेय, शीयेवहि, शीयेमहि. Imp. लोट्—शीयताम्, शीयेताम्, शीयन्ताम्. शीयस्व, शीयेथाम्, शीयध्वम्. शीयै, शीयावहै, शीयामहै. Impf. लङ्—

अशीयत, अशीयेताम्, अशीयन्त. अशीयथाः, अशीयेथाम्, अशीयध्वम् अशीये, अशीयावहि, अशीयामहि. Perf. लिट्—अशाद, शेदतुः, शेदुः. शेदिथ-अशथ, शेदथुः, शेद, अशाद, शेदिव, शेदिम. Aor. लुङ्—अशदत्, अशदताम्, अशदन्. अशदः, अशदतम्, अशदत. अशदम्, अशदाव, अशदाम. Fu. लट्—शत्स्यति. Per Fu. लुट्—शत्ता. Con. लृङ्—अशत्स्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—शद्यात्. Pas. कर्मणि—शद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशादि. Cau. णिजन्त—शातयति (गमनार्थे शादयति, गाः शादयति गोविन्दः [गमयति इत्यर्थः]), Aor. णिच्-लुङ्—अशीशतत् ; अशीशदत् (गमनार्थे). Des. सनन्त—शिशत्सति. Fre. यङन्त—शाशद्यते. Kri. क्त्वा—शदनीयः. PP. निष्ठा—शन्नः. IP. क्त्वा—शत्त्वा. Inf. तुमुन्—शत्तुम्.

. शंस्—आ P. उ. स्तुतौ, to relate, to suggest, to praise, to hurt. Pre. लट्—शंसति. Pot. विधि-लिङ्—शंसेत्. Imp. लोट्—शंसतु. Impf. लङ्—अशंसत्. Perf. लिट्—शशंस, शशंसतुः. शशंसिथ, शशंसथुः. शशंस, शशंसिव. Aor. लुङ्—अशंसीत्. अशंसीः. अशंसिषम्. Fu. लृट्—शंसिष्यति. Per Fu. लुट्—शंसिता. Con. लृङ्—अशंसिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—शस्यात्. Pas कर्मणि—शस्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अशंसि. Cau. णिजन्त—शंसयति. Aor. णिच्-लुङ्—अशशंसत्. Des. सनन्त—शिशंसिषति. Fre. यङन्त—शाशस्यते. Kri. क्त्वा—शंसितव्यः, शंसनीयः. PP. निष्ठा—शस्तः. IP. क्त्वा—शंसित्वा-शस्त्वा. Inf. तुमुन्—शंसितुम.

शप्—भ्वा U. अ. आक्रोशे, दृढाक्रोशो विरुद्धानुध्यानम्. to curse, to swear, to blame. Pre. लट्—शपति-शपते, शपतः-शपेते. शपसि-शपसे, शपामि-शपे. Pot. विधि-लिङ्—शपेत्-शपेत. Imp. लोट्—शपतु-शपताम्. शप-शपस्व. शपानि-शपै. Impf. लङ्—अशपत्-अशपत. अशपः-अशपथाः. अशपम्-अशपे. Perf. लिट्—शशाप-शेपे, शेपतुः-शेपाते. शशप्थ-शेपिथ-शेपिषे, शेपथुः- शेपाथे. शशाप-शेपे, शेपिव-शेपिवहे. Aor. लुङ्—अशाप्सीत्-अशप्त. अशाप्ताम्-अशप्साताम्. Fü. लृट्—शप्स्यति-शप्स्यते. Per Fu. लुट्—शप्ता. Con. लृङ्—अशप्स्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—शप्यात्-शप्सीष्ट. Pas. कर्मणि—शप्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशापि. Cau. णिजन्त—शापयति-ते. Aor. चिल्-लुङ्—अशीशपत्-त. Des. सनन्त—शिशप्सति-ते. Fre. यङन्त—शाशप्यते. Kri. कृत्य—शप्तव्यः, शपनीयः. PP. निष्ठा—शप्तः. IP. क्त्वा—शप्त्वा. Inf. तुमुन्—शप्तुम्. उपालम्भनार्थे—(उपालम्भनं शपथविशेषः, उपालम्भनं प्रकाशनं वा, त्वचा शरीरस्य स्पर्शनम् इति वा, स्वाभिप्रायस्य परत्राविष्करणम् उपालम्भनम् इति वा) शपते, देवदत्ताय शपते (स्वाभिप्रायं प्रकाशयति इत्यर्थः).

शप्—दिवा U. अ. आक्रोशे, to curse, to swear, to blame. Pre. लट्—शप्यति-शप्यते. अयमपि भौवादिकवत्.

शब्द्—चुरा U. से. शब्दक्रियायाम्, to sound, to call out. Pre. लट्—शब्दयति-ते. Perf. लिट्—

शब्दयां चकार-चक्रे. Fu. लट्—शब्दयिष्यति-ते. Aor. लुङ्—अशशब्दत्. *etc.*

शम्—भ्वा P. से. दर्शने, to see *etc.* Pre. लट्—शमति. Pot. विधि-लिङ्—शमेत्. Imp. लोट्—शमतु. Impf. लङ्—अशमत्. Perf. लिट्—शशाम, शेमतुः. शेमिथ, शेमथुः. शशाम, शेमिव. Aor. लुङ्—अशमीत्. Fu. लट्—शमिष्यति. Per Fu. लुट्—शमिता. Ben. आशिषि लिङ्—शम्यात्. Pas. कर्मणि—शम्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशमि-अशामि. Cau. णिजन्त—शामयति, Aor. णिच्-लुङ्—अशीशमत्. Des. सनन्त—शिशमिषति. Kri. क्त्वा—शमितव्यः, शमनीयः. PP. निष्ठा—शमितः. IP. क्त्वा—शमित्वा. Inf. तुमुन्—शमितुम्.

शम्—दिवा P. से. उपयमने. to cease. to grow calm, to put an end to, to stop. Pre. लट्—शाम्यति. Pot. विधिलिङ्—शाम्येत्. Imp. लोट्—शाम्यतु. Impf. लङ्—अशाम्यत्. Perf. लिट्—शशाम, शेमतुः. शेमिथ, शेमथुः. शशाम, शेमिव. Aor. लुङ्—अशमत्, अशमताम्. अशमः, अशमतम्. अशमम्, अशमाव. Fu. लट्—शमिष्यति. Per Fu. लुट्—शमिता. Con. लृङ्—अशमिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—शम्यात्. Pas. कर्मणि—शम्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशमि-अशामि. Cau. णिजन्त—शमयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अशीशमत्. Des. सनन्त—शिशमिषति. Fre. यङन्त—शंशम्यते. Kri. क्त्वा—शमितव्यः, शमनीयः. PP. निष्ठा—शान्तः. IP. क्त्वा—शमित्वा-शान्त्वा. Inf. तुमुन्—शमितुम्.

दर्शनार्थे—निश्चामयति रूपम् ।
दर्शनभिन्नेऽर्थे—निश्चमयति यज्ञः ।

श्चम्—चुरा A. से. आलोचने, (उभयपदीति केचित्), to look at, to show *etc.* Pre. लट्—श्चामयति-ते. श्चामयसि-से. श्चामयामि, श्चामये. Pot. विधिलिङ्—श्चामयेत्-त. Imp. लोट्—श्चामयतु-श्चामयताम्. श्चामय-श्चामयस्व. श्चामयानि-श्चामयै. Impf. लङ्—अश्चामयत्-त. Perf. लिट्—श्चामयाञ्चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—अश्चीश्चमत्-त. Fu. लृट्—श्चामयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—श्चामयिता. Con. लृङ्—अश्चामयिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—श्चाम्यात्-श्चामयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—श्चाम्यते, Aor. अकर्मं-लुङ्—अश्चामि. Des. सनन्त—निश्चामयिषति-ते. Kri. कृत्य—श्चामयितव्यः. PP. निष्ठा—श्चामितः. IP. क्त्वा—श्चामयित्वा. Inf. तुमुन्—श्चामयितुम्.

"अत्युत्कृष्टमिदं तीर्थं भारद्वाज निश्चामय ।"
"निश्चामय तदुत्पत्तिं विस्तराद्वदतो मम ।"

शास्—अदा P. अनुशिष्टौ, to command, to teach, to inform, to govern, to correct, to advise. अनुशिष्टिर्विधिच्च ज्ञापनम् । अयं द्विकर्मकः ।

Pre. लट्—

शास्ति	शिष्टः	शासति
शास्सि	शिष्ठः	शिष्ठ
शास्मि	शिष्वः	शिष्मः

Pot. विधिलिङ्—

शिक्षात्	शिक्षाताम्	शिक्षुः
शिक्षाः	शिक्षातम्	शिक्षात
शिक्षाम्	शिक्षाव	शिक्षाम

Imp. लोट्—शास्तु, शिष्टाम्, शासतु. शाधि, शिष्टम्, शिष्ट. शासानि, शासाव, शासाम. Impf. लङ्—अशात्, अशिष्टाम्, अशासुः. अशाः-अशात्, अशिष्टम्, अशिष्ट. अशासम्, अशिक्ष्व, अशिक्ष्म. Perf. लिट्—शशास, शशासतुः, शशासुः. शशासिथ, शशासथुः, शशास. शशास, शशासिव, शशासिम. Aor. लुङ्—अशिषत्, अशिषताम्, अशिषन्. अशिषः, अशिषतम्, अशिषत. अशिषम्, अशिषाव, अशिषाम. Fu. लृट्—शासिष्यति. Per Fu. लुट्—शासिता. Con. लृङ्—अशासिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—शिक्षात्, शिक्षास्ताम्. Pas. कर्मणि—शिष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशासि. Cau. णिजन्त—शासयति, Aor. णिच्-लुङ्—अशशासत्. Des. सनन्त—शिशासिषति. Fre. यङन्त—शेशिष्यते. Kri. तव्य—शासितव्यः, शासनीयः. PP. निष्ठा—शिष्टः. IP. क्त्वा—शासित्वा-शिष्ट्वा. Inf. तुमुन्—शासितुम्.

(आ) शास् (आ + शास्) अदा A. से. इच्छायाम्, अयम् इच्छार्थे वर्तते. Pre. लट्—आशास्ते, आशासाते, आशासते. आशास्से, आशासाथे, आशाध्वे. आशासे, आशास्वहे, आशास्महे. Pot. विधिलिङ्—आशासीत. आशासीयाः. आशासीय. Imp. लोट्—आशास्ताम्, आशासाताम्. आशास्व, आशासाथाम्, आशाध्वम्. आशासै. आशासावहै. Impf. लङ्—आशास्त,

आशासाताम्. आशास्वाः, आशासाथाम्, आशाध्वम्. आशासि, आशास्वहि. Perf. लिट्—आशशासे, आशशासाते आशशासिरे. आशशासिषे, आशशासाथे आशशासिध्वे. आशशासे, आशशासिवहे. Aor. लुङ्—आशासिष्ट, आशासिष्ठाः, आशासिषि. Fu. लृट्—आशासिष्यते. Per Fu. लुट्—आशासिता. Ben. आशिषि-लिङ्—आशासिषीष्ट. Pas. कर्मणि—आशास्यते, Aor. कर्म-लुङ्—आशासि. Cau. णिजन्त—आशासयते, Aor. चिच्-लुङ्—आशिशासत. Des. सनन्त—आशशासिषते. Fre. यङन्त—आशाशास्यते. Kri. क्त्वा-आशासितव्यः. PP. निष्ठा—आशास्तः. IP. क्त्वा—आशासित्वा-आशास्त्वा (न क्त्वप्). Inf. तुमुन्—आशासितुम्.

शिच्—भ्वा A. से. शिचायाम्, to learn. Pre. लट्—शिचते. Pot. विधि-लिङ्—शिचेत. Imp. लोट्—शिचताम्. Impf. लङ्—अशिचत. Perf. लिट्—शिशिचे. Aor. लुङ्—अशिचिष्ट. अशिचिष्ठाः. अशिचिषि. Fu. लृट्—शिचिष्यते. Per Fu. लुट्—शिचिता. Ben. आशिषि-लिङ्—शिचिषीष्ट. Pas. कर्मणि—शिक्ष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशिचि. Cau. णिजन्त—शिचयति-ते, Aor. लुङ्—अशिशिचत्-त. Des. सनन्त—शिशिचिषते. Fre. यङन्त—शेशिक्ष्यते. Kri. क्त्वा—शिचितव्यः, शिचनीयः. PP. निष्ठा—शिचितः. IP. क्त्वा—शिचित्वा. Inf. तुमुन्—शिचितुम्.

शिष् (शिष्लृ)—कथा, P. प. विशेषणे, to distinguish. Pre. लट्—शिनष्टि. शिंष्टः. शिंषन्ति.

शिनक्षि, शिंक्थः, शिंक्थ. शिनक्मि, शिंक्वः, शिंक्मः. Pot. विधि-लिङ्—शिंक्यात्. Imp. लोट्—शिनक्तु. शिंक्ताम्. शिनक्षाणि, Impf. लङ्—अशिनक्, अशिंक्ताम्. अशिंक्षुः. अशिनक्षम्, अशिंक्ष्व. Perf. लिट्—शिशेक्ष. शिक्षिनक्षुः. शिशेक्षिथ. शिशेक्ष, शिक्षिक्षिव. Aor. लुङ्—अशिक्षत्. अशिक्षः. अशिक्षम्. Fu. लृट्—शेक्ष्यति. Per Fu. लुट्—शेक्षा. Con. लृङ्—अशेक्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—शिक्षात्. Pas. कर्मणि—शिक्ष्यते, Aor कर्म-लुङ्—अशेक्षि. Cau. णिजन्त—शेक्षयति. Aor. णिच्-लुङ्—अशीशिक्षत्. Des. सनन्त—शिक्षिक्षति. Fre. यङन्त—शेशिक्ष्यते. PP. निष्ठा—शिक्षः. IP. क्त्वा—शिक्ष्वा. Inf. तुमुन्—शेक्षुम्.

शी—अदा A. से. शयने, to lie down, to sleep. Pre. लट्—शेते, शयाते, शेरते. शेषे, शयाथे, शेध्वे. शये, शेवहे, शेमहे. Pot. विधि-लिङ्—शयीत. शयीयाः. शयीय. Imp. लोट्—शेताम्, शयाताम्. शेरताम्. शेष्व, शयाथाम्, शेध्वम्. शयै, शयावहै. Impf लङ्—अशेत, अशयाताम्, अशेरत. अशेथाः, अशयाथाम्, अशेध्वम्. अशयि, अशेवहि. Perf. लिट्—शिश्ये, शिश्याते, शिश्यिरे. शिश्यिषे, शिश्याथे, शिश्यिध्वे-शिश्यिढ्वे. शिश्ये, शिश्यिवहे, शिश्यिमहे. Aor. लुङ्—अशयिष्ट, अशयिषाताम्, अशयिषत. अशयिष्ठाः, अशयिषाथाम्, अशयिध्वम्-अशयिढ्वम्. अशयिषि, अशयिष्वहि, अशयिष्महि. Fu. लृट्—शयिष्यते. Per Fu. लुट्—शयिता. Con. लृङ्—अशयिष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—शयिषीष्ट, शयिषीष्ठाः. शयिषीय. Pas. भावे—श्यते, Aor. भावे-लुङ्—अशायि. Cau. णिजन्त—शाययति-ते, Aor. णिच्-

लुङ्—अशीशयत्. Des. सनन्त—शिशयिषते. Fre. यङन्त—शाशय्यते. Kri. क्त्वा—शयितव्यः, शयनीयः. PP. निष्ठा—शयितः. IP. क्त्वा—शयित्वा. Inf. तुमुन्—शयितुम्.

कर्मणि—ग्रामः अधिशय्यते.

भावे—शय्यते देवदत्तेन.

शय्यते मासं देवदत्तेन. शय्यते मासो देवदत्तेन.

वैकुण्ठम् अधिशेते.

शुच्—भ्वा P. से. शोके, to grieve for, to regret. Pre. लट्—शोचति. Pot. विधि-लिङ्—शोचेत्. Imp. लोट्—शोचतु. Impf. लङ्—अशोचत्. Perf. लिट्—शुशोच, शुशुचतुः, शुशुचुः. शुशोचिथ, शुशुचथुः. शुशोच, शुशुचिव. Aor. लुङ्—अशोचीत्, अशोचिष्टाम्, अशोचिषुः. अशोचीः, अशोचिष्टम्, अशोचिष्ट. अशोचिषम्, अशोचिष्व, अशोचिष्म. Fu. लृट्—शोचिष्यति. Per. Fu. लुट्—शोचिता. Con. लृङ्—अशोचिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—शुच्यात्. Pas. कर्मणि—शुच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशोचि. Cau. णिजन्त—शोचयति, Aor णिच्-लुङ्—अशूशुचत्. Des. सनन्त—शुशुचिषति-शुशोचिषति. Fre. यङन्त—शोशुच्यते. Kri. क्त्वा—शोचितव्यः. शोचनीयः. PP. निष्ठा—शोचितः-शुचितः. IP. क्त्वा—शोचित्वा-शुचित्वा. Inf. तुमुन्—शोचितुम्.

शुच् (शुचिर्)—दिवा U. से. पूतिभावे, to be clean, to be wet. Pre. लट्—शुच्यति-ते. Pot.

विधि-लिङ्—शुच्येत्-शुच्येत. Imp. लोट्—शुचतु-शुचताम्. Impf. लङ्—अशुचत्-त, Perf. लिट्—शुशोच-शुशुचे

Aor. लुङ्—

PARASMAIPADA.

अशोचीत् / अशुचत्	अशोचिष्टाम् / अशुचताम्	अशोचिषुः / अशुचन्
अशोचीः / अशुचः	अशोचिष्टम् / अशुचतम्	अशोचिष्ट / अशुचत
अशोचिषम् / अशुचम्	अशोचिष्व / अशुचाव	अशोचिष्म / अशुचाम

ATMANEPADA.

अशोचिष्ट	अशोचिषाताम्	अशोचिषत
अशोचिष्ठाः	अशोचिषाथाम्	अशोचिध्वम्
अशोचिषि	अशोचिष्वहि	अशोचिष्महि

Fu. लृट्—शोचिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—शोचिता. Con. लृङ्—अशोचिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—शुच्यात्-शोचिषीष्ट. Pas. कर्मणि—शुच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशोचि. Cau. णिजन्त—शोचयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अशूशुचत्-त. Des. सनन्त—शुशुचिषति-ते, शुशोचिषति-ते. Fre. यङन्त—शोशुच्यते. PP. निष्ठा—शुचितः-शुक्लः. IP. क्त्वा—शोचित्वा-शुचित्वा. Inf. तुमुन्—शोचितुम्.

शुम्भ्—भ्वा P. से. शुम्भौ, to be purified, to clear. Pre. लट्—शुम्भति. Pot. विधिनिङ्—शुम्भत्. Imp.

लोट्—शुन्धतु. Impf. लङ्—अशुन्धत्. Perf. लिट्—शुशुन्ध, शुशुन्धतुः. Aor. लुङ्—अशुन्धीत्. Fu. लृट्—शुन्धिष्यति. Per Fu. लुट्—शुन्धिता. Ben. आशिषि लिङ्—शुध्यात्. Pas. कर्मणि—शुध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अशुन्धि. Cau. णिजन्त—शुन्धयति, Aor. णिच्-लुङ्—अशुशुन्धत्. Des. सनन्त—शुशुन्धिषति. Fre. यङन्त—शोशुध्यते. PP. निष्ठा—शुधितः. IP. क्त्वा—शुधित्वा. Inf. तुमुन्—शुन्धितुम्.

शुभ्—भ्वा A. से. दीप्तौ, to shine, to suit, to be happy. Pre. लट्—शोभते. Perf. लिट्—शुशुभे. Aor. लुङ्—अशुभत्-अशोभिष्ट. Fu. लृट्—शोभिष्यते. Pas. भावे—शुभ्यते, Aor. भावे-लुङ्—अशोभि. Cau. णिजन्त—शोभयति, Aor. णिच्-लुङ्—अशूशुभत्. Des. सनन्त—शुशुभिषते-शुशोभिषते. Fre. यङन्त—शोशुभ्यते (भृशार्थे यङ्निषेधः). Kri. कृत्य—शोभितव्यः, शोभनीयः. PP. निष्ठा—शोभितः. IP. क्त्वा—शोभित्वा-शुभित्वा. Inf. तुमुन्—शोभितुम्.

शुष्—दिवा P. अ. शोषणे,—to be dried. Pre. लट्—शुष्यति, Pot. विधिलिङ्—शुष्येत्. Imp. लोट्—शुष्यतु. Impf. लङ्—अशुष्यत्. Perf. लिट्—शुशोष. शुशोषिथ. शुशोष, शुशुषिव. Aor. लुङ्—अशुषत्. अशुषः. अशुषम्, Fu. लृट्—शोक्ष्यति. Per Fu. लुट्—शोष्टा. Con. लृङ्—अशोक्ष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—शुष्यात्. Pas. भावे—शुष्यते, Aor. भावे-लुङ्—अशोषि. Cau. णिजन्त—शोषयति, Aor. णिच्-लुङ्—अशूशुषत्. Des. सनन्त—शुशुक्षति. Fre. यङन्त—शोशुष्यते. Kri. कृत्य—शोषणीयः. PP. निष्ठा—शुष्कः. Inf. तुमुन्—शोष्टुम्.

Atmanepada. Pre. लट्—श्रथते. Perf. लिट्—शशथे.

श्रम्—दिवा P. से. तपसि खेदे च, to take pains. to mortify, to be fatigued. Pre. लट्—श्राम्यति. Pot. विधिलिङ्—श्राम्येत्. Imp. लोट्—श्राम्यतु, Impf. लङ्—अश्राम्यत्. Perf. लिट्—शश्राम. शश्रमिथ. शश्राम. Fu. लृट्—श्रमिष्यति. Per Fu. लुट्—श्रमिता. Ben. आशिषि लिङ्—श्रम्यात्. Pas. कर्मणि—श्रम्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अश्रामि. Cau. णिजन्त—श्रमयति-श्रामयति, Aor. णिच्-लुङ्—अशिश्रमत्. Des. सनन्त—शिश्रमिषति. PP. निष्ठा—श्रान्तः. IP. क्त्वा—श्रमित्वा-श्रान्त्वा. Inf. तुमुन्—श्रमितुम्.

श्रि (श्रिञ्)—भ्वा. U. से. सेवायाम्, to serve. Pre. लट्—श्रयति-ते. Pot. विधिलिङ्—श्रयेत्-त. Imp. लोट्—श्रयतु-श्रयताम्. Impf. लङ्—अश्रयत्-त. Perf. लिट्—शिश्राय-शिश्रिये, शिश्रियतुः-शिश्रियाते, शिश्रियुः-शिश्रियिरे. शिश्रयिथ-शिश्रियिषे, शिश्रियथुः-शिश्रियाथे. शिश्राय-शिश्रय-शिश्रिषे, शिश्रियिव-शिश्रियिवहे. Aor. लुङ्—अशिश्रियत्-अशिश्रियत, अशिश्रियताम्-अशिश्रियेताम्. अशिश्रियः-अशिश्रियथाः, अशिश्रियतम्-अशिश्रियेथाम्. अशिश्रियम्-अशिश्रिये, अशिश्रियाव-अशिश्रियावहि. Fu. लृट्—श्रयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—श्रयिता. Con. लृङ्—अश्रयिष्यत्-त. Ben. आशिषि लिङ्—श्रीयात्-श्रयिषीष्ट. Pas. कर्मणि—श्रीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अश्रायि. Cau. णिजन्त—श्रायय्यति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अशिश्रयत्-त. Des. सनन्त

शिश्रयिषति-शिश्रीषति-ते. Fre. यङन्त—शेश्रीयते. Kri. कृत्य—श्रयितव्यः, श्रयणीयः. PP. निष्ठा—श्रितः. IP. क्त्वा—श्रित्वा, आ+श्रि=आश्रित्य. Inf. तुमुन्—श्रयितुम्.

शृ—स्रा P. अ. शृणोति, to hear.

Pre. लट्—

शृणोति	शृणुतः	शृण्वन्ति
शृणोषि	शृणुथः	शृणुथ
शृणोमि	शृणुवः-शृण्वः	शृणुमः-शृण्मः

Pot. विधिलिङ्—

शृणुयात्	शृणुयाताम्	शृणुयुः
शृणुयाः	शृणुयातम्	शृणुयात
शृणुयाम्	शृणुयाव	शृणुयाम

Imp. लोट्—

शृणोतु	शृणुताम्	शृण्वन्तु
शृणु	शृणुतम्	शृणुत
शृणवानि	शृणवाव	शृणवाम

Impf. लङ्—

अशृणोत्	अशृणुताम्	अशृण्वन्
अशृणोः	अशृणुतम्	अशृणुत
अशृणवम्	अशृणुव / अशृण्व	अशृणुम / अशृण्म

Perf. लिट्—

शुश्राव	शुश्रुवतुः	शुश्रुवुः

शुश्रोथ	शुश्रुवथुः	शुश्रुव
शुश्राव शुश्रव	शुश्रुव	शुश्रुम

Aor. लुङ्—

अश्रौषीत्	अश्रौष्टाम्	अश्रौषुः
अश्रौषीः	अश्रौष्टम्	अश्रौष्ट
अश्रौषम्	अश्रौष्व	अश्रौष्म

Fu. लृट्—

श्रोष्यति	श्रोष्यतः	श्रोष्यन्ति
श्रोष्यसि	श्रोष्यथः	श्रोष्यथ
श्रोष्यामि	श्रोष्यावः	श्रोष्यामः

Per Fu. लुट्—

श्रोता	श्रोतारौ	श्रोतारः
श्रोतासि	श्रोतास्थः	श्रोतास्थ
श्रोतास्मि	श्रोतास्वः	श्रोतास्मः

Con. लृङ्—

अश्रोष्यत्	अश्रोष्यताम्	अश्रोष्यन्
अश्रोष्यः	अश्रोष्यतम्	अश्रोष्यत
अश्रोष्यम्	अश्रोष्याव	अश्रोष्याम

Ben. आशिषि-लिङ्—

श्रूयात्	श्रूयास्ताम्	श्रूयासुः
श्रूयाः	श्रूयास्तम्	श्रूयास्त
श्रूयासम्	श्रूयास्व	श्रूयास्म

Pas. कर्मणि—श्रूयते, Aor. कर्म-लुङ्—अश्रावि. Cau. णिजन्त—श्रावयति, Aor. णिच्-लुङ्—अशुश्रवत्. Des. सनन्त—शुश्रूषते, प्रति+श्रु=प्रतिशुश्रूषति, आ+श्रु=आशुश्रूषति ; but when the Prepositions are used independently (not joined to a Verb) then it takes the Atmanepada—देवदत्तं प्रति शुश्रूषते, आ शुश्रूषते. Fre. यङन्त—शोश्रूयते. Kri. क्त्वा—श्रोतव्यः, श्रवणीयः. PP. निष्ठा—श्रुतः. IP. क्त्वा—श्रुत्वा. Inf. तुमुन्—श्रोतुम्.

श्वस्—अदा P. से. प्राणने, to breathe, to sigh. Pre. लट्—श्वसिति, श्वसितः, श्वसन्ति. श्वसिषि. श्वसिमि. Pot. विधिलिङ्—श्वस्यात्, श्वस्यातां. श्वस्याम्, श्वस्याव. केचित्—श्वसेत्, श्वसेतां, श्वसेयुः. श्वसेः. श्वसेयम्. Imp. लोट्—श्वसितु, श्वसितां, श्वसन्तु. श्वसिहि. श्वसानि. Impf. लङ्—अश्वसीत्-अश्वसत्, अश्वसितां, अश्वसन्. अश्वसीः-अश्वसः. अश्वसम्. Perf. लिट्—शश्वास, शश्वसतुः. शश्वसिथ, शश्वसथुः. शश्वास-शश्वस, शश्वसिव. Aor. लुङ्—अश्वसीत्, अश्वसिष्टां, अश्वसिषुः. अश्वसीः, अश्वसिष्टं. अश्वसिषं, अश्वसिष्व. Fu. लृट्—श्वसिष्यति. Per Fu. लुट्—श्वसिता. Con. लृङ्—अश्वसिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—श्वस्यात्, श्वस्यास्ताम्. Pas. भावे—श्वस्यते, Aor. भावे-लुङ्—अश्वासि. Cau. णिजन्त—श्वासयति, Aor. णिच्-लुङ्—अशिश्वसत्. Des. सनन्त—शिश्वसिषति. Fre. यङन्त—शाश्वस्यते. Kri. क्त्वा—श्वसितव्यः, श्वसनीयः. PP. निष्ठा—श्वस्तः-श्वसितः, आ+श्वस्=आश्वस्तः-आश्वसितः. IP. क्त्वा—श्वसित्वा. Inf.

तुमुन्—ग्लसितुम्. "न विस्रसेदविस्रस्ते विस्रस्ते नातिविस्रसेत्" "न विस्रसेत्पूर्वविरोधितस्य" "आस्रसेयुर्निशाचराः".

अत्र गणकार्यस्यानित्यत्वज्ञापनात् श्यपो लुक् न भवति, अनित्यत्वं च चमूषो घटादिपाठात्.

स

सद् (षद्लृ)—भ्वा P. अ. विशरण-गति-अवसादनेषु, to perish, to go, to sit down, to rest, to decay, to be helpless. Pre. लट्—

सीदति	सीदतः	सीदन्ति
सीदसि	सीदथः	सीदथ
सीदामि	सीदावः	सीदामः

Pot. विधिलिङ्—सीदेत्. Imp. लोट्—सीदतु. सीद. सीदानि. Impf. लङ्—असीदत्. Perf. लिट्—

ससाद	सेदतुः	सेदुः
ससत्थ-सेदिथ	सेदथुः	सेद
ससाद	सेदिव	सेदिम

Aor. लुङ्—

असदत्	असदताम्	असदन्
असदः	असदतम्	असदत
असदम्	असदाव	असदाम

Fu. लट्—सत्स्यति. Per Fu. लुट्—सत्ता. Con. लङ्—असत्स्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—सद्यात्, सद्यास्ताम्, सद्यासुः. Pas. कर्मणि-भावे वा—सद्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असादि. Cau. णिजन्त—सादयति. Aor. णिच्-लुङ्—असीषदत्. Des. सनन्त—सिषत्सति. Fre. यङन्त—सासद्यते (भाव-गर्हायाम्). Kri. क्त्वा—सदनीयः. PP. निष्ठा—सन्नः. IP. क्त्वा—सत्त्वा. Inf. तुमुन्—सत्तुम्. नि + सद् = निषीदति. Impf. लङ्—न्यषीदत्.

सद् (षद्लृ)—तुदा P. अ. विशरण-गति-अवसादनेषु, सर्वं भ्वादिवत्.

सन् (षण्)—भ्वा P. से. सम्भक्तौ, to love, to worship. Pre. लट्—सनति. सनसि. सनामि. Pot. विधिलिङ्—सनेत्. Imp. लोट्—सनतु. Impf. लङ्—असनत्. Perf. लिट्—ससान, सेनतुः. सेनिथ, सेनथुः. ससान, सेनिव. Aor. लुङ्—असानीत्-असनीत्. Fu. लट्—सनिष्यति. Per Fu. लुट्—सनिता. Con. लृङ्—असनिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—सायात्-सन्यात्. Pas. कर्मणि—सायते-सन्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असानि. Cau. णिजन्त—सानयति, णिच्-लुङ्—असीषणत्. Des. सनन्त—सिसनिषति-सिषासति. Fre. यङन्त—सासायते-संसन्यते. Kri. क्त्वा—सनितव्यः. PP. निष्ठा—सातः. IP. क्त्वा—सनित्वा. Inf. तुमुन्—सनितुम्.

सन् (षणु)—तना U. से. दाने, to give. Pre. लट्—सनोति-सनुते. Pot. विधिलिङ्—सनुयात्-सन्वीत.

Imp. लोट्—सनोतु-सनुताम्. Impf. लङ्—असनोत्-असनुत. Perf. लिट्—ससान-सेने. Fu. लृट्—सनिष्यति-ते. Ben. आशिषि-लिङ्—सायात्-सन्यात्-सनिषीष्ट. Pas. कर्मणि—सायते-सन्यते. Des. सनन्त—सिषासति-ते-सिसनिषति-ते. Fre. यङन्त—संसन्यते-सासायते. PP. निष्ठा—सातः. IP. क्त्वा—सात्वा-सनित्वा. Inf. तुमुन्—सनितुम्.

सभाज्—चुरा U. से. प्रीतिदर्शनयोः, to serve, to worship, to gratify, to show. Pre. लट्—सभाजयति-ते. *etc.*

सस् (षस्)—अदा P. से. स्वप्ने, to sleep. Pre. लट्—सस्ति, सस्तः, सस्न्ति. सस्सि. सस्मि. Pot. विधिलिङ्—सस्यात्. Imp. लोट्—सस्तु, सधि. ससानि. Impf. लङ्—असत्, असस्ताम्. असः. असस्म. Perf. लिट्—ससास, सेसतुः, सेसुः. सेसिथ, सेसथुः, सेस. ससास-सस्स. Aor. लुङ्—असासीत्-असंसीत्. Fu. लृट्—ससिष्यति. Per Fu. लुट्—सस्ता. Ben. आशिषि-लिङ्—सस्यात्, सस्यास्ताम्. Pas. भावे—सस्यते, Aor. भावे-लुङ्—असासि. Cau. णिजन्त—सासयति, Aor. णिच्-लुङ्—असीषसत्. Des. सनन्त—सिसंसिषति. Fre. यङन्त—सासस्यते. Kri. कृत्य—सस्नीयः. PP. निष्ठा—सस्तः. IP. क्त्वा—सस्त्वा. Inf. तुमुन्—सस्तुम्.

सस्ज् (षस्ज्)—भ्वा P. से. गतौ, to go, to become ready. Pre. लट्—सज्जति. Pot. विधिलिङ्—सज्जेत्. Imp. लोट्—सज्जतु. Impf. लङ्—असज्जत्. Perf

लिट्—ससञ्ज. Aor. लुङ्—असञ्जीत्. Fu. लृट्—सञ्जिष्यति. Per Fu. लुट्—सञ्जिता. Des. सनन्त—सिसञ्जिषति. PP. निष्ठा—सञ्जितः. Inf. तुमुन्—सञ्जितुम्.

सह् (षह्)—भ्वा A. से. मर्षणे, to bear, to suffer.

Pre. लट्—

सहते	सहेते	सहन्ते
सहसे	सहेथे	सहध्वे
सहे	सहावहे	सहामहे

Pot. विधिलिङ्—

सहेत	सहेयाताम्	सहेरन्
सहेथाः	सहेयाथाम्	सहेध्वम्
सहेय	सहेवहि	सहेमहि

Imp. लोट्—

सहताम्	सहेताम्	सहन्ताम्
सहस्व	सहेथाम्	सहध्वम्
सहै	सहावहै	सहामहै

Impf. लङ्—

असहत	असहेताम्	असहन्त
असहथाः	असहेथाम्	असहध्वम्
असहे	असहावहि	असहामहि

Perf. लिट्—

सेहे	सेहाते	सेहिरे

सहिषे	सेहाथे	सेहिध्वे
सेहे	सेहिवहे	सेहिमहे

Aor. लुङ्—

असहिष्ट	असहिषाताम्	असहिषत
असहिष्ठाः	असहिषाथाम्	असहिध्वम्-ढ्वम्
असहिषि	असहिष्वहि	असहिष्महि

Fu. लृट्—सहिष्यते. सहिष्यसे. सहिष्ये. Per Fu. लुट्—सहिता-सोढा. Con. लृङ्—असहिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—सहिषीष्ट. Pas. कर्मणि—सह्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असाहि. Cau. णिजन्त—साहयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—असीषहत्-त. Des. सनन्त—सिसहिषते. Fre. यङन्त—सासह्यते. Kri. कृत्य—सहितव्यः-सोढव्यः, सहनीयः. PP. निष्ठा—सोढः. IP. क्त्वा—सहित्वा-सोढ्वा, प्रसह्य. Inf. तुमुन्—सहितुम्-सोढुम्.

साध्—स्वादि P. अ. संसिद्धौ, to finish, to accomplish, to conquer.

Pre. लट्—

साध्नोति	साध्नुतः	साध्नुवन्ति
साध्नोषि	साध्नुथः	साध्नुथ
साध्नोमि	साध्नुवः	साध्नुमः

Pot. विधिलिङ्—साध्नुयात्. साध्नुयाः. साध्नुयाम्. Imp. लोट्—साध्नोतु, साध्नुताम्. साध्नुहि, साध्नुतम्. साध्नवानि, साध्नवाव. Impf. लङ्—असाध्नोत्. असाध्नोः

असाध्नवम्. Perf. लिट्—ससाध, ससाधतुः. ससाधिथ, ससाधथुः. ससाध, ससाधिव. Aor. लुङ्—असात्सीत्. असाङाम्. असात्सीः, असाङम्. असात्सम्, असात्स्व. Fu. लृट्—सात्स्यति. Per Fu. लुट्—साद्धा. Con. लृङ्—असात्स्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—साध्यात्. Pas. कर्मणि—साध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असाधि. Cau. णिजन्त—साधयति Aor. णिच्-लुङ्—असीषधत्. Des. सनन्त—सिषात्सति. Fre. यङन्त—सासाध्यते. Kri. कृत्य—साधनीयः. PP. निष्ठा—साङः. IP. क्त्वा—साद्धा. संसाध्य. Inf. तुमुन्—साङुम्.

सान्त्व् (षान्त्व्)—चुरा P. से. सामप्रयोगे to comfort, to soothe. Pre. लट्—सान्त्वयति. Perf. लिट्—सान्त्वयांचकार. Aor. लुङ्—असस्सान्त्वत्. Fu. लृट्—सान्त्वयिष्यति. Pas. कर्मणि—सान्त्व्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असान्त्वि. Des. सनन्त—सिषान्त्वयिषति. Kri. कृत्य—सान्त्वयितव्यः, सान्त्वनीयः. PP. निष्ठा—सान्त्वितः. IP. क्त्वा—सान्त्वयित्वा. Inf. तुमुन्—सान्त्वयितुम्.

सि (षिञ्)—स्वादि U. अ. बन्धने, to bind.

Pre. लट्—

सिनोति / सिनुते	सिनुतः / सिन्वाते	सिन्वन्ति / सिन्वते
सिनोषि / सिनुषे	सिनुथः / सिन्वाथे	सिनुथ / सिनुध्वे

सिनोमि	सिन्वः-सिनुवः	सिन्मः-सिनुमः
सिन्वे	सिन्वहे-सिनुवहे	सिन्महे-सिनुमहे

Pot. विधिलिङ्—सिनुयात्-सिन्वीत. सिनुयाः-सिन्वीथाः. सिनुयाम्-सिन्वीय. Imp. लोट्—सिनोतु-सिनुताम्, सिनुताम्-सिन्वाताम्. सिनु-सिनुष्व, सिनुतम्-सिन्वाथाम्. सिनवानि-सिनवै, सिनवाव-सिनवावहै. Impf. लङ्—असिनोत्-असिनुत, असिनुताम्-असिन्वाताम्. असिनोः-असिनुथाः, असिनुतम्-असिन्वाथाम्. असिनवम्-असिन्वि, असिन्वः-असिनुवः-असिन्वहि-असिनुवहि. Perf. लिट्—

सिषाय	सिष्यतुः	सिष्युः
सिष्वे	सिष्याते	सिष्यिरे
सिषयिथ-सिषेथ	सिष्यथुः	सिष्य
सिष्यिषे	सिष्याथे	सिष्यिध्वे
सिषाय-सिषय	सिष्यिव	सिष्यिम
सिष्ये	सिष्यिवहे	सिष्यिमहे

Aor. लुङ्—

असैषीत्	असैष्टाम्	असैषुः
असेष्ट	असेषाताम्	असेषत
असैषीः	असैष्टम्	असेष्ट
असेष्ठाः	असेषाथाम्	असेध्वम्
असैषम्	असैष्व	असैष्म
असेषि	असेष्वहि	असेष्महि

Fu. लट्—सेष्यति-सेष्यते. Per Fu. लुट्—सेता. Con. लङ्—असेष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—सीयात्-सेषीष्ट. Pas. कर्मणि—सीयते, Aor. कर्म-लुङ्—असायि. Cau. णिजन्त—साययति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—असीषयत्-त. Des. सनन्त—सिसीषति-ते. Fre. यङन्त—सेषीयते. Kri. कृत्य—सेतव्यः, सयनीयः. PP. निष्ठा—सितः-सिनः, (सिनः ग्रासः स्वयमेव). IP. क्त्वा—सित्वा. Inf. तुमुन्—सेतुम्.

सि (षिञ्)—क्र्यादि U. अ. बन्धने, to bind, to tie. Pre. लट्—सिनाति-सिनोते.

सिच्—तुदा U. अ. क्षरणे, to sprinkle, to pour in. Pre. लट्—सिञ्चति-ते. Pot. विधिलिङ्—सिञ्चेत्-त. Imp. लोट्—सिञ्चतु-सिञ्चताम्. Impf. लङ्—असिञ्चत्-त. Perf. लिट्—सिषेच. सिषेचिथ. सिषेचः

Aor. लुङ्—

असिचत्	असिचताम्	असिचन्
असिचत	असिचेताम्	असिचन्त
असिक्त	असिक्षाताम्	असिक्षत
असिचः	असिचतम्	असिचत
असिचथाः	असिचेथाम्	असिचध्वम्
असिक्थाः	असिक्षाताम्	असिग्ध्वम्
असिचम्	असिचाव	असिचाम
असिचे	असिचावहि	असिचामहि
असिक्षि	असिक्ष्वहि	असिक्ष्महि

Fu. लट्—सेच्यति-सेच्यते. Per Fu. लुट्—सेक्ता. Con. लङ्—असेच्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—सिच्यात्-सिक्षीष्ट. Pas. कर्मणि—सिच्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असेचि. Cau. णिजन्त—सेचयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—असीषिचत्-त. Des सनन्त—सिसिक्षति-ते. Fre. सेसिच्यते. Kri. कृत्य—सेक्तव्यः, सेचनीयः. PP. निष्ठा—सिक्तः. IP. क्त्वा—सिक्त्वा. Inf. तुमुन्—सेक्तुम्.

सिध् (षिध्)—भ्वा P. से. गत्याम्, to go. Pre. लट्—सेधति. Pot. विधिलिङ्—सेधेत्. Imp. लोट्—सेधतु. Impf. लङ्—असेधत्. Perf. लिट्—सिषेध. सिषेधिथ. सिषेध, सिषिधिव. Aor. लुङ्—असेधीत्. Fu. लृट्—सेधिष्यति. Per Fu. लुट्—सेधिता. Con. लृङ्—असेधिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—सिध्यात्. Pas. कर्मणि—सिध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असेधि. Cau. णिजन्त—सेधयति, Aor. णिच्-लुङ्—असीषिधत्. Des. सनन्त—सिसेधिषति-सिसिधिषति. Fre. यङन्त—सेधिध्यते. Kri. कृत्य—सेधितव्यः, सेधनीयः. PP. निष्ठा—सिद्धः. IP. क्त्वा—सिधित्वा-सेधित्वा. Inf. तुमुन्—सेधितुम्.

सिध् (षिधू)—भ्वा P. वे, शास्त्रे माङ्गल्ये च, शास्त्रविषयं शासनम्, to command, to do an auspicious act. Pre. लट्—सेधति. (as before). In the sense of commanding or ordering, this root is marked by the technical ऊ, and hence the intermediate इ may be optionally omitted. Thus—

Perf. लिट्—सिषेधिथ-सिषेद्ध. सिषिधिव-सिषिध्व.
Aor. लुङ्—असेधीत् &c. as before and

असैत्सीत्	असैद्धाम्	असैत्सुः
असैत्सीः	असैद्धम्	असैद्ध
असैत्सम्	असैत्स्व	असैत्स्म

Fu. लृट्—सेधिष्यति-सेत्स्यति, Per Fu. लुट्—सेधिता-सेद्धा. Con. लृङ्—असेधिष्यत्-असेत्स्यत्. Des. सनन्त—सिसेधिषति-सिसिधिषति-सिषित्सति. Kri. कृत्य—सेधितव्यः-सेद्धव्यः. PP. निष्ठा—सिद्धम्. IP. क्त्वा—सेधित्वा-सिद्ध्वा, संसिध्य. Inf. तुमुन्—सेधितुम्-सेद्धुम्.

सिध् (षिधु)—दिवा P. अ. संराद्धौ, to succeed. Pre. लट्—सिध्यति. Pot. विधि-लिङ्—सिध्येत्. Imp. लोट्—सिध्यतु. Impf. लङ्—असिध्यत्. Perf. लिट्—सिषेध. Aor. लुङ्—असिधत्. Fu. लृट्—सेत्स्यति. Per Fu. लुट्—सेद्धा. Con. लृङ्—असेत्स्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—सिध्यात्. Pas. भावे—सिध्यते, Aor. भावे-लुङ्—असेधि. Cau. णिजन्त—(अपारलौकिकेऽर्थे)—साधयति, (पारलौकिकेऽर्थे)—सेधयति तापसम् तपः, Aor. णिच्-लुङ्—असीषिधत्. Des. सनन्त—सिषित्सति. Fre. यङन्त—सेषिध्यते. IP. क्त्वा—सिधित्वा-सेधित्वा-सिद्ध्वा.

सिव् (षिवु)—दिवा P. से. तन्तुसन्ताने, to sew, to join, to write. Pre. लट्—सीव्यति, परिषीव्यति, निषीव्यति, विषीव्यति. Pot. विधिलिङ्—सीव्येत् Imp. लोट्—सीव्यतु. Impf. लङ्—असीव्यत्, पर्यसीव्यत्-

पर्यसोष्यत्, न्यषोष्यत्-न्यसोष्यत्; व्यषोष्यत्-व्यसोष्यत्. Perf. लिट्—सिषेव, परिषिषेव. Aor. लुङ्—असेवीत्, पर्यषेवीत्-पर्यसेवीत्. Fu. लृट्—सेविष्यति. Per Fu. लुट्—सेविता. Con. लृङ्—असेविष्यत्. पर्यषेविष्यत्-पर्यसेविष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—सीव्यात्. Pas. कर्मणि—सीव्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असेवि. Cau. णिजन्त—सेवयति, Aor. णिच्-लुङ्—असीषिवत्, पर्यसीषिवत्. Des. सनन्त—परिषिसेविषति-परिषुस्यूषति. Fre. यङन्त—सेषीव्यते. Kri. क्त्वा—सेवितव्यः, सेवनीयः. PP. निष्ठा—स्यूतः. IP. ल्या—सेवित्वा-स्यूत्वा. Inf. तुमुन्—सेवितुम्.

सु (षुञ्)—स्ना U. च. अभिषवे, अभिषवः स्नपनम्-पीड़नम्-स्नानम्-सुरासन्धानं च. तत्र स्नाने अकर्मकः, to distil, to sprinkle, to pour out, to press out, to bathe, to perform sacrifice.

Pre. लट्—

सुनोति / सुनुते	सुनुतः / सुन्वाते	सुन्वन्ति / सुन्वते
सुनोषि / सुनुषे	सुनुथः / सुन्वाथे	सुनुथ / सुनुध्वे
सुनोमि / सुन्वे	सुन्वः-सुनुवः / सुन्वहे-सुनुवहे	सुन्मः-सुनुमः / सुन्महे-सुनुमहे

Pot. विधिलिङ्—

सुनुयात् / सुन्वीत	सुनुयाताम् / सुन्वीयाताम्	सुनुयुः / सुन्वीरन्

सुनुयाः सुन्वीथाः	सुनुयातम् सुन्वीयाथाम्	सुनुयात सुन्वीध्वम्
सुनुयाम् सुन्वीय	सुनुयाव सुन्वीवहि	सुनुयाम सुन्वीमहि

Imp. लोट्—

सुनोतु सुनुताम्	सुनुताम् सुन्वाताम्	सुन्वन्तु सुन्वताम्
सुनु सुनुष्व	सुनुतम् सुन्वाथाम्	सुनुत सुनुध्वम्
सुनवानि सुनवै	सुनवाव सुनवावहै	सुनवाम सुनवामहै

Impf. लङ्—

असुनोत् असुनुत	असुनुताम् असुन्वाताम्	असुन्वन् असुन्वत
असुनोः असुनुथाः	असुनुतम् असुन्वाथाम्	असुनुत असुनुध्वम्
असुनवम् असुन्वि	असुन्व-असुनुव असुन्वहि, असुनुवहि	असुन्म-असुनुम असुन्महि, असुनुमहि

Perf. लिट्—

सुषाव सुषुवे	सुषुवतुः सुषुवाते	सुषुवुः सुषुविरे
सुषविथ-सुषोथ सुषुविषे	सुषुवथुः सुषुवाथे	सुषुव सुषुविढ्वे-ध्वे

सुषाव-सुषव	सुषुविव	सुषुविम
सुषुवे	सुषुविवहे	सुषुविमहे

Aor. लुङ्—

असावीत्	असाविष्टाम्	असाविषुः
असोष्ट	असोषाताम्	असोषत
असावीः	असाविष्टम्	असाविष्ट
असोष्ठाः	असोषाथाम्	असोढ्वम्
असाविषम्	असाविष्व	असाविष्म
असोषि	असोष्वहि	असोष्महि

Fu. लृट्—सोष्यति-सोष्यते. Per Fu. लुट्—सोता. Con. लृङ्—असोष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—सूयात्-सोषीष्ट. Pas. कर्मणि—सूयते, Aor. कर्म-लुङ्—असावि. Cau. णिजन्त—सावयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—असूषवत्. Des. सनन्त—सुसूषति-ते. Fre. यङन्त—सोषूयते. Kri. कृत्य—सोतव्यः, सवनीयः. PP. निष्ठा—सुतः. IP. क्त्वा—सुत्वा. Inf. तुमुन्—सोतुम्.

सू (षूङ्)—अदा A. वे. प्राणिगर्भविमोचने, to bear, to bring forth, to produce.

Pre. लट्—

सूते	सुवाते	सुवते
सूषे	सुवाथे	सूध्वे
सुवे	सुवहे	सुमहे

Pot. विधिलिङ्—

सुवीत	सुवीयाताम्	सुवीरन्
सुवीथाः	सुवीयाथाम्	सुवीध्वम्
सुवीय	सुवीवहि	सुवीमहि

Imp. लोट्—

सूताम्	सुवाताम्	सुवताम्
सूष्व	सुवाथाम्	सूध्वम्
सुवै	सुवावहै	सुवामहै

Impf. लङ्—

असूत	असुवाताम्	असुवत
असूथाः	असुवाथाम्	असूध्वम्
असुवि	असुवहि	असुमहि

Perf. लिट्—

सुषुवे	सुषुवाते	सुषुविरे
सुषुविषे	सुषुवाथे	सुषुविढ्वे-ध्वे
सुषुवे	सुषुविवहे	सुषुविमहे

Aor. लुङ्—

असविष्ट / असोष्ट	असविषाताम् / असोषाताम्	असविषत / असोषत
असविष्ठाः / असोष्ठाः	असविषाथाम् / असोषाथाम्	असविध्वम्-ढ्वम् / असोढ्वम्
असविषि / असोषि	असविष्वहि / असोष्वहि	असविष्महि / असोष्महि

Fu. लृट्—सविष्यते-सोष्यते. Per Fu. लुट—सविता-सोता. Con. लृङ्—असविष्यत-असोष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—सविषीष्ट-सोषीष्ट. सविषीष्टाः-सोषीष्टाः. सविषीय-सोषीय. Pas. कर्मणि—सूयते, Aor. कर्म-लुङ्—असावि. Cau. णिजन्त—सावयति, Aor. णिच्-लुङ्—असूषवत्-त. Des. सनन्त—सुसूषते. Fre. यङन्त—सोषूयते. Kri. क्त्वा—सोतव्यः. PP. निष्ठा—सूतः. IP. क्त्वा—सूत्वा. Inf. तुमुन्—सोतुम्.

षू (षूङ्)—दिवा A. वे. प्राणिप्रसवे, to produce.

Pre. लट्—

सूयते	सूयेते	सूयन्ते
सूयसे	सूयेथे	सूयध्वे
सूये	सूयावहे	सूयामहे

Pot. विधिलिङ्—

सूयेत	सूयेयाताम्	सूयेरन्
सूयेथाः	सूयेयाथाम्	सूयेध्वम्
सूयेय	सूयेवहि	सूयेमहि

Imp. लोट्—

सूयताम्	सूयेताम्	सूयन्ताम्
सूयस्व	सूयेथाम्	सूयध्वम्
सूयै	सूयावहै	सूयामहै

Impf. लङ्—

असूयत	असूयेताम्	असूयन्त

असूयथाः	असूयेथाम्	असूयध्वम्
असूये	असूयावहि	असूयामहि

Perf. लिट्—सर्वं पूर्ववत् (as before).
PP. निष्ठा—सूनः.

सू (षू)—तुदा P. से. प्रेरणार्थे, to send. Pre. लट्-सुवति (अभिषुवति). सुवसि. सुवामि. Pot. विधिलिङ्-सुवेत्. Imp. लोट्-सुवतु. Impf. लङ्-असुवत्. Perf. लिट्—सुषाव, सुषुवतुः. सुषविथ. सुषाव, सुषुविव. Aor. लुङ्—असावीत्, असाविष्टाम्. असावीः, असाविष्टम्. असाविषम्, असाविष्व. Fu. लृट्—सविष्यति. Per Fu. लुट्—सविता. Con. लृङ्—असविष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—सूयात्. Pas. कर्मणि—सूयते, Aor. कर्म-लुङ्—असावि. Cau. णिजन्त—सावयति, Aor. णिच्-लुङ्—असूषवत्. Des. सनन्त—सुसूषति. Fre. यङन्त—सोषूयते. Kri. ण्यत्—सवितव्यः. PP. निष्ठा—सूतः. IP. क्त्वा—सूत्वा. Inf. तुमुन्—सवितुम्. (Pre. लट्—सु+षू=सुषुवति. Perf. लिट्—विषुषाव. Impf. लङ्—अभ्यषुवत्. Aor. लुङ्—अभ्यषावीत्. Des. सनन्त—अभिषुषूषति.)

सूच [अदन्तः]—चुरा U. से. पैशुन्ये, to pierce, to point out, to betray. Pre. लट्—सूचयति-ते. Perf. लिट्—सूचयांचकार-चक्रे. *etc.*

सूद् (षूद्)—भ्वा A. से. क्षरणे, (क्षरणम्, निःसरणम्), अकर्मकः, हिंसायामपि वर्त्तते, यथा—मधुसूदनः, अत्रायं सकर्मकः, to strike, to pour out, to destroy. Pre.

लट्—सूदते. Pot. विधि-लिङ्—सूदेत. Imp. लोट्—सूदताम्. Impf. लङ्—असूदत. Perf. लिट्—सुषूदे. Aor. लुङ्—असूदिष्ट. Fu. लृट्—सूदिष्यते. Per Fu. लुट्—सूदिता. Ben. आशिषि-लिङ्—सूदिषीष्ट. Pas. भावे—सूद्यते, Aor. भावे-लुङ्—असूदि. Cau. णिजन्त—सूदयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—असूषुदत्-त. Des. सनन्त—सुसूदिषते. Fre. यङन्त—सोषूद्यते, PP. निष्ठा—सूदितः. IP. क्त्वा—सूदित्वा. Inf. तुमुन्—सूदितुम्.

सूद्—चुरा U. से. सरणे, to incite, to pour out, to destroy. Pre. लट्—सूदयति-ते. Perf. लिट्—सूदयां चकार-चक्रे. Aor. लुङ्—असूषुदत्-त. *etc.*

सृ—भ्वा P. अ. गतौ, to go. Pre. लट्—सरति. सरसि. सरामि. Pot. विधि-लिङ्—सरेत्. Imp. लोट्—सरतु. Impf. लङ्—असरत्. Perf. लिट्—ससार, सस्रतुः. ससर्थ, सस्रथुः. ससार-ससर, सस्रव. Aor. लुङ्—असार्षीत्, असार्ष्टाम्. असार्षीः, असार्ष्टम्. असार्षम्, असार्ष्व Fu. लृट्—सरिष्यति. Per Fu. लुट्—सर्ता. Con. लृङ्—असरिष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—स्रियात्. Pas. भावे—स्रियते, Aor. भावे-लुङ्—असारि. Cau. णिजन्त—सारयति, Aor. णिच्-लुङ्—असीसरत्. Des. सनन्त—सिसीर्षति. Fre. यङन्त—सेस्रीयते. Kri. कृत्य—सर्तव्यः. सरणीयः. PP. निष्ठा—सृतः. IP. क्त्वा—सृत्वा, उपसृत्य. Inf. तुमुन्—सर्तुम्.

When सृ signifies 'to run' it is thus conjugated—Pre. लट्—धावति. Pot. विधिलिङ्—धावेत्. Imp. लोट्

—धावतु. Impf. लङ्—अधावत्. धावति always means to run, while सरति is used likewise in the sense of going.

सृज्—दिवा A. अ. विसर्गे, to create, to let loose, to let off. Pre. लट्—सृज्यते. Pot. विधिलिङ्—सृज्येत. Imp. लोट्—सृज्यताम्. Impf. लङ्—असृज्यत. Perf. लिट्—ससृजे, ससृजाते. ससृजिषे, ससृजाथे. ससृजे, ससृजिवहे. Aor. लुङ्—असृष्ट, असृक्षाताम्. असृष्ठाः. असृक्षि असृक्ष्वहि, Fu. लृट्—स्रक्ष्यते. Per Fu. लुट्—स्रष्टा. Con. लृङ्—असस्रक्ष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—सृक्षीष्ट. Pas. भावे—सृज्यते, Aor. कर्मणि-लुङ्—असर्जि. Cau. णिजन्त—सर्जयति. Aor. णिच्-लुङ्—असीसृजत्. Des. सनन्त—सिसृक्षते. Fre. यङन्त—सरीसृज्यते. Kri. क्त्वा—स्रष्टव्यः, सर्जनीयः. PP. निष्ठा—सृष्टः. IP. क्त्वा—सृष्ट्वा, विसृज्य. Inf. तुमुन्—स्रष्टुम्.

सृज्—तुदा P. अ. विसर्गे, to let off, to create, to let loose. Pre. लट्—सृजति. Pot. विधिलिङ्—सृजेत्. Imp. लोट्—सृजतु. Impf. लङ्—असृजत्. Perf. लिट्—ससर्ज, सस्रजतुः. ससर्जिथ-सस्रष्ठ, सस्रजथुः. ससर्ज, सस्रजिव. Aor. लुङ्—असाक्षीत्. असाक्षीः. असाक्षम्. Fu. लृट्—स्रक्ष्यति. Per Fu. लुट्—स्रष्टा. Con. लृङ्—असस्रक्ष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—सृज्यात्. Pas. कर्मणि—सृज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असर्जि. Cau. णिजन्त—सर्जयति, Aor. णिच्-लुङ्—असीसृजत्.

अससर्जत्. Des. सनन्त—सिसृक्षति. Fre. यङन्त—सरीसृज्यते:. PP. निष्ठा—सृष्ट:. IP. क्त्वा—सृष्ट्वा. Inf. तुमुन्—स्रष्टुम्.

सृप् (सर्प्ल)—भ्वा P. स. गतौ, to go. Pre. लट्—सर्पति. Pot. विधि-लिङ्—सर्पेत्. Imp. लोट्—सर्पतु. Impf. लङ्—असर्पत्. Perf. लिट्—ससर्प सस्रपतु:. ससर्पिथ, सस्रपथु:. ससर्प, सस्रपिव. Aor. लुङ्—असृपत्. (असार्षीत्, असाप्सीत्-वो). Fu. लृट्—सर्प्स्यति-सार्क्षति. Per Fu. लुट्—सर्प्ता-सर्ता. Con. लृङ्—असर्प्स्यत्-असर्क्ष्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—सृप्यात्. Pas. कर्मणि—सृप्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असर्पि. Cau. णिजन्त—सर्पयति, Aor. चिच्-लुङ्—असीसृपत्-असीसृपत्. Des. सनन्त—सिसृप्सति. Fre. यङन्त—सरीसृप्यते. Kri. क्त्वा—सर्त्वा:, सर्पणीय:. PP. निष्ठा—सृप्त:. IP. क्त्वा—सृप्त्वा. Inf. तुमुन्—सर्तुम्-सप्तुम्.

सेव् (षिव्)—भ्वा A. से. सेवने, to serve. Pre. लट्—सेवते. Pot. विधिलिङ्—सेवेत. Imp. लोट्—सेवताम्. Impf. लङ्—असेवत. Perf. लिट्—सिषेवे, सिषेवाते. सिषेविषे, सिषेवाथे. सिषेवे, सिषेविवहे. Aor. लुङ्—असेविष्ट. असेविषाताम्. असेविषि. Fu. लृट्—सेविष्यते. Per Fu. लुट्—सेविता. Con. लृङ्—असेविष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—सेविषीष्ट. Aor. कर्म-लुङ्—असेवि. Cau. णिजन्त—सेवयति, Aor. चिच्-लुङ्—असिषेवत्. Des. सनन्त—सिषेविषते. Fre. यङन्त—सेषेव्यते. Kri.

क्त्व—सेवितव्यः, सेवनीयः. PP. निष्ठा—सेवितः. IP. क्त्वा—सेवित्वा. Inf. तुमुन्—सेवितुम्.

सो (षो)—दिवा P. अ. अन्तकर्मणि, to finish, to end. Pre. लट्—स्यति, स्यतः, स्यन्ति. स्यसि. स्यामि. Pot. विधिलिङ्—स्येत्, स्येताम्, स्येयुः. स्येः. स्येयम्. Imp. लोट्—स्यतु. स्य. स्यानि. Impf. लङ्—अस्यत्. अस्यः. अस्यम्. Perf. लिट्—ससौ, सस्तुः. सस्थ-ससाथ, सस्थुः. सस्थौ, सस्थिव.

Aor. लुङ्—

असात्	असाताम्	असुः
असासीत्	असासिष्टाम्	असासिषुः
असाः	असातम्	असात
असासीः	असासिष्टम्	असासिष्ट
असाम्	असाव	असाम
असासिषम्	असासिष्व	असासिष्म

Fu. लट्—सास्यति. Per Fu. लुट्—साता. Con. लृङ्—असास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—सेयात्. Pas. कर्मणि-भावे—सीयते, Aor. लुङ्—असायि. Cau. णिजन्त—साययति, Aor. णिच्-लुङ्—असीसयत्. Des. सनन्त—सिषासति. Fre. यङन्त—सेषीयते. Kri. क्त्वा—सातव्यः. PP. निष्ठा—सितः IP. क्त्वा—सित्वा, अवसाय, अध्यवसाय. Inf. तुमुन्—सातुम्.

अभि + सो = अभिष्यति. Per Fu. लुट्—अभिषाता. Aor. लुङ्—अभ्यषात्, अभ्यषासीत्. Perf. लिट्—अभिषसौ. Des. यङन्त—अभिषिषासयति.

स्खल्—भ्वा P. से. संचलने, to fall down. Pre. लट्—स्खलति. Perf. लिट्—चस्खाल. Aor. लुङ्—अस्खालीत्. Fu. लृट्—स्खलिष्यति. Cau. णिजन्त—स्खलयति. PP. निष्ठा—स्खलितः. Inf. तुमुन्—स्खलितुम्.

स्तम्भ् (ष्टभि)—भ्वा A. से. प्रतिबन्धे, to stop. Pre. लट्—स्तम्भते. Pot. विधिलिङ्—स्तम्भेत. Perf. लिट्—तस्तम्भे. Aor. लुङ्—अस्तम्भिष्ट. Fu. लृट्—स्तम्भिष्यते. Per Fu. लुट्—स्तम्भिता. Con. लृङ्—अस्तम्भिष्यत. Ben. आशिषि लिङ्—स्तम्भिषीष्ट. Pas कर्मणि—स्तम्भ्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अस्तम्भि. Cau. णिजन्त—स्तम्भयते, Aor. णिच्-लुङ्—अतस्तम्भत. Des. सनन्त—तिस्तम्भिषते. Fre. यङन्त—तस्तम्भ्यते. Kri. कृत्य—स्तम्भितव्यः, स्तम्भनीयः. PP. निष्ठा—स्तम्भितः. IP. क्त्वा—स्तम्भित्वा. Inf. तुमुन्—स्तम्भितुम्.

उद् + स्तम्भ् = उत्तम्भते. उत्तम्भिता. उत्तम्भितः. वि + स्तम्भ् = विष्टम्भते.

स्तम्भ् (स्तम्भु)—P. स्तन्भुरिति सौत्रो धातुः. to support, to stop. The verb स्तम्भ् may be conjugated as क्री or as भ्वा verbs. Pre. लट्—स्तम्भ्नाति-स्तम्भ्नोति, स्तम्भ्नीतः-स्तम्भ्नुतः. Pot. विधिलिङ्—स्तम्भ्नीयात्-स्तम्भ्नुयात्. Imp. लोट्—स्तम्भ्नातु-स्तम्भ्नोतु, स्तम्भ्नीताम्-स्तम्भ्नुताम्. स्तभान-स्तम्भ्नुहि. स्तम्भानि-स्तम्भवानि. Impf. लङ्—अस्तम्भ्नात्-अस्तम्भ्नोत्. Perf. लिट्—तस्तम्भ. Aor. लुङ्—अस्तभत्-अस्तभीत्. Fu. लृट्—स्तम्भिष्यति.

Per Fu. लुट्—स्तम्भिता. Ben. आशिषि-लिङ्—स्तभ्यात्. Pas. कर्मणि—स्तभ्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अस्तम्भि. Cau. णिजन्त—स्तम्भयति, Aor. णिच्-लुङ्—अतस्तम्भत्. Des. सनन्त—तिस्तम्भिषति. Fre. यङन्त—तास्तभ्यते. Kri. त्व्य—स्तम्भितव्यः, स्तम्भनीयः. PP. निष्ठा—स्तब्धः. IP त्वा—स्तम्भित्वा-स्तब्ध्वा. Inf. तुमुन्—स्तम्भितुम्.

स्तु (ष्टुञ्)—अदा U. अ. स्तुतौ, to praise.

PARASMAIPADA.

Pre. लट्—

स्तौति स्तवीति	स्तुतः स्तुवीतः	स्तुवन्ति
स्तौषि स्तवीषि	स्तुथः स्तुवीथः	स्तुथ स्तुवीथ
स्तौमि स्तवीमि	स्तुवः स्तुवीवः	स्तुमः स्तुवीमः

ATMANEPADA.

स्तुते-स्तुवीते	स्तुवाते	स्तुवते
स्तुषे-स्तुवीषे	स्तुवाथे	स्तुध्वे-स्तुवीध्वे
स्तुवे	स्तुवहे-स्तुवीवहे	स्तुमहे-स्तुवीमहे

PARASMAIPADA.

Pot. विधिलिङ्—

स्तुयात् स्तुवीयात्	स्तुयाताम् स्तुवीयाताम्	स्तुयुः स्तुवीयुः

{ स्तुयाः स्तुवीयाः	{ स्तुयातम् स्तुवीयातम्	{ स्तुयात स्तुवीयात
{ स्तुयाम् स्तुवीयाम्	{ स्तुयाव स्तुवीयाव	{ स्तुयाम स्तुवीयाम

ATMANEPADA.

स्तुवीत	स्तुवीयाताम्	स्तुवीरन्
स्तुवीथाः	स्तुवीयाथाम्	स्तुवीध्वम्
स्तुवीय	स्तुवीवहि	स्तुवीमहि

PARASMAIPADA.

Imp. लोट्—

स्तौतु-स्तवीतु	स्तुताम्-स्तुवीताम्	स्तुवन्तु
स्तुहि-स्तुवीहि	स्तुतम्-स्तुवीतम्	स्तुत-स्तुवीत
स्तवानि	स्तवाव	स्तवाम

ATMANEPADA.

स्तुताम्-स्तुवीताम्	स्तुवाताम्	स्तुवताम्
स्तुष्व-स्तुवीष्व	स्तुवाथाम्	स्तुध्वम्-स्तुवीध्वम्
स्तवै	स्तवावहै	स्तवामहै

PARASMAIPADA.

Impf. लङ्—

{ अस्तवीत् अस्तौत्	{ अस्तुवीताम् अस्तुताम्	{ अस्तुवन् अस्तुवन
{ अस्तवीः अस्तौः	{ अस्तुवीतम् अस्तुतम्	{ अस्तुवीत अस्तुत

अस्तवम्	अस्तुव अस्तुवीव	अस्तुम अस्तुवीम

ATMANEPADA.

अस्तुत अस्तुवीत	अस्तुवाताम्	अस्तुवत
अस्तुथाः अस्तुवीथाः	अस्तुवाथाम्	अस्तुध्वम् अस्तुवीध्वम्
अस्तुवि	अस्तुवहि अस्तुवीवहि	अस्तुमहि अस्तुवीमहि

PARASMAIPADA.

Perf. लिट्—

तुष्टाव	तुष्टुवतुः	तुष्टुवुः
तुष्टोथ	तुष्टुवथुः	तुष्टुव
तुष्टाव	तुष्टुव	तुष्टुम

ATMANEPADA.

तुष्टुवे	तुष्टुवाते	तुष्टुविरे
तुष्टुषे	तुष्टुवाथे	तुष्टुढ्वे
तुष्टुवे	तुष्टुवहे	तुष्टुमहे

PARASMAIPADA.

Aor. लुङ्—

अस्तावीत्	अस्ताविष्टाम्	अस्ताविषुः
अस्तावीः	अस्ताविष्टम्	अस्ताविष्ट
अस्ताविषम	अस्ताविष्व	अस्ताविष्म

ATMANEPADA.

अस्तोष्ट	अस्तोषाताम्	अस्तोषत
अस्तोष्ठाः	अस्तोषाथाम्	अस्तोढम्
अस्तोषि	अस्तोष्वहि	अस्तोष्महि

Fu. लट्—

स्तोष्यति-स्तोष्यते. स्तोष्यसि-स्तोष्यसे. स्तोष्यामि-स्तोष्ये. Per Fu. लुट्—स्तोता. Con. लृङ्—अस्तोष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—स्तूयात्-स्तोषीष्ट. स्तूयाः-स्तोषीष्ठाः. स्तूयासम्-स्तोषीय. Pas. कर्मणि—स्तूयते, Aor. कर्मणि लुङ्—अस्तावि. Cau. णिजन्त—स्तावयति-ते. Aor. णिच् लुङ्—अतुष्टवत्-त. Des. सनन्त—तुष्टूषति-ते. Fre. यङन्त—तोष्टूयते. Kri. कृत्य—स्तोतव्यः, स्तवनीयः. PP. निष्ठा—स्तुतः. IP. क्त्वा—स्तुत्वा, प्रस्तुत्य. Inf. तुमुन्—स्तोतुम.

स्तृ (स्तृञ्)—स्वा U.अ. आच्छादने, to protect, to cover. Pre. लट्—स्तृणोति-स्तृणुते. स्तृणोषि-स्तृणुषे. स्तृणोमि-स्तृण्वे, स्तृणुवः-स्तृण्वः-स्तृणुवहे-स्तृण्वहे. Pot. विधिलिङ्—स्तृणुयात्-स्तृण्वीत. Imp. लोट्—स्तृणोतु-स्तृणुताम्. स्तृणु-स्तृणुष्व. स्तृणवानि-स्तृणवै. Impf. लङ्—अस्तृणोत्-अस्तृणुत. Perf. लिट्—तस्तार-तस्तरे, तस्तरतुः-तस्तराते. तस्तरिथ-तस्तर्थ-तस्तरिषे, तस्तरथुः-तस्तराथे. तस्तर-तस्तरिध्वे-तस्तरिढ्वे. तस्तार-तस्तर-तस्तरे, तस्तरिव-तस्तरिवहे. Aor. लुङ्—अस्तार्षीत्-अस्तृत-अस्तरिष्ट, अस्तार्ष्टाम्-अस्तृषाताम्-अस्तरिषाताम्. Fu. लृट्—स्तरिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—स्तर्ता. Con. लृङ्—अस्तरिष्यत्-त.

Ben. आशिषि लिङ्—स्तर्यात्-स्तषीष्ट-स्तरिषीष्ट. Pas. कर्मणि—स्तर्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अस्तारि. Cau. णिजन्त—स्तारयति, Aor. णिच्-लुङ्—अतिस्तरत्, अतस्तरत्. Des. सनन्त—तिस्तीर्षति-ते. Fre. यङन्त—तास्तर्यते. Kri. कृत्य—स्तरणीयः. PP. निष्ठा—स्तृतः. IP. क्त्वा—स्तृत्वा. Inf. तुमुन्—स्तर्तुम्.

स्तृ (स्तृञ्)—क्र्या U. से. आच्छादने, to protect, to cover. Pre. लट्—स्तृणाति-स्तृणीते. स्तृणासि-स्तृणीषे, स्तृणामि-स्तृणे. Pot. विधिलिङ्—स्तृणीयात्-स्तृणीत. स्तृणीयाः-स्तृणीथाः. स्तृणीयाम्-स्तृणीय. Imp. लोट्—स्तृणातु-स्तृणीताम्. स्तृणीहि-स्तृणीष्व. स्तृणानि-स्तृणै. Impf. लङ्—अस्तृणात्-अस्तृणीत, अस्तृणीताम्-अस्तृणाताम्, अस्तृणाः-अस्तृणीथाः, अस्तृणाम्-अस्तृणि. Perf लिट्—तस्तार-तस्तरे, तस्तरतुः-तस्तराते. तस्तरिथ-तस्तरिषे, तस्तरथुः-तस्तराथे. तस्तार-तस्तर-तस्तरे, तस्तरिव-तस्तरिवहे. Aor. लुङ्—अस्तारीत्-अस्तरीष्ट-अस्तरिष्ट-अस्तीर्ष्ट. Fu. लृट्—स्तरिष्यति-ते-स्तरीष्यति-ते. Per Fu. लुट्—स्तरिता-स्तरीता. Con. लृङ्—अस्तरिष्यत्-त-अस्तरीष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—स्तीर्यात्-स्तीर्षीष्ट-स्तरिषीष्ट. Pas. कर्मणि—स्तीर्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अस्तारि. Cau. णिजन्त—स्तारयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अतस्तरत्-त. Des. सनन्त—तिस्तरिषति-ते-तिस्तरीषति-ते-तिस्तीर्षति-ते. Fre. यङन्त—तास्तर्यते-तेस्तीर्य्यते. Kri. कृत्य—स्तरितव्यः-स्तरीतव्यः, स्तरणीयः. IP. निष्ठा—स्तीर्णः. IP. क्त्वा—स्तीर्त्वा. Inf. तुमुन्—स्तरितुम्-स्तरीतुम्.

स्था (ष्ठा)—भ्वा P. स. गतिनिवृत्तौ, to stand, to wait, to be at hand. Pre. लट्—तिष्ठति, तिष्ठतः. तिष्ठन्ति. तिष्ठसि. तिष्ठामि. Pot. विधिलिङ्—तिष्ठेत्. तिष्ठेः. तिष्ठेयम्. Imp. लोट्—तिष्ठतु. तिष्ठ. तिष्ठानि. Impf. लङ्—अतिष्ठत्. अतिष्ठः. अतिष्ठम्. Perf. लिट्—तस्थौ, तस्थतुः, तस्थुः. तस्थिथ-तस्थाथ, तस्थथुः. तस्थौ, तस्थिव. Aor. लुङ्—अस्थात्, अस्थाताम्, अस्थुः. अस्थाः. अस्थाम्. Fu. लट्—स्थास्यति. Per Fu. लुट्—स्थाता. Con. लृङ्—अस्थास्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—स्थेयात्, स्थेयास्ताम्, स्थेयासुः. स्थेयाः, स्थेयास्तम्, स्थेयास्त. Pas. भावे—स्थीयते, Aor. भावे-लुङ्—अस्थायि. Cau. णिजन्त = स्थापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अतिष्ठिपत्. Des. सनन्त—तिष्ठासति. Fre. यङन्त—तेष्ठीयते. Kri. ण्यत्—स्थातव्यः, स्थानीयः. PP. निष्ठा—स्थितः. IP. क्त्वा—स्थित्वा. Inf. तुमुन्—स्थातुम्.

अधि + स्था = अधितष्ठौ—Perf. अधिष्ठाता—Per Fu. अधिष्ठास्यति—Fu. अध्यष्ठात्—Aor. After अव, आ, उद्, उप, वि, प्र and सम्, the verb स्था is used in the Atmanepada ; with आ, if it means to affirm ; with उद्, if it means to strive, not to rise ; with उप, if it means to worship, *etc.*

अव + स्था = अवतिष्ठते. वि + स्था = वितिष्ठते.

प्र + स्था + प्रतिष्ठते. सम् + स्था = संतिष्ठते.

स्वाभिप्रायप्रकाशनार्थे—तिष्ठते (देवदत्तोयज्ञदत्ताय तिष्ठते). आ + स्था = आतिष्ठते (शब्दः नित्यमातिष्ठते ; नित्यत्वेन प्रति-

आनीत इत्यर्थः). अनूर्ध्वकर्मणि चेष्टायां गम्यमानायाम्—उद् + स्था = उत्तिष्ठते. मुक्तावुत्तिष्ठते. कुटुम्बः उत्तिष्ठते (तदर्थं घटत इत्यर्थः). मन्त्रकरणार्थे—उप + स्था = उपतिष्ठते. ऐन्द्राय गार्हपत्यम् उपतिष्ठते (ऐन्द्रया ऋचा गार्हपत्यमभिधत्त इत्यर्थः). पूजार्थे—आदित्यमुपतिष्ठते (पूजयति इत्यर्थः). संगतिकरणार्थे—गङ्गायमुनामुपतिष्ठते (संश्लिष्यति इत्यर्थः). मित्रकरणार्थे—राजकीयानुपतिष्ठते (मित्रीकरोतीत्यर्थः). पथि—अयं पन्थाः स्रुघ्नमुपतिष्ठते (प्राप्नोतीत्यर्थः). लिप्सार्थे—उप + स्था = उपतिष्ठते-उपतिष्ठति. अर्थी राजानम् उपतिष्ठते-उपतिष्ठति (लिप्सुरुपसर्पतीत्यर्थः). अकर्मकात्—उप + स्था = उपतिष्ठते, भोजनकाल उपतिष्ठते (संनिहितो भवतीत्यर्थः).

उपस्थितो गुरुं शिष्यः. उपस्थितो गुरुः शिष्येण. उपपूर्वोऽयं सकर्मकः.

स्ना (णा)—अदा P. प. शौचे, to bathe. Pre. लट्—स्नाति. स्नासि. स्नामि. Pot. विधि-लिङ्—स्नायात्. Imp. लोट्—स्नातु. स्नाहि. स्नानि. Impf. लङ्—अस्नात्, अस्नाताम्, अस्नुः. अस्नाः. अस्नाम्. Perf. लिट्—सस्नौ. सस्नाथ-सस्निथ. सस्नौ, सस्निव. Aor. लुङ्—अस्नासीत्. अस्नासीः. अस्नासिषम्. Fu. लृट्—स्नास्यति. Per Fu. लुट्—स्नाता. Con. लृङ्—अस्नास्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—स्नायात्-स्नेयात्. Pas. भावे—स्नायते, Aor. भावे-लुङ्—अस्नायि. Cau. णिजन्त—स्नापयति-स्नपयति, but—प्रस्नापयति, Aor. णिच्-लुङ्—असिस्नपत्. Des. सनन्त—

सिषासति. Fre. यङन्त—सासायते. Kri. कृत्य—सातव्यः, सानीयः. PP. निष्ठा—सातः. IP. क्त्वा—सात्वा. Inf. तुमुन्—सातुम्.

स्यन्द् (स्यदि)—भ्वा A. से. किञ्चित् चलने, to throb, to go. Pre. लट्—स्यन्दते. Perf. लिट्—पस्यन्दे. Fu. लृट्—स्यन्दिष्यते. Per Fu. लुट्—स्यन्दिता. Ben. आशिषि-लिङ्—स्यन्दिषीष्ट. Pas. भावे—स्यद्यते, (गमनार्थे) कर्मणि—स्यन्द्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अस्यन्दि. Cau. णिजन्त—स्यन्दयति not ते. PP. निष्ठा—स्यन्दितः. Inf. तुमुन्—स्यन्दितुम्.

स्पर्ध्—भ्वा A. से. संघर्षे, संघर्षः पराभिभवेच्छा, to contend with, to challenge, Pre. लट्—स्पर्धते. Pot. विधि-लिङ्—स्पर्धेत. Imp. लोट्—स्पर्धताम्. Impf. लङ्—अस्पर्धत. Perf. लिट्—पस्पर्धे. Aor. लुङ्—अस्पर्धिष्ट. Fu. लृट्—स्पर्धिष्यते. Per Fu. लुट्—स्पर्धिता. Ben. आशिषि-लिङ्—स्पर्धिषीष्ट. Pas. कर्मणि—स्पर्ध्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अस्पर्धि. Cau. णिजन्त—स्पर्धयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अपस्पर्धत्-त. Des. सनन्त—पिस्पर्धिषते. Fre. यङन्त—पास्पर्ध्यते. Kri. कृत्य—स्पर्धितव्यः, स्पर्धनीयः. PP. निष्ठा—स्पर्धितः. IP. क्त्वा—स्पर्धित्वा. Inf. तुमुन्—स्पर्धितुम्.

स्पृश्—तुदा P. अ. संस्पर्शने, to touch. Pre. लट्—स्पृशति. Pot. विधि-लिङ्—स्पृशेत्. Imp. लोट्—स्पृशतु. Impf. लङ्—अस्पृशत्. Perf. लिट्—पस्पर्श, पस्पृशतुः. पस्पर्शिथ. पस्पर्श, पस्पृशिव.

Aor. लुङ्—

अस्राक्षीत्	अस्राष्टाम्	अस्राक्षुः
अस्राक्षीत्	अस्राष्टाम्	अस्राक्षुः
अस्रक्षत्	अस्रक्षताम्	अस्रक्षन्
अस्राक्षीः	अस्राष्टम्	अस्राष्ट
अस्राक्षीः	अस्राष्टम्	अस्राष्ट
अस्रक्षः	अस्रक्षतम्	अस्रक्षत
अस्राक्षम्	अस्राक्ष्व	अस्राक्ष्म
अस्राक्षम्	अस्राक्ष्व	अस्राक्ष्म
अस्रक्षम्	अस्रक्षाव	अस्रक्षाम

Fu. लट्—स्रक्ष्यति-स्रक्षति. Per Fu. लुट्—स्रष्टा, स्रष्टा. Con. लृङ्—अस्रक्ष्यत्-अस्रक्षत्. Ben. आशिषि-लिङ्—स्रक्ष्यात्. Pas. कर्मणि—स्रक्ष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अस्रक्षि. Cau. णिजन्त—स्रक्षयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपिस्रक्षत्, अपस्रक्षत्. Des. सनन्त—पिस्रक्षति. Fre. यङन्त—परिस्रक्ष्यते. Kri. कृत्य—स्रष्टव्यः, स्रष्टव्यः, स्रक्षणीयः. PP. निष्ठा—स्रष्टः. IP. क्त्वा—स्रष्ट्वा. Inf. तुमुन्—स्रष्टुम्-स्रष्टुम्.

स्रुह—चुरा U. से. ईर्षायाम्, to envy. Pre. लट्—स्रुहयति-ते. Pot. विधिलिङ्—स्रुहयेत्-त, Imp लोट—स्रुहयतु-स्रुहयताम्. Impf. लङ्—अस्रुहयत्-त. Perf. लिट्—स्रुहयां-चकार-चक्रे, स्रुहयामास, स्रुहयाम्बभूव. Aor. लुङ्—अपस्रुहत्-त. Fu. लृट्—स्रुहयिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—स्रुहयिता. Pas. कर्मणि—स्रुह्यते. Aor.

कर्म-लुङ्—अस्पृहि. Des. सनन्त—पिस्पृहिषति-ते. Kri. क्त्वा—स्पृहयितव्यः, स्पृहणीयः. PP. निष्ठा—स्पृहितः. IP. ल्या—स्पृहयित्वा. Inf. तुमुन्—स्पृहयितुम्. पुष्पेभ्यः स्पृहयति.

स्फुट्—भ्वा A. से. विकसने, to split open. Pre. लट्—स्फोटते. Pot. विधिलिङ्—स्फोटेत. Imp. लोट्—स्फोटताम्. Impf. लङ्—अस्फोटत. Perf. लिट्—पुस्फुटे. Aor. लुङ्—अस्फोटिष्ट. Fu. लृट्—स्फोटिष्यते. Per Fu. लुट्—स्फोटिता. Ben. आशिषि लिङ्—स्फोटिषीष्ट. Pas. भावे—स्फुट्यते, Aor. भावे-लुङ्—अस्फोटि. Cau. णिजन्त—स्फोटयति, Aor. णिच्-लुङ्—अपुस्फुटत्. Des. सनन्त—पुस्फुटिषति-पुस्फुटिषते. Fre. यङन्त—पोस्फुट्यते. Kri. क्त्वा—स्फोटितव्यः, स्फोटनीयः. PP. निष्ठा—स्फुटितः. IP. ल्या स्फुटित्वा-स्फोटित्वा. Inf. तुमुन्—स्फोटितुम्.

स्फुट् (स्फुटिर्)—भ्वा P. से. विशरणे. to destroy. Pre. लट्—स्फोटति. Perf. लिट्—पुस्फोट. Aor. लुङ्—अस्फुटत्-अस्फोटीत्. Fu. लृट्—स्फोटिष्यति. Per Fu. लुट्—स्फोटिता. Cau. णिजन्त—स्फोटयति, Aor. लुङ्—अपुस्फुटत्. Des. सनन्त—पुस्फुटिषति-पुस्फोटिषति. (As before).

स्फुट्—तुदा P. से. विकसने, to split open. Pre. लट्—स्फुटति. Pot. विधिलिङ्—स्फुटेत्. Imp. लोट्—स्फुटतु. Impf. लङ्—अस्फुटत्. Perf. लिट—पुस्फोट. Aor. लुङ्—अस्फुटीत्.

स्फुट्—चुरा U. से. भेदने, to break open. Pre. लट्—स्फुटयति-ते. *etc.*

स्फुर्—तुदा P. से. संचलने, दीप्तौ, to tremble, to struggle, to shine, *etc.* Pre. लट्—स्फुरति. Perf. लिट्—पुस्फोर. Aor. लुङ्—अस्फुरीत्. Fu. लृट्—स्फुरिष्यति. Per Fu. लुट्—स्फुरिता. Ben. आशिषि-लिङ्—स्फूर्यात्. Cau. णिजन्त—स्फारयति-स्फोरयति. Aor, णिच्-लुङ्—अपुस्फुरत्-अपुस्फरत्. Fre. यङन्त—पोस्फूर्यते. *etc.*

स्मृ—भ्वा P. अ. चिन्तायाम्, आध्याने च. आध्यानम् उत्कण्ठापूर्वकं स्मरणम्, to remember, to long for, to think upon, to recollect. Pre. लट्—स्मरति. स्मरसि. स्मरामि. Pot. विधिलिङ्—स्मरेत्. स्मरेः. स्मरेयम्. Imp. लोट्—स्मरतु. स्मर. स्मराणि. Impf. लङ्—अस्मरत्. अस्मरः. अस्मरम्. Perf. लिट्—सस्मार. सस्मर्थ. सस्मार-सस्मर, सस्मरिव. Aor. लुङ्—अस्मार्षीत्, अस्माष्टाम्. अस्माषुः, अस्माष्टम्. अस्मार्षम्, अस्मार्ष्व. Fu. लृट्—स्मरिष्यति. स्मरिष्यसि. स्मरिष्यामि. Per Fu. लुट्—स्मर्ता. Con. लृङ्—अस्मरिष्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—स्मर्यात्. स्मर्याः. स्मर्यासम्. Pas. कर्मणि—स्मर्यते. Aor. कर्म-लुङ्—अस्मारि-अस्मरि. Cau. णिजन्त—(उत्कण्ठापूर्वकस्मरणार्थे)=स्मरयति, (स्मरणार्थे) स्मारयति, Aor. लुङ्—असस्मरत्. Des. सनन्त—सुस्मूर्षते. Fre. यङन्त—सास्मर्यते. Kri. कृत्य—स्मर्तव्यः, स्मरणीयः. PP. निष्ठा—स्मृतः. IP. क्त्वा—स्मृत्वा, विस्मृत्य. Inf. तुमुन्—स्मर्तुम्.

अरति वनगुल्मं कोकिलः.

स्वञ्ज् (ष्वञ्ज्)—भ्वा A. अ. परिष्वङ्गे to embrace. Pre. लट्—स्वजते. Pot. विधिलिङ्—स्वजेत. Imp. लोट्—स्वजताम्. Impf. लङ्—अस्वजत. Perf. लिट्—सस्वजे-सस्वञ्जे. सस्वजिषे-सस्वञ्जिषे, सस्वजाथे-सस्वञ्जाथे. सस्वजे-सस्वञ्जे, सस्वजिवहे-सस्वञ्जिवहे. Aor. लुङ्—असङ्क्त असङ्क्षाताम्. असङ्क्थाः, असङ्क्षाथाम्, असङ्ग्ध्वम्. असङ्क्षि, असङ्क्ष्वहि. Fu. लृट्—स्वङ्क्ष्यते. Per Fu. लुट्—स्वङ्क्ता. Con. लृङ्—अस्वङ्क्ष्यत. Ben. आशिषि-लिङ्—स्वङ्क्षीष्ट. Pas. कर्मणि—स्वज्यते, Aor. कर्म-लुङ्—असञ्जि. Cau. णिजन्त—स्वञ्जयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—असस्वञ्जत्-त. Des. सनन्त—सिस्वङ्क्षति. Fre. यङन्त—सास्वज्यते. Kri. कृत्य—स्वञ्जनीयः. PP. निष्ठा—स्वक्तः. IP. क्त्वा—स्वक्त्वा. Inf. तुमुन्—स्वङ्क्तुम्. परि, नि, वि—परिष्वजते. पर्यष्वजत-पर्यस्वजत. *etc.*

स्वप् (ञिष्वप्)—अदा P. से. शयने, to sleep.

Pre. लट्—

स्वपिति	स्वपितः	स्वपन्ति
स्वपिषि	स्वपिथः	स्वपिथ
स्वपिमि	स्वपिवः	स्वपिमः

Pot. विधिलिङ्—

स्वप्यात्	स्वप्याताम्	स्वप्युः
स्वप्याः	स्वप्यातम्	स्वप्यात
स्वप्याम्	स्वप्याव	स्वप्याम

Imp. लोट्—

स्वपितु	स्वपिताम्	स्वपन्तु
स्वपिहि	स्वपितम्	स्वपित
स्वपानि	स्वपाव	स्वपाम

Impf. लङ्—

अस्वपीत्-अस्वपत्	अस्वपिताम्	अस्वपन्
अस्वपीः-अस्वपः	अस्वपितम्	अस्वपित
अस्वपम्	अस्वपिव	अस्वपिम

Perf. लिट्—

सुष्वाप	सुषुपतुः	सुषुपुः
सुष्वपिथ-सुष्वप्थ	सुषुपथुः	सुषुप
सुष्वाप-सुष्वप	सुषुपिव	सुषुपिम

Aor. लुङ्—

अस्वाप्सीत्	अस्वाप्ताम्	अस्वाप्सुः
अस्वाप्सीः	अस्वाप्तम्	अस्वाप्त
अस्वाप्सम्	अस्वाप्स्व	अस्वाप्स्म

Fu. लट्—स्वप्स्यति. स्वप्स्यसि. स्वप्स्यामि. Per Fu. लुट्—स्वप्ता. Con. लृङ्—अस्वप्स्यत्. Ben. आशिषि-लिङ्—सुप्यात्. सुप्याः. Pas. भावे—सुप्यते, Aor. भावे-लुङ्—अस्वापि. Cau. णिजन्त—स्वापयति, Aor. चिच्-लुङ्—असुषुपत्. Des. सनन्त—सुषुप्सति. Fre. यङन्त—सोषुप्यते. Kri. कृत्य—स्वप्तव्यः, स्वपनीयः. PP. निष्ठा—सुप्तः. IP. क्त्वा—सुप्त्वा. Inf. तुमुन्—स्वप्तुम्.

हन्—अदा P. अ. हिंसागत्योः, से परस्मै, to Kill, to beat, to hurt, to go.

Pre. लट्—

हन्ति	हतः	घ्नन्ति
हंसि	हथः	हथ
हन्मि	हन्वः	हन्मः

Pot. विधिलिङ्—

हन्यात्	हन्याताम्	हन्युः
हन्याः	हन्यातम्	हन्यात
हन्याम्	हन्याव	हन्याम

Imp. लोट्—

हन्तु	हताम्	घ्नन्तु
जहि	हतम्	हत
हनानि	हनाव	हनाम

Impf. लङ्—

अहन्	अहताम्	अघ्नन्
अहन्	अहतम्	अहत
अहनम्	अहन्व	अहन्म

Perf. लिट्—

जघान	जघ्नतुः	जघ्नुः
जघनिथ-जघन्थ	जघ्नथुः	जघ्न
जघान-जघन	जघ्निव	जघ्निम

Aor. लुङ्—

अवधीत्	अवधिष्टाम्	अवधिषुः
अवधीः	अवधिष्टम्	अवधिष्ट
अवधिषम्	अवधिष्व	अवधिष्म

Fu. लट्—हनिष्यति. हनिष्यसि. हनिष्यामि. Per Fu. लुट्—हन्ता. हन्तासि. हन्तास्मि. Con. लृङ्—अहनिष्यत्. अहनिष्यः. अहनिष्यम्.

Ben. आशिषि-लिङ्—

वध्यात्	वध्यास्ताम्	वध्यासुः
वध्याः	वध्यास्तम्	वध्यास्त
वध्यासम्	वध्यास्व	वध्यास्म

Pas. कर्मणि—हन्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अवधि-अघानि. Cau. णिजन्त—घातयति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अजीघतत्-त. Des. सनन्त—जिघांसति. Fre. यङन्त—जंघन्यते-जेघ्नीयते. Kri. कृत्य—हन्तव्यः, हननीयः, वध्यः. PP. निष्ठा—हतः. IP. क्त्वा—हत्वा, निहत्य. Inf. तुमुन्—हन्तुम्.

प्र + नि + हन् = प्रणिहन्ति ॥ प्र + हन् = प्रहणिस-प्रहन्मि, प्रहण्वः-प्रहन्वः, प्रहण्मः-प्रहन्मः.

हन् may be used in the Atm. with the Pre. आ. if it is either intransitive, or governs as its object a member of the agent's body.

Pre. लट्—

आहते	आह्नाते	आह्नते

आहसे	आघ्राथे	आहध्वे
आहे	आहन्वहे	आहन्महे

Pot. विधिलिङ्—

आघ्रीत	आघ्रीयाताम्	आघ्रीरन्
आघ्रीथाः	आघ्रीयाथाम्	आघ्रीध्वम्
आघ्रीय	आघ्रीवहि	आघ्रीमहि

Imp. लोट्—

आहताम्	आघ्राताम्	आघ्रताम्
आहस्व	आघ्राथाम्	आहध्वम्
आहै	आहनावहै	आहनामहै

Impf. लङ्—

आहत	आघ्राताम्	आघ्रत
आहथाः	आघ्राथाम्	आहध्वम्
आघ्र	आहन्वहि	आहन्महि

Perf. लिट्—

आजघ्रे	आजघ्राते	आजघ्रिरे
आजघ्रिषे	आजघ्राथे	आजघ्रिध्वे
आजघ्रे	आजघ्रिवहे	आजघ्रिमहे

Aor. लुङ्—

आवाधिष्ट / आहत	आवधिषाताम् / आहसाताम्	आवधिषत / आहसत
आवाधिष्ठाः / आहथाः	आवधिषाथाम् / आहसाथाम्	आवधिध्वम् / आहध्वम्

आवधिषि	आवधिष्वहि	आवधिष्महि
आहसि	आहस्वहि	आहस्महि

Fu. लट्—आहनिष्यते. आहनिष्यसे. आहनिष्ये. Per Fu. लुट्—आहन्ता. आहन्तासे, अहन्ताध्वे. आहन्ताहे. Con. लृङ्—आहनिष्यत. आहनिष्यथाः. आहनिष्ये. Ben. आशिषि लिङ्—आवधिषीष्ट. आवधिषीष्ठाः. आवधिषीय. Pas. भावे-कर्मणि—आहन्यते, Aor. भावे-कर्मणि च लुङ्—आवधि-आघानि. Cau. णिजन्त—आघातयते, Aor. णिच्-लुङ्—आजीघतत. Des. सनन्त—आजिघांसते. Fre. यङन्त—आजङ्घन्यते. Kri. कृत्य—आहन्तव्यः. PP. निष्ठा—आहतः. IP. क्त्वा—आहत्य. Inf. तुमुन्—आहन्तुम्.

हस् (हसे)भ्वा P. से. हसने, to smile, to laugh at. Pre. लट्—हसति. Pot. विधि-लिङ्—हसेत्. Imp. लोट्—हसतु. Impf. लङ्—अहसत्. Perf. लिट्—जहास. जहसिथ. जहास-जहस. Aor लुङ्—अहसीत्. Fu. लृट्—हसिष्यति. Per Fu. लुट्—हसिता. Ben. आशिषि-लिङ्—हस्यात्. Pas. भावे—हस्यते, Aor. भावे-लुङ्—अहासि. Cau. णिजन्त—हासयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजीहसत्, Des. सनन्त—जिहसिषति. Fre. यङन्त—जाहस्यते. Kri. कृत्य—हसितव्यः, हसनीयः. PP. निष्ठा—हसितः. IP. क्त्वा—हसित्वा. Inf. तुमुन्—हसितुम्.

हा (ओहाक्)—जुहु P. प. त्यागे, to leave, to remove, to avoid, to abandon.

Pre. लट्—

जहाति	जहितः-जहीतः	जहति
जहासि	जहिथः-जहीथः	जहिथ-जहीथ
जहामि	जहिवः-जहीवः	जहिमः-जहीमः

Pot. विधि-लिङ्—

जह्यात्	जह्याताम्	जह्युः
जह्याः	जह्यातम्	जह्यात
जह्याम्	जह्याव	जह्याम

Imp. लोट्—

जहातु	जहिताम्-जहीताम्	जहतु
जहाहि / जहिहि / जहीहि	जहितम् / जहीतम्	जहित / जहीत
जहानि	जहाव	जहाम

Impf. लङ्—

अजहात्	अजहिताम् / अजहीताम्	अजहुः
अजहाः	अजहितम् / अजहीतम्	अजहित / अजहीत
अजहाम्	अजहिव / अजहीव	अजहिम / अजहीम

Perf. लिट्—

जहौ	जहतुः	जहुः

जहिथ-जहाथ	जहथुः	जह
जहौ	जहिव	जहिम

Aor. लुङ्—

अहासीत्	अहासिष्टाम्	अहासिषुः
अहासीः	अहासिष्टम्	अहासिष्ट
अहासिषम्	अहासिष्व	अहासिष्म

Fu. लट्—हास्यति. हास्यसि. हास्यामि. Per Fu. लुट्—हाता. हातासि. हातास्मि. Con. लृङ्—अहास्यत्. Ben. आशिषि लिङ्—

हेयात्	हेयास्ताम्	हेयासुः
हेयाः	हेयास्तम्	हेयास्त
हेयासम्	हेयास्व	हेयास्म

Pas. कर्मणि—हीयते, Aor. कर्म-लुङ्—अहायि. Cau. णिजन्त—हापयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजीहपत्. Des. सनन्त—जिहासति. Fre. यङन्त—जेहीयते. Kri. क्त्वा—हातव्यः. PP. निष्ठा—हीनः. IP. क्त्वा—हित्वा, विहाय. Inf. तुमुन्—हातुम्.

हा (ओहाङ्) जुहो A. प. गतौ, to go. Pre. लट्—जिहीते, जिहाते, जिहते. जिहीषे. जिहे. Pot. विधिलिङ्—जिहीत. Imp. लोट्—जिहीताम्. Impf. लङ्—अजिहीत. Perf. लिट्—जहे. Aor. लुङ्—अहास्त. Fu. लट्—हास्यते. Per Fu. लुट्—हाता. Ben. आशिषि लिङ्—हासीष्ट. Pas. कर्मणि—हायते, Aor. कर्मलुङ्—अहायि. Cau. णिजन्त—हापयति-ते, Aor. णिच-लुङ्—

अजीहपत्-त. Des. सनन्त—जिहासते. Fre. यङन्त—आहायते. PP. निष्ठा:—हान:. IP. क्त्वा—हात्वा. Inf. तुमुन्—हातुम्.

हिंस् (हिंसि)—रुधा P. से. हिंसायाम्, to kill, to strike.

Pre. लट्—

हिनस्ति	हिंस्त:	हिंसन्ति
हिनस्सि	हिंस्थ:	हिंस्थ
हिनस्मि	हिंस्व:	हिंस्म:

Pot. विधिलिङ्—

हिंस्यात्	हिंस्याताम्	हिंस्यु:
हिंस्या:	हिंस्यातम्	हिंस्यात
हिंस्याम्	हिंस्याव	हिंस्याम

Imp. लोट्—

हिनस्तु	हिंस्ताम्	हिंसन्तु
हिन्धि	हिंस्तम्	हिंस्त
हिनसानि	हिनसाव	हिनसाम

Impf. लङ्—

अहिनत्-द्	अहिंस्ताम्	अहिंसन्
अहिनत्-द् अहिन:	अहिंस्तम्	अहिंस्त
अहिनसम्	अहिंस्व	अहिंस्म

Perf. लिट्—

जिहिंस	जिहिंसतु	जिहिंसु:

जिहिंसिव	जिहिंसथुः	जिहिंस
जिहिंस	जिहिंसिव	जिहिंसिम

Aor. लुङ्—

अहिंसीत्	अहिंसिष्टाम्	अहिंसिषुः
अहिंसीः	अहिंसिष्टम्	अहिंसिष्ट
अहिंसिषम्	अहिंसिष्व	अहिंसिष्म

Fu. लृट्—हिंसिष्यति. हिंसिष्यसि. हिंसिष्यामि. Per. Fu. लुट्—हिंसिता. हिंसितासि. हिंसितास्मि. Con. लृङ्—अहिंसिष्यत्. अहिंसिष्यः. अहिंसिष्यम्. Ben. आशिषि लिङ्—हिंस्यात्, हिंस्यास्ताम्. हिंस्याः. हिंस्यासम्. Pas. कर्मणि—हिंस्यते, Aor. कर्म लुङ्—अहिंसि. Cau. णिजन्त—हिंसयति. Aor. णिच्-लुङ्—अजिहिंसत्. Des. सनन्त—जिहिंसिषति. Fre. यङन्त—जेहिंस्यते. Kri. कृत्य—हिंसितव्यः, हिंसनीयः. PP. निष्ठा—हिंसितः. IP. क्त्वा—हिंसित्वा. Inf. तुमुन्—हिंसितुम्.

हिंस् [हिंसि]—तुदा U. से. हिंसायाम्, to kill, to strike. Pre. लट्—हिंसयति-ते-हिंसति. Pot. विधिलिङ्—हिंसयेत्-त-हिंसेत्. Imp. लोट्—हिंसयतु-ताम्-हिंसतु. Impf. लङ्—अहिंसयत्-त-अहिंसत्, Perf. लिट्—हिंसयाञ्चकार-चक्रे-जिहिंस. Aor. लुङ्—अजिहिंसत्-त-अहिंसीत्. Fu. लृट्—हिंसयिष्यति-ते-हिंसिष्यति. Des. सनन्त—जिहिंसयिषति-ते-जिहिंसिषति,

हु—जुहो P. अ. दाने, आदानेऽपि एके. प्रीणनेऽपि, दानं चेह प्रक्षेपः । ब्रह्मणे जुह्वति खगाय बाहवन्ये. to sacrifice

Pre. लट्—

शुह्नोति	शुह्नुतः	शुह्नुति
शुह्नोषि	शुह्नुथः	शुह्नुथ
शुह्नोमि	शुह्नुवः	शुह्नुमः

Pot. विधिलिङ्—

शुह्नुयात्	शुह्नुयाताम्	शुह्नुयुः
शुह्नुयाः	शुह्नुयातम्	शुह्नुयात
शुह्नुयाम्	शुह्नुयाव	शुह्नुयाम

Imp. लोट्—

शुह्नोतु	शुह्नुताम्	शुह्नुवन्तु
शुह्नुधि	शुह्नुतम्	शुह्नुत
शुह्नवानि	शुह्नवाव	शुह्नवाम

Impf. लङ्—

अशुह्नोत्	अशुह्नुताम्	अशुह्नुवन्
अशुह्नोः	अशुह्नुतम्	अशुह्नुत
अशुह्नवम्	अशुह्नुव	अशुह्नुम

Perf. लिट्—

शुह्नाव	शुह्नुवतुः	शुह्नुवुः
शुह्नुवांचकार-शुह्नुवांबभूव-शुह्नुवामास.		
शुह्नुविथ-शुह्नोथ	शुह्नुवथुः	शुह्नुव
शुह्नाव-शुह्नव	शुह्नुविव	शुह्नुविम

Aor. लुङ्—

अह्नौषीत्	अह्नोष्टाम्	अह्नोषुः

अहौषीः	अहौष्टम्	अहौष्ट
अहौषम्	अहौष्व	अहौष्म

Fu. लृट्—होष्यति. होष्यसि. होष्यामि. Per Fu. लुट्—होता. होतासि. होतास्मि. Con. लृङ्—अहोष्यत्.

Ben. आशिषि लिङ्—

हूयात्	हूयास्ताम्	हूयासुः
हूयाः	हूयास्तम्	हूयास्त
हूयासम्	हूयास्व	हूयास्म

Pas. कर्मणि—हूयते, Aor. कर्म-लुङ्—अहावि. Cau णिजन्त—हावयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजूहवत्. Des. सनन्त—जुहूषति. Fre. यङन्त—जोहूयते. Kri. कृत्य—होतव्यः, हवनीयः, हव्यः. PP. निष्ठा—हुतः. IP. क्त्वा—हुत्वा. Inf. तुमुन्—होतुम्.

हृ (हृञ्)——भ्वा U. अ. हरणे,से परे रट्, to take away, *etc.* हृ धातुः हरणार्थे, हरणम्=प्रापणम्, स्वीकारः, स्तैन्यम्, नाशनं च. यथा—प्रापणार्थे—भारं हरति ग्रामम्. स्वीकारार्थे—अंशं हरति. स्तैन्यार्थे—सुवर्णं हरति चौरः. नाशनार्थे—पापं हरति. एवम् उपसर्ग-योगेऽन्यार्थेऽपि—यथा=विहारः, आहारः, संहारः इत्यादि. प्रापणार्थे द्विकर्मकोऽयम्.

Pre. लट्—हरति-ते Pot. विधि-लिङ्—हरेत्-त. Imp. लोट्—हरतु-हरताम्. हर-हरस्व. हराणि-हरै. Impf. लङ्—अहरत्-अहरत. अहरः-अहरथाः. अहरम्-अहरे. Perf. लिट्—जहार-जह्रे. जह्रतुः-जह्राते. जहर्थ-जह्रषे, जह्रथुः-जह्राथे. जहार-जह्रिव-जह्रिवहे.

Aor. लुङ्—अहार्षीत्-अहृत. अहार्षीः-अहृषाः. अहार्षम्-अहृषि. Fu. लृट्—हरिष्यति-ते. Per Fu. लुट्—हर्ता. Con. लृङ्—अहरिष्यत्-त. Ben. आशिषि-लिङ्—ह्रियात्-हृषीष्ट. Pas. कर्मणि—ह्रियते, Aor. कर्म-लुङ्—अहारि. Cau. णिजन्त—हारयति-ते. Aor. णिच्-लुङ्—अजीहरत्-त. Des. सनन्त—जिहीर्षति-ते. Fre. यङन्त—जेह्रीयते. Kri. क्त्वा—हर्तव्यः, हरणीयः. PP. निष्ठा—हृतः. IP. क्त्वा—हृत्वा. Inf. तुमुन्—हर्तुम्.

हृष् (हृषु)—भ्वा P. से. अलीके, हर्षेच, अलीकं मिथ्याकरणम्, to lie, to be delighted. Pre. लट्—हर्षति. Perf. लिट्—जहर्ष. Aor. लुङ्—अहर्षीत्. Fu. लृट्—हर्षिष्यति. Per Fu. लुट्—हर्षिता. Ben. आशिषि लिङ्—हृष्यात्. Pas. भावे—हृष्यते, Aor. भावे-लुङ्—अहर्षि. Cau. णिजन्त—हर्षयति. Aor. णिच्-लुङ्—अजीहृषत्-अजहर्षत्. Des. सनन्त—जिहर्षिषति. IP. क्त्वा—हृषित्वा-हृष्ट्वा. PP. निष्ठा—हृष्टः. लोमविषये—हृष्टः-हृषितः, एवं विस्मितार्थे प्रतिहृतार्थेऽपि. Inf. तुमुन्—हर्षितुम्.

हृष्—दिवा P. से. तुष्टौ, to be delighted. *etc.* Pre. लट्—हृष्यति, Perf. लिट्—जहर्ष. Aor. लुङ्—अहृषत्. Per Fu. लुट्—हर्षिता. PP. निष्ठा—हृषितः-हृष्टः. IP क्त्वा—हृषित्वा. Inf. तुमुन्—हर्षितुम्.

क्रेष्—भ्वा A. शब्दे. अयं स्वभावाद् अश्वविषयः to neigh. Pre. लट्—क्रेषते. Perf. लिट्—जिक्रेषे. Per Fu. लुट्—क्रेषिता. PP. निष्ठा—क्रेषितः. Inf. तुमुन्—क्रेषितुम्.

ह्लाद्—भ्वा A. से. आह्लादे, अव्यक्ते शब्दे, to be glad, to sound. Pre. लट्—ह्लादते. Perf. लिट्—अह्लादे. For Fu. लुट्—ह्लादिता. Pas. भावे—ह्लाद्यते, Aor. भावे-लुङ्—अह्लादि. Cau. णिजन्त—ह्लादयति, Aor. णिच्-लुङ्—अजिह्लदत्. Des. सनन्त—जिह्लादिषते. Fre. यङन्त—जाह्लाद्यते. Kri. क्रत्य—ह्लादनीयः. PP. निष्ठा—ह्लादितः. IP. क्त्वा—ह्लादित्वा, Inf. तुमुन्—ह्लादितुम्.

ह्वे (ह्वेञ्)—भ्वा U. प. स्पर्धायां शब्दे च, to emulate, to call, to invoke, to vie with.

PARASMAIPADA.

Pre. लट्—

ह्वयति	ह्वयतः	ह्वयन्ति
ह्वयसि	ह्वयथः	ह्वयथ
ह्वयामि	ह्वयावः	ह्वयामः

ATMANEPADA.

ह्वयते	ह्वयेते	ह्वयन्ते
ह्वयसे	ह्वयेथे	ह्वयध्वे
ह्वये	ह्वयावहे	ह्वयामहे

PARASMAIPADA.

Pot. विधिलिङ्—

ह्वयेत्	ह्वयेताम्	ह्वयेयुः
ह्वयेः	ह्वयेतम्	ह्वयेत
ह्वयेयम्	ह्वयेव	ह्वयेम

ATMANEPADA.

ह्वयेत	ह्वयेयाताम्	ह्वयेरन्

ह्रयेथाः	ह्रयेयाथाम्	ह्रयेध्वम्
ह्रयेय	ह्रयेवहि	ह्रयेमहि

PARASMAIPADA.

Imp. लोट्—

ह्रयतु	ह्रयताम्	ह्रयन्तु
ह्रय	ह्रयतम्	ह्रयत
ह्रयानि	ह्रयाव	ह्रयाम

ATMANEPADA.

ह्रयताम्	ह्रयेताम्	ह्रयन्ताम्
ह्रयस्व	ह्रयेथाम्	ह्रयध्वम्
ह्रये	ह्रयावहै	ह्रयामहै

PARASMAIPADA.

Impf. लङ्—

अह्रयत्	अह्रयताम्	अह्रयन्
अह्रयः	अह्रयतम्	अह्रयत
अह्रयम्	अह्रयाव	अह्रयाम

ATMANEPADA.

अह्रयत	अह्रयेताम्	अह्रयन्त
अह्रयथाः	अह्रयेथाम्	अह्रयध्वम्
अह्रये	अह्रयावहि	अह्रयामहि

Perf. लिट्—शुह्राव-शुह्रुवे, शुह्रुवतुः-शुह्रुवाते. शुह्रविथ-शुह्रोथ-शुह्रुविषे, शुह्रुवथुः-शुह्रुवाथे, शुह्रुव-शुह्रुविध्वे-ढ्वे. शुह्राव-शुह्रुवे, शुह्रुविव-शुह्रुविवहे.

PARASMAIPADA.

Aor. लुङ्—

अह्रत्	अह्रताम्	अह्रन्
अह्रः	अह्रतम्	अह्रत
अह्रम	अह्राव	अह्राम

ATMANEPADA.

अङ्क्त अङ्क्षात	अङ्क्षेताम् अङ्क्षासाताम्	अङ्क्षत अङ्क्षासत
अङ्क्थाः अङ्क्षाथाः	अङ्क्षेथाम् अङ्क्षासाथाम्	अङ्क्ढ्वम् अङ्क्षाध्वम्
अङ्क्षे अङ्क्षासि	अङ्क्ष्वहि अङ्क्षास्वहि	अङ्क्ष्महि अङ्क्षास्महि

Fu. लट्—ङ्क्षास्यति-ङ्क्षास्यते, ङ्क्षास्यतः-ङ्क्षास्येते. ङ्क्षास्यसि-ङ्क्षास्यसे, ङ्क्षास्यथः-ङ्क्षास्येथे. ङ्क्षास्यामि-ङ्क्षास्ये, ङ्क्षास्यावः-ङ्क्षास्यावहे. Per Fu. लुट्—ङ्क्षाता. ङ्क्षातासि-ङ्क्षातासे, ङ्क्षातास्थः-ङ्क्षातासाथे, ङ्क्षातास्थ-ङ्क्षाताध्वे. ङ्क्षातास्मि-ङ्क्षाताहे, ङ्क्षातास्व-ङ्क्षातास्वहे Con. लङ्—अङ्क्षास्यत्-अङ्क्षास्यत. अङ्क्षास्यः-अङ्क्षास्यथाः. अङ्क्षास्यम्-अङ्क्षास्य. Ben. आशिषि लिङ्-ङ्क्षयात्-ङ्क्षासीष्ट, ङ्क्षयास्ताम्-ङ्क्षासीयास्ताम्. ङ्क्षयाः-ङ्क्षासीष्ठाः, ङ्क्षयास्तम्-ङ्क्षासीष्टास्थाम् ङ्क्षयास्तम्-ङ्क्षासीय. ङ्क्षयास्व-ङ्क्षासीवहि. Pas. कर्मणि—ङ्क्ष्यते, Aor. कर्म-लुङ्—अङ्क्षायि. Cau. णिजन्त—ङ्क्षाययति-ते, Aor. णिच्-लुङ्—अजूङ्क्षवत्-त. Des. सनन्त—जुङ्क्षषति-ते. Pre. यङन्त—जोङ्क्ष्यते. Kri. कृत्य—ङ्क्षातव्यः. PP. निष्ठा—ङ्क्षतः. IP. क्त्वा—ङ्क्षत्वा, आ + ङ्क्ष = आङ्क्ष्य. Inf. तुमुन्—ङ्क्षातुम्.

उप, नि, वि, सम्, आ + ङ्क्ष = उपङ्क्ष्यते, निङ्क्ष्यते, विङ्क्ष्यते. संङ्क्ष्यते. आङ्क्ष्यते (सर्वार्थे).